

ROCZNIK OCHRONY ROŚLIN

CZEŚĆ A
CHOROBY ROŚLIN

TOM I
OBEJMUJE OKRES 1926–1930 R.

Z ZASIŁKU MINISTERSTWA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

BYDGOSZCZ 1933

ROCZNIK OCHRONY ROŚLIN

ROCZNIK OCHRONY ROŚLIN

CZEŚĆ A
CHOROBY ROŚLIN

TOM I
OBEJMUJE OKRES 1926–1930 R.

Z ZASIŁKU MINISTERSTWA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

BYDGOSZCZ 1933

2134 (1)
309

21f

219462

1926-1930

II
Kryj. Kwatelicka

6 VI 1938

14, - 22

Redaktor: Prof. Dr. L. Garbowski.
Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego
Wydział Chorób Roślin
w Bydgoszczy.

SPIS RZECZY.

	Str.
Słowo wstępne	5
Zakłady Ochrony Roślin w Polsce w r. 1930 z mapką	7
Sprawozdania z działalności Zakładów Ochrony Roślin	9
1. A. Kuryłło. Stacja Ochrony Roślin Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu	11
2. Pomorska Izba Stacja Ochrony Roślin Pomorskiej Izby Rolnicza. Rolniczej w Toruniu	22
3. K. Strawiński. Oddział Łódzki Stacji Ochrony Roślin Towarz. Ogrodn. Warszawskiego	28
4. W. Gorjaczkowski. Stacja Ochrony Roślin Towarz. Ogrodn. Warsz. w Warszawie	31
5. St. Minkiewicz. Wydział Ochrony Roślin Państw. Instytu- tu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach	47
S. Muryn Sprawozdanie z działalności praktycznej .	51
6. A. Piekarski. Śląska Stacja Ochrony Roślin w Cieszynie	53
7. K. Rouppert. Stacja Ochrony Roślin przy Małopolskiem Towarz. Rolniczem w Krakowie	60
8. A. Krasucki. Pracownia Ochrony Roślin przy Stacji Dośw. Botaniczno-Rolniczej (P.I.N.G.W.) we Lwowie	64
9. Z. Dąbrowski. Wołyńska Stacja Ochrony Roślin w Łucku	71
10. M. Boczkowska. Dział Ochrony Roślin Zakładu Doświad- czalnego Uprawy Torfowisk pod Sarnami	75
11. J. Trzebiński. Stacja Ochrony Roślin w Wilnie	78
12. L. Garbowski. Wydział Chorób Roślin Państw. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejsk. w Byd- goszczy	84
Spis prac, dotyczących występowania chorób roślin użytkowych na obszarze Polski w okresie 1926—1930 r.	93
L. Garbowski i H. Juraszkówna. „Choroby roślin użytkowych w okre- sie 1926—1930 r.“. Zestawienie notowań Zakładów Ochrony Roślin	97

SŁOWO WSTĘPNE.

Ochrona roślin uprawnych, t. j. walka z pasorzytami roślinnymi i ze szkodnikami zwierzęcymi jest niemal tak dawną, jak sama sztuka uprawiania roślin. Świadczą o tem wzmianki w Starym Testamencie i obchody robigaljów, t. j. modły o ochronę zbóż od rdzy w starożytnym Rzymie, datujące się jakoby od VII stulecia przed erą chrześcijańską. Wielki postęp rolnictwa i hodowli roślin w drugiej połowie XIX stulecia wiąże się z rozwojem wiadomości o chorobach i szkodnikach roślin. Nauka o chorobach roślin wyodrębnia się wtedy w osobną gałąź wiedzy; to samo dotyczy entomologii stosowanej.

Na ziemiach polskich również spotykamy już przed 50 laty objawy większego zainteresowania się chorobami i szkodnikami roślin. W ówczesnych czasopismach rolniczych („Gazeta Rolnicza“) i ogrodniczych („Ogrodnik Polski“) mamy tego dowody. Wydobycie z zapomnienia rozrzuconych w różnych wydawnictwach periodycznych cennych nieraz pod względem praktycznym wskazówek, dotyczących zwalczania chorób i szkodników roślin, byłoby wdzięcznem zadaniem.

W ostatnich czasach walka z chorobami i szkodnikami roślin przyjęła charakter akcji ogólnopństwowej tak samo zagranicą, jak i w naszym kraju. Mamy już szereg ogólnobowiązujących przepisów, dotyczących „tępienia korówki wełnistej“, „niszczenia berberysu“, „tępienia ostu“, „walki z rakiem ziemniaczanym“, których wykonanie wymaga szerokiej propagandy i ścisłego dozoru. Coraz to więcej szczegółowe przepisy o postępowaniu celnem, mające na celu zabezpieczenie kraju od wprowadzania z zagranicy groźnych pasorzytów i szkodników roślin, prowadzą do stałej kontroli importowanego materiału roślinnego; wreszcie podniesienie krajowej wytwórczości roślinnej na odpowiedni poziom nie da się osiągnąć bez stosowania na wielką skalę różnych zabiegów ochronnych, jak zaprawianie nasion, spryskiwanie drzew i krzewów, dezyn-

fekcja sadzonek i gleby, i t. p., przede wszystkim zaś wyszukanie i dobór odpornych odmian. Z tą rozległą akcją ochronną łączy się potrzeba systematycznej rejestracji chorób i szkodników na wszystkich roślinach użytkowych zarówno dla celów fizjograficznych, jak i utylitarnych oraz badania, zmierzające do zdobycia podstaw naukowych do racjonalnej i skutecznej walki z niemi. Wypełnienie wszystkich tych zadań na obszarze całego państwa nie jest do pomyślenia bez specjalnie poświęconych temu instytucyj i odpowiedniego zastępu fachowców. Prace w tym kierunku prowadzi się w Polsce i rozwija stopniowo w szeregu Zakładów Ochrony Roślin. Wyniki tej pracy nie były jednak dotychczas systematycznie notowane. Ten brak ma właśnie uzupełnić podejmowane z zasiłku Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych wydawnictwo „Rocznika Ochrony Roślin“. W pierwszym rzędzie ma ono być organem sprawozdawczym, obrazującym działalność Zakładów Ochrony Roślin i gromadzącym wyniki rejestracji chorób i szkodników roślin uprawnych w zakresie ogólnopaństwowym. Niniejszy tom I część A, poza krótkimi danymi, dotyczącymi powstania i rozwoju poszczególnych Zakładów Ochrony Roślin, zawiera sprawozdania z ich działalności w roku 1930 i zestawienie wyników rejestracji chorób roślin za okres 5-letni (1926—1930).

PAŃSTWOWY INSTYTUT NAUKOWY
GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO
W BYDGOSZCZY.
WYDZIAŁ CHOROÓB ROŚLIN.
WRZESIEŃ 1933 R.

L. Garbowski.

ZAKŁADY OCHRONY ROŚLIN W POLSCE W R. 1930.

	Obszar działalności.
1. Stacja Ochrony Roślin Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu.	Woj. poznańskie.
2. Stacja Ochrony Roślin Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu.	„ pomorskie.
3. Oddział Łódzkiej Stacji Ochrony Roślin Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego w Łodzi.	„ łódzkie.
4. Stacja Ochrony Roślin Towarzystwa Ogrodn. Warszawskiego w Warszawie	„ warszawskie i białostockie.
5. Wydział Ochrony Roślin Państw. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach.	„ lubelskie.
6. Śląska Stacja Ochrony Roślin w Cieszynie.	„ śląskie.
7. Stacja Ochrony Roślin przy Małopolskiem Towarz. Rolniczem w Krakowie.	„ krakowskie i kieleckie.
8. Pracownia Ochrony Roślin przy Stacji Doświadczalnej Botaniczno-Rolniczej we Lwowie. (P. I. N. G. W.).	„ lwowskie, stani- sławowskie i tarnopolskie.
9. Wołyńska Stacja Ochrony Roślin w Łucku.	„ wołyńskie.
10. Dział Ochrony Roślin Zakładu Doświadcz. Uprawy Torfowisk pod Sarnami.	„ poleskie.
11. Stacja Ochrony Roślin w Wilnie.	„ nowogródzkie i wileńskie.
12. Wydział Chorób Roślin Państw. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy.	Ogólno-państwowy.

Rozmieszczenie Zakładów Ochrony Roślin na obszarze Polski w r. 1930.

SPRAWOZDANIA
Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADÓW OCHRONY ROŚLIN

1. STACJA OCHRONY ROŚLIN WIELKOPOLSKIEJ IZBY ROLNICZEJ W POZNANIU.

Zaczątkiem Stacji Ochrony Roślin Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu był utworzony na życzenie rolnictwa wielkopolskiego, dzięki wydatnemu poparciu Dr. Celichowskiego, Dyrektora Stacji Doświadczalnej W. I. R., osobny referat ochrony roślin pod nazwą „Dział Ochrony Roślin Stacji Doświadczalnej Wielkopolskiej Izby Rolniczej“.

Zadaniem Działu, który rozpoczął swą działalność 15 września 1925 r., było głównie rozpoznawanie chorób i uszkodzeń okazów, przygodnie nadsyłanych do zakładu Stacji przez rolnictwo wielkopolskie. Otrzymywane w pierwszym roku materiały dotyczyły głównie roślin rolniczych, podczas gdy choroby roślin ogrodniczych i leśnych załatwiała ubocznie Referat Ogrodnictwa względnie Wydział Leśnictwa W. I. R., lub też odsyłane były do Wydziału Chorób Roślin P. I. N. G. W. w Bydgoszczy.

Z biegiem lat jednakowoż, po zorganizowaniu się służby ochrony roślin w Polsce, z chwilą powierzenia przez Ministerstwo Rolnictwa pewnych agend z dziedziny ochrony roślin Izbie Rolniczej, Dział Ochrony Roślin przejmuje także ochronę sadów i lasów z odnośnych wydziałów Izby.

Z Działu Ochrony Roślin wyłączoną zostaje nadal walka z rakiem ziemniaczanym, którą, z chwilą przydzielenia przez Ministerstwo Rolnictwa Izbie Rolniczej rozdziału subwencji na zakup rakoodpornych ziemniaków dla gospodarstw zarażonych i zagrożonych na terenie woj. poznańskiego, obejmuje Wydział Nasienny W. I. R. i prowadzi do dnia 1 lipca 1929 r., t. j. do chwili, gdy na skutek wewnętrznego zarządzenia Izby utworzony zostaje „Inspektorat Walki z Rakiem Ziemniaczanym“ pod osobistym kierownictwem Dr. Celichowskiego.

Działalność Inspektoratu Walki z Rakiem Ziemniaczanym w okresie sprawozdawczym ilustruje podane poniżej zestawienie:

	1929	1930
Ilość kursów i wykładów	brak danych	33
Ilość zlustrowanych miejscowości	152 majątki 106 gmin 5 miast 38 fabryk przetw. ziemn.	76 maj. 120 gmin 4 miasta 3 fabryki
Ilość dni podróży . . .	brak danych	617
Ilość wydanych zaświadc. zdrowotności	1 044 eksport. 300 wewn. kraju	700 eksport. 422 wewn. kraju
Liczba korespondencji .	604	1 447

Inspektorat Walki z Rakiem Ziemniaczanym zatrudniał dwóch inspektorów stałych, posługując się przytem w okresie eksportu ziemniaków kilkunastoma inspektorami sezonowymi, przyjmowanymi z pośród studentów ostatniego kursu Wydziału Rolniczo-Leśnego Uniwersytetu Poznańskiego.

Rozwój działalności w Dziale Ochrony Roślin w tabelarycznym zestawieniu przedstawia się następująco:

	1926	1927	1928	1929	1930
Zbadano próbek roślin	186	348	604	980	665
Wyjazdów celem zbadania upraw na miejscu	—	15	56	68	69
Ilość jednostek gosp. korzystających z porad	82	146	211	236	284
Kursy, wykłady, odczyty	3	8	32	16	31
Artykuły i odpowiedzi w prasie .	4	15	14	22	29

Koniecznością, wynikającą z planu rozwoju Działu Ochrony Roślin, było zorganizowanie w r. 1927 sieci sprawozdawczej służby ochrony roślin.

Celem przygotowania odpowiedniej liczby korespondentów zorganizowano w r. 1927/8 kursy w ważniejszych ośrodkach Wielkopolski. Kursy takie odbyto w 39 miejscowościach przy udziale 3 809 słuchaczy, w czym było 598 nauczycieli i nauczycielek szkół powszechnych. Resztę słuchaczy stanowili właściciele większej i mniejszej własności ziemskiej, ogrodnicy powiatowi i prywatni, drogomistrzowie oraz leśnicy.

Sieć sprawozdawczą uruchomiono z początkiem 1928 roku.

Liczba korespondentów wynosiła w pierwszym roku 572 osób.

Liczba otrzymanych sprawozdań oraz liczba korespondentów, którzy nadesłali wszystkie cztery sprawozdania (z końcem kwietnia, czerwca, września i grudnia) wynosiła w poszczególnych latach:

	1928	1929	1930
Liczba otrzymanych sprawozdań	1 070	1 240	1 700
Osób, które nadesłały 4 sprawozdania	96	103	121

Organami sieci sprawozdawczej są:

I. Stacja Ochrony Roślin W. I. R. w Poznaniu, jako stacja centralna.

(zadanie: dostarczanie formularzy, ewidencja korespondentów i otrzymanych sprawozdań, opracowanie materiałów).

II. Szkoły Rolnicze W. I. R. — jako stacje okręgowe — w Bydgoszczy, Inowrocławiu, Chodzieży, Międzychodzie, Szamotułach, Janówcu, Wrześni, Wolsztynie, Lesznie, Odolanowie, Koźminie, Środzie i Kępnie.

(zadanie: propaganda potrzeby sieci sprawozdawczej na zebraniach organizacyj rolniczych i t. p.).

III. Sekretarze Powiatowi Wlkp. Towarzystwa Kółek Rolniczych — jako Sekretarjaty Powiatowe — w każdym powiecie woj. poznańskiego.

(zadanie: dobór korespondentów, propaganda terminowego nadsyłania sprawozdań oraz dostarczanie korespondentom formularzy, otrzymanych z Stacji Ochrony Roślin).

IV. Korespondenci — 17 do 20 osób w każdym powiecie.

Celem przyjsia z pomocą rolnictwu w praktycznym zwalczaniu chorób i szkodników roślin zorganizował Dział Ochrony Roślin cztery t. zw. Stacje zwalczania szkodników: w Poznaniu, przy Referacie Ogrodnictwa W. I. R., w Janówcu przy Zakładach Ogrodniczych W. I. R., w Bydgoszczy przy Szkole Rolniczej W. I. R. i w Koźminie przy Szkole Ogrodniczej W. I. R. Stacje te są wyposażone w potrzebne narzędzia — razem 16 opryskiwaczy i parę opylaczy i mają przeszkolony personel techniczny.

Niezależnie od powyższego zorganizowano w porozumieniu z Województwem Powiatowe Sekcje zwalczania szkodników przy Wydziałach Powiatowych, prowadzone przez przeszkolonych na specjalnych kursach ogrodników powiatowych względnie drogomistrzów. W zakresie metod zwalczania szkodników sekcje te pozostają pod dyrektywami Stacji Ochrony Roślin i obowiązane są z końcem każdego roku nadsyłać do Stacji sprawozdania z dokonanych czynności.

Powiatowe Sekcje zwalczania szkodników posiadają ogółem 56 opryskiwaczy i opylaczy.

Ogrodnicy powiatowi względnie drogomistrze spełniają oprócz tego obowiązki organów współpracujących z władzami administracji ogólnej w nadzorze nad wykonywaniem ustawy o zwalczaniu korówki wełnistej, w myśl § 7 Rozp. Min. Roln. z dnia 8 sierpnia 1928 r. „o tępieniu korówki wełnistej“.

Personel Stacji Ochrony Roślin stanowią:

- 1). inż. Kuryłło Antoni w charakterze kierownika, oraz
- 2). Halladin Stanisław i
- 3). Rożański Zygmunt w charakterze inspektorów walki z rakiem ziemniaczanym.

W projekcie statutu organizacji biura Wielkopolskiej Izby Rolniczej, w związku z reorganizacją Izb Rolniczych, przewidzianą jest dla tutejszej placówki ochrony roślin nazwa „Stacja Ochrony Roślin Wielkopolskiej Izby Rolniczej“. Instytucja ta ma połączyć w sobie agendy dotychczasowego Działu Ochrony Roślin i Inspektoratu Walki z Rakiem Ziemniaczanym.

Sprawozdanie z działalności za rok 1930.

W działalności Działu Ochrony Roślin, jako organu, mającego czuwać nad stanem zdrowotności kultur roślinnych na terenie województwa poznańskiego, można odróżnić następujące kierunki pracy:

1. właściwa służba ochrony roślin,
2. praca rejestracyjna i statystyka chorób i szkodników roślin,
3. praca oświatowa i propagandowa,
4. doświadczalnictwo terapeutyczne.

I. Właściwa służba ochrony roślin.

W zakres prac, dotyczących właściwej służby ochrony roślin, na pierwszym miejscu wymienić należy rozpoznawanie chorób i uszkodzeń roślin, nadsyłanych do zakładu Stacji oraz podawanie środków zwalczania i zapobiegawczych. Jako zadanie dalsze należy tu organizacja zwalczania niektórych szkodników roślin, nakazanych już to rozporządzeniem Ministra Rolnictwa, już to potrzebą doraźnego opanowania choroby względnie szkodnika, których nagłe pojawienie się poważnie zagroziłyby mogło produkcji roślinnej.

Ilość nadesłanych do zbadania okazów wynosiła wraz z udzielonemi poradami w roku sprawozdawczym:

z woj. poznańskiego	647
z woj. pomorskiego	10
z woj. łódzkiego	1
z woj. lwowskiego	1
z woj. tarnopolskiego	1
z woj. nowogródzkiego	5
Razem	665

Ilość nadesłanych okazów z poszczególnych powiatów województwa poznańskiego przedstawia się następująco:

z pow. Bydgoszcz . . . 8	z pow. Odolanów . . . 4
„ „ Chodzież . . . 6	„ „ Ostrów 4
„ „ Czarnków . . . 3	„ „ Ostrzeszów . . . 4
„ „ Gniezno . . . 27	„ „ Pleszew 8
„ „ Gostyń 10	„ „ Poznań 78
„ „ Grodzisk . . . 16	„ „ Rawicz 14
„ „ Inowrocław . . 50	„ „ Strzelno 2
„ „ Jarocin . . . 13	„ „ Szamotuły . . . 20
„ „ Kępno 5	„ „ Szubin 1
„ „ Kościan . . . 20	„ „ Śmigiel 1
„ „ Koźmin . . . 19	„ „ Śrem 9
„ „ Krotoszyn . . . 5	„ „ Środa 33
„ „ Leszno 8	„ „ Wągrowiec . . . 11
„ „ Międzychód . . 4	„ „ Wolsztyn 3
„ „ Mogilno . . . 18	„ „ Września . . . 17
„ „ Nowy Tomyśl . 18	„ „ Wyrzysk . . . 23
„ „ Oborniki . . . 9	„ „ Żnin 3

Reszta okazów pochodziła od instytucyj państwowych i samorządowych woj. poznańskiego.

W stosunku do roku poprzedniego ilość ta wykazuje nieznaczny spadek, powodowany częściowo przeżywanym kryzysem rolniczym, częściowo odciążeniem poważnej liczby badań ziemniaków przez Inspektorat Walki z Rakiem Ziemniaczanym, którego lustracje upraw, jak również przesyłek ziemniaczanych na miejscu usuwają w dużej mierze potrzebę przesyłki próbek do Stacji.

Wzrosła natomiast poważnie ilość korespondencyj Działu Ochrony Roślin, która w roku spraw. wynosiła 1 041 wobec 980 w roku 1929.

Niezależnie od badania laboratoryjnego przeprowadzał Dz. O. R. na życzenie interesantów badania zdrowotności kultur roślinnych na miejscu.

Ilość odbytych w tym celu podróży służbowych wynosiła łącznie z lustracją szkółek drzew owocowych na obecność korówki wełnistej — 69.

Jednostek gospodarczych, korzystających z porad Dz. O. R., było w roku spraw. 284 wobec 236 w roku 1929.

Z chorób pochodzenia grzybkowego wystąpiły w roku sprawozdawczym w silniejszym stopniu:

1. mączniak traw (*Erysiphe graminis DC*) na pszenicy jako przyczyna żółknienia i obumierania liści; silniejsze wystąpienie tego grzybka notujemy już 4-ty rok zrzędu; rozwojowi jego sprzyja praktykowane w Wielkopolsce silne nawożenie azotem, jak również stosowany ogólnie zasiew pszenicy po grochu;
2. zgorzel korzeniowa siewek buraczanych;
3. helmintosporjoza jęczmienia i owsa;
4. rak ziemniaczany (*Synchytrium endobioticum Perc.*), który ujawniono w roku spraw. w 16-tu nowych ogniskach (pow. Chodzież i Kępno), uznanych już dawniej za zagrożone;
5. *Ascochyta pisi Lib.* — grzybek powodujący plamistość liści i stręków grochu;
6. głownia kukurydziana (*Ustilago maydis Tul.*); choroba ta nabiera coraz większego znaczenia gospodarczego, stanowiąc poważną przeszkodę w rozpowszechnianiu się uprawy tej rośliny;
7. zaraza ziemniaczana (*Phytophthora infestans DeBy.*), która pojawiła się z końcem sierpnia epidemicznie w całym prawie województwie;
8. osobno podnieść tutaj należy stwierdzenie przez Dział Ochrony Roślin bakterjozy hiacyntów, powodowanej przez bakterję *Pseudomonas haycinthi Erw. Sm.*, w partji sprowadzonej z Holandji; około 50% transportu za 100 000 złotych podległo gniciu. Fakt ten winien zwrócić baczniejszą uwagę importerów cebul hiacyntowych z Holandji, gdzie ta choroba jest zdomowiona, przeniesienie bowiem tej choroby do kraju zagraża poważnymi stratami krajowej produkcji tej gałęzi kwaciarstwa.

Ze szkodników znaczniejsze szkody wyrządziły:

9. śmietka burakowa (*Pegomyia conformis* Panh.) na burakach;
10. pluskwa burakowa (*Piesma quadrata* Fieb.);
11. tarczyk mgławcy (*Cassida nebulosa* L.);
12. mszyce na kapuście (*Aphis brassicae* L.);
13. gąsienice rolnicy ozimówki (*Agrotis segetum* Schiff.) w okopowych;
14. wołek zbożowy (*Calandra granaria* L. i *C. oryzae* L.) w śpichrzach oraz
15. myszy polne i szczury.

Celem kontynuowania walki z chorobami i szkodnikami roślin czynne były wzorem lat ubiegłych 4 „sekcje zwalczania szkodników“, jako organy Wielkopolskiej Izby Rolniczej, mianowicie w Poznaniu, Koźminie, Janówcu i Bydgoszczy oraz 3 „stacje powiatowe“ przy Wydziałach Powiatowych w Inowrocławiu, Lesznie i Rawiczu. Stacje t. zw. powiatowe, kierowane przez przeszkolonych ogrodników powiatowych, podlegają w zakresie metod i sposobów zwalczania szkodników dyrektywom Działu Ochrony Roślin.

Sekcja zwalczania szkodników w Poznaniu spryskała w roku spraw. około 3000 mórg pszenicy przeciwko mączniakowi oraz 11 449 drzew i krzewów owocowych, pracując ogółem 343 dni.

Wobec spodziewanej masowej rójki chrabąszcza majowego zorganizował Dział Ochrony Roślin powszechne zbieranie i niszczenie tego szkodnika na terenie woj. poznańskiego. Akcja ta, która odbyła się przy poparciu Urzędu Wojewódzkiego, Kuratorjum Poznańskiego Okręgu Szkolnego, Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu i Bydgoszczy oraz wszystkich ważniejszych organizacyj rolniczych, uwieńczona została zebraniem ca. 16 000 ctr. owada. Koszty tej akcji wynosiły 22 651 zł. i zostały pokryte przez Wydziały Powiatowe.

Do organizacji walki ze szkodnikami zaliczyć należy urządzenie w porozumieniu z odnośnymi Starostwami t. zw. dni trucia myszy polnych, które w roku sprawozdawczym przeprowadzono w powiatach: Kępno, Krotoszyn, Środa, Wyrzysk, Rawicz i Gniezno.

Celem spopularyzowania odkażania ziarna siewnego urządził Dział Ochrony Roślin wzorem lat ubiegłych publiczne pokazy odkażania nasienia, demonstrując ten zabieg przy użyciu wszystkich znajdujących się w handlu na terenie województwa typów zaprawiarek (zaprawiarki „Azot“ wyrobu fabryki w Zgierzu, „Uspulator“ wyrobu fabryki w Leverkusen w Niemczech i „Ge-Ka-Be“ wyrobu magdeburskiej fabryki środków chemicznych). Pokazy te, uzupełniane okolicznościowym wykładem o wpływie odkażania ziarna na zdrowotność kultur roślinnych, cieszyły się stale dużą popularnością, gromadząc wszędzie licznych słuchaczy głównie ze sfer włościańskich. Środków chemicznych dostarczały na ten cel interesowane fabryki bezpłatnie. W roku spraw. pokazów tych odbyło się na terenie województwa pięć.

W a l k a z k o r ó w k ą w e ł n i s t ą. Prócz stałej kontroli przymusowego zwalczania korówki w zadrzewieniach jabłoniowych, wykonywanej po powiatach przez ogrodników powiatowych, jako organów współpracujących z władzami administracyjnymi w wykonywaniu odnośnego rozporządzenia Ministra Rolnictwa, Dział Ochrony Roślin przeprowadził lustrację wszystkich znajdujących się na terenie województwa szkółek drzew owocowych na obecność korówki wełnistej. Ze zlustrowanych 63 szkółek — 2 szkółki zostały za wskazaniem Działu Ochrony Roślin zamknięte przez Starostwo z zakazem sprzedaży szczepów aż do czasu wykazania się wytępieniem omawianego szkodnika.

Z w a l c z a n i e w o ł k a z b o ż o w e g o. Panujący w ostatnie lata zastój na rynku sprzedaży zbóż spowodował potrzebę magazynowania dużych nieraz ilości zboża w śpichrzach. Fakt ten przyczynił się do masowego rozmnożenia się wołka zbożowego, tak iż bywały wypadki stwierdzenia w 2 ctr żyta do 980 sztuk tego szkodnika.

Dział Ochrony Roślin rozpoczął badania nad skutecznością niektórych propagowanych w tym kierunku środków, przyczem poddano badaniom następujące środki: 1) dwusiarczek węgla, 2) lizol, 3) eter metylofenolowy, 4) „areginal“ preparat wyrobu fabryk środków chemiczn. w Leverkusen w Niemczech oraz 5) chloropikrynę.

W doświadczeniach tych najlepsze wyniki dał dwusiarczek węgla oraz lizol. Tych też środków użyto przy desyngfekcji dwóch śpichrzów w powiatach Szamotuły i Września z dobrym wynikiem.

II. Praca rejestracyjna i statystyka.

Zorganizowana w roku 1927 własna Sieć korespondentów obejmowała w roku sprawozdawczym 600 sprawozdawców, równomiernie rozmieszczonych na terenie województwa. Ilość otrzymanych sprawozdań wynosiła w roku sprawozdawczym 1700 wobec 1240 w roku 1929.

Dział Ochrony Roślin spełnia obowiązki korespondenta Wydziału Chorób Buraka Cukrowego Związku Przemysłu Cukrowniczego w Warszawie, informując go o stanie zdrowotności buraka cukrowego na terenie woj. poznańskiego.

III. Praca oświatowo-propagandowa.

Na pracę tą składały się odczyty i wykłady na kursach, konferencjach, przez radjo oraz sporadyczne umieszczanie artykułów o aktualnych chorobach, szkodnikach i chwastach w rolniczej prasie krajowej.

Odczytów i wykładów tych było ogółem 28, nie wliczając w to 3 odczytów przez radjo.

Artykułów w prasie rolniczej umieszczono 11; odpowiedzi na zapytania o zwalczaniu chorób i szkodników roślinnych było w Poradniku Gospodarczym 18.

IV. Doświadczalnictwo.

Z doświadczeń przeprowadzonych w roku sprawozdawczym — prócz wspomnianych wyżej doświadczeń nad zwalczaniem wołka — wymienić należy:

1. doświadczenia nad wpływem niektórych zapraw na zdolność kiełkowania ziarna oraz
2. nad wrażliwością odmian ziemniaków przeciwko rakowi ziemniaczanemu.

Doświadczenia nad wpływem środków odkażających na zdolność kiełkowania ziarna przeprowadzono w wazonach, przyczem poddano badaniu: *ziarnik, buraczak, sanogran* —

Dra Sobeckiego, *granosan* — Klawego, *formalinę* oraz dla porównania *uspulun* mokry i suchy oraz *germisan*. W badaniach tych nie stwierdzono szkodliwego oddziaływania badanych środków na zdolność kiełkowania ziarna. Pewne nieznaczne różnice stwierdzono przy odkażaniu ziarna zbóż na korzyść *uspulunu*, przy nasieniu buraczanem na korzyść *formaliny*, przy użyciu jej w rozcieńczeniu $\frac{1}{2}$ litra formaliny 40 % na 100 ltr wody przy 15-minutowem moczeniu.

Doświadczeniom doniczkowym nad odpornością ziemniaków przeciwko rakowi ziemniaczanemu poddano w roku sprawozdawczym 128 odmian, z czego 40 odmian stanowiły odmiany nowo-wyhodowane w hodowlach Wielkopolski (Poniec, Gola, Uchorowo), resztę — odmiany kwalifikowane przez Wydział Nasienny Wielkopolskiej Izby Rolniczej i pretendujące do użycia jako materiał sadzeniakowy w obszarach ochronnych po myśli ustawy o zwalczaniu raka ziemniaczanego. Badanie tych ostatnich odmian miało na celu stwierdzenie przedewszystkiem czystości odmianowej niektórych rakoodpornych ziemniaków, a dotyczyło głównie *Parnassji*, która, będąc zasadniczo odmianą rakoodporną, bywa często zmieszana z Deodarą, jak wiadomo bardzo wrażliwą na raka.

Wobec spodziewanej masowej rójki drugiego gatunku chrabąszcza, t. zw. kasztanowca, przystąpił Dział Ochrony Roślin późną jesienią roku sprawozdawczego do organizacji powszechnego jego tępienia, rozsyłając plakaty i odbywając konferencje z ważniejszymi organizacjami rolniczymi w województwie poznańskim.

A. Kuryłło.

2. STACJA OCHRONY ROŚLIN POMORSKIEJ IZBY ROLNICZEJ W TORUNIU.

Sprawozdanie z działalności za okres 1922—1930 r.

Pomorska Izba Rolnicza od początku swego istnienia dążyła do postawienia rolnictwa na wyżynie wiedzy i postępu. Stąd wynikła potrzeba założenia Stacji Doświadczalnej, która spełnienie tego zadania ułatwiłaby rolnikowi. Jednak dopiero w sierpniu 1922 r. przystąpiono do utworzenia tej placówki wiedzy i doświadczeń.

Do zakresu działania Stacji Doświadczalnej oddano i ochronę roślin uprawnych, t. j. badanie stanu zdrowotności roślin i udzielanie porad w celu zwalczania chorób i szkodników kultur rolniczych i ogrodniczych. Stacja Doświadczalna była rokrocznie czynna w zakresie ochrony roślin, jednak nie ciążyły na niej z tego tytułu żadne obowiązki, a należało to do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy do dnia 21. V 1929. Dopiero rozporządzenie Ministra Rolnictwa z tegoż dnia włożyło ten obowiązek na Izbę Rolniczą.

Niezależnie od tego utrzymywano stały kontakt z P. I. N. G. W. w Bydgoszczy i w każdej ważniejszej sprawie zwracano się o poradę względnie aprobatę Instytutu, zwłaszcza w akcji zwalczania raka ziemniaczanego. W roku 1928 wobec coraz szerszego zainteresowania się ogółu rolników ochroną roślin przystąpiono do urządzenia pracowni i zaangażowania specjalnego urzędnika, kierującego Działem Ochrony Roślin. Z dniem 1. IV. 30 Dział Ochrony Roślin Stacji Doświadczalnej uległ reorganizacji przez przemianowanie go na Stację Ochrony Roślin i przez wcielenie go do Wydziału Wytwórczości Roślinnej, jako jeden z jego referatów.

Organizacja pracy Stacji.

1. Skład personalny. Od początku istnienia Stacji Doświadczalnej ochroną roślin kierował kierownik Stacji, prof. Karol

Huppenthal. Dopiero z wynikającej konieczności rozszerzenia Działu i ułożenia planowej akcji i programu ochrony roślin, zaangażowano z dniem 1 czerwca 1928 r. specjalnego urzędnika. Stanowisko to objął inż. Światosław Nowicki. W r. 1929 kierownikowi Działu dano do pomocy asystentkę, która jednak w 1930 r. odeszła. Od tego czasu Stacja zatrudnia 1 osobę.

2. W związku ze zwiększeniem akcji doraźnej pomocy rolnikom rozszerzono sieć korespondentów oraz wydano w porozumieniu z Działem Statystycznym Izby Rolniczej odpowiednie kwestjonariusze. Kwestjonariusze rozsyłano okresowo z pytaniami aktualnymi w danym okresie. Korespondenci wybrani są z pośród nauczycieli szkół powszechnych za pośrednictwem Kuratorjum Okręgu Szkolnego i inspektorów szkolnych, nadto rekrutowani są z członków Kółek Rolniczych i rolników, będących korespondentami Izby w innych sprawach. Poza tem obowiązkowo rejestrują choroby i szkodniki Szkoły Rolnicze i Pole Doświadczalne, podlegające Izbie. Kwestjonariusze rozsyłano dopiero z początkiem 1930 r. w liczbie 1305 sztuk, z czego wpłynęło z powrotem 694.

3. W związku z badaniem zdrowotności upraw rolniczych i ogrodniczych zanotowano w 1929 roku 25 dni wyjazdów, w 1930 r. 42 dni wyjazdów. Z lat poprzednich brak danych.

4. Dział Ochrony Roślin nawiązał ścisłą łączność z Państwowym Instytutem Naukowym G. W. w Bydgoszczy. Chcąc jednak skoordynować wysiłki wszystkich czynników zainteresowanych albo mających współdziałać w sprawach szerzenia idei ochrony roślin, zwołano w r. 1929 konferencję z udziałem czynników Izby i poza nimi Województwa, Dyrekcji Lasów Państwowych, Pom. Tow. Rolniczego i Kuratorjum Okręgu Szkolnego i tu ustalono utrzymanie ścisłego kontaktu co do organizacji i udziału w akcji ochrony roślin.

Działalność praktyczna.

1. Zwalczenie raka ziemniaczanego wysuwa się w działalności praktycznej na pierwsze miejsce, a to ze względu na jego zaraźliwość i ograniczenia wywozu ze strony państw importujących ziemniaki z Polski. Akcja zwalczania odbywa się w trzech etapach, po pierwsze w czasie wykopów odbywa się

lustracja upraw ziemniaczanych i poszukiwanie ognisk raka, po drugie na wiosnę Izba dostarcza ziemniaków rakoodpornych dla gospodarstw zarażonych i zagrożonych i wreszcie przeprowadza się lustrację upraw w czasie kwitnienia celem stwierdzenia czystości odmian.

Lustracja upraw ziemniaczanych w 5-letniej działalności, przedstawia się następująco.

W roku 1925 w porozumieniu z Pomorskim Urzędem Wojewódzkim i P. I. N. G. W. zlustrowano w jesieni wszystkie powiaty, w r. 1926 lustracja odbyła się tylko dorywczo przez personel Szkół Rolniczych. W tym roku stwierdzono pierwsze ognisko raka ziemniaczanego na Pomorzu. W 1927 r. zlustrowano całkowicie jeden powiat. W r. 1929 Dział Ochrony Roślin zorganizował powtórna powszechną lustrację upraw ziemniaczanych z wyjątkiem 3 powiatów wschodnich. Ogólna ilość zlustrowanych gmin osiągnęła cyfrę 1491, a w roku 1930 zlustrowano 13 powiatów, w tem 1518 miejscowości.

Ilość rozprowadzonych ziemniaków rakoodpornych dla gospodarstw zarażonych i zagrożonych rakiem ziemniaczanym:

1927	1928	1929	1930
brak danych	brak danych	12 150 q	9 670,51 q

W związku z akcją zwalczania raka ziemniaczanego Dział Ochrony Roślin podawał władzom do wiadomości projekty potrzebnych zarządzeń, jak zamknięcie stacyj kolejowych do wywozu ziemniaków z okręgów ochronnych oraz niektóre ograniczenia przenoszenia ziemniaków przez służbę folwarczną. Dział udzielał władzom opinij, na podstawie których właściwi PP. Starostowie wydają zezwolenia wywozu ziemniaków z okręgów ochronnych oraz podawał przekroczenia przepisów o zwalczaniu raka ziemniaczanego celem ukarania winnych.

2. Na Dziale Ochrony Roślin ciążył obowiązek badania materiału roślinnego, wywożonego zagranicę i wystawiania

odnośnych świadectw zdrowotności. Przy badaniach pomocny jest fachowy personel Izby Rolniczej i personel Szkół Rolniczych, jej podległych.

Ilość wydanych świadectw:

1925	1926	1927	1928	1929	1930
brak danych	673	600	739	400	713

3. Zwalczenie korówki wełnistej i tępienie berberysu.

W związku z wydaniem rozporządzenia Ministerstwa Rolnictwa o zwalczaniu berberysu i korówki wełnistej, Województwo Pomorskie zwróciło się w r. 1928 o współdziałanie Pomorskiej Izby Rolniczej z władzami nad wykonaniem odpowiednich zarządzeń. Czynności te zostały powierzone nauczycielom szkół rolniczych oraz urzędnikom Stacji Doświadczalnej przy podziale Pomorza na okręgi.

Korówkę wełnistą wykryto 1928 r. na jabłoniach przydrożnych na granicy pow. toruńskiego i chełmińskiego i wytępiono za pośrednictwem władz powiatowych. Od r. 1929 nie ujawniono korówki wełnistej, która prawdopodobnie wymarła wskutek silnych mrozów w r. 1928/29.

W r. 1929 wykryto szereg stanowisk berberysu i następnie zniszczono, w 1930 r. wykryto ponownie przy lustracji 86 stanowisk berberysu.

4. Rejestracja i zwalczanie innych chorób i szkodników.

Rejestracja chorób i szkodników odbywała się przeważnie zapomocą wyżej wymienionych kwestjonariuszy oraz zapomocą szkół rolniczych z uwzględnieniem wyjazdów urzędników Izby.

Według wyniku badań, wpływów i obserwacji oraz materiałów własnych, zanotowano w przeciągu 5-letniej działalności Działu Ochrony Roślin przeszło 80 gatunków występujących chorób i szkodników.

Celem rejestracji nadsyłanego materiału chorób i szkodników założono z dniem 1 lipca 1928 r. dziennik wpływów, w któ-

rym notuje się wszelkie próbki badane w Stacji. Do r. 1930 liczba wpływów dosięgła cyfry 45.

5. Akcja zaprawiania nasion.

Dział Ochrony Roślin wspólnie z Polem Doświadczalnym Pomorskiej Izby Rolniczej w Dźwierznie zorganizował w roku 1929 doświadczenia nad działaniem różnych zapraw. Poza-tem prowadzono szeroką propagandę za-pomocą odczytów i ulotek w zakresie zaprawienia i czyszczenia nasion.

6. W zakresie ogólnego stanu zdrowotności w okresie 5-letniej działalności Działu Ochrony Roślin nie notowano żadnych klęskowo występujących chorób i szkodników roślin uprawnych za wyjątkiem 1926 roku, gdzie rdza (*Puccinia graminis*) na życie wystąpiła w dość groźnym nasileniu. Niemniej przeto, gdyby zesumować szkody powodowane rok rocznie, doszlibyśmy do cyfr poważnych. Ogólny dość dobry stan zdrowotny upraw rolniczych należy poczęści przypisywać dosyć wysokiej kulturze rolnej, dobrej uprawie i należytemu nawożenia, co daje roślinie szybki i należyty rozwój. Natomiast dosyć groźnie występują z roku na rok choroby i szkodniki kultur sadowniczych, gdzie często zbiory były z tego powodu mniej wartościowe i gdzie często choroby były powodem nieurodzaju.

Prace badawcze.

Określenie chorób i szkodników oraz ilość udzielonych odpowiedzi w okresie 5-letnim przedstawia się następująco:

Porad udzielono:

1925	1926	1927	1928	1929	1930
9	brak danych	48	40	47	71

Zbadano chorób i szkodników:

brak danych	20	47	60	54	53
-------------	----	----	----	----	----

Pozatem udzielono szereg porad w organie fachowym Izby.

Odpowiedzi ustnych, udzielonych w czasie wyjazdów oraz w Izbie, przy zestawieniu nie uwzględniono; liczba ich była bardzo wysoka.

Dział Ochrony Roślin czynił szereg prób i doświadczeń z środkami zaprawy nasion, tępienia chorób i szkodników, tępienia gryzoni oraz wydawał zaświadczenia na wwóz środków tępienia i zapraw na ogólną ilość 30 578 kg.

W roku 1930 Dział Ochrony Roślin robił specjalne próby aklimatyzacji pasorzyta korówki (*Aphelinus mali*), którego przywiózł z Hiszpanji Kierownik Działu. Pasorzyt ten został następnie rozesyłany do licznych Stacyj.

Praca propagandowo-oświatowa.

Dział prowadził szeroką propagandę ochrony roślin za pomocą kursów, odczytów, ulotek i publikacyj w popularnej prasie fachowej.

Kursów i odczytów urządzono wzgl. wygłoszono ok. 25, przyczem były one równomiernie rozrzucone po całym terenie Pomorza.

Ogłoszono artykułów i udzielono porad w organie fachowym Izby według zestawienia:

1925	1926	1927	1928	1929	1930
brak danych			16	18	4

Z niektórych artykułów popularnych sporządzano odbitki, które następnie rozpowszechniano w poważnej ilości, prócz tego od r. 1929 w porozumieniu z Warszawską Stacją Ochrony Roślin wydano z nagłówkiem tutejszej Stacji 7 ulotek po 1000 szt. Od 1928 r. rozpowszechniono ulotki w ilości ok. 4000 szt. rocznie. Pozatem w r. 1925 rozpowszechniono 3 różne rodzaje plakatów, wydanych z ramienia Ministerstwa Rolnictwa.

Pomorska Izba Rolnicza.

3. ODDZIAŁ ŁÓDZKI STACJI OCHRONY ROŚLIN TOW. OGRODN. WARSZAWSKIEGO.

Sprawozdanie z działalności w okresie od dnia 1 kwietnia 1930 r.
do dnia 31 grudnia 1930 r.

Oddział Łódzki Stacji Ochrony Roślin Tow. Ogrodn. Warsz. rozpoczął działalność od dnia 1 kwietnia 1930 r. Na kierownika Oddziału został powołany Dr. Konstanty Strawiński, który rozpoczął organizację pracy na terenie województwa łódzkiego w maju 1930 roku.

I. Organizacja pracy:

1. Skład personalny:

Kierownik Oddziału: Dr. Konstanty Strawiński.

Praktykanci: Tadeusz Zaar (od 1. VI do 1. X 1930 r.)

Kazimierz Tarwiel (od 1. VII do 1. X 1930 r.)

Praktykantka stała: Magister Kalina Żelazowska (od 1. IX).

2. Organizacja sieci korespondentów.

Celem oparcia działalności na terenie województwa Oddział nawiązał kontakt ze szkołami rolniczymi w Czarnocinie, Dobryszycach, Kościelcu, Jeżewie, Popowie i Sędziejowicach, wciągając personel do współpracy, jako korespondentów.

Pozatem rozpoczęto współpracę z instruktorami rolnymi powiatów (13), którzy również przyjęli udział w pracy jako korespondenci.

Zakłady Rolniczo-Doświadczalne w Kościelcu (pow. kolski) oraz w Błoniu (pow. łęczycki) również współpracowały z Oddziałem Ochrony Roślin, nadsyłając dane o występujących chorobach ze swego terenu.

Głównym celem nowopowstałej placówki ochrony roślin było poznać teren i nawiązać kontakt z instytucjami oraz

organizacjami rolniczymi, w pierwszym rzędzie z Wydziałem Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi i z Wojewódzkim Towarzystwem Organizacyj i Kółek Rolniczych w Łodzi.

II. Działalność praktyczna.

1. Zwalczenie raka ziemniaczanego nie zostało przejęte przez Oddział. Prowadzi wspomnianą akcję inspektor do spraw ziemniaczanych, zatrudniony w Centrali Stacji Ochrony Roślin w Warszawie.
2. Akcja tępienia wołka zbożowego *Calandra granaria* została zapoczątkowana w związku z rozpanoszeniem się tego szkodnika w śpichrzach większych.

Zlustrowano szczegółowo 9 śpichrzów i młynów oraz przeprowadzono dezynfekcję chloropikrynową w 3 śpichrzach.

Na walkę ze szkodnikami śpichrzów zwrócono większą uwagę i metody tej walki były opracowywane. Pod wpływem Oddziału fabryka chemiczna w Zgierzu według projektu Dr. Strawińskiego sporządziła odpowiednie naczynia o mniejszych pojemnościach (od 5 do 20 kg), ułatwiających stosowanie chloropikryny.

3. W związku z występowaniem myszy polnych zorganizowano w 5 punktach akcję tępienia przy pomocy świec „dusimysz“ z pomyślnym skutkiem.
4. Poradnictwo.

W okresie od 1 czerwca 1930 r. do 31 grudnia 1930 roku udzielono 203 porad. Do tego okresu (do 1. VI 1930 r.) porady udzielane były przez Stację Ochrony Roślin w Warszawie.

5. Rejestracja chorób i szkodników. W sprawozdawczym okresie udało się wciągnąć do kartoteki 87 gatunków szkodników oraz 33 choroby.

III. Prace propagandowo-oświatowe.

Wygłoszono na zgromadzeniach rolnych i ogrodniczych 36 odczytów: w powiecie brzezińskim 1, w kaliskim 4, w konińskim 3, łaskim 3, łódzkim 13, piotrkowskim 3, radomszczańskim 7, sieradzkim 2.

Zorganizowano 9 wystaw i pokazów środków walki oraz wzorów chorych roślin w następujących miejscowościach: Brzeziny, Czarnocin, Kalisz, Konin, Łask, Piotrków, Sieradz, Zduńska Wola i Zgierz.

IV. Ogólne uwagi.

Rozwinąć należyce swej działalności w tym pierwszym okresie Oddział nie mógł wobec szczupłych zasiłków, tem bardziej, że organizować należało nietylko pracę na terenie, lecz przede wszystkim stworzyć warsztat pracy — pracownię z najniezbędniejszymi pomocami naukowymi.

Działalność swoją Oddział rozpoczął, nie posiadając żadnych własnych optycznych przyrządów. Zostały one wypożyczone od osób prywatnych, jak również przez czas dłuższy korzystano z prywatnej biblioteki kierownika.

Łódź, dnia 12 lipca 1933 r.

Kierownik Oddziału Łódzkiego
Stacji Ochrony Roślin Tow. Ogrodn. Warsz.

Dr. Konstanty Strawiński.

4. STACJA OCHRONY ROŚLIN TOWARZYSTWA OGRODNICZEGO WARSZAWSKIEGO W WARSZAWIE.

Stacja Ochrony Roślin została założona przy Tow. Ogrodniczem Warszawskim w r. 1904 pod nazwą „Pracownia naukowa do badań nad ochroną roślin“. Pierwszym kierownikiem tej instytucji był p. Kazimierz Kulwieć. Pracownia ta była bardzo słabo wyposażona finansowo.

W r. 1911-ym 3 instytucje, Warsz. Tow. Ogrodnicze, Centralne Tow. Rolnicze i Związek Zawodowy Cukrowni Królestwa Polskiego, połączyły się w celu przekształcenia naukowej pracowni do badań nad ochroną roślin na instytucję o szerszym zakresie działalności, t. zn. na Stację Ochrony Roślin. W pierwszych latach wojny Stacja znów przeszła na własność Tow. Ogrodniczego Warszawskiego. Na czele Stacji Ochrony Roślin stanął Prof. Dr. Józef Trzebiński.

Czynności swoje Stacja rozpoczęła od r. 1912. Do r. 1917 włącznie Dr. Trzebiński kierował Stacją. W r. 1918 kierunek objął Wł. Gorjaczkowski.

W r. 1912, 1913 i na początku 1914 datuje się najsilniejszy rozwój działalności Stacji Ochrony Roślin.

Stacja posiadała teren badawczy w maj. Tow. Ogrodniczego „Mory“, nawiązała stosunki ze wszystkimi organizacjami rolniczymi i działała na terenie całego byłego Królestwa Polskiego. Dr. J. Trzebiński rozpoczął w Stacji badania naukowe, poświęcone zarówno biologii grzybów pasorzytnicznych, jak i środków zwalczania chorób.

Okres wojny ujemnie odbił się na rozwoju Stacji. Personel Stacji zajął się opracowaniem wyników obserwacji nad chorobami i szkodnikami z r. 1912—1917.

Po utworzeniu się władz polskich Stacji Ochrony Roślin T. O. W. został przydzielony teren 3 województw: warszawskiego, łódzkiego i białostockiego. Stacja korzysta z zasiłku Min. Rolnictwa i Ref. Rol. i pracuje w kierunku organizacji ochrony roślin na tym terenie.

W r. 1930 Stacja Ochrony Roślin T. O. W. zorganizowała oddział swój w Łodzi z terenem działalności woj. łódzkiego. Na czele Oddziału stanął Dr. K. Strawiński.

Sprawozdanie z działalności za rok 1930.

I. Organizacja pracy Stacji.

1. Skład personalny i podział czynności.

Personel stały:

1. Kierownik Prof. Dr. Wł. Gorjaczkowski.
2. Kierownik Działu Entomologicznego — Dr. Jan Ruszkowski.
3. Adjunkt — Zofja Zweigbaumówna.
4. Asystentka — Dr. Helena Juraszkówna.
5. Asystent do spraw raka ziemniaczanego — Inż. Fortunat Baykowski.
6. Sekretarz — Alicja Wejsflożyna.
7. Praktykantka fitopatolog — Halina Jarmolińska.
8. Praktykant Entomolog — od 1. I do 1. X — Stanisław Adamczewski, od 1. X Jadwiga Wodnicka.
9. Praktykant Entomolog Oddziału w Morach od 1. IV — Zygmunt Okulicz.
10. Laborant w Morach do 1. IV — Bronisław Kontek, od 1. IV — Józef Rutkowski.

Pracownicy czasowi:

1. Asystentka — Zastępca Kierownika Oddziału w Morach (płatna przez powiaty) — Irena Ruszkowska.
2. Praktykant sezonowy (opłacany z funduszu, przeznaczonego na lustracje ziemniaczane) — Mieczysław Bekierski.
3. Praktykant sezonowy od 1. VII (płatny przez powiaty) — Helena Weinbergerówna.
4. Praktykant sezonowy (płatny przez powiaty) do 31. XII 30 r. — Zygmunt Rozegnał.

5. Praktykantka kancelaryjna (płatna przez powiaty) — Helena Blockówna.
6. Woźna w Warszawie (płacona z funduszków, asygnowanych na prowadzenie Stacji) — Marjanna Zychowicz.

2. Ilość wyjazdów służbowych.

W okresie sprawozdawczym odbyto 210 (253 dni) wyjazdów służbowych personelu Stacji.

3. Organizacja sieci korespondentów.

Praca ta w roku sprawozdawczym została znacznie posunięta naprzód. W styczniu 1930 r. Stacja rozpoczęła rejestrację dawnych swoich korespondentów oraz werbowanie nowych, dążąc do tego, by posiadać stałych informatorów w każdej gminie. W tym celu Stacja zwróciła się do wszystkich wydziałów powiatowych oraz okręgowych towarzystw organizacji i kółek rolniczych na terenie województw białostockiego, łódzkiego i warszawskiego z prośbą o wyszukanie na terenie każdej gminy i kółka rolniczego osób, odpowiednich dla współpracy ze Stacją, podanie ich adresów oraz wręczenie im zimowych ankiet Stacji. Ankiet tych, dotyczących jedna zdrowotności sadów, druga — pól i warzywników, rozesłano 2000 kompletów, odpowiedzi na nie otrzymano 395. W końcu kwietnia rozesłano korespondentom ankiety: „Sprawozdanie wiosenne“ i „Kwestjonarjusz o występowaniu chorób i szkodników“ i otrzymano na każdą z nich 206 odpowiedzi.

Od połowy sierpnia do grudnia były wysyłane: podziękowania za dotychczasową współpracę, formalne zgłoszenie na korespondenta, kwestjonarjusz o występowaniu chorób i szkodników i komplet ulotek Stacji.

Z woj. warszawskiego Stacja otrzymała na 373 wysłanych zaproszeń 51 podpisanych zgłoszeń-zobowiązań i 6 odpowiedzi odmownych, a z woj. białostockiego na 46 zaproszeń otrzymano 6 zgłoszeń, czyli 13% zobowiązań i 1% odmów. W odpowiedzi na zobowiązania Stacja wysłała zaświadczenia.

Dalsza organizacja sieci polegać miała na nawiązaniu kontaktu pomiędzy korespondentami Stacji i instruktorami

rolnymi, a w przyszłości na zainteresowaniu odpowiednich instruktorów gospodarstwami korespondentów i na dokształcaniu jednych i drugich.

Stacja dążyła do tego, żeby każdy instruktor rolny opiekował się grupą korespondentów Stacji, mieszkających na terenie jego działalności. Instruktor bowiem będzie naturalnym pośrednikiem pomiędzy Stacją a korespondentem.

4. Współpraca z organizacjami i instytucjami.

W miarę możliwości Stacja starała się nawiązać kontakty ze wszystkimi instytucjami i organizacjami państwowymi i społecznymi w pracy Stacji zainteresowanymi.

Między innymi Stacja była w kontakcie z następującymi instytucjami: Ministerstwo Rolnictwa, Wydział Produkcji Roślinnej, Wydziały Rolnictwa województw: białostockiego, łódzkiego i warszawskiego; Wydziały Powiatowe tychże województw; Warszawska Izba Rolnicza; Wydziały Produkcji Roślinnej i Szkolnictwa; Centralne, Wojewódzkie i Okręgowe Towarzystwa O. T. O. i K. R., Organizacje Przysposobienia Rolniczego, Związek Zakładów Rolniczych Doświadczalnych; Stacje Doświadczalne Rolnicze i Ogrodnicze: w Poświętnem, w Kutnie, w Starym Brześciu, w Opatówcu, w Kisielnicy i Stacje Dośw. Ogrodnicza i Genetyczna w Merach oraz Jedwabnicza w Milanówku; Warszawska Dyrekcja Lasów Państwowych, Liga Ochrony Przyrody, Liga Obrony Powietrznej i Przeciwigazowej, Polskie Radio, Związek Producentów Kwiatów, Polski Związek Warzywników, Centralny Związek Ogrodników Polskich, Polski Komitet Plantacyjny, Dyrekcja Ogrodów Miejskich w Warszawie i Związek Zrzeszeń Ogrodniczych.

II. Działalność praktyczna.

1. Zwalczanie raka ziemniaczanego.

W roku 1930 Stacja Ochrony Roślin prowadziła lustracje ziemniaczane wiosenną i jesienną.

Wiosenna lustracja przeprowadzona była w powiatach: wieluńskim, kaliskim, rypińskim, lipnowskim i nieszawskim; jesienna lustracja w powiatach: łaskim, sieradzkim, wieluńskim, kaliskim, radomszczańskim, konińskim, kolskim, słupeckim i mławskim. Organizacja lustracji na terenie woj. łódzkiego była przeprowadzona z Oddziałem Łódzkim Stacji Ochrony Roślin T. O. W.

Pod nadzorem delegatów Stacji Ochrony Roślin pracowało w 1930 roku 99 lustratorów. Zlustrowano i udzielono porad z dziedziny chorób ziemniaczanych w 48 780 gospodarstwach. W wyniku lustracji stwierdzono występowanie raka ziemniaczanego w pow. łaskim w miejscowościach: Karszew, Kiki, Edmundów—Kiki.

W sprawach zwalczania raka ziemniaczanego i innych chorób ziemniaczanych delegaci Stacji Ochrony Roślin dokonali 54 wyjazdy do powiatów województw: białostockiego, łódzkiego i warszawskiego.

Instruktorzy Towarzystw, Organizacyj i Kółek Rolniczych wymienionych wyżej powiatów współpracowali ze Stacją Ochrony Roślin w dziedzinie zwalczania chorób ziemniaka.

Na terenie Stacji Doświadczalnej w Morach prowadzono na poletkach doświadczalnych uprawę 7 odmian rakoodpornych ziemniaków. Doświadczenia te miały na celu przede wszystkim zapoznanie się z różnicami w rozwoju, w wyglądzie i przebiegu wegetacji różnych odmian ziemniaków rakoodpornych oraz obserwacje nad przystosowaniem się tych odmian do nowych warunków. Stacja Ochrony Roślin prowadziła również lustracje ziemniaków wywożonych zagranicę.

2. Kontrola i wydawanie świadectw z zdrowotności ziemniaków.

Personel Stacji przeprowadzał kontrolę przesyłek pocztowych i kolejowych wwożonych do kraju i wywożonych zagranicę. Ziemniaki były badane w miejscu ich wyprodukowania. Dla każdej przesyłki Stacja wystawiała zaświadczenie zdrowotności. Ogółem wydano 30 zaświadczeń. Zaświadczenia wydawano na wywóz nasion zbożowych i warzywnych, drzewek i krzewów owocowych i ozdobnych, zrazów drzew owocowych.

Zaświadczeń na wywóz ziemniaków wydano 5. Dla roślin wwożonych do kraju, przysłanych bez zaświadczeń zagranicznych, wydano świadectw 15.

3. Współpraca w zakresie kwalifikowania ziemiopłodów.

Stacja Ochrony Roślin T. O. W. współpracowała z Wydziałem Nasiennym Centr. Towarzystwa Org. i Kółek Roln., wydając opinię o stanie zdrowotności ziemiopłodów, kwalifikowanych odmianowo przez W. N., po przeprowadzeniu wspólnej lustracji.

4. Zwalczanie korówki wełnistej.

Personel Stacji przeprowadził lustracje szkółek i sadów, obserwując występowanie Korówki wełnistej. Lustracji zostały poddane w pow. warszawskim miejscowości: Zawady, Synów, Warszawa i Oltarzew; w pow. błońskim Pszczelin; w pow. grójeckim Mała Wieś, Stara Wieś i Belsk; w pow. ciechanowskim Ciechanów; w pow. plockim Płock i Niegłosy.

5. Zwalczanie innych aktualnych chorób i szkodników.

Przeprowadzono lustracje z uwzględnieniem występowania następujących aktualnych szkodników: a) szkodniki śpichrzowe, b) myszy polne, c) rolnica, d) pędraki, e) drutowce.

6. Tępienie berberysu i chwastów.

W sprawie tępienia berberysu i chwastów opublikowano ulotki o zwalczaniu rdzy kreskowej (nakaz tępienia berberysu), ostu polnego, ognichy i łopuchy. Ulotki rozesłano do wszystkich instytucji rolniczych i samorządowych, Stacyj doświadczalnych i szkół. Przeprowadzono specjalne lustracje oraz wykonano doświadczenia w Morach. Specjalną uwagę zwracano na występowanie kianiaki.

7. Akcja zaprawiania ziarna siewnego.

Opublikowano ulotkę o zaprawianiu ziarna siewnego i rozesłano do instytucyj rolniczych i samorządowych, Stacyj doświadczalnych i szkół. Przystąpiono do opracowania planu organizacji punktów zaprawiania ziarna siewnego przy szkołach rolniczych.

8. Poradnictwo.

W roku sprawozdawczym Stacja udzieliła 1 049 porad z zakresu entomologii, 653 z zakresu fitopatologii, 26 w sprawach chorób nieorganicznego pochodzenia, 14 porad o chwastach, 24 w sprawach myszy, kretów i zajęcy i 11 porad w sprawie ptaków pożytecznych. Ogółem udzielono 1 789 porad. Korespondencji urzędowej otrzymano Nr. Nr. 1 256, wysłano 652.

Niezależnie od analiz materiału, nadsyłanego do zbadania, personel Stacji badał materiał, zbierany przez pracowników Stacji podczas wycieczek i lustracji. Liczba analiz dochodziła do kilkuset.

Pozatem wydano 50 zaświadczeń na zakup ekstraktu i pyłu tytoniowego i 2 zaświadczenia na inne środki, służące do zwalczania chorób i szkodników.

9. Doświadczenia nad skutecznością środków do zwalczania chorób i szkodników roślin.

W Oddziale Doświadczalnym Stacji Ochrony Roślin T. O. W. w Morach były wykonane następujące prace:

1. dalsza organizacja pracowni zoologiczno-entomologicznej i fitopatologicznej;
2. zapoznanie się z całokształtem miejscowej fauny terenów doświadczalnych i gospodarczych Mor i najbliższych okolic, jej składu gatunkowego i liczebnego, najważniejszych szczegółów biologii i znaczenia ekonomicznego poszczególnych gatunków;
3. zapoznanie się z całokształtem mikroflory pasorzytniczej tychże terenów ze szczególnem uwzględnieniem roślin uprawnych; praca wykonana była przez p. Dr. H. Juraszkównę;

4. prowadzenie kalendarza fenologicznego w zastosowaniu do ochrony roślin;
5. przeprowadzenie prób stosowania różnych sposobów i środków zwalczania szkodników, chorób i chwastów w warunkach laboratoryjnych i terenowych;
6. opracowywanie metodyki zwalczania szkodników i chorób roślin.

Szczególną uwagę w roku bieżącym zwrócono na następujące aktualne tematy:

- a) choroby róż — Dr. H. Juraszkówna,
- b) choroby zbóż — Dr. H. Juraszkówna,
- c) specjalne szkodniki cebuli — I. Ruszkowska,
- d) specjalne szkodniki kapusty — J. Wodnicka,
- e) biologja i zwalczanie drobnych gryzoni (polników, myszy, szczurów) — Z. Okulicz,
- f) ochrona ptaków (owadożernych) pożytecznych — I. i J. Ruszkowscy,
- g) specjalne szkodniki zbóż,
- h) specjalne szkodniki malin,
- i) badanie skuteczności środków mszycobójczych,
- k) obserwacje nad rozwojem i zdrowotnością ziemniaków odmian rakoodpornych; prowadził p. Inż. F. Baykowski.

Pozatem urządzono rezerwat dla ptaków i rozpoczęto systematyczne obserwacje nad ptakami pożytecznymi i sposobami ich praktycznej ochrony w warunkach lokalnych.

Zasadzono 30 drzewek owocowych dla doświadczeń nad zwalczaniem chorób i szkodników.

Zbudowano w roku sprawozdawczym insektarium dla racjonalnej hodowli owadów.

Prób zwalczania chorób i szkodników przeprowadzono 168 z 29 różnymi środkami chemicznymi.

Hodowli owadów założono 570.

10. Badanie ogólnego stanu zdrowotności kultur uprawnych na terenie działalności Stacji Ochrony Roślin T. O. W.

W celu zbadania stanu zdrowotności upraw roślinnych personel Stacji przeprowadzał lustracje w ciągu całego okresu wegetacyjnego. Lustracji podlegały następujące miejscowości:

pow. warszawski: Zawady, Natolin, Służew, Wilanów, Synów, Radość, Czerniaków, Ożarów, Radzymin, Gołębki, Rakowiec, Otwock Wielki, Oltarzew, Skorosze, Piastów, Stara Miłosna, Macierzysz, Reguły, Paluch, Sieraków, Kampinos, Lipków;

pow. błoński: Milanówek, Chlewnia, Radziejowice, Gołaszew, Pszczelin, Maków, Guzów, Słubica, Wolica, Nadarzyn, Kozłowice, Konicopol;

pow. grójecki: Przybyszew, Mała Wieś, Stara Wieś, Łęczeszycze, Drwalew, Fałęcice, Belsk, Pacew;

pow. brzeziński: Tomaszów Mazowiecki, Regny;

pow. ciechanowski: Ciechanów, Bartoły, Rąbierz, Przedwojewo;

pow. wieluński: Łubnicz (wieś), Łubnice (folwark), Krupka, Dietrzkowice, Skomlin;

pow. gostyński: Solec, Rołajc;

pow. kutnowski: Kutno, Śleszyn Mały, Krośniewice, Stara Wieś, Bielawki;

pow. łowicki: Łasieczniki, Nieborów, Wólka;

pow. makowski: Czarnostaw, Młodzianowo;

pow. płocki: Opatowiec, Płock, Brwilno, Leszczyno Szlacheckie, Szczepkowo, Niegłosy;

pow. mławski: Mława, Uniszki, Wietrzfnia Kościelna;

pow. mińsko-mazowiecki: Barcząca, Mienia, Janów;

pow. nieszawski: Przybrano, Seroczki, Zakrzewo;

pow. lipnowski: Złotopole, Kikuł, Lubin;

pow. płoński: Omięciny, Poświętne, Koźminy;

pow. przasnyski: Obrębiec, Ruda, Chojnowo, Chojnowomłyn;

pow. pułtuski: Gołędków, Zbroszki;

pow. rawsko-mazowiecki: Wielka Wola, Rze-
czyca, Łegonie, Budziszewice, Rawa, Studzianki, Góry, Lipie,
Babsk;

pow. rypiński: Osieka, Gizinek, Ostrowite;

pow. radzyński: Radzymin, Ulasek, Juszenie,
Chrzęsne;

pow. sochaczewski: Młodzieszyn, Sochaczew, Tro-
janów, Rozłazłów Szlachecki, Czerwonka;

pow. skierniewicki: Skierniewice, Dębowa Góra,
Strobów;

pow. sierpecki: Goleszyn, Gołuszyn, Rosiszewo;

pow. włocławski: Kruszynek, Kruszyn, Dębice;

pow. grodzieński: Swiętoch, Grandzicze, Druck;

pow. suwalski: Kuków;

pow. białostocki: Michałowo-Niezbudka, Tylwica,
Choroszcz, Białystok.

W okresie przedjesiennym personel Stacji objechał wszyst-
kie powiaty województwa warszawskiego. W każdym z powia-
tów zwiedzono po 3 gospodarstwa możliwie w różnych miej-
scach powiatu. Lustrację przeprowadzono według ustalonych
kart lustracyjnych. Podczas lustracji udzielano porad co do
środków zwalczania chorób i szkodników oraz sposobów zapo-
biegania ich występowaniu.

III. Prace propagandowo-oświatowe.

1. Kursy i odczyty.

Pogadank z zakresu ochrony roślin personel Stacji wy-
głosił 30. Personel Stacji Ochrony Roślin prowadził następu-
jące kursy z dziedziny ochrony roślin:

dla słuchaczek Kursów Pszczelnico-Ogrodnicznych — Dr.
J. Ruszkowski;

dla inżynierantów S. G. G. W. — Dr. Wł. Gorjaczkowski,
Z. Zweigbaumówna i inż. F. Baykowski;

dla nauczycieli, uczestników kursu nauczycielskiego w Bro-
dach — Dr. Wł. Gorjaczkowski;

dla uczestników kursu wakacyjnego dla nauczycieli w Ur-
synowie — Dr. Wł. Gorjaczkowski.

Pozatem Stacja O. R. nawiązała kontakt ze szkołami rolniczymi i seminarjami nauczycielskimi w zakresie swej działalności.

Kurs fitopatologii przechodzili w Stacji w Warszawie i w Oddziale w Morach p. Tadeusz Pietkiewicz, p. Kalina Żelazowska, p. Janusz Borlicki, p. Kazimierz Tarwid.

2. Praktyczne pokazy.

Pokazów urządzono 23. Obejmowały one aktualne zagadnienia z dziedziny ochrony roślin. Oprócz wystawianych okazów chorych i uszkodzonych roślin pokazy były dopełniane demonstracjami mikroskopowymi. Personel Stacji udzielał odpowiednich objaśnień. Pokazy odbywały się w następujących miejscowościach: Nowy Przybyszew, Pszczelin, Ursynów, Duchowizna, Rawa, Pamiątka, Warszawa i Mory.

Wystaw urządzono 5; trwały one po kilka dni, a personel Stacji dojeżdżał i dawał objaśnienia oraz wygłaszał pogadanki. Wystawy takie odbyły się w Grodzisku Mazowieckim — 9 dni, w Skierniewicach — 5 dni, w Pruszkowie — 9 dni, w Zduńskiej Woli — 6 dni i w Zgierzu — 7 dni.

3. Publikacje popularne i prace.

Popularnych artykułów w pismach periodycznych personel Stacji ogłosił 37.

Z prac naukowych i sprawozdawczych ogłoszono następujące:

Inż. Juljusz Frydrychewicz — „Nonnenstudien“. Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten und Pflanzenschutz. 1930 zes. 1—2.

Dr. H. Juraszkówna: „Obserwacje nad chwastami, występującymi na polach naszych“. Roczniki Nauk Rolniczych XXIV, lipiec, sierpień.

Dr. Jan Ruszkowski: „Najważniejsze szkodniki roślin uprawnych, obserwowane na terenie województw: warszawskiego, łódzkiego i białostockiego od dnia 1. IV do dnia 1. VI 1930 roku“, Gazeta Rolnicza,

Dr. Jan Ruszkowski: „Najważniejsze szkodniki i choroby roślin zaobserwowane na terenie powiatu rawskiego w roku 1929“, Ziemia Rawska.

4. Wydawnictwa propagandowe.

W roku sprawozdawczym Stacja Ochrony Roślin T. O. W. wydała następujące ulotki:

- Nr. 31 — Ochrona ptactwa. — Irena Ruszkowska — 10 000 egz.
- „ 34 — Szara zgnilizna drzew pestkowych. — Z. Zweigbaumówna — 2 500 egz.
- „ 32 — Rzekomy mączniak cebuli. — Z. Zweigbaumówna — 2 500 egz.
- „ 8 — Czarny grzybek owocowy (wydanie drugie) — 5 750 egz.
- „ 33 — Mączniak róż. — Z. Zweigbaumówna — 2 500 egz.
- „ 9 — O przyrządzaniu cieczy bordoskiej i cieczy burgundzkiej — (trzecie wydanie) — 6 000 egz.
- „ 35 — Walka ze szkodnikami w rolnictwie — Dr. Jan Ruszkowski — 103 000 egz. (ulotka radjowa).
- „ 36 — Bruzdewnica — *Ardis bipunctata* (odbitka Roneo) — Dr. Jan Ruszkowski.
- „ 37 — Komunikat o chorobie malin — (odbitka Roneo) — Dr. Wł. Gorjaczkowski — 2 500 egz.
- „ 38 — O występowaniu Kistnika na malinach — Dr. Jan Ruszkowski — 1 000 egz.
- „ 39 — Zamieranie malin. — Z. Zweigbaumówna — 1 000 egz.
- „ 40 — Myszy i szczury — Z. Okulicz — 10 000 egz.
- „ 41 — Jeszcze kilka słów o zamieraniu malin — Z. Zweigbaumówna — 2 000 egz.
- „ 42 — Smietka cebulanka (*Hylemyia antiqua* Meig.) — Irena Ruszkowska — 2 000 egz.
- „ 43 — Oset polny (*Cirsium arvense* Scop.) — Dr. H. Juraszkówna — 2 000 egz.
- „ 44 — Sposoby zaprawiania ziarna — Dr. L. Tchorzewski — 2 000 egz.
- „ 45 — Ognicha i łopucha — Dr. H. Juraszkówna — 2 000 egz.
- „ 5 — Rdza kreskowa (wydanie drugie) — 2 000 egz.

IV. Prace badawcze.

Do ważniejszych zadań Stacji Ochrony Roślin T. O. W. w roku 1930 zaliczyć można stworzenie pięciu punktów ochrony roślin, w których personel Stacji przeprowadził szczegółowe obserwacje stanu zdrowotności roślin oraz badania skuteczności zabiegów, stosowanych w celu zwalczania chorób i szkodników oraz zapobiegania im. Punkty te zorganizowano w Wilanowie, Poświętnem i w Drwalewie. Ostatni z punktów został zawiązany w październiku 1930 r.

W majątku Wilanów specjalną uwagę zwrócono na uprawy rabarbaru i malin w folwarkach: Zawady, Natolin, Szłużew. Plantacje te personel fitopatologiczny Stacji często lustrował, przeciętnie nie mniej niż 2 razy miesięcznie i dawał wskazówki prowadzenia walki z chorobami roślin na tych plantacjach.

Poza temi obserwacjami personel Stacji miał nadzór nad stanem zdrowotnym wszelkich upraw i sadów.

Dział entomologiczny czuwał nad drzewami owocowymi, zakładając opaski lepne i chwytne na pniach drzew. Pracownicy entomolodzy stale do Zawad dojeżdżali i opaski kontrolowali.

W Omięcinach, maj. pp. Massalskich w pow. płońskim, stale dawane były wskazówki, tyżące się prowadzenia walki z chorobami i szkodnikami roślin. Kierownictwo Stacji kilkakrotnie w czasie sezonu odwiedzało majątek, lustrując sad, ogród, pole, inspekta, śpichrze oraz park. W parku z inicjatywy Dr. J. Ruskowskiego założono punkt ochrony ptactwa pożytecznego, rozwieszono na drzewach 30 budek dla ptaków.

W Stacji Rolniczej Doświadczalnej w Kutnie pp. Dr. H. Juraszkówna i H. Jarmolińska prowadziły obserwacje nad występowaniem chorób na roślinach uprawnych, jak ziemniaki, buraki, marchew i t. p., w zależności od uprawy i nawożenia. Szczegółowe sprawozdanie z lustracji tej wysłano do Dyrekcji Stacji Dośw. w Kutnie.

W Stacji Rolniczej w Poświętnem lustrowano kilkakrotnie uprawy. P. Z. Zweigbaumówna prowadziła tam badania nad występowaniem chorób na poszczególnych odmianach ziemniaków, nad występowaniem rdzy brunatnej na odmianach żyta ozimego oraz nad występowaniem rdzy brunatnej na od-

mianach pszenicy ozimej. Obliczono procent i stopień porażenia, a wyniki przesłano do Stacji Doświadczalnej w Poświętnem.

Dr. Wł. Gorjaczkowski badał stan zdrowotny szkółki drzew owocowych w Poświętnem. Dr. Jan Ruszkowski zaprojektował punkt ochrony ptactwa w parku, należącym do Stacji Rolniczej.

W Drwalewie, maj. pp. Kławe w pow. grójeckim, w październiku roku 1930 zapoczątkowano punkt ochrony roślin. Narazie ograniczono się do kilkakrotnych lustracji upraw pszenic, traw oraz sadu i zapoczątkowano doświadczenia ze zwalczaniem szkodników i chorób roślin oraz szkodników śpichrzów. Zaprojektowano założenie w parku punktu ochrony ptaków.

V. Prace zlecone przez Ministerstwo Rolnictwa.

1. Lustracje śpichrzów.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono szereg szczegółowych lustracji śpichrzów i polecono personelowi w czasie ogólnych lustracji gospodarstw pobieranie próbek ze śpichrzów, młynów i t. p. Rezultatem zbadania próbek, pochodzących z kilkudziesięciu śpichrzów wszystkich powiatów woj. warszawskiego, było stwierdzenie faktu, że tylko bardzo nieznaczny procent miejsc przechowania zboża był wolny od szkodników.

Do najgroźniejszych szkodników śpichrzowych, najczęściej spotykanych, można zaliczyć przede wszystkim wołka zbożowego i myszy, jednak często występowały i inne liczne szkodniki jak mole, roztocze, mączniki i inne.

2. Badanie występowania myszy polnych.

Ponieważ w czasie lustracji w r. 1929 personel Stacji zwrócił uwagę na zwiększenie się liczby gryzoni na polach i w zabudowaniach, Stacja rozpoczęła w roku bieżącym energiczniejsze zbieranie wiadomości o tych szkodnikach. Przed wiosną roku 1930 rozpoczęto rozsyłanie ankiet do wszystkich gmin w woj. warszawskim, łódzkim i białostockim za pośrednictwem Urzędów Wojewódzkich i Wydziałów Powiatowych. Po otrzymaniu pierwszych wiadomości rozpoczęto rozjazdy do miejsc, w których miały występować myszy polne.

Jednocześnie rozesłano ankiety do korespondentów Stacji, zamieszkałych na terenie trzech województw. W czasie okresu wegetacyjnego liczba gryzoni szybko wzrastała, wywołując miejscami groźne spustoszenia. Jesienią personel Stacji objechał wszystkie powiaty woj. warszawskiego, zwiedzając zwykle po 3 miejscowości w różnych miejscach powiatu i stwierdzając stan liczebny gryzoni.

W Oddziale w Morach i częściowo w innych miejscowościach pracownik Stacji p. Z. Okulicz przeprowadził szereg systematycznych obserwacji nad gryzoniami oraz próby ich zwalczania w warunkach laboratoryjnych i na terenie. Wypróbowano kilka sposobów wyłapywania i zatruwania następującymi środkami: a) arsenikiem, b) strychniną, c) pszenicą „zelio“, d) pszenicą f. Motor, e) świecami „dusimysz“.

Jesienią podjęto na nowo i na większą skalę obserwacje i próby zwalczania. Zebrany i zaformalinowany przez Stację zbiór gryzoni podjął się łaskawie opracować p. prof. Dr. E. Niezabitowski z Poznania.

3. Ochrona ptaków.

W celu propagandy ochrony ptaków Stacja Ochrony Roślin wzięła czynny udział w organizowaniu Sekcji Ochrony Ptaków Ligi Ochrony Przyrody.

Akcja Sekcji Ochrony Ptaków przedstawiała się w roku sprawozdawczym następująco:

1. organizacja rezerwatu i zaczątku Stacji Ochrony Ptaków w Morach;
2. organizacja punktów Ochrony ptaków w Omiecinach (pow. płoński), w Żbikowie (pow. warszawski) i w Warszawie (Bagatela 3, siedziba Tow. Ogr. Warsz. i Myśliwiecka 8, Kursy Pszczelniczo-Ogrodnicze);
3. organizacja opieki nad ptakami na terenie plantacji miejskich (Park Paderewskiego, Ogród Saski, Park Praski, Park Ujazdowski), oraz w Ogrodzie Botanicznym Uniw. Warszawskiego wspólnie ze szkołami średnimi warszawskimi;
4. na wiosnę Stacja rozesłała 2000 ankiet, w których między innymi uwzględniono ochronę ptactwa; wydano w 10 000 egzemplarzach ulotkę ilustrowaną o ochro-

- nie ptaków, opracowaną przez p. Irenę Ruskowską; zagadnienie to uwzględniano na szeregu wystaw, wykładów i pogadań o ochronie ptaków;
5. specjalne referaty i pogadanki zostały wygłoszone przez p. S. Adamczewskiego w Jeziornie, Dr. J. W. Ruskowskiego — na Rocznych Kursach Pszczelniczo-Ogrodniczych, Dr. J. W. Ruskowskiego — na zebraniu Towarzystwa Przyrodniczo-Pedagogicznego dn. 9. XII 30 r.

W pismach gospodarczych i prasie codziennej ogłaszano wiele artykułów i komunikatów, głównie pióra p. Czerep-Spi-rydowicza. Artykuły te odbiły się echem w całej Polsce, gdyż notatki o działalności Sekcji znaleziono w 37 różnych pismach.

Nawiązano kontakt niemal ze wszystkimi organizacjami, zajmującymi się lub interesującymi się sprawą ochrony ptaków w Polsce i zagranicą i otrzymano wiele cennych wskazówek i informacji.

W roku sprawozdawczym Stacja zorganizowała swój Oddział na terenie woj. łódzkiego.

Kierownik Stacji Ochrony Roślin
Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego

Dr. Wł. G o r j a c z k o w s k i

5. WYDZIAŁ OCHRONY ROŚLIN PAŃSTW. INSTYTUTU NAUKOWEGO GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W PUŁAWACH.

Wydział Ochrony Roślin P. I. N. G. W. w Puławach powstał w 1918 roku. Personel stanowili: kierownik, asystent, ogrodnik, służący pracowniany i dozorca ogrodu. Zaraz w 1918 roku Wydział rozpoczął swą działalność, postawiwszy sobie jako program:

1. badania naukowe nad ekologią i zwalczaniem chorób roślin uprawnych oraz obserwacje nad występowaniem tych chorób;
2. popularyzację odnośnych wiadomości drukiem i słowem;
3. uzupełnienie i zakładanie kolekcji grzybów pasorzytnicznych.

W myśl powyższego programu rozwijają się prace Wydziału aż do 1925 roku. W okresie tym wykonano szereg badań i doświadczeń, mianowicie:

1. badania nad chorobą mozaikową, kędzierzawką i zwiżaniem liści u ziemniaków,
2. doświadczenia nad odkażaniem różnymi preparatami chemicznymi ziarna pszenicy przeciw śnieci i prośa przeciw głowni,
3. badania nad grzybkami powodującymi gnicie owoców,
4. doświadczenia nad zwalczaniem amerykańskiej rosy mącznej na agreście,
5. zwalczanie rdzy na mięcie,
6. doświadczenia z zimowaniem zarodników śnieci pszenicznej, głowni prosianej i kukurydzianej,
7. próby z nowymi preparatami do zwalczania chorób,
8. obserwacje nad występowaniem grzybków pasorzytnicznych i narośli w okolicy Puław.

Pozatem wygłaszano odczyty, udzielano porad, opracowano 4 kwestjonariusze i 1 plakat. Wykaz ważniejszych prac i artykułów drukowanych przez personel Wydziału patrz: „Bibliografia Puławska 1918—1927“, Bydgoszcz - Puławy 1930.

Od 1925 roku Kierownik Wydziału przeszedł na katedrę botaniki do Wilna. Od 1927 roku kierownictwo Wydziału objął Kierownik Działu Entomologicznego — Dr. St. Minkiewicz.

Praca Wydziału idzie w dwóch kierunkach:

1. badania naukowe,
2. działalność praktyczna.

Działalność praktyczna tak się rozrasta, że staje się koniecznym stworzenie nowego stanowiska przy Wydziale Ochrony Roślin — lustratora zdrowotności upraw rolniczych. W roku 1930 stanowisko to zostaje obsadzone. Brak młodych sił fitopatologicznych nasuwa konieczność kształcenia specjalistów w tej dziedzinie. Od roku 1927 było w Wydziale: 1 stypendysta i 8 praktykantów fitopatologów. Prowadzono następujące prace:

1. badania fizjograficzne na terenie Lubelszczyzny,
2. gromadzenie obserwacji nad występowaniem chorób na roślinach uprawnych w wojew. lubelskim,
3. badania porównawcze nad różnymi środkami do bejcowania ziarna siewnego,
4. badania nad grzybem szklarniowym na siewkach roślin ozdobnych,
5. biologia i zwalczanie *Fusicladium saliciperdum* na wierzbie,
6. choroby róż i ich zwalczanie,
7. obserwacje nad występowaniem i zwalczaniem głowni cebulowej.

Skład osobowy Wydziału Ochrony Roślin w 1930 r.:

Kierownik Wydziału: Dr. Stanisław Minkiewicz.

Asystentki: J. Siemaszkowa (do 1. VIII 1930 r.) i K. Janowska.

Stypendyści: E. Judenko i J. Kochman.

Lustrator zdrowotności upraw roślinnych na wojew. lubelskie (utrzymywany z subwencji Ministerstwa Rolnictwa) S. Muryn.

Personel techniczny: 1 laborant.

Dział Entomologiczny P. I. N. G. W. w Puławach powstał w połowie 1918 roku i do 1920 roku stanowił poddział Wydziału Ochrony Roślin. Personel do końca roku 1921 składał się tylko z kierownika. Od końca 1921 roku poddział zostaje przemianowany na dział i otrzymuje asystenta.

Praca Działu Entomologicznego była prowadzona według następującego programu:

1. badania naukowe nad biologią i rozwojem ważniejszych szkodników roślin uprawnych,
2. gromadzenie materiałów z zakresu szkodników roślin uprawnych na terenie woj. lubelskiego i kieleckiego,
3. uzupełnianie i zakładanie kolekcji szkodników,
4. działalność popularyzacyjna: wydawanie plakatów i ulotek, kwestionariuszy, udzielanie porad, odczyty i wykłady, publikacje artykułów w pismach rolniczych i ogrodniczych.

W Dziale Entomologicznym przeprowadzono w okresie 1920 do 1930 r. studia nad biologią i rozwojem następujących szkodników: miodówki jabłoniowej — *Psylla mali* Schmburg., wznosika doparka — *Simaethis pariana* Cl. (szkodnik młodych jabłonek), płatkówki — *Argyroplote variegana* Hb. (szkodnik pąków jabłonek), wydłubki — *Tmetocera ocellana* (szkodnik pąków jabłonek), badania nad wystąpieniem przyszczarka (mucha heska) — *Mayetiola destructor* Say., błyszczki jarzynówki — *Plusia gamma* L. na Wileńszczyźnie w 1922 roku badania nad zmianami w organizmie gąsienicy Bielinka kapustnika — *Pieris brassicae* L., wskutek porażenia owadomorkiem korzonkowym — *Etomophthora sphaerosperma* Fres. W roku 1927 i 28 zestawiono zbiór szkodników wikliny.

Zestawiono sprawozdania z występowania ważniejszych szkodników na terenie Lubelszczyzny i Kieleckiego (od 1919—27) i wykaz ważniejszych szkodników występujących w Polsce w 1925 roku.

Od roku 1929 prowadzono badania nad mszycami Puław i okolicy oraz nad rozwojem i biologią prosowianki — *Pyrausta nubilalis* Hb.

Oprócz pracy naukowej Dział Entomologiczny rozwijał działalność praktyczną w zakresie uświadamiania szerszych warstw rolniczych i ogrodniczych o szkodnikach i ich zwalczaniu zapomocą wykładów, popularnych artykułów w pismach rolniczych i ogrodniczych (o miodówce jabłoniowej, niezmiarce, musze szwedzkiej i inn.), plakatów i ulotek.

Wyniki wymienionych badań naukowych były opublikowane drukiem w Pamiętniku P. I. N. G. W. w Puławach, w Polskim Piśmie Entomologicznym, w Biuletynie Polskiej Akademji Umiejętności, w Kwartalniku „Choroby i Szkodniki Roślin“ i w Rocznikach Nauk Rolniczych i Leśnych.

W Dziale Entomologicznym specjalizowało się w entomologii stosowanej 2 stypendystów i 4 praktykantów.

W roku 1930 przy Wydziale Ochrony Roślin P. I. N. G. W. w Puławach utworzono nową placówkę dla akcji praktycznej w zakresie ochrony roślin na obszarze woj. lubelskiego. W tym celu zaangażowano lustratora zdrowotności upraw rolniczych.

Zadaniem nowo utworzonej placówki jest przedewszystkiem:

1. akcja oświatowo-propagandowa wśród szerszych mas rolników i ogrodników w sprawie konieczności zwalczania chorób i szkodników roślin uprawnych, akcja ta polega na urządzaniu częściowo z udziałem organizacyj rolniczych i ogrodniczych kursów, odczytów, wykładów i pogadanek o chorobach i szkodnikach; pozatem na terenach szkół rolniczych i stacyj doświadczalnych rokrocznie urządza się pokazowe poletka doświadczalne z bejcowaniem nasion siewnych, zwalczaniem szkodników, oraz doświadczenia pokazowe nad opryskiwaniem sadów;
2. w związku z pojawem w okresie wegetacyjnym chorób i szkodników udziela się porad listownie lub ustnie;
3. na podstawie własnych spostrzeżeń w czasie rozjazdów i danych od korespondentów oraz osób prywatnych, zwracających się o porady, sporządza się rejestrację chorób i szkodników, występujących na obszarze woj. lubelskiego;

4. w razach masowego pojawu jakiejś choroby lub szkodnika ogłasza się sposoby zwalczania, w formie komunikatów, wydanych w Dzienniku Wojew., w czasopismach rolniczych, lub też jako ulotki i plakaty;
5. w związku z ustawą o zwalczaniu korówki wełnistej — *Schizoneura lanigera*, raka ziemniaczanego — *Synchytrium endobioticum*, niszczenia chwastów i berberysu przeprowadza się kontrolę szkółek drzew owocowych, upraw ziemniaczanych (przeważnie po 3 powiaty co rok), terenów silnie zachwaszczonych i tych, gdzie masowo rośnie berberys;
6. w związku z importem i eksportem roślin uprawnych lub też produktów rolniczych wydaje się zaświadczenia zdrowotności po uprzednim przeprowadzeniu kontroli;
7. w okresie wegetacyjnym przeprowadza się doświadczenia nad zwalczaniem chorób i szkodników przy użyciu preparatów chemicznych fabrykacji krajowej lub zagranicznej;
8. rozciągnięto opiekę zdrowotną nad większemi plantacjami buraków, chmielu, drzew owocowych oraz roślin uprawnych w szkołach rolniczych i stacjach doświadczalnych.

St. Minkiewicz.

Sprawozdanie z działalności praktycznej za 1930 rok.

W roku 1930 rozszerzono praktyczną działalność zwalczania szkodników i chorób roślin uprawnych na obszarze woj. lubelskiego, kładąc przytem nacisk na akcję oświatowo-propagandową wśród szerszych mas rolników. Nawiązano ścisły kontakt z Lubelskiem Tow. Chmielarskiem, uzyskując w ten sposób 78 stałych korespondentów i dokładne dane o stanie zdrowotności chmielników w okresie wegetacyjnym.

W porozumieniu z Urzędem Wojewódzkim i Woj. Tow. Org. i Kół. Rol. ustalono projekt stworzenia na obszarze woj. lubelskiego stałej sieci korespondentów, placówek czyszczenia i odkażania nasion siewnych oraz projekt zwalczania masowo pojawiających się szkodników i chorób roślin uprawnych. W miarę możliwości starano się nawiązać ścisły kontakt i współ-

pracę z instytucjami państwowymi i społecznymi w pracy naszej zainteresowanemi.

Latem przeprowadzono lustrację upraw roślinnych w 12 szkołach rolniczych i w 2 stacjach doświadczalnych.

W okresie wegetacyjnym otrzymano 236 przesyłek chorób i szkodników roślin. Ogółem udzielono 286 porad.

W związku z ustawą o zwalczaniu korówki wełnistej przeprowadzono lustrację w 6 szkółkach drzew owocowych. Jesienią przeprowadzono w 6 powiatach lustrację upraw ziemniaczanych; przygotowano i rozesłano za pośrednictwem Urzędu Wojewódzkiego poszczególnym organizacjom rolniczym pokazowe preparaty formalinowe raka ziemniaczanego. Pozatem przeprowadzono kontrolę przesyłek pocztowych i kolejowych produktów rolniczych, wwożonych do kraju i wywożonych za granicę. Ogółem wydano 5 zaświadczeń.

W czerwcu urządzono pokazy chorych i uszkodzonych roślin dla wycieczek szkół i organizacyj rolniczych. W listopadzie urządzono 4-dniowy kurs dla nauczycieli szkół rolniczych i powiatowych instruktorów rol. Na kursie dla ogrodników i miłośników ogrodnictwa w Lublinie urządzono 7 godz. wykład o szkodnikach i chorobach oraz sposobach ich zwalczania. Pozatem wygłoszono 35 pogadanek 2-godzinowych z zakresu ochrony roślin dla uczni szkół rolniczych.

W związku z przewidywaną rójką chrabąszcza majowego ustalono program zbierania chrabąszcza majowego oraz wydano ulotkę. Pozatem wydano ulotkę o susówkach, mszycy chmielowej, susłach i chomikach.

S. M u r y n.

6. ŚLĄSKA STACJA OCHRONY ROŚLIN W CIESZYNIE.

Sprawozdanie z działalności za czas od r. 1925 do 1930.

Śląska Stacja Ochrony Roślin powstała w sierpniu 1925 r. jako instytucja wojewódzka z siedzibą w Państwowej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie z zakresem działania na obszarze województwa śląskiego.

Kierownikiem Stacji został Dr. Piekarski, który objął dział chorób roślin rolniczych i uszkodzeń rolnych, powodowanych przez zakłady przemysłowe. Działem szkodników zwierzęcych zajął się Dr. K. Simm, a działem chorób roślin ogrodniczych Dr. J. Tomkiewicz, wszyscy profesorowie Państwowej Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie. W miarę rozszerzania się działalności Stacji został utworzony inspektorat walki z rakiem ziemniaczanym pod kierownictwem kierownika Stacji. Jako inspektora do walki z rakiem ziemniaczanym przyjęto p. R. Pilla, jako podinspektora p. Al. Jaworskiego i sekretarkę p. Jamrozównę. Dnia 15 kwietnia 1930 r. przybył do Stacji jako asystent inż. A. Kasproicz. W r. 1927 ustąpił Dr. J. Tomkiewicz, wskutek czego podzielono pracę na dział fitopatologiczny (Dr. A. Piekarski) i dział entomologiczny (Dr. K. Simm).

Cele Stacji określa rozporządzenie do ustawy ramowej z dnia 10 grudnia 1924 r. (p. Nr. 2 „Choroby i szkodniki roślin“). Głównym twórcą ramowej ustawy i rozporządzenia do ustawy jest Dr. Patryn, radca wojewódzki.

Do zadań Śl. Stacji Ochrony Roślin należy:

1. badanie nadsyłanych okazów chorych i uszkodzonych roślin,
2. wygłaszanie wykładów w towarzystwach rolniczych i ogrodniczych i udzielanie na miejscu porad z zakresu ochrony roślin,

3. umieszczanie aktualnych artykułów i komunikatów o chorobach i szkodnikach roślin w organie urzędowym Śl. Stacji Ochrony Roślin „Rolniku Śląskim“ i w prasie śląskiej,
4. wygłaszanie odczytów do radja Polskiego w Katowicach,
5. wydawanie ulotek, dotyczących biologji i zwalczania chorób i szkodników roślin,
6. walka z rakiem ziemniaczanym.

Ad 1. Śląska Stacja Ochrony Roślin udzieliła porad w 1930 r.:

z zakresu zwalczania chorób	286
„ „ „ szkodników	132
„ „ „ chwastów	35
„ „ „ nornic	20
ogółem	473

Ad 2. Wykłady wygłaszano we wszystkich ważniejszych miejscowościach województwa śląskiego. Poza tem urządzono lotne kursy dla funkcjonarjuszy policji wojew. śląskiego głównie w celu walki z rakiem ziemniaczanym i korówką wełnistą.

Ad 3. Liczba ogłoszonych artykułów i komunikatów.

1925	1926	1927	1928	1929	1930
9	4	12	14	10	22

Ad 4. Do radja Polskiego w Katowicach wygłosili pracownicy Stacji odczytów z ochrony roślin:

1928	1929	1930
9	9	12

W roku 1930 ogłoszono następujące odczyty przez radjo:
 Prof. Dr. A. Piekarski: Ochrona roślin w Wojew. Śląskiem,
 Inż. A. Kasproicz: Choroby roślin ogrodniczych w czerwcu,
 — Grzyb domowy i jego zwalczanie,
 — Zaprawianie ziarna siewnego, pszenicy i żyta,
 — Przechowywanie i choroby ziemniaków.

Insp. R. Pill: Przepuklina, czyli kiła roślin kapustnych i rze-
powatych,

— O raku ziemniaczanym.

Mr. Juljan Żukowski, asyst. P. W. S. G. W. w Cieszynie: Jakich
środków do tępienia szkodników dostarcza polski przemysł
chemiczny,

— Zależność pojawu szkodników zwierzęcych od przebiegu
pogody,

— Wiosenne szkodniki drzew owocowych,

— O niezmiarce i musze szwedzkiej,

— Ważniejsze szkodniki roślin warzywnych.

Ad 5. W okresie sprawozdawczym wydano 21 druków
ulotnych i plakatów, jako to:

Rak ziemniaczany w województwie Śląskiem w r. 1927

„ „ „ „ „ „ „ 1928

„ „ „ „ „ „ „ 1929

Rak ziemniaczany,

Przepuklina kapuściana,

Korówka wełnista,

Pomrów rolny,

Kwieciak jabłoniowy,

Kuprówka rudnica,

Tępienie myszy polnych,

Przecinkowiec, groźny szkodnik jabłoni i gruszy,

Tarczówka śliwowa,

Szkodniki śpichrzowe,

Rady Śląskiej Stacji Ochrony Roślin na zasiewy jesienne,

Sposoby racjonalnego zaprawiania ziarna siewnego,

Środki chemiczne do zwalczania owadów w sadownictwie
i warzywnictwie,

Sposób badania plantacyj ziemniaków w ogródkach i w polu

Jak należy nadsyłać chore i uszkodzone rośliny do Śl. Stacji
Ochrony Roślin,

Kwestjonarjusz w sprawie chorób i szkodników drzew owo-
cowych,

plakat: „Rak ziemniaczany“,

plakat: „Korówka wełnista“.

Śląska Stacja Ochrony Roślin wykonała kilka doświadczeń z następującymi środkami ochronnymi: „*Hortasan*“, *arsenian ołowiu*, „*Arbosalus Karbolineum*“, „*Dekalit S*“ i „*Dekalit Extra*“. Ostatnie dwa środki wykazały wyniki ujemne.

Ważniejsze choroby i szkodniki roślin rolniczych i ogrodniczych na obszarze województwa śląskiego w roku 1930.

Do najpospolitszych chorób na Śląsku należy śnieć cuchnąca pszenicy, szczególnie w powiecie bielskim i cieszyńskim, gdzie porażenie dochodziło do 60 % w tych miejscowościach, gdzie nie zaprawia się ziarna siewnego. Chcąc pouczyć nieuświadomionych rolników, względnie obojętnych naocześnie przekonać Śląska Stacja Ochrony Roślin urządziła w 5 gminach (3 w powiecie cieszyńskim a 2 w powiecie bielskim) pokaz zaprawiania ziarna siewnego pszenicy formaliną i „ziarnikiem“. Ziarnik w ilości 5 kg otrzymała Śląska Stacja Ochrony Roślin bezpłatnie z fabryki „Azot“ w Jaworznie.

Celem zbadania najwięcej używanych środków do zaprawy pszenicy założono w Wielkich Górkach, powiat Cieszyn, poletko doświadczalne z 8 środkami.

W powiecie bielskim i cieszyńskim występuje również dość silnie głownia żdźbłowa żyta i helmintoporjoza jęczmienia. Rdzę zbożową i mączniaka zbóż spotkać można na całym obszarze Województwa Śląskiego, lecz tylko w mniejszych ilościach.

Najgroźniejszym pasorzytem roślin okopowych jest rak ziemniaczany, który występuje na całym obszarze województwa śląskiego, z wyjątkiem powiatu cieszyńskiego i bielskiego; w r. 1930 było porażonych 1038 gospodarstw na łącznej powierzchni 152,83 ha.

Do bardzo rozpowszechnionych chorób ziemniaków na Śląsku należy parch zwykły, wywołany przez promieńczyki (*Actinomyces*). Również ospowatość kłębow ziemniaczanych (*Rhizoctonia solani*) rozpanoszyła się znacznie, na co wpłynęły bardzo dogodne dla rozwoju tej choroby warunki atmosferyczne w roku 1930. Rdzawa plamistość miąższu wystąpiła słabo na całym obszarze województwa śląskiego, silny pojaw był tylko w niektórych gospodarstwach i to na

odmianach Kameke. Wyjątkowo silnie nawiedziła w roku 1930 kłęby ziemniaczane mokra zgnilizna, która dochodziła w końcu wykopków do 20%, a wkrótce po zakopcowaniu ziemniaków osiągnęła 60%. Na burakach cukrowych i pastewnych pojawił się chwościk buraczany. Połowa gospodarstw, uprawiających buraki, została opanowana średnio, 25% gospodarstw w silnym stopniu, jednak mniej niż w roku 1929.

Ważniejsze szkodniki reprezentowane są przez niezmiarękę, muchę szwedzką, żdzieblarza karłowatego (*Cephus pygmeus*), strąkowca bobiku (*Bruchus granarius*) i strąkowca grochowego (*Bruchus pisi*).

Niezmiaraka opanowała w średnim stopniu pszenicę ozimą, natomiast na pszenicy jarej stwierdzono 40—100% roślin opanowanych przez tego szkodnika na wszystkich polach obsianych pszenicą jara. Mniej licznie wystąpił żdzieblarz karłowaty; większe jego skupienie można było spotkać tylko w powiecie cieszyńskim. Strąkowce bobiku i grochu pojawiły się we wszystkich powiatach województwa śląskiego, nie przybierając jednak charakteru niebezpiecznego.

Najgroźniejszą chorobą w wawrzywnictwie jest kiła kapuściana; choroba ta występuje na całym Śląsku, najsilniej jednak w powiecie katowickim, świętochłowickim i południowej części powiatu tarnogórskiego, i to do tego stopnia, że zagraża wprost uprawie roślin kapustnych. W celu intensywniejszego zwalczania tej choroby Śląska Stacja Ochrony Roślin wydała ulotkę i założyła poletko doświadczalne w Giszowcu, powiat Katowice, celem wypróbowania skuteczności działania najczęściej używanych środków chemicznych w walce z kilą kapuścianą. Jako najlepszy i najpraktyczniejszy środek okazało się wapno palone w ilości 1,5 kg na 1 m². Wynik został ogłoszony w „Rolniku Śląskim“.

Na drzewach owocowych, jabłoniach i gruszkach występuje struposz jabłoniowy (*Fusicladium dendriticum* Fuck), oraz struposz gruszkowy (*Fusicladium pirinum* Fuck). W miejscowościach, gdzie właściciele sadów nie są zorganizowani w towarzystwach ogrodniczych, gdzie nie stosują racjonalnego spryskiwania drzew, choroba ta przybiera charakter epidemiczny.

Ze szkodników drzew owocowych wymienić należy mszycę welnistą, jako najniebezpieczniejszego szkodnika jabłoni na obszarze województwa śląskiego, szczególnie powiatów kato-

wickiego, rybnickiego i północnej części powiatu pszczyńskiego. Walka z mszycą wełnistą jest mimo usilnych zabiegów ze strony Śląskiej Stacji Ochrony Roślin bardzo utrudniona, gdyż zupełne wyniszczenie tego pasorzyta, a raczej opanowanie go hamuje małe zrozumienie i słaba akcja ze strony ludności. To też korowce wełnistej poświęca się bardzo wiele uwagi i kładzie silny nacisk na uświadomienie właścicieli i użytkowników sadów jabłoniowych, aby wszczęli jaknajenergiczniejszą walkę z tym szkodnikiem. Inne gatunki mszyc, a mianowicie mszyce zwykłe na jabłoni, na gruszy, na śliwie, na czereśniach i porzeczkach wystąpiły dzięki długotrwałemu okresowi suszy również bardzo silnie, lecz ze względu na swój charakter żerowania nie dały się sadownictwu bardzo we znaki z wyjątkiem szkółek. Na jabłoniach i gruszach wystąpiła również miodówka jabłoniowa (*Psylla mali*) i gruszowa (*Psylla pyrisuga*), które to szkodniki dały się sadom w powiecie cieszyńskim i bielskim bardzo we znaki, niszcząc w niektórych okolicach 90% kwiatów jabłoni i grusz. Inne szkodniki jak kwieciak jabłkowiec, brudnica nieparka, prządka pierścienica, piędzik przedzimek i namiotnik jabłkowy, nie przedstawiają większego niebezpieczeństwa, a przy wyteżonej akcji można ich szkodliwe działanie ograniczyć do minimum. Natomiast zauważono silniejszy pojaw kuprówki rudnicy w powiecie katowickim i świętochłowickim, gdzie szkody wyrażały się często w ilości 50% objedzonych liści. Gminom w tych powiatach polecono zwalczać kuprówkę przez obcinanie i palenie oprzędów porą zimową i wczesną wiosną. Na krzewach agrestowych pojawił się masowo naroślan agrestowy (*Nematus ribesii Scop*); drugie pokolenie wystąpiło w tak olbrzymiej ilości, że w kilku dniach ogołociło krzewy z liści.

Wielką plagą śliw węgerek jest tarczówka śliwowa. (*Physokermes Eulecanium coryli Ldgr. cerasi Goethe*). Mszyca ta do niedawna jeszcze lekceważona, wystąpiła w ostatnich latach na Śląsku, a szczególnie w powiecie bielskim i cieszyńskim, tak silnie, że zniszczyła całe sady śliwowe. Nadmienić jeszcze należy, że tarczówka śliwowa opada w miarę silniejszego rozmnażania się również i inne gatunki śliw i wogóle drzew owocowych.

Wspomnieć jeszcze należy o nornicach, które czynią ogromne spustoszenia w sadach owocowych, szczególnie w młod-

szych. Jako środek zwalczania poleca Śląska Stacja Ochrony Roślin świece dymowe z fabryki „Azot“ w Jaworznie, spalane w aparacie „dusimysz“.

W roku 1930 przypadła na Śląsku rójka chrabąszcza majowego z wyjątkiem powiatu bielskiego i cieszyńskiego, oraz południowo-wschodniej części powiatu pszczyńskiego, gdzie rójka występuje dwa lata później i zlewa się z pojawem tego szkodnika w województwie krakowskim. W północnej części województwa chrabąszcz majowy ma ten sam czas rójki co w Wielkopolsce, gdzie w r. 1930 wystąpił bardzo silnie.

Dotychczasowa orientacja, uważająca Śląsk za jednolity teren pod względem pojawu chrabąszcza majowego, okazała się mylną. Na podstawie nadesłanych sprawozdań oraz własnych obserwacji sporządzono mapkę zasięgu chrabąszcza majowego. Granica pojawu chrabąszcza majowego przebiega następująco: z gminy Olza, powiat Rybnik, przechodzi przez Gorzyczki, Jastrzębie Dolne, wzdłuż toru kolejowego do Pawłowic przez Mizerów, powiat Pszczyna, nieco na północ od Piaska, dalej przez Międzyrzecze, następnie na północ od Bierunia Starego i kończy się na północ od Jelenia, powiat pszczyński.

Wśród szkodników śpichrzowych stwierdzono w szeregu gospodarstw rolnych, szczególnie w starych śpichrzach, wołka zbożowego. Co do dezynfekcji śpichrzów poleca Śląska Stacja Ochrony Roślin stosowanie dwusiarczku węgla i aniliny.

8 okręgów ochronnych, którym Śląska Stacja Ochrony Roślin przydzieliła opryskiwacze, zostały zwiedzone i pouczone o ochronie roślin, i praca ich została skontrolowana.

Dr. A. P i e k a r s k i.

7. STACJA OCHRONY ROŚLIN PRZY MAŁOPOLSKIM TOWARZYSTWIE ROLNICZYM W KRAKOWIE.

Stacja Ochrony Roślin przy Małopolskiem Towarzystwie Rolniczym (Zakład Botaniczny U. J., Kraków, Al. Mickiewicza 21) powstała w roku 1927, w miesiącu maju. Kierownictwo Stacji objął jej dotychczasowy kierownik, Prof. U. J. Dr. Kazimierz Rouppert; asystenturę mikologiczną Wila Stecówna, od 30. X 29 W. Stec-Rouppertowa, wraz z prowadzeniem rachunków i korespondencji Stacji; asystenturę entomologiczną Dr. Jan Zabłocki do 30. IX 29, a od 1. X 29 Zbigniew Kawecki. Inspektorat walki z rakiem ziemniaczanym na woj. kieleckie i krakowskie prowadził Tadeusz Stachyra, praktykant Stacji; od 1. IV 31 rozdzielono Inspektorat między dwu pracowników: inż. Paweł Schulz objął woj. kieleckie, a Tad. Stachyra pozostał przy krakowskim. Jako praktykanci przeszli przez Stację: Tad. Stachyra, Adam Wiadrowski, Jan Pasek, Władysław Domagalski. Stacja przeprowadziła lustrację szkótek drzew owocowych na korówkę wełnistą w obu województwach w 1927 r. przez p. p. Dr. Zabłockiego, Instr. Rzdokiewicza i Inż. Strzelca. Stacja posiada księgozbiór, szafę z okazami szkodników roślinnych i zwierzęcych, ogródek do doświadczeń. Od początku istnienia Stacji prowadzi się kwalifikację zdrowotną roślin uprawnych wraz z Sekcją Nasienną Mał. Tow. Roln.

Sprawozdanie za r. 1930.

Rozesłano 3 kwestjonariusze.

1. Sieć sygnalizacyjna korespondentów z a 1930 r.

Kwestjonariusz	Rozesłano:		Otrzymało:	
	krak.	kiel.	krak.	kiel.
I	1 963	613	1 384	274
II	1 963	613	1 501	286
III	2 003	873	1 503	866

W krakowskiem woj. rozsyłaliśmy za pośrednictwem województwa do urzędów gminnych, nadto III kwestjonariusz przez Związek Ziemiaków do dworów: 40 w Krak. i 260 w Kiel.; w kieleckiem woj. przez wydziały powiatowe do indywidualnych korespondentów.

2. Kontakt z Władzami, szkołami, Kółkami i t. d.

Stacja utrzymywała stały kontakt z obydwojema urzędami wojewódzkimi, z Małopolskiem Towarzystwem Rolniczym w Krakowie, z Wojewódzkim Tow. O. i K. R. w Kielcach, z powiatowemi O. T. R. wojew. krak. oraz z powiatowemi Okr. Tow. O. i K. R. w kieleckiem, wreszcie z wydziałami powiatowemi i starostwami w obu województwach. Na wojewódzkich zjazdach P. P. Starostów w Krakowie Kierownik Stacji referował o raku ziemniaczanym, o mszycy wełnistej i o chwastach oraz o potrzebie ich tępienia. Dzięki kontaktowi z Urzędem Celnym na Dworcu Towarowym w Krakowie, który zamorskie jabłka poddawał systematycznie kontroli Stacji, udało się stwierdzić Kierownikowi Stacji na kalifornijskich jabłkach tarczówkę San-José (*Aspidiotus perniciosus*), o czym mówił przez Radio i zaraz zaraportował Min. Roln. Stacja pozostaje w stałym kontakcie z Zakładami Ogrodnictwa hr. Tad. Łubińskiego w Zassowie, gdzie od 10 do 16 września asyst. entom. Kawecki robił doświadczenia z środkami owadobójczymi, a zwłaszcza niszczacami mszyce.

3. Porad udzielono na piśmie 135. Ustnych porad udzielono 50. Otrzymano do zbadania 160 chorób i szkodników roślin.

4. Lustracja trójkrotna upraw ziemniaczanych, kwalifikowanych przez Sekcję Nasienną MTR, była wykonana przez Kierownika Stacji w 8—10 punktach. Asyst. Kawecki zlustrował 6 szkółek i zakładów ogrodniczych na mszyce wełnistą. Lustracji ziemniaków w czasie kwitnienia i przy wykopach dokonali Inspektorzy rakowi Stacji w powiatach, dotkniętych rakiem. W Czyżynach lustrował p. Kawecki plantacje truskawek dworskie i włościańskie, gdzie stwierdził masowy pojaw kwieciaka malinowego; w Drogini ad Myślenice

lustrował pola rzepakowe na ślodyzka rzepakowca, gdzie też pokazywał sposoby zwalczania.

5. Z z a p r a w i a n i e m robiono tylko doświadczenia własne nad ziarnikiem; asystentka Stec-Rouppertowa opublikowała wyniki tych doświadczeń.

6. T ę p i e n i e c h w a s t ó w. Zaczęto zestawiać zbiory chwastów i oznaczać nadsyłane materiały przez korespondentów. Wyniki zostaną podane w 1931 r.

7. Z a k w a l i f i k o w a n o do wywozu zaledwie kilka wagonów ziemniaków.

8. Kierownik Stacji na zjazdach korespondentów, organizacji powiatowych i wojewódzkich wygłaszał wykłady i pogadanki w Miechowie, Zawierciu, Kleczy Górnej, Sułkowicach-Bołęcinie, Kielcach, Opatowie, Będzinie, Zagórz, Sosnowcu, na Pogoni, w Dąbrowie Górniczej; na dwu kursach roln. u prof. Włodka (2. IV, 8. XI), na dwu kursach Stacji dla lustratorów rakowych (13., 14. VII i 22., 23. VIII), na kursie dla polowych magistratu m. Krakowa (2. X). Inspektor Stachyra i praktykant Pasek mieli pogadanki w Słomnikach, Jędrzejowie (dwukrotnie), Wodzisławiu, Wielkim Książu, Zawierciu (dwukrotnie), Będzinie, Częstochowie, Włoszczowej, Szczekocinach, Dąbrowie Narodowej (Krak.). Na pokazie ogrodniczym w Parku Jordana Stacja urządziła pokój ochrony roślin, gdzie pracownicy udzielali wyjaśnień, tudzież wzięła udział w pokazie ogrodniczym w Miechowie (25. IX—1. X), gdzie urządziła dział ochrony roślin (Stachyra i Kawecki) z objaśnieniami.

Stacja wydała „Głos Ochrony Roślin“, jako dodatek do „Zagrody Przewodnika“ Nr. 11, 1930, nadto osobno w 6 000 egz. z artykułami pracowników Stacji w sprawach aktualnych. Pozatem w osobnej odbitce wyszedł artykuł „Co i jak zbierać“ Kierownika, rozesłany korespondentom Stacji jako pouczenie wraz z II kwestjonarjuszem. Wydano ulotkę w sprawie chrabąszcza majowego (6 000 egz.) i w sprawie chwastów (7 000 egz.), drukowaną pozatem w „Zagrodzie-Przewodnika“. Popularne artykuły ogłoszono o parchu ziemniaczanym (Stec-Rouppertowa), o technice i chemji walki ze szkodnikami (Kawecki), o kile kapuścianej (Stec-Rouppertowa). Notatkę o mszycy

węlnistej ogłosił Kawecki, dalszy ciąg studjów nad ziarnikiem Stec-Rouppertowa.

9. Asyst. Kawecki demonstrował walkę z myszami polnemi zapomocą „dusimysza“ z Jaworzna w Ropczyckiem.

Wszyscy pracownicy Stacji brali udział w założeniu doświadczenia z metodą Raciborskiego przeciw rakowi ziemniaczanemu w glebie na terenie Bolęciny—Sulkowice (za zezwoleniem Min. Rol.). Wynik był ujemny.

Udało się pierwszej naszej Stacji wykazać, że nasiennictwo nie rozróżnia właściwie przy kwalifikacjach odmianowych nieodpornej na raka Deodary od odpornej Parnassji, co Stacja zdemaskowała laboratoryjnym zakażaniem doniczkowem kontrolnem nadsyłanych kłębów, a sprawdziła w czasie kwitnienia w terenie w Skrzyszowicach na Parnassji z Uchorowa. Przyjęto na tej podstawie do oczyszczenia kwalifikowanych w terenie Parnassji z Deodary.

Rozwinięto propagandę za ochroną ptactwa śpiewającego, jako sprzymierzeńca w walce z szkodnikami.

Nabyto bardzo korzystnie zbiór szkodników rolniczych i ogrodowych, dobrze oznaczonych, oraz korników.

Dr. Kazimierz Rouppert
Prof. U. J., Kierownik Stacji

8. PRACOWNIA OCHRONY ROŚLIN PRZY STACJI DOŚWIADCZALNEJ BOTANICZNO-ROLNICZEJ WE LWOWIE.

Pierwsza placówka, poświęcona ochronie roślin, powstała na terenie b. Galicji w roku 1910. Utworzył ją Wydział Krajowy, jako „Oddział Ochrony Roślin“ przy Stacji Botaniczno-Rolniczej we Lwowie. Oddział przyłączono tymczasowo do Katedry Rolnictwa w Dublanach, gdzie czynny był od roku 1910 do 1912 i od roku 1921 na obszarze całej b. Galicji¹⁾.

W roku 1925, we wrześniu, rozpoczęła Stacja Botaniczno-Rolnicza działalność praktyczną w dziedzinie ochrony roślin, organizując stopniowo służbę ochrony roślin na terenie trzech południowo-wschodnich województw (lwowskie, tarnopolskie i stanisławowskie). W roku 1925/6 pracował w zakresie ochrony roślin tylko adjunkt Stacji. Na rok 1926/7 udzieliło Ministerstwo Rolnictwa 600 zł na utrzymanie praktykanta. W latach 1927/8 i 1928/9 przyznało Ministerstwo Stacji stypendjum dla kształcenia pracownika do służby ochrony roślin. Od roku 1929/30 otrzymuje Stacja znaczniejsze subwencje — przeciętnie około 15 000 zł rocznie —, umożliwiające utrzymanie dwóch pracowników dla działalności praktycznej. Wzrasta się praca w terenie, prace propagandowo-oświatowe, a w ślad zatem budzi się większe zainteresowanie sprawą zwalczania szkodników i chorób.

Stacja Botaniczno-Rolnicza od początku wznowienia pracy w ochronie roślin kładła szczególny nacisk na zapoznanie się z terenem, a to z jednej strony przy pomocy zdobywanych z trudem korespondentów, z drugiej na podstawie własnych spostrzeżeń w czasie wyjazdów, minimalne jednak kwoty przeznaczane na te ostatnie w latach początkowych nie wystarczały nawet na ogólną orientację na dużym obszarze trzech południowo-wschodnich województw. Ponawiane niejednokrot-

¹⁾ Bliższe dane o działalności Oddziału zawarte są w publikacji: Krótki rys historyczny działalności „Oddziału Ochrony Roślin“ przy Katedrze Rolnictwa w Dublanach. — Choroby i szkodniki roślin, kwartalnik, Rok I, 1925, Nr. 2.

nie próby zorganizowania współpracującej ze Stacją przez dłuższy okres czasu sieci korespondentów zawiodły niemal zupełnie. Obecnie Stacja stara się zdobyć możliwie największy materiał drogą własnych spostrzeżeń w terenie, natomiast organizację sieci korespondentów uzależnia od osobistego zetknięcia się z zainteresowanymi i gotowymi do współpracy kandydatami. Stacja lwowska utrzymuje ścisły kontakt z Urzędami Wojewódzkimi, z Wydziałami Powiatowymi, szkołami rolniczymi, Małopolskiem Towarzystwem Rolniczym i t. p.; wszelka akcja zwalczania szkodników i chorób, podejmowana na większą skalę, przeprowadzana jest w porozumieniu z wydziałami rolnymi urzędów wojewódzkich.

Stacja dokłada wszelkich starań, zmierzających do ochrony obszaru przed zawleczeniem raka ziemniaczanego. W tym celu przeprowadza co rok szczegółowe lustracje w okresie wykopków w powiatach, graniczących z województwami: krakowskim, kieleckim i lubelskim.

Do rejestracji szkodników i chorób wyzyskuje Stacja materiały, nadsyłane przez zgłaszających się o porady, przez korespondentów oraz zebrane we własnym zakresie. W zakresie szkodników zwierzęcych Stacja dąży do tego, aby określenia oparte były na hodowli. Materiały rejestracyjne za czas od roku 1921 do 1929 zostały wydrukowane w 9-ciu publikacjach. Prócz tego wydano 12 broszur popularnych, 44 ulotek, kilka komunikatów oraz blisko 100 artykułów w prasie fachowej.

Poza wymienionymi Stacja spełnia wszelkie czynności związane z akcją praktyczną, jak np. kontrola zdrowotności roślin, przeznaczonych na wywóz, doświadczenia orientacyjne nad skutecznością owado- i grzybobójek, odczyty i kursy i t. d.

W zakresie pracy badawczej zwrócono uwagę na muchy zbożowe (ploniarka, niezmiarka), omacnicę byliczanekę, błyszczkę jarzynówkę, korówkę wełnistą, oprzędziki, ziołomirki, tarczyka mgławego i gryzonie polne. Praca badawcza ograniczała się jedynie do biologii szkodników; doświadczenia naukowe, z powodu braku warunków, nie były wykonywane¹⁾.

¹⁾ Szczegóły, dotyczące pracy Stacji Botaniczno-Rolniczej w zakresie ochrony roślin za czas od roku 1925 do 1931, zawarte są w wydawnictwach: 1) W. Swederski, Sprawozdanie Stacji doświadczalnej Botaniczno-Rolniczej we Lwowie—Puławy 1928. 2) Sprawozdania Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach.

Sprawozdanie z działalności za rok 1930.

Personel stały pracowni: Adjunkt A. Krasucki.

Pracownicy, utrzymywani z subwencji Ministerstwa Rolnictwa: J. W. Zub, E. Szynał, M. Miksiewicz.

Organizacja.

W stanie stosunków organizacyjnych nie zaszły w porównaniu z minionym okresem sprawozdawczym (t. j. r. 1929/30) żadne poważniejsze zmiany. Dotychczasowe braki względnie trudności w zakresie potrzeb zarówno rzeczowych, jak personalnych (brak odpowiedniego pomieszczenia dla pracowni, prowizoryczność pracy w dziedzinie fitopatologii, brak ogrodu doświadczalnego) komplikowały nadal w wysokim stopniu warunki pracy, tem więcej, że pracownia, prowadząc prócz działalności naukowo-doświadczalnej również zlecone jej przez Ministerstwo Rolnictwa prace praktyczne, musi dostosowywać kierunek i zakres swego działania do zmiennych i stale rosnących potrzeb rolnictwa, a pragnąc bodaj w części je zaspokoić, musi program i środki swego działania ciągle rozbudowywać.

Wydatnej pomocy doznała pracownia ze strony szeregu miejscowych instytucyj naukowych, społeczno-rolniczych i administracyjnych, z którymi nawiązano w roku sprawozdawczym ściślejszy kontakt względnie stałą współpracę. Wymienić tu należy przede wszystkim Zakład Ochrony Lasu Politechniki Lwowskiej, w którego pracowniach prowadziła Stacja studja doświadczalne nad różnemi środkami i metodami tępienia gryzoni polnych, Wytwórnię Surowic i Szczepionek „Serovac“ oraz Zakład Mikrobiologiczny Akademji Weterynaryjnej, Małopolskie Towarzystwo Rolnicze wraz z Doświadczalnemi Zakładami Ogrodniczemi we Fredrowie (pow. Rudki) i Wydziały Rolne Urzędów Wojewódzkich (Lwów, Stanisławów, Tarnopol). Ponadto utrzymywano stałą łączność i współpracę z odpowiedniami placówkami P. I. N. G. W. w Bydgoszczy i Puławach.

Prace naukowe.

W dziedzinie prac naukowo-badawczych zanotować należy dalsze badania nad niezmiarką (*Chlorops pumilionis* Bierk), prowadzące do uzupełnienia dotychczasowych spostrzeżeń nad cyklem rozwojowym tego szkodnika. Ponadto zapoczątkowano

i w znacznej części przeprowadzono laboratoryjne studia porównawcze nad skutecznością i opłacalnością różnych metod tępienia gryzoni polnych, poświęcając szczególną uwagę metodom biologicznym. W rezultacie wyprowadzono zmodyfikowaną kulturę bakterij paratyfusowych, których wirulencja przewyższa działanie dotychczas stosowanego w walce z myszami moru mysiego, dzięki czemu mogą one być używane do tępienia zarówno myszy, jak i większych gryzoni, więc np. chomików. Kultury tych bakterij, wyhodowane według wskazówek Stacji przez Wytwórnę Surowic i Szczepionek „Serovac“, ukazały się w bieżącym roku w handlu pod nazwą „myszyna“. Z środków chemicznych okazał się najekonomiczniejszym fosforek cynku.

Zapoczątkowano gromadzenie materiałów do opracowania epidemiologii chorób organicznych (bakterjozy i mikozy) kłębów ziemniaczanych na obszarze 3 południowo-wschodnich województw.

Pozatem prowadzono wzorem lat poprzednich systematyczną rejestrację szkodników i chorób roślin uprawnych na terenie działania Stacji, przyczem zanotowano w okresie sprawozdawczym 458 spostrzeżeń, wśród których jako masowe zanotowano pojawy: *Halticini*, *Athalia spinarum* Fab., *Aphis rumicis* L., *Agrotis segetum* L., *Lecanium corni* Bche, *Muridae*, *Arvicolidae* ze szkodników zwierzęcych oraz *Tilletia tritici* Wint., *Monilia laxa* Sacc. et Vogl., *Monilia cinerea* Bon., *Clasterosporium carpophilum* Aderh., *Gloeosporium ribis* Mont. et Desm. obok *Ascochyta ribesia* Sacc. et Fautr., *Phragmidium subcorticium* Wint., *Phytophthora infestans* De By, bakterjoza i fuzarjoza kłębów ziemniaczanych z pośród chorób roślin.

Działalność praktyczna.

Udzielono porad i wskazówek w sprawie zwalczania szkodników względnie chorób na podstawie diagnostycznych analiz nadsyłanych materiałów fitopatologicznych i dotyczących szkodników zwierzęcych w 215 wypadkach.

Celem pozyskania odpowiednio obfitego i — o ile możliwości — ze wszystkich stron Małopolski Wsch. pochodzącego materiału dla użytku rejestracyjnego, a zarazem dla utrzymania

stałej i możliwie powszechnej kontroli stosunków fitosanitarnych na obszarze działania Stacji, zorganizowano przy współudziale Wydziałów Rolnych odnośnych Urzędów Wojewódzkich sieć stałych korespondentów na obszarze województwa tarnopolskiego oraz części stanisławowskiego. Zapoczątkowano organizację takiej sieci również w obrębie woj. lwowskiego. W związku z tem urządzono wykłady z zakresu praktycznej ochrony roślin i pokazy szkodników i chorób roślin oraz aparatów, do ich zwalczania służących, dla instruktorów woj. tarnopolskiego, jako organizatorów powiatowych sieci sygnalizacyjnych.

Przeprowadzono doświadczenia z szeregiem preparatów owado- i grzybobójczych, produkcji głównie krajowej (arbosan, łopusznik, chwaścień, buraczak, gorczyk, kretol, karbolina Ulricha, fosforek cynku, mór mysi, ratyna, dusimysz, świece gazowe „hora“, solbar), a otrzymane wyniki przekazane będą po ewentualnem uzupełnieniu dodatkowemi doświadczeniami Stacji Ochrony Roślin T. O. W., jako materiał orientacyjny do opracowania tabeli kwalifikacyjnej preparatów krajowych.

Zebrano materiały dotyczące lokalnych różek chrabąszcza majowego w roku przedróżkowym 1930 i wykreślono mapkę rozmieszczenia tych różek. Opracowano szczegółowy plan generalnej akcji przeciwchrabąszczowej w roku 1931, jako w okresie masowego jego lotu na obszarze Małopolski Wschodniej.

Zorganizowano i prowadzono akcję masowego tępienia gryzoni polnych (szczególnie myszy) na obszarze 11 powiatów 3 południowo-wschodnich województw. Ponadto udzielano szczegółowych wskazań metodycznych w sprawie organizacji takiej akcji instruktorom rolnym szeregu powiatów, których personel Stacji nie był w stanie odwiedzić. Przeprowadzono szczegółową ankietę w sprawie pojawu kłeskowego gryzoni polnych, rozmiarów wyrządzonych szkód i lokalnie praktykowanych sposobów tępienia tych szkodników, gromadząc tym sposobem materiał dla opracowania szeregu praktycznych zagadnień w tej dziedzinie.

Przeprowadzono szczegółową kontrolę plantacyj ziemniaczanych w okresie jesiennych wykopów na terenie 2 powiatów (kolbuszowskiego i tarnobrzeskiego) w woj. lwowskiem,

a zebrany przy tej sposobności materiał fitopatologiczny (ok. 250 próbek), opracowano diagnostycznie, zyskując przyczynek do studjów epidemiologicznych nad chorobami ziemniaków.

Publikacje.

W roku sprawozdawczym ogłoszono szereg artykułów, treści przeważnie popularno-naukowej, w miejscowych czasopismach fachowych: „Rolnik“ i „Przegląd Ogrodniczy“ (patrz Spis publikacyj). Ponadto wydano 10 ulotek, omawiających w sposób popularny biologię szkodników i cechy rozpoznawcze chorób roślin uprawnych oraz sposoby zapobiegania tymże wzgl. ich zwalczania. Opracowano i rozesłano do korespondentów i urzędów gminnych 2 rodzaje kwestjonariuszy. Opracowano materiał oświatowo-propagandowy dla użytku w planowanej na wiosnę 1931 r. akcji zwalczania chrabąszcza majowego (broszurka o chrabąszczu maj. i walce z nim, ulotka i afisz podobnej treści).

Spis publikacyj,

ogłoszonych w okresie sprawozdawczym przez pracowników Pracowni Ochrony Roślin Państw. Stacji Botan.-Roln. we Lwowie.

- Dr. Adam Krasucki: 1. „Omacnica byliczanka (*Phlyctaenodes sticticalis*)“.
Rolnik LXII. Nr. 17. 1930 r.
2. „Krótkoryjki (*Ceutorrhynchini*)“.
Przegląd Ogrodniczy 1930 r.
3. „Pouczenie o zbieraniu i przesyłaniu próbek roślin uszkodzonych oraz szkodników celem zbadania przez zakład ochrony roślin“.
Rolnik LXII. 1930 r.
4. „Dlaczego gromadzimy wiadomości o szkodnikach i chorobacl. roślin uprawnych?“
Rolnik LXII. 1930 r.
5. „Mszyce na porzeczkach i agreście“.
Przegląd Ogrodniczy 1930 r.

Jan Wł. Zub:

6. „O jednym z warunków możliwości eksportu ziemniaków“.
Rolnik LXII. Nr. 42. 1930 r.
7. „Gnicie ziemniaków, przyczyny i zapobieganie“.
Rolnik LXII. Nr. 42. 1930 r.
8. „Choroby naczyniowe ziemniaków“.
Rolnik LXII. Nr. 43. 1930 r.

Dr. A. Krasucki.

9. WOŁYŃSKA STACJA OCHRONY ROŚLIN W ŁUCKU.

Sprawozdanie

z działalności w okresie od r. 1928 do r. 1930.

Wołyńska Stacja Ochrony Roślin w Łucku istnieje od sierpnia 1928 roku; terenem jej działania jest woj. wołyńskie.

Na potrzebę założenia tej placówki wskazuje plan pracy na rok 1926, ułożony przez Wydział Rolniczo-Doświadczalny Wołyńskiego T-wa Rolniczego w Łucku i przedstawiony Ministerstwu Rolnictwa równie, jak protokoły zebrań wołyńskich plantatorów chmielu oraz hodowców zbóż selekcyjnych. Rzekomy mączniak chmielu, który od roku 1927 zaczął się rozpowszechniać na tut. plantacjach i poważnie zagrażać ich istnieniu, przyczynił się ostatecznie do powstania Wołyńskiej Stacji Ochrony Roślin.

W roku 1928 Ministerstwo Rolnictwa, uwzględniając prośbę wołyńskich plantatorów chmielu, przyznało na wniosek Woł. T-wa Roln. w Łucku kwotę 8 800 zł na zaangażowanie fitopatologa celem przeprowadzenia lustracji stanu zdrowotnego wołyńskich plantacyj chmielu oraz na zaangażowanie personelu technicznego dla przeprowadzenia walki z tą chorobą.

Przeprowadzona lustracja około 1000 ha plantacyj, co przedstawiało $\frac{1}{3}$ część ogólnej powierzchni plantacyj Wołynia, stwierdziła obecność rzekomego mączniaka chmielu w jedenastu osiedlach pow. dubieńskiego, nagminne jego wystąpienie na chmielu dzikim, jak również obecność choroby wirusowej tej rośliny, t. zw. kędzierzawość chmielu, która przez plantatorów była z pierwszą przeważnie identyfikowana.

Walkę z rzekomym mączniakiem chmielu przeprowadzono w 21 osiedlach chmielarskich, opanowanych lub też zagrożonych tą chorobą, pozatem przeprowadzono 87 pogadek z demonstrowaniem sposobów i środków walki oraz wydano ulotki: a) ciecz bordoska, b) środki mszycobójcze.

Zapytań w sprawie określenia chorób i szkodników otrzymano 243, z czego 187 dotyczących chmielu, 56 innych roślin uprawnych.

Subwencja Ministerstwa Rolnictwa, przyznana Wołyńskiemu T-wu Rolniczemu na walkę z rzekomym mączniakiem chmielu, zapoczątkowuje powstanie Stacji, gdyż organizacja ta, na skutek zainteresowania się tut. sfer rolniczych stanem zdrowotnym również i innych roślin uprawnych, uchwałą swego zarządu z sierpnia 1928 r. otwiera Stację Ochrony Roślin.

Pierwsze poczynania nowoutworzonej placówki zdążają do nawiązania kontaktu z władzami administracyjnymi i sferami rolniczymi, jednocząc na platformie ochrony roślin równorzędne organizacje rolnicze i poszczególne sejmiki, które już w swym planie pracy na rok 1929 uwzględniają akcję ochrony roślin, jakoteż preliminują w swych budżetach pewne kwoty na ten cel.

W roku 1929 praca Stacji prócz chmielu uwzględnia również i inne rośliny uprawne.

Akcję rejestracji oparto o członków T-wa Chmielarskiego, Sekcję Nasienną, t. j. zespół 38 gospodarstw, produkujących nasiona selekcyjne, i aparat instruktorów rolnych sejmików i organizacyj rolniczych w liczbie 60 osób, których współpracę ze Stacją normuje ostatecznie pismo wojewody wołyńskiego z dnia 20/XII 1929 L. 5937/Rol. W myśl powyższego pisma instruktor obowiązany jest baczyć na stan zdrowotny roślin uprawnych na podległym mu terenie, wszelkie spostrzeżenia komunikować St. O. R., załączając obowiązkowo okazy roślin chorych, uszkodzonych lub szkodników.

Celem przygotowania przyszłych kadr uświadomionych korespondentów, Stacja nawiązuje kontakt ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej, a program przewiduje, że konkursista po przesłuchaniu kursu zbiorowego, na którym prócz uprawy danej rośliny są uwzględniane jej choroby i szkodniki, pełni w okresie wegetacyjnym rolę korespondenta na swem poletku, wzamian za co ilość jego spostrzeżeń jest mu zaliczana na plus przy punktacji.

Zapytań w sprawie określenia chorób i szkodników otrzymała Stacja 259.

Zlustrowano 41 osiedli chmielarskich: pow. Dubno 21, pow. Kowel 2, pow. Włodzimierz 3, pow. Równe 8, pow. Zdoł-

bunów 7, przyczem stwierdzono w stosunku do roku 1928 nadmierny rozwój rzekomego mączniaka chmielu, który procentowo można określić na 30% roślin porażonych.

Przeprowadzono walkę z omacnicą byliczanką na terenie pow. Równe, Zdołbunów, Krzemieniec; pierwsza generacja gąsienic wystąpiła na burakach, druga na koniczynie nasiennej.

Odczytów, pogadanek i kursów urządzono 90. Pogadanek z demonstrowaniem środków owado- i grzybobójczych było 15. Wydano plakat „Kuprówka rudnica“ i 5 ulotek: a) „Wskaźówki i objaśnienia dla korespondentów“, b) „Śniec cuchnąca pszenicy“, c) „Omacnica byliczanka“, d) „Rzekomy mączniak chmielu“, e) „Pajęczek chmielowy“.

W roku 1930 w akcji rejestracji prócz wymienionych w roku 1929 przyjmują udział szkoły rolnicze, jak również częściowo nauczycielstwo szkół powszechnych.

Liczba udzielonych porad wynosi 314.

Przeprowadzono lustrację 15 osiedli chmielarskich w pow. Równe i Zdołbunów, przeprowadzono lustrację 22 szkółek drzew owocowych, przyczem obecności mszycy krwistej nie stwierdzono, natomiast stwierdzono obecność raka korzeniowego.

Celem wzmożenia racjonalnej higieny sadów Stacja uwzględniła w swym programie prowadzenie punktów pokazowych sadowniczych. Na wybranym obiekcie (25 drzew owocowych) stosuje się w ciągu okresu wegetacyjnego wszystkie zabiegi, nakazane racjonalną hodowlą i ochroną, celem uzyskania efektu optycznego, który przemawia dobitniej do przekonania o celowości stosowanych zabiegów. Punktów powyższych prowadzono 5 (pow. Łuck 1, pow. Dubno 2, pow. Równe 1, pow. Zdołbunów 1).

Przeprowadzono propagandową walkę: a) z gnatarzem rzepakowcem (pow. Łuck 2, pow. Krzemieniec 1, pow. Równe 1), b) z łokasem garbatkiem (pow. Łuck 1), c) z pędrusiem *Apion apricans* (pow. Łuck 1), d) z mszycą chmielową (pow. Dubno 1), e) z mszycą jabłoniową (pow. Łuck 1).

Założono 21 punktów zaprawiania ziarna siewnego (pow. Łuck 1, pow. Krzemieniec 2, pow. Włodzimierz 1, pow. Równe 4, pow. Dubno 12, pow. Zdołbunów 1). Jako środek zaprawy wprowadzono we wszystkich punktach suchą bejcę „ziarnik“.

Urządzono 8 kursów dla instruktorów rolnych, 3 dla nauczycieli szkół powszechnych i 3 dla uczniów szkół rolniczych — razem 14.

Wygłoszono 31 odczytów i pogadań, w czym 12 pogadań z demonstrowaniem środków owado- i grzybobójczych przeciw pasorzytom sadów.

Wydano plakat „Kanianka“ oraz ulotki: a) „Cel i sposoby zaprawiania ziarna siewnego“, b) „Szara zgnilizna drzew pestkowych“, c) „Rzekomy mączniak, cebuli“, d) „Mączniak róż“.

inż. Z. Dąbrowski.

10. DZIAŁ OCHRONY ROŚLIN ZAKŁADU DOŚWIADCZALNEGO UPRAWY TORFOWISK POD SARNAMI.

Sprawozdanie za rok 1930.

Praca Działu Ochrony Roślin w roku sprawozdawczym polegała na rejestracji chorób i szkodników roślin, organizacji sieci korespondentów, lustracji zdrowotności roślin oraz rozpowszechnianiu wiadomości z dziedziny ochrony roślin przez urządzenie kursów i pokazów zwalczania chorób i szkodników.

Rejestracja chorób i szkodników była prowadzona na podstawie spostrzeżeń własnych i nadsyłanych przez korespondentów. Zarejestrowano 594 wypadków chorób i 368 szkodników roślin. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczby te są znacznie wyższe: w r. 1929 było zarejestrowanych 402 wypadki chorób i 216 wypadków szkodników.

Organizacja sieci korespondentów była prowadzona nieustannie podczas wyjazdów na teren. Zwykle były dobierane pory wyjazdów w czasie zjazdów sołtysów lub też wycieczek kół młodzieży lub na życzenie było zwoływane zebranie we wsi, gdzie po pogadance o działalności instytucji ochrony roślin zgłaszali się korespondenci. Ogółem zapisało się 177 korespondentów, nadsyłało wiadomości 84, wypełniło wszystkie sprawozdania 15, nadesłało więcej niż jedno sprawozdanie 28. Stosunkowo mała liczba korespondentów, nadsyłających wszystkie sprawozdania, tłumaczy się tem, że wielu było zapisanych w ciągu lata, a nawet w jesieni, więc nie mogli wypełniać wstecz blankietów, gdyż nie mieli już okazów. W zachęcaniu i werbowaniu korespondentów powinni byli z urzędu pomagać instruktorowie, ale trudno było ich do tego skłonić, zwykle kończyło się na obietnicy. Wyjątek stanowił powiat łuniniecki, gdzie poważnie zajął się tą sprawą referent rolny powiatowy, inż. Januszewicz, obecnie naczelnik Wydziału Rolnego w Urzędzie Wojewódzkim. Dzięki jego stałej pomocy i zainteresowaniu wszyscy instruktorowie powiatu łuninieckiego nadsyłali regularnie sprawozdania i okazy.

Wyjazdy lustracyjne na teren odbywały się zawsze przy chętej pomocy samorządów; pp. starostowie zawsze używali auta sejmikowego i ułatwiali urządzanie zebrań i pogadank przez uprzednie telefoniczne zawiadomienie urzędów gminnych. Wielkie przestrzenie Polesia wymagają konieczne podróży autem, gdyż inaczej niepodobna odwiedzić kilku odległych punktów w ciągu jednego dnia. Podczas wyjazdów zebrano dużo materiału do rejestracji i do wyrobienia sobie poglądu o najbliższych aktualnych zadaniach ochrony roślin na Polesiu.

Najważniejszym zadaniem jest utrzymanie zdrowotności ziarna siewnego, o czym analfabeci polescy przeważnie nie mają pojęcia. Do niedawna pszenica była siana rzadko i tylko przez właścicieli większych majątków, obecnie coraz więcej drobnych rolników zaczyna siać pszenicę. Zwrot ten jest szczególnie ważny ze względu na nadprodukcję i obniżenie cen żyta. Przy uprawie pszenicy ludność łatwo się zniechęca, widząc śnieć i głownię na polu. W jednej wsi skarżono się na złą ziemię, która rodzi czarne ziarna; pogadanka, połączona z pokazem zaprawiania, była dla tych ludzi rewelacją. W związku z licznymi wyjazdami we wrześniu prosiłam o przyspieszenie wysłania z przyznanego budżetu 1000 zł, na co nie otrzymałam odpowiedzi. Oczywiście pokazy mimo wszystko się odbyły, ale ciągłe wydawanie pieniędzy na wyjazdy ze swej niezbyt wygórowanej pensji i czekanie miesiącami na pokrycie nie ułatwia pracy. Pokazy zaprawiania ziarna są prowadzone już dwa lata i konieczne będą jeszcze przez kilka lat. W pow. prużańskim już sami instruktorowie urządzali pokazy, a w innych urządzano pokazy w obecności instruktorów, gdyż właściwie ta akcja powinna być przez nich prowadzona.

Kultura rolna na Polesiu jest bardzo niska, wskutek czego narazie szkodniki nie pojawiają się klęskowo. Ale rejestracja wykazała, że jest ich ogromna różnorodność i przy zwiększeniu terenów obsianych należy się spodziewać masowego pojawu szkodników i chorób, gdyż warunki klimatyczne sprzyjają ich rozwojowi. Ochrona roślin winna tu spełnić swe najważniejsze zadanie: ochronić roślinę przed szkodnikiem zamiast tępić szkodnika po niewczasie, gdy rośliny zostaną zniszczone.

W tym celu główny nacisk został położony na urządzenie kursów i pogadank z dziedziny ochrony roślin dla przygotowania ludności do walki ze szkodnikami i chorobami przez

pouczenie o wyglądzie szkodników i chorób, które należy tępić, dopóki pojawiają się w nieznacznej ilości, by nie dopuścić do masowego pojawu i związanej z tem klęski. Kursów dłuższych odbyło się 15: dla instruktorów w szkołach rolniczych i na kursach oświaty pozaszkolnej dla nauczycieli szkół powszechnych. Prócz tego pogadanek na wsi 10. Podczas kursów były demonstrowane gablotki ze zbiorów Działu Ochrony Roślin, co wzmagало zainteresowanie i uwagę słuchaczy.

Kursy odbywały się z inicjatywy Działu O. R. Dowiedziawszy się o kursie oświaty pozaszkolnej, zwracałam się do inspektoratu z prośbą o pozwolenie zajęcia paru godzin z zaznaczeniem, że nie będę żądała zapłaty, w ten sposób łatwo zyskiwałam możliwość porozumienia się z nauczycielstwem. Tylko w Drohicku jeden z organizatorów kursu zapytał, czy nie obniżę mu poziomu kursu. W szkołach rolniczych wykłady ochrony roślin odbyły się za pośrednictwem Wydziału Rolnego. Ponieważ w październiku okazało się, że 2 400 zł, przeznaczone na wyjazdy w r. 1930, zostały już wydane, przeto Dyrektor Zakładu Doświadczalnego oznajmił, że więcej kosztów podróży pokrywać nie będzie. W listopadzie miałam wyznaczone terminy czterech kursów, wobec czego otrzymałam pozwolenie wyjazdu na koszt własny, zobowiązując się, że nie będę żądała zwrotu kosztów podróży. W ten sposób żaden kurs nie został pominięty.

Praca na terenie pola doświadczalnego ograniczała się jedynie do rejestracji i zraszań chorych roślin, prace badawcze nie były prowadzone z powodu braku insektarjum, stale skreślonego z budżetu i częstych wyjazdów. W terenie były prowadzone doświadczenia nad zwalczaniem pędraka zapomocą dezynfekcji gleby w nadleśnictwie Kartuz-Bereskiem, ale wyników konkretnych nie było z powodu suszy. Wykazano obecność nowego szkodnika łąk — gąsienicy *Laelia coenosa* w okolicy Tomaszgrodu.

Materiały opracowane p. t. „Stan zdrowotności roślin uprawnych w woj. poleskiem w r. 1930“ — zostały przesłane do druku do Urzędu Wojewódzkiego w Brześciu n/B.

Marja Boczkowska.

11. STACJA OCHRONY ROŚLIN W WILNIE.

Organizacja i sprawozdanie za czas od 1/VI 1928 do 1/I 1931 r.

Stacja Ochrony Roślin w Wilnie została założona 1 czerwca 1928 r. Tymczasowo Stacja Ochrony Roślin mieści się przy Uniwersytecie, a mianowicie: Dział mikologiczny przy Zakładzie Systematyki Roślin, Dział entomologiczny przy Zakładzie Zoologii.

Każdy dział zajmuje osobny pokój i posiada swe własne przyrządy, zbiory i bibliotekę, a także umeblowanie.

Stały personel Stacji: kierownik całej Stacji i działu mikologicznego (prof. J. Trzebiński), kierownik działu entomologicznego (prof. J. Prüffer) i dwóch asystentów.

W roku 1929—30 Stacja korzystała przez pięć miesięcy sezonowych z pomocy dwóch praktykantów.

Organizacja Stacji została rozpoczęta w czerwcu 1928 r. Zakupiono mikroskop, najważniejsze podręczniki, przygotowano najważniejsze preparaty i zbiory owadów i grzybów pasorzytniczych, tablice do wykładów i wydano kwestjonariusz z informacjami o konserwowaniu i zbieraniu materiału. Za zbiory i rysunki wystawione na Wystawie Rolniczo-Przemysłowej w Wilnie (Targi Północne) przyznano Stacji srebrny medal.

Oto ważniejsze prace, rozpoczęte w tym pierwszym roku istnienia Stacji.

Rok 1928.

A. W dziale mikologicznym.

Jesienią na poletkach w ogrodzie botanicznym na Zakrecie założono doświadczenia z odkażaniem pszenicy i żyta starami (siarczan miedzi, formalina) i nowymi preparatami (zaprawy suche, uspułun, analiz i ziarnik). Rozpoczęto badania nad kłębami ziemniaka, porażonemi bakterją.

B. W dziale entomologicznym.

Rozpoczęto badania nad zimowaniem jajek *Limantria dispar*. Kierownik działu zwiedził ważniejsze Stacje Ochrony Roślin w Czechosłowacji i Jugosławji. Prócz tego kierownicy obu działów wygłosili popularne pogadanki i udzielali porad.

Rok 1929.

W roku tym odbywała się w dalszym ciągu organizacja Stacji. Dla działu mikologicznego zakupiono drugi mikroskop, dla entomologicznego mikroskop z binokulem. Sprowadzono ważniejsze podręczniki, monografie i zaprenumerowano kilka czasopism. Przygotowano szereg nowych zbiorów i tablice dla wykładów. W roku tym weszła Stacja w kontakt z Województwem Wileńskim i Nowogródzkim i z Sejmikiem Wileńskim, ze Szkołą Ogrodniczą w Wilnie, ze Szkołą Rolniczą w Bukiszkach i ze Stacją Rolniczą w Bieniakoniach. W miesiącach sezonowych korzystała Stacja z pomocy p. J. Morawskiej, asystentki Stacji Rolniczej w Bieniakoniach.

W roku 1929 jesienią uczestniczyła Stacja w Wystawie Regionalnej Trok, urządzonej razem z Wystawą Ochrony Przyrody w Wilnie podczas Zjazdu Lekarzy i Przyrodników.

Oto sprawozdanie z prac Stacji.

A. Dział mikologiczny.

Prowadzono rozpoczęte jesienią doświadczenia w ogrodzie botanicznym na Zakrecie z odkażaniem zbóż (jęczmień, owies), a także nad sporyszem (w życie), który w tym roku pojawił się w Wileńszczyźnie wyjątkowo obficie.

Izolowano szereg bakterij z gnijących kłębów ziemniaczanych. Doświadczenia ze sztucznym zakażaniem temi bakteriami nie powiodły się. Odbyły się wyjazdy w celach rejestracyjnych w Dziśnieńskie (Szarkowszczyzna), w Oszmiańskie (Holszany) i w Brasławskie (Opsa). Porad udzielono 26.

W marcu odbyły się w Wilnie wykłady (6 godzin) kierownika Stacji dla instruktorów rolnictwa o pospolitszych chorobach roślin rolniczych. Dla nauczycieli ludowych odbyła się pogadanka o zwalczaniu chorób roślin ogrodniczych.

W celach popularyzacyjnych została napisana przez kierownika Stacji osobna broszurka (jako odbitka z artykułu Tygodnika Rolniczego) p. t. „Najważniejsze choroby zbóż“.

B. Dział Entomologiczny.

Prowadzono obserwacje nad pojawami przedzimka (*Cheimatobia brumata*). Rozpoczęto badania nad stopniem uszkodzeń kłosów przez muchę szwedzką (*Oscinis frit*) w zależności od gęstości siewu zbóż jarych i wielkości ziarna (odmiany drobno- i gruboziarniste). Badano skuteczność niektórych środków owadobójczych przeciw przedzimkowi i gąsienicom (lepy różnych firm). Wyników stanowczych nie otrzymano z powodu nielicznego pojawu szkodnika. Odbyły się wyjazdy do szeregu miejscowości w Wileńszczyźnie celem odszukania korówki wełnistej (*Schizoneura lanigera*), której jednak nie stwierdzono. Wyjazdy obejmowały powiaty wileńsko-trocki, oszmiański, brasławski i lidzki. Odbyły się wykłady dla instruktorów rolnictwa (6 godzin) o owadach szkodliwych i wykłady dla nauczycieli szkół ludowych o szkodnikach zwierzęcych wogóle. P. B. Ogijewicz, asystent Stacji, opracował zebrane i zauważone przez siebie owady szkodliwe w 1928 roku w okolicach Trok i ogłosił drukiem w pracach Tow. Przyjaciół Nauk w Wilnie p. t. „Szkodniki drzew owocowych, warzyw i zbóż w okolicach Wilna i Trok“. Prócz tego kierownik Działu ogłosił także artykuł o *Hadena basilinea*. Stwierdzono klęskowe pojawy następujących szkodników: *Plusia gamma*, *Cheimatobia brumata*, *Sylpha atrata*, *Aphis pomi* i *A. brassicae*, *Mayetiola destructor*, *Hadena basilinea*. Ostatnie dwa szkodniki wystąpiły silnie tylko w niektórych powiatach województwa wileńskiego. Porad udzielono w tym roku 19.

Rok 1930.

Przy rejestracji chorób i szkodników Stacja Wileńska dotąd musiała zadowalniać się obserwacjami personelu i danymi, dostarczonemi przygodnie przez osoby postronne, a także przez osoby, zasięgające porad. Dopiero w tym roku zaczęła Stacja otrzymywać systematyczne wiadomości o występowaniu chorób i szkodników wraz z materiałem od agronomów Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych województwa wileńskiego i nowogródzkiego, a także od instruktorów rolniczych obu tych województw. W ten sposób dopiero w tym roku została zapoczątkowana stała sieć sygnalizacyjna, która jeszcze nie jest jednak kompletną, ponieważ nie wszyscy dostarczyli

dane. W roku 1930 Stacja korzystała z pomocy dwóch praktykantów sezonowych.

A. Dział mikologiczny.

W ciągu wiosny i jesienią 1930 r. założono doświadczenia z odkażaniem nasion zbóż zaprawami suchymi (uspulun, analiz, ziarnik).

Zapoczątkowano doświadczenia z odkażaniem nasion lnu. Dodatkowo wyniki przy zwalczaniu śnieci na pszenicy (zarażenie sztuczne) otrzymano przy suchym uspulunie, ziarniku, siarczanie miedzi i formalinie. Ujemne wyniki dał analiz. Ziarnik okazał się skutecznym i przeciw fuzarjocie na wschodach żyta ozimego. Prowadzono w dalszym ciągu badania nad bakteriozą kłębów. Stanowczych jednak wyników jeszcze nie otrzymano. Prowadzono obserwacje nad porażeniem lnu rdzą *Melampsora lini* w woj. wileńskim i nowogródzkim na Stacjach lniarskich w Łazdunach, w Berezweczu, na polu doświadczalnym w Staniszczu i na polach prywatnych.

Dzięki subsydjum, udzielonemu Stacji przez Towarzystwo Lniarskie, przy zaangażowaniu dwóch osób pobocznych przystąpiono do opracowania pod względem porażenia rdzą całego materiału, zebranego w 1929 roku przez lustratorów w woj. wileńskim i nowogródzkim.

W grudniu 1930 roku zbadano około 300 próbek lnu. Opracowanie całego materiału będzie mogło być dokonane dopiero w 1931 roku. Wyniki zostaną opublikowane w swoim czasie.

Dla celów rejestracyjnych odbyły się wyjazdy do Trok, do Bieniakoń, do Nowogródka (majątek Szczorsy, Kuszelewo, Niechniewiczze), do Braśławia, do Głębokiego, do Łazdun. Dla ułatwienia przysyłania pocztą materiału, zebranego na terenie, przygotowano osobne torebki dwóch rozmiarów. Został opracowany nowy kwestjonariusz (w drugim wydaniu) i rozesłany osobom i instytucjom zainteresowanym. Wiosną w 1930 r. odbył się kurs, na którym Kierownik Stacji miał wykłady dla instruktorów rolnych o najważniejszych chorobach roślin rolniczych.

Odczyt wiosenny został w lipcu uzupełniony przez pokazy w naturze w Stacji Rolniczej w Bieniakoniach i w maj. Wielkie Soleczniki. Zimą zaś (w grudniu) odbył się odczyt Kierownika dla instruktorów rolniczych p. t. „Rozpoznawanie chorób

w zbożu i w ziemniakach i wycenianie stopnia porażenia". Z obydwóch odczytów słuchacze otrzymali krótkie streszczenia. Podobny kurs dla instruktorów rolnych odbył się w Lidzie, dla ogrodników zaś i miłośników ogrodnictwa w Ziabkach i w Głębokiem. Wydano jako odbitki artykułów w Tygodniku Rolniczym następujące broszurki popularne: J. Trzebiński „Najważniejsze choroby kłębów ziemniaczanych“ (1 000 egz.). Tenże „O zwalczaniu amerykańskiej rosy mącznej na agrestie“ (500 egz.). J. Turska, „Czarny grzybek owocowy (*Fusicladium*)“ . Porad udzielono 50.

B. Dział entomologiczny.

Prowadzono badania nad biologią sówki pszenicznej (*Hadena basilinea*), która licznie pojawiła się w Oszmiańskim na życie, a także nad biologią piędzika przedzimka (*Cheimatobia brumata*). Przeprowadzono próbę zwalczania pleszki (*Aphthona euphorbiae*) na lnie zapomocą pasów klejowych, zakładanych między rzędzikami lnu. Wykonano 20 doświadczeń nad skutecznością działania niektórych środków owadobójczych przeciw pleszkom i gąsienicom kapuścianym. Najlepsze wyniki dało opylanie i opryskiwanie zielenią paryską.

Prowadzono obserwacje nad występowaniem szkodników oraz nad pojawami chszaszczy w okolicach Wilna i Trok. W tym celu odbyło się 27 wyjazdów do różnych miejscowości powiatów wileńsko-trockiego, oszmiańskiego, mołodczańskiego, święciańskiego, postawskiego, dziśnieńskiego, nowogródzkiego i wołożyńskiego. Zimą odbył się w Wilnie i w Lidzie wykład (2 godziny) Kierownika działu dla instruktorów rolnictwa o pospolitszych szkodnikach zwierzęcych z demonstracjami, prócz tego na dwutygodniowym kursie ogrodniczym w Wilnie odczyt o szkodnikach w ogrodnictwie. Podobne wykłady odbyły się zimą na kursach ogrodniczych w Ziabkach i w Głębokiem. Ogłoszono w Tygodniku Rolniczym następujące prace: 1. Prof. Prüffer — „Wyniki prób nad skutecznością niektórych środków owadobójczych“. 2. Asyst. B. Ogijewicz — „O chrabaszczu majowym“. 3. E. Kamiński, praktykant sezonowy — „O muchach zbożowych“. Z artykułów przygotowano odbitki dla rozpowszechnienia wśród zainteresowanych. Porad udzielono 67.

U w a g a: Częściowe sprawozdanie Stacji za 1929 i 1930 rok były już drukowane w Tygodniku Rolniczym. Przy opracowaniu sprawozdania z Działu Entomologicznego autor korzystał z danych ogłoszonych przez Kierownika tego Działu, prof. Prüffera, w Tygodniku Rolniczym i z udzielonych przez niego osobiście uwag i uzupełnień.

Prof. J. Trzebiński.
Kierownik Stacji Ochrony Roślin
w Wilnie.

12. WYDZIAŁ CHOROÓB ROŚLIN PAŃSTW. INSTYTUTU NAUKOWEGO GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W BYDGOSZCZY.

Krótkie sprawozdanie z działalności w okresie od 1. X 1921 do 31. XII 1930 r.¹⁾.

Wydział Chorób Roślin b. Państwowego Naukowego Instytutu Rolniczego w Bydgoszczy rozpoczął swoją działalność 1 października 1921 r. Stan gospodarstwa Wydziału w chwili objęcia go przez nowe kierownictwo był nad wyraz opłakany: przyrządy optyczne i inne aparaty, całe instalacje, jak np. sztuczna chłodownia, cenniejsze dzieła biblioteczne, wszelkie zbiory i kolekcje — wszystko jednym słowem, co miało prawdziwą wartość jako pomoc naukowa, zostało wywiezione do Niemiec; na miejscu pozostały 2 zniszczone mikroskopy Zeissa i kilka marnych mikroskopów szkolnych Seiberta, zrujnowany aparat mikrofotograficzny, zepsuty binokular, stos popularnych książeczek niemieckich z zakresu ochrony roślin, przekładanych urywkami czasopism z najprzeróżniejszych dziedzin, kilkadziesiąt różnej wielkości słoików do marmolady (jako „szkło chemiczne“), ani jednego całego zamka do rozklekotanych szaf i szuflad w stołach, rozstawionych bez sensu w kilkunastu pokojach, wreszcie góra kluczy i kluczyków nieznanego przeznaczenia.

Wobec tego, że w Bydgoszczy działań wojennych nie było, nie ulega wątpliwości, że był to obraz celowego zniszczenia zasobnej do niedawna instytucji dla uniemożliwienia podjęcia w niej pracy przez wysłanników nowego „sezonowego“ państwa.

¹⁾ Dane szczegółowe, dotyczące działalności Wydziału Chorób Roślin Instytutu w Bydgoszczy, zawarte są w publikacjach: 1. L. Garbowski. „Sprawozdanie z działalności Wydz. Chorób Roślin P. I. N. G. W. w Bydgoszczy od 1. X 1921 r. do 31. XII 1928 r. Bydgoszcz 1929. 2. Sprawozdania Państw. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. Bydgoszcz—Puławy I — 1929, II — 1930, III Puławy 1932 r.

Doprowadziwszy do jakiego takiego porządku śmieciarnię, noszącą nazwę inwentarza Wydziału Chorób Roślin, zwrócono uwagę w pierwszym okresie działalności tej wydzwiganej z chaosu zniszczenia placówki na główne jej zadanie, odpowiadające zadaniom Bydgoskiego Instytutu Rolniczego, mianowicie na związek jej z wytwórczością rolną zachodniej części Rzeczypospolitej. Zaraz w pierwszym (1922) roku zdołano pozyskać dla akcji ochrony roślin i rejestracji chorób i szkodników 60 korespondentów, w tem 41 z woj. poznańskiego, 8 z pomorskiego i 11 ze śląskiego. Do r. 1925 liczba korespondentów podwoiła się. Opracowano system kwestjonariuszy dla 3 głównych gałęzi produkcji roślinnej, dla rolnictwa, ogrodnictwa i leśnictwa i rozpoczęto zbieranie biologicznych i statystycznych materiałów do flory pasorzytów roślinnych i do fauny szkodników Wielkopolski, Pomorza i Śląska. Rozwijając i udoskonalając akcję w tym kierunku z roku na rok zdołano zgromadzić cenny materiał naukowy, mający znaczenie zarówno dla fizjografii kraju, jak i dla stosunków ekonomiczno-gospodarczych. Dane z zakresu chorób roślin były ogłaszane periodycznie w wydawnictwie „Prace Wydziału Chorób Roślin Państw. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy“, dane, dotyczące szkodników zwierzęcych, częściowo ogłoszone zostały w tem samem wydawnictwie, częściowo są jeszcze w opracowaniu.

Działalność Wydziału Chorób Roślin w zakresie poradnictwa fitosanitarnego ilustruje następujące zestawienie tabelaryczne liczby zbadanych w poszczególne lata nadesłanych okazów chorób i szkodników roślin uprawnych oraz udzielonych wskazówek co do ich zwalczania.

Tab. 1.

Liczba zbadanych okazów chorób i szkodników roślin.

1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
196	390	299	331	412	405	492	201	476

W pierwszych latach pracy Wydział Chorób Roślin obarzony był rozmaitemi funkcjami, stojącymi w bardzo luźnym związku z istotnym jego zadaniem, jakim było podjęcie poważnej naukowej pracy w dziedzinie fitopatologii i entomologii stosowanej. Do takich funkcji należało np. pośrednictwo w dostarczaniu środków do zwalczania szkodników grzybów i owadów, mianowicie formaliny, siarczanu miedzi, siarczanu żelaza, siarki w proszku i zieleni paryskiej.

Tab. 2.

Ilości dostarczonych środków ochronnych
w kg.

1922	1923	1924	1925	1926
192	207	63	24	25

Od r. 1927 zaprzestano akcji w tym kierunku.

Na życzenie b. Ministerstwa Rolnictwa i Dóŀr Państwowych Wydział Chorób Roślin podjął się oceny nasion drzew leśnych dla Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu, Toruniu i Bydgoszczy. Oto liczby wykonanych ocen.

Tab. 3.

Liczby wykonanych ocen nasion drzew
leśnych.

1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
23	8	67	208	202	11	17

Oprócz nasion drzew leśnych wykonywano okolicznościowo także ocenę innych nasion. W r. 1927 Wydz. Chorób Roślin zrzekł się oceny nasion drzew leśnych, a od r. 1928 całkowicie wykluczył ze swego programu ocenę nasion.

Rozwój działalności Izb Rolniczych w Poznaniu, Toruniu i Cieszynie, w szczególności zaś powstanie przy Izbach Działów Ochrony Roślin odciążało w znacznym stopniu Wydział

Chorób Roślin w Bydgoszczy od akcji doradczej i pozwoliło coraz to więcej przerzucić pracę w kierunku ścisłych badań naukowych.

Wykrycie pierwszego ogniska raka ziemniaczanego na obszarze wojew. poznańskiego w Klonówcu w pow. leszczyńskim w r. 1922 i kilku ognisk na Śląsku w r. 1924 z natury rzeczy skierowało działalność Wydziału Chorób Roślin na walkę z tą nową chorobą, której rozpowszechnienie groziło rolnictwu zachodnich dzielnic Polski nieobliczalnymi stratami. Na propozycję Wydziału Chorób Roślin Ministerstwo Rolnictwa wyznaczyło w 1925 r. środki na przeprowadzenie powszechnej lustracji plantacyj ziemniaczanych w Wielkopolsce, na Pomorzu i na Śląsku. Organizacja i wykonanie lustracji powierzone zostały Izdom Rolniczym Wielkopolskiej, Pomorskiej i Śląskiej, a także Śląskiej Stacji Ochrony Roślin. Przygotowaniem do lustracji był dwudniowy kurs o chorobach ziemniaków w Wydziale Chorób Roślin dla pp. nauczycieli szkół rolniczych, którzy przyjęli na siebie obowiązki lustratorów. W r. 1926 odbyła się powtórna lustracja. Wynikiem lustracji było wykrycie szeregu ognisk raka pomiędzy którymi były takie, co, jak się okazało, datowały się jeszcze od czasów b. rządów pruskich. Pomiędzy innymi wykryto takie zastarzałe ognisko w Wyszynach w pow. chodzieskim, gdzie pierwotnie stwierdzony był rak ziemniaczany w r. 1917 i został jakoby wyniszczony.

Sprawa raka ziemniaczanego omawiana była na licznych konferencjach w Ministerstwie Rolnictwa, w Izbach Rolniczych w Poznaniu i w Katowicach i w Wydziale Chorób Roślin Instytutu w Bydgoszczy. W 1927 r. kierownik Wydziału został delegowany przez Ministerstwo Rolnictwa do Holandji, Anglii, Szkocji i obojga Irlandji dla szczegółowego zapoznania się z metodyką badania odporności ziemniaków na raka i ze stosowaniami w tych krajach sposobami walki z rakiem ziemniaczanym. Sprawozdanie z podróży zostało przedłożone Ministerstwu, realnym zaś jej wynikiem było opracowanie planu organizacji badań nad odpornością odmian ziemniaków na raka ziemniaczanego w Polsce. Badania te prowadzone są obecnie drogą laboratoryjną w zremontowanym i częściowo adoptowanym do tego celu domu wegetacyjnym Wydziału Chorób Roślin w Bydgoszczy i drogą doświadczeń polowych na wydzier-

zawionym terenie, silnie porażonym rakiem, w Rzadkowie w pow. chodzieskim. Wyniki badań ogłaszane są w „Pracach Wydziału Chorób Roślin“ i służą dla Ministerstwa Rolnictwa i Ref. Roln. za podstawę przy wyznaczaniu odmian, dopuszczonych do uprawy na zarażonych i zagrożonych gruntach.

Sprawa raka ziemniaczanego spowodowała rozległą korespondencję. W roku 1928 wymieniono w tym przedmiocie 306 pism z Ministerstwa Rolnictwa, z Urzędami Wojewódzkimi w Poznaniu, Toruniu, Kielcach i Łodzi, z 20 Starostwami na obszarze wojew. poznańskiego i z Izbami Rolniczymi w Poznaniu i w Toruniu.

Akcję walki na terenie Śląska objęła od 1925 r. Śląska Stacja Ochrony Roślin wspólnie z Śląską Izbą Rolniczą.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 grudnia 1927 r. „o zwalczaniu chorób roślin i o tępieniu chwastów“ było podstawą do unormowania walki z rakiem ziemniaczanym drogą Rozporządzenia Ministra Rolnictwa. Rozporządzenie to w swej redakcji z dnia 21 maja 1929 r. włożyło obowiązek walki z rakiem ziemniaczanym na Izby Rolnicze Wielkopolską i Pomorską, przy których powstały właściwe inspektoraty. Wydział Chorób Roślin mógł nadal ześrodkować się na stronie badawczej i na czynnej pomocy Ministerstwu przy kierownictwie walką w zakresie ogólnopolskim.

Z pomiędzy innych chorób roślin uprawnych przedmiotem bardziej wyczerpujących studjów były: parch wgłębniony na ziemniakach (*Rhizoctonia solani*), rdza źdźbłowa żyta (*Puccinia graminis secalis*), zgorzel podstawy źdźbła na pszenicy (*Ophiobolus graminis* i inne grzybki), chwościk buraczany (*Cercospora beticola*), rak malin (*Didymella applanata*), opadzina porzeczek (*Gloeosporium ribis*), wreszcie mączniak amerykański agrestu (*Sphaerotheca mors uvae*). Klęska sówki chojnowki, jaka nawiedziła lasy pomorskie i wielkopolskie w r. 1923, 1924 i 1925, była okazją do poczynienia pewnych spostrzeżeń biologicznych nad owadomorkiem (*Empusa aulicae*), który odegrał decydującą rolę przy likwidacji klęski.

Przedmiotem kilkuletnich studjów i doświadczeń było porównanie metod zaprawiania nasion zbóż, jako środka walki z grzybkami głowniowemi, *Tilletia tritici* na pszenicy, *Urocystis occulta* na życie i *Ustilago avenae* na owsie. Wykazano wysoką wartość niektórych wytwarzanych w kraju środków do zapra-

wiania, mogących bardzo skutecznie konkurować z reklamowanymi środkami pochodzenia zagranicznego. Wykonywano również próby zwalczania pasorzytów i szkodników drzew i krzewów owocowych drogą spryskiwania względnie opylania i okadzania kultur preparatami pochodzenia krajowego, mając na względzie pobudzenie tego działu polskiej wytwórczości chemicznej. Wyniki w niektórych wypadkach były zupełnie zadowalniające.

W związku z badaniem wartości środków do zaprawiania nasion są studia nad działaniem soli, ługów i kwasów na zarodniki niektórych grzybków chorobotwórczych.

W Dziale Entomologicznym dużo uwagi poświęcono szkodnikom leśnym. Na podstawie zbadania materiału archiwalnego, dotyczącego próbnych poszukiwań szkodników leśnych w państwowym nadleśnictwie Solec w okresie 1887—1920 r., dostarczonych przez Bydgoską Dyрекcję Lasów Państwowych, wykreślono krzywe gradacji pięciu najważniejszych szkodników leśnych, mianowicie barczatki (*Dendrolimus pini*), cetyniaka (*Bupalus piniarius*), sówki chojnowki (*Panolis flammea*), zawiśaka (*Hyloicus pinastri*) i borecznika (*Lophyrus pini*), co pozwoliło przeprowadzić analizę poszczególnych czynników biologicznych, mających znaczenie praktyczne. Poza tym dla barczatki zebrano obfity materiał biologiczny i ekologiczny, dotychczas niepublikowany. Z innych owadów szkodliwych przedmiotem specjalnych studjów był kwieciak jabłoniowy (*Anthonomus pomorum*). Stwierdzono, że w okolicach Bydgoszczy jako pasorzyt larw tego chrząszczyka wysuwa się na plan pierwszy *Pimpla calobata*, podczas gdy pospolity w Europie zachodniej gatunek kłowacza *Pimpla pomorum*, jest tu rzadki. W związku z pracami nad kwieciakiem jabłoniowym są obserwacje nad biologią dziobałka gajowego (*Anthocoris nemorum*), gatunkiem pluskwy drapieżnej, która niszczy znaczne ilości larw kwieciaka.

Poczyniono spostrzeżenia, dotyczące pojawu w r. 1928 błyszczki jarzynówki, *Plusia gamma*, w Wielkopolsce i na Pomorzu i szkód przez nią spowodowanych i rozpatrzono szczegółowo sposoby zwalczania tego szkodnika.

Od r. 1927 prowadzi się szczegółowe obserwacje biologiczne nad wołkiem zbożowym (*Caladra granaria*), mając na widoku opracowanie praktycznej i skutecznej metody walki z tym dokuczliwym szkodnikiem ziarna w magazynach zbożowych.

Korzystając z bogatych kilkuletnich zbiorów własnych podjęto w 1929 r. pracę nad zestawieniem fauny entomologicznej Wielkopolski i Pomorza. Praca ta wymagała rozległych studjów bibliograficznych w bibliotekach Poznania i Torunia, co częściowo zostało już wykonane.

Z biegiem lat dzięki znaczniejszym zasiłkom Ministerstwa Rolnictwa doprowadzono stopniowo do stanu używalności aparaturę laboratoryjną Wydziału, zakupiono potrzebne przyrządy i meble, wyreperowano i odnowiono urządzenia i — co najważniejsze — zaopatrzono bibliotekę w fundamentalne dzieła i czasopisma fitopatologiczne i entomologiczne. Podjęcie własnego wydawnictwa naukowego o charakterze periodycznym umożliwiło zawiązanie stosunków wymiennych z najważniejszymi pokrewnymi zagranicznymi pracowniami naukowymi, co ogromnie ułatwiło zaopatrzenie biblioteki w literaturę współczesną. Zgromadzono cenną kolekcję separatów, liczącą obecnie w obydwóch działach Wydziału Chorób Roślin, fitopatologicznym i entomologicznym ok. 4 000 tytułów; skompletowano cenniejsze wydawnictwa periodyczne, wreszcie uporządkowano i skatalogowano cały księgozbiór.

Drugim cennym środkiem pomocniczym w pracach Wydziału Chorób Roślin są zgromadzone i usystematyzowane kolekcje grzybków pasorzytniczych roślin uprawnych i szkodliwych owadów, występujących na obszarze Wielkopolski i Pomorza, jakoteż liczący do tysiąca okazów zbiorów preparatów formalinowych i suchych okazów chorób i uszkodzeń roślin, powstały częściowo z przemontowanych i przeetykietowanych chaotycznych i często błędnie poznaczanych zbiorów niemieckich.

W sprawozdaniu z działalności Wydziału Chorób Roślin niesposób pominąć tych prac, które wiążą się z udziałem pracowników Wydziału, głównie kierownika, w konferencjach, zjazdach i kongresach w kraju i zagranicą. Pomijając konferencje fitopatologów i entomologów w Ministerstwie Rolnictwa, zjazdy w Związku Rolnicz. Zakładów Doświadcz. w Warszawie, posiedzenia Centraln. Towarz. Gospodarczego w Poznaniu, Tow. hodowców nasion „Cereleta“ w Poznaniu i t. p., zanotować należy udział kierownika, jako delegata Ministerstwa Rolnictwa, w Międzynarodowej Konferencji Fitopatologów i Entomologów w Wageningen w Holandji w 1923 r. i w związku z tem wejście do Międzynarodowego Komitetu Fitopatologów

i Entomologów w charakterze przedstawiciela Polski, udział w XII Międzynarodowym Kongresie Rolniczym w Warszawie, na którym referowano o znaczeniu międzynarodowym zagadnienia walki z rakiem ziemniaczanym, wreszcie mianowanie kierownika na wniosek Ministerstwa Rolnictwa członkiem Komisji Technicznej Naukowej dla Ochrony Roślin przy Radzie Naukowej Międzynarodowego Instytutu Rolniczego w Rzymie i udział w posiedzeniach tej komisji w czasie 7—14 listopada 1927 r. W związku z tem ostatniem stanowiskiem jest współpraca w wydawnictwie Instytutu w Rzymie „Moniteur International de la Protection des plantes“ w charakterze oficjalnego korespondenta z Polski.

Na XIII Zjeździe Lekarzy i Przyrodników Polskich w Wilnie (26—29 września 1929 r.) kierownik Wydziału referował temat „rozszczepianie się pszenicy *Trotzkopf* pod wpływem porażenia śniecią cuchnącą (*Tillitia tritici*) i pod działaniem wapna“; entomolog przedłożył na III Zjazd Międzynarodowy Entomologów w Zurychu (19—25 lipca 1925 r.) referat p. t. „Próba zastosowania metod matematyczno-statystycznych w systematyce entomologicznej i opisanie nowego gatunku kornika *Ips feijeri* wraz z uwagami o *Ips erosus*“.

Sprawa organizacji ochrony roślin w Polsce była przedmiotem, który od chwili uruchomienia placówki bydgoskiej poruszano wielokrotnie w artykułach i referatach, dążąc do wytworzenia pewnej łączności pomiędzy poszczególnymi pracownikami, poświęconemi tej dziedzinie. Ta powszechnie odczuwana potrzeba zespolenia pracy poszczególnych Zakładów Ochrony Roślin, nadania jej planu i charakteru akcji ogólnopństwowej, znalazła swój ostateczny wyraz w odbywających się od 1928 r. corocznych konferencjach w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. Na konferencjach tych rozpatruje się najważniejsze aktualne zagadnienia ochrony roślin i ustala plan pracy. W ostatnim roku sprawozdawczego okresu, 18 kwietnia 1930 r., na konferencji, którą zaszczylił swą obecnością p. Minister Rolnictwa L. Janta-Polczyński, kierownik Wydziału Chorób Roślin przedłożył projekt ogólnopństwowej rejestracji chorób i szkodników roślin i ogłaszania wyników rejestracji w specjalnem wydawnictwie, poświęconem zagadnieniom ochrony roślin w Polsce. Niniejszy „Rocznik Ochrony Roślin“ jest realizacją powyższego projektu.

Wykaz publikacyj Wydziału Chorób Roślin oprócz źródeł wymienionych zawiera wydawnictwo „Biblioteka Puławska“ (1918—1927), Bydgoszcz—Puławy 1930.

Skład osobowy Wydziału Chorób Roślin w 1930 r.

Kierownik Wydziału: Prof. Dr. Ludwik Garbowski (od 1. X 1921 r.).

Starsi asystenci: Dr. Piotr Leszczenko, agronom (od 5. IX 1922 r.).

Dr. Stefan Kéler, entomolog (od 1. II 1924 r.).

Asystent: Mag. Wacław Szymański, chemik (od 1. IX 1929 r.).

Pracownicy naukowcy niestali:

Paweł Schulz (od 1. IV 1930 r.).

Sergjusz Toll (od 1. V 1930 r.).

Wanda Pęska (od 1. IX 1930 r.).

Personel techniczny: 1 laborant, 1 ogrodnik, 1 kancelistka.

L. Garbowski.

SPIS PRAC, DOTYCZĄCYCH WYSTĘPOWANIA CHOROÓB ROŚLIN UŻYTKOWYCH NA OBSZARZE POLSKI W OKRESIE 1926—1930 R. ¹⁾

1. Birula I., Dąbrowski Z., Królikowski L.: „Groźny szkodnik limby (*Pinus cembra*) Hypoderma Namysłowski sp. nova“. Roczn. Nauk Roln. i Leśn., t. XX. Poznań 1928.
2. Boczkowska M.: „Rdze i mączniak traw na zbożach na torfach w r. 1930“. Doświadczalnictwo Rolnicze, t. VII. Warszawa 1931.
3. Boczkowska M.: „Choroby i szkodniki traw na torfach, obserwowane w latach 1928—1931 na Polesiu“. Inżynierja Rolna, Nr. 2—3. Warszawa 1932.
4. Chrzanowski A.: „Szkodniki i choroby buraków cukrowych w Polsce w 1926 r.“. Gazeta Cukrownicza, R. 34. Warszawa 1927.
5. Chrzanowski A.: „Choroby i szkodniki buraków cukrowych w r. 1928—1929 oraz straty przez nie spowodowane“. Gazeta Cukrownicza, R. 37, Nr. 31—33. Warszawa 1930.
6. Chrzanowski A.: „Zdrowotność a wartość użytkowa buraków cukrowych w latach 1930—1931“. Gazeta Cukrownicza, R. 39, Nr. 31—32. Warszawa 1932.
7. Diffenbach J.: „Sprawozdanie z działalności Pola Doświadczalnego Pomorskiej Izby Rolniczej w Dźwierznie za r. 1928“. Warszawa 1929.
8. Diffenbach J.: „Sprawozdanie z działalności Pola Doświadczalnego Pomorskiej Izby Rolniczej w Dźwierznie za r. 1929“. Warszawa 1930.

¹⁾ W przytoczonym spisie publikacyj uwzględniono tylko te prace, w których znajdują się notatki fizjograficzne względnie rejestracyjne, dotyczące występowania chorób pasorzytnicznych na roślinach użytkowych w okresie 1926—1930 r. W jednym z następnych tomów „Rocznika“ zamierzamy podać możliwie zupełną bibliografię fitopatologiczną polską za ostatnie lata. W związku z tem prosimy uprzejmie wszystkich pp. pracowników w dziedzinie fitopatologii o nadsyłanie odbitek prac do Wydziału Chorób Roślin Państw. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy.

9. D i f f e n b a c h J.: „Sprawozdanie z działalności Pola Doświadczalnego Pomorskiej Izby Rolniczej w Dźwierznie za r. 1930“. Warszawa 1931.
10. D z i e r z k o w s k i M.: „Sprawozdanie z działalności Zakładu Doświadczalnego Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Pętkowej w r. 1930“. Warszawa 1931.
11. G a r b o w s k i L.: „Choroby roślin uprawnych oraz drzew i krzewów leśnych i parkowych w Wielkopolsce i na Pomorzu w r. 1926 i 1927“. Prace Wydz. Chor. Roślin P. I. N. G. W. w Bydgoszczy, Nr. 7. Bydgoszcz 1928.
12. G a r b o w s k i L.: „Spostrzeżenia nad chorobami roślin uprawnych w Wielkopolsce i na Pomorzu w okresie 1928—1931 r. ibid. Nr. 11. Bydgoszcz 1932.
13. G a r b o w s k i L.: „Pojawienie się większej liczby otoczni mączniaka dębowego, *Microsphaera quercina* (Schm.) Burr. w lasach w wojew. poznańskim“. Prace Wydz. Chorób Roślin P. I. N. G. W. w Bydgoszczy, Nr. 3. Bydgoszcz 1927.
14. G a r b o w s k i L.: „Opadzina liści porzeczek“. Przegląd Ogrodniczy, t. X. Lwów 1927.
15. G a r b o w s k i L.: „Zamieranie malin“. Przegląd Ogrodniczy, t. XI. Lwów 1928.
16. G a r b o w s k i L.: „Zgorzel podstawy źdźbła u zbóż i powodująca ją grzybki“. Gazeta Rolnicza, R. 67. Warszawa 1927.
17. G ą s i e w s k i F.: „Sprawozdanie z działalności Zakładu Dośw. Roln. w Starym Brześciu, Dział Ochrony Roślin, za rok 1929. Warszawa 1929.
18. H u p p e n t h a l K.: „Sprawozdanie z działalności Stacji Dośw. Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu od 1. X 1927 do 31. III 1929. Toruń 1929.
19. J a c k o w s k i J.: „Der Kartoffelkrebs in Polen“. Vierteljahreshefte der polnischen Landwirtschaft I. Warszawa 1930.
20. J a n k o w s k a K.: „O nowych dla Polski chorobach roślin uprawnych“. Roczniki Nauk Rolniczych i Leśn., t. 21. Poznań 1929.
21. J a n k o w s k a K.: „Zewnętrzniaki polskie“. Pamiętnik P. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, t. IX. Puławy 1928.
22. J a n k o w s k a K.: „Spostrzeżenia nad występowaniem chorób roślin uprawnych w wojew. lubelskim w latach 1927 i 1928 ibid.
23. K o c h m a n J.: „Choroby róż“. Choroby Roślin, t. I. Warszawa 1931.
24. K o c h m a n J.: „Studja biologiczne nad pasorzytem wierzby *Fusicladium saliciperdum* (All. et Tub.) Lind. Pamiętnik P. I. N. G. W. w Puławach, t. X. Puławy 1929.
25. K o n o p a c k a W.: „Mączniak rzekomy na różach“. Roczniki Nauk Rolniczych i Leśn., t. 18. Poznań 1927.

26. K o n o p a c k a W.: „O chorobie lnu, spowodowanej przez grzyb pasorzytniczny *Polyspora lini Lafferty*“. Choroby Roślin, t. I. Warszawa 1931.
27. K o ż u c h o w s k i A.: „Sprawozdanie z działalności Zakładu Dośw. Roln. w Kutnie za r. 1928. Ochrona roślin“. Prace Dośw. i Sprawozd. z działalności Roln. Zakł. Dośw. Warszawa 1928.
28. K o ż u c h o w s k i A.: „Sprawozdanie z działalności Zakładu Dośw. Roln. w Kutnie za r. 1929“, *ibid.* Warszawa 1929.
29. K r a s u c k i A.: „Spostrzeżenia nad szkodnikami i chorobami roślin hodowanych w połudn.-wschodn. Polsce w r. 1926“. Roczn. Nauk Roln. i Leśn., t. 17. Poznań 1927.
30. K r a s u c k i A. i M u r y n S.: „Spostrzeżenia nad szkodnikami i chorobami roślin hodowanych w połudn.-wschodn. Polsce w roku 1927“, *ibid.*, t. 20. Poznań 1928.
31. K u r y ł o A.: „Choroby i szkodniki roślin uprawnych w Wielkopolsce w r. 1926“. Wydawn. Wielkop. Izby Roln. w Poznaniu 1927.
32. K u r y ł o A.: „Choroby i szkodniki roślin uprawnych w Wielkopolsce w r. 1927“, *ibid.* Poznań 1928.
33. K u r y ł o A.: „Choroby i szkodniki roślin uprawnych w Wielkopolsce w r. 1928“, *ibid.* Poznań 1929.
34. K u r y ł o A. i D o m a g a l s k a W.: „Biała zgnilizna hiacyntów“. Gaz. Roln. (Przegląd Roln. Ogr.), R. 72. Warszawa 1932.
35. L e s z c z y Ń s k i W.: „Sprawozdanie z działalności Stacji Dośw. Roln. w Sobieszynie za okres 1928—1931 r.“. Warszawa 1931.
36. Ł a s t o w s k i W.: „Występowanie chorób roślinnych w r. 1928 i doświadczenia z ich zwalczaniem“. Sprawozd. z dział. Wileńskiej Stacji Dośw. Roln. w Bieniakoniach. Prace Dośw. i Sprawozd. z dział. Roln. Zakł. Dośw. Warszawa 1928.
37. Ł a s t o w s k i W.: „Występowanie chorób roślinnych w r. 1929 i doświadczenia z ich zwalczaniem“. Sprawozd. z dział. Wileńskiej Stacji Dośw. Roln. w Bieniakoniach, *ibid.* Warszawa 1929.
38. P a ł a s i Ń s k i R.: „Z działu Ochrony Roślin Stacji Dośw. Roln. w Kutnie w r. 1930“. Choroby Roślin, t. I. Warszawa 1931.
39. P i e k a r s k i A.: „Rak ziemniaczany w wojew. Śląskiem w r. 1927“ Śląska Stacja Ochrony Roślin Cieszyn.
40. P i e k a r s k i A.: „Rak ziemniaczany w wojew. Śląskiem w r. 1928“. Śląska Stacja Ochrony Roślin. Cieszyn.
41. R u s z k o w s k i J.: „Najważniejsze szkodniki i choroby roślin, zaobserwowane na terenie powiatu rawskiego w r. 1929“. Ziemia Rawska 1930.
42. S i e m a s z k o W.: „Mączniak rzekomy chmielu (*Pseudoperonospora humuli*) w Polsce“. Gazeta Roln., R. 34. Warszawa 1927.
43. S i e m a s z k o W.: „Phytopathologische Beobachtungen in Polen“. Centralbl. f. Bakteriöl. u. Paras.-kunde, t. 78. Jena 1929.

44. Siemaszko W.: „Szara pleśń cebuli — *Botrytis allii* Munn“. Roczn. Nauk. Roln. i Leśn., t. 21. Poznań 1929.
 45. Siemaszko W.: „Phytopathol. Beobachtungen in Polen“. Centralbl. f. Bakteriol. u. Paras., t. 84. Jena 1931.
 46. Stec W.: „Ueber das Vorkommen von Bakterocecidien an Kartoffelantheren“. Extr. du Bulletin de l'Acad. Pol. des Sc. et des Lettres 1927. Série B. Cracovie 1928.
 47. Strzałkowska M.: „Zgnilizna wodnista pomidorów“. Acta Soc. Bot. Pol., t. VII. Warszawa 1930.
 48. Szulczewski J. W.: „Przyczynek do zimowej mykoflory Poznania i okolicy“. Kosmos, R. 55. Lwów 1931.
49. „Rocznik Pomorskiej Izby Rolniczej“. Toruń 1926—1931.
-

L. Garbowski i H. Juraszkówna.

CHOROBY ROŚLIN UŻYTKOWYCH W OKRESIE 1926—1930.

Zestawienie notowań Zakładów Ochrony Roślin.

T R E Ś Ć.

WSTĘP.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZDROWOTNOŚCI UPRAW.

CHOROBY PASORZYTNICZE.

Z b o ż a (żyto, pszenica, jęczmień, owies, proso, kukurydza, gryka).

T r a w y p a s t e w n e i d z i k o r o s n ą c e (Beckmannia, konietlica, kostrzewa, kupkówka, manna, mietlica, mozga, owies głuchy, perz, rajgras francuski, stokłosa, śmiełek, tomka, trzcina trzęślica, tymotka, wiechłina, wyczyniec, wydmuchrzyca, życica).

R o ś l i n y s t r ą c z k o w e (groch i peluszka, fasola, bób, bobik wyka, łubin, soja).

R o ś l . m o t y ł k o w e p a s t e w n e (koniczyna, lucerna, nostryk, komonica).

R o ś l . p r z e m y s ł o w e (rzepak, len, konopie, słonecznik, chmiel, tytoń).

R o ś l . o k o p o w e (ziemniaki, buraki, marchew, rzepa, brukiew).

R o ś l . w a r z y w n e (cebula, szczypiorek, rabarbar, szparagi, szpinak, mak, kapusta, kalafjory, rzodkiew i rzodkiewka, chrzan, selery, pietruszka, koper, pomidory, oberżynki, pieprz turecki, dynia, melon, ogórki, salsefja, karczochy, sałata, truskawki).

D r z e w a o w o c o w e (jabłoń, grusza, pigwa, śliwa, ałycza, antyka, wiśnia, czereśnia, morela, brzoskwinia, orzech włoski).

K r z e w y o w o c o w e (agrest, porzeczka czerwona, porzeczka czarna, maliny, jeżyny, winorośl, borówka brusznica, borówka czernica).

Drzewa i krzewy leśne i parkowe liściaste (akacja biała, berberys, brzoza, czeremcha, dąb, dereń, głóg, grab, jabłoń ozdobna, jarzębina, jesion, kasztanowiec, klon, kołcowój, kruszyna, leszczyna, lilak, lipa, morwa, olcha, oliwnik, ościąg, porzeczką, róża, szakłak, śliwa ozdobna, tarnina, topola, osika, trzmielina, wiąz, wiciokrzew, wierzba, zadrzewnia, złotokap).

Drzewa i krzewy leśne i parkowe iglaste (jałowiec, jodła, modrzew, sosna posp., kosodrzewina, sosna wejmutka, świerk).

Rośliny ozdobne (aster, azalja, begonia, bratki, cyklamen, cyneraria, cyperus, fiołek, georginja, goździki, groszek pachnący, heliotrop, hiacynt, hortensja, konwalja, kosaciec, lewkonja, lilja biała, łoboda ozdobna, maciejka, mak ozdobny, malwa ogrodowa, mieczyk, miesięcznica, mirt, nieśmiertelnik, niezapominajka, nogietek lekarski, orlik, ostróżka, palma, pelargonja, petunja, piwonja, płomyk, pierwiosnek, przegorzan, przyłuszczka, rącznik, różanecznik, słonecznik drobny, stanhopea, szparag drobny, trzmielina japońska, wiesiołek, złocień).

Rośliny lecznicze (babka zwyczajna, bluszczyk ziemny, bylica piołun, czarcikęs łąkowy, dziewanna, dziurawiec, farbownik lekarski, gorysz olszyniec, janowiec barwierski, jaskier bulwiasty, konieczyna polna, kozłek lekarski, lulek czarny, mięta, miódunka, mniszek lekarski, mydlnica lekarska, podbiał posp., pokrzywa, powój polny, rdest ptasi, sasanka, starzec zwyczajny, szczaw polny, szczyr, śláz, świerzbica polna, tasznik posp., wawrzynowiśnia, wrotycz posp., żywokost lekarski).

WPLYWY ATMOSFERYCZNE I ANOMALJE ROZWOJOWE.

Zboża (żyto, owies).

Rośliny strączkowe i motylkowe pastewne (bób, koniczyna).

Rośliny okopowe (ziemniaki, buraki).

Rośliny warzywne (cebula, szparagi, ogórki, truskawki).

Drzewa owocowe (jabłoń, grusza, śliwa, wiśnia, czereśnia, orzech włoski).

Krzewy owocowe (agrest, maliny, borówka czernica).

Drzewa i krzewy leśne i parkowe (lilak, olcha czarna, jodła).

Rośliny ozdobne i lecznicze (begonia, dracena, figowiec, glicynja, goździki, kozłek lekarski, różanecznik).

WYKAZ ALFABETYCZNY PASORZYTÓW ROŚLINNYCH.

WYKAZ ALFABETYCZNY CHORÓB NIEPASORZYTNICZYCH.

WSTĘP.

Niniejsze zestawienie chorób roślin użytkowych na obszarze Polski za okres 1926—1930 r. ułożono na podstawie spisów notowań poszczególnych Zakładów Ochrony Roślin. Uwzględniono tylko te materiały, które nie były dotychczas ogłoszone drukiem. Dla otrzymania więc całkowitego obrazu stanu zdrowotności kultur w związku z rozwojem flory pasorzytnicznej w pomienionym okresie uzupełnić trzeba przytoczone niżej dane temi, które zawarte są w dawniejszych pracach, dotyczących tego samego przedmiotu. Spis tych prac załączamy osobno.

Szeregując poszczególne przypadki występowania grzybków pasorzytnicznych starano się zachować jeden plan przy uwzględnieniu okręgów działalności Zakładów Ochrony Roślin, mianowicie począwszy od województw zachodnich (poznańskie i pomorskie) posuwano się ku centralnym (łódzkie, warszawskie z białostockiem i lubelskie), następnie ku południowym (śląskie, krakowskie z kieleckiem, lwowskie z stanisławowskiem i tarnopolskiem) i wreszcie ku wschodnio-północnym (wołyńskie, poleskie i wileńskie z nowogrodzkiem). Ten sam mniej więcej kierunek — z zachodu na wschód i z południa na północ — obserwowano w kolejności powiatów w obrębie poszczególnych województw.

Notowanie danej choroby, t. j. gatunek grzybka, miejsce i czas obserwacji w każdym poszczególnym przypadku odnieść należy do tego Zakładu Ochrony Roślin, na którego terenie działalności nastąpiło stwierdzenie choroby.

Na obszarze woj. poznańskiego rejestrację prowadził Inż. A. Kuryłło.

„ „ „ pomorskiego — Inż. S. Nowicki.

„ „ „ łódzkiego — Dr. K. Strawiński i Mag. K. Żelazowska.

- Na obszarze woj. warszawskiego i białostockiego — p. Z. Zweigbaumówna.
- „ „ „ lubelskiego — p. K. Jankowska i Inż. S. Muryn.
- „ „ „ śląskiego — Dr. A. Piekarski i Inż. A. Kasprowicz.
- „ „ „ krakowskiego i kieleckiego — Prof. Dr. K. Rouppert i p. W. Stec-Rouppertowa.
- „ „ „ lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego — Inż. J. W. Zub.
- „ „ „ wołyńskiego — Inż. Z. Dąbrowski.
- „ „ „ poleskiego — p. M. Boczkowska.
- „ „ „ wileńskiego i nowogródzkiego — Prof. Dr. J. Trzebiński.

Jeśli notowanie wykonał Zakład Ochrony Roślin, obejmujący inny teren, zostało to każdorazowo zaznaczone. Również zaznaczone są te przypadki, gdy notowanie zostało wykonane nie w dziale mikologicznym właściwego Zakładu Ochrony Roślin, lecz indywidualnie, przez innego badacza. Podano wtedy nazwisko badacza, który dany okaz określił („okr.“) lub zebrał („zb.“).

Okazy fitopatologiczne, które łaskawie nadesłano nam dla włączenia do zielnika Wydziału Chorób Roślin Instytutu w Bydgoszczy, oznaczono w spisie gwiazdką.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZDROWOTNOŚCI UPRAW.

Choroby roślin, ich występowanie, rozpowszechnienie i nasilenie znajdują się, jak wiadomo, w ścisłej zależności od warunków atmosferycznych danej miejscowości i tak, jak one, podlegają różnym wahaniom.

Z powodu bardzo nielicznych i tylko lokalnych obserwacji w tym kierunku, podanych w nadesłanym materiale fitopatologicznym, nie dało się wykryć dla opracowanego 5-lecia (1926 do

1930) ściślejszych związków między rozwojem skonstatowanych chorób i klimatem. Pewną jednak orientację ogólną co do czynników, które oddziaływały na zdrowotność upraw w poszczególne lata, można było zdobyć.

Oto krótka charakterystyka sprawozdawczego okresu pod tym względem.

Dwa pierwsze lata, t. j. rok **1926** i **1927**, pod względem warunków atmosferycznych były podobne do siebie. Wyróżniają się one od następnych lat przede wszystkim nadmierną ilością opadów, co odbiło się fatalnie na stanie zdrowotnym upraw. W 1926 r. najgorszym dla wegetacji deszczowym okresem była druga połowa maja i czerwiec, w 1927 — czerwiec i lipiec.

Skutkiem długotrwałych ulewnych deszczów i nadmiernej ilości wilgoci w glebie zboża (ozime i jare) w tych 2 latach w wielu miejscowościach wyległy (zwłaszcza na glebach lepszych), na niedrenowanych polach często wymokły zupełnie, pozatem wykształciły na ogół bardzo słabo ziarno. Bardzo opłakany był również stan kłopotowych. Buraki i ziemniaki w wielu miejscach wymokły zupełnie, pozostałe w niezwykle silnym stopniu podlegały różnym chorobom. Buraki ucierpiały najwięcej od zgorzeli siewek i chwościka buraczanego, ziemniaki — od fitofory, pozatem gnily masowo w kopcach.

1928 r. był dla wegetacji również na ogół niesprzyjający. W przeciwieństwie jednak do mokrych lat poprzednich był to rok suchy. Ostra zima spowodowała wymarzenie lub znaczne uszkodzenie ozimin; rzepaki, jęczmiona ozime i późne pszenice i żyta ozime wymarły zupełnie. Wiosna (IV—V), mokra i zimna, wpłynęła na znaczne opóźnienie robót wiosennych i siewów oraz zahamowała rozwój wszelkiej roślinności. Żniwa były znacznie opóźnione, lecz plon był na ogół zadowalający.

Najwięcej dało się rolnikom we znaki lato (VI i VII), suche i stosunkowo chłodne. Wskutek tego bardzo źle się rozwijały okopowe, zwłaszcza buraki, których plon otrzymano znacznie niższy, niż normalnie.

Jesień (VIII), wilgotna i ciepła, była pomyślną dla wegetacji i poprawiła znacznie okopowe, głównie ziemniaki. Oziminy przed zimą dość dobrze się wykształciły.

1929 r. był także rokiem b. suchym, suchszym jeszcze niż poprzedni. Przede wszystkim jednak rok ten upamiętnił się

niezwykle silnemi mrozami, które rozpoczęły się w grudniu roku poprzedniego i trwały aż do kwietnia włącznie, osiągając najniższe temperatury w lutym (-40°C , a nawet poniżej). Mrozy te spowodowały wymarznącie wielkiej ilości drzew owocowych i dla sadownictwa polskiego stały się niesłychaną klęską. Prócz drzew owocowych pomarzło całkowicie lub częściowo wiele hodowanych drzew i krzewów ozdobnych. Oziminy od tych wielkich mrozów względnie mało ucierpiały, wymarzły jednak całkowicie rzepaki i jęczmiona ozime. Pszenice i żyta ozime ucierpiały najwięcej na polach niedrenowanych i na takich, z których wiatr zwał pokrywą śnieżną.

Wskutek spóźnionej wiosny nastąpiło znaczne opóźnienie robót polowych (na ogół dopiero w połowie kwietnia) i siewów (koniec kwietnia).

Dalszy przebieg pogody sprzyjał rozwojowi roślin. Jesień długa i ciepła oraz zima łagodna wpłynęły pomyślnie na rozwój ozimin.

W ostatnim roku sprawozdawczym (1930) pierwsza połowa była bardzo ciepła i aż do czerwca pogoda sprzyjała rozwojowi roślinności. Dzięki łagodnej zimie i wczesnej wiosnie prace w polu, zasiewy oraz wschody zbóż i okopowych przebiegały normalnie. Wyjątkowo jednak suchy i upalny czerwiec zahamował raptownie roślinność w rozwoju i wyrządził wielkie szkody, w szczególności odbił się na plonach zbóż jarych i ziemniaków. Zboża, zwłaszcza jare, na wielu miejscach suchszych zostały przypalone.

W połowie lipca zaczął się okres deszczów, który trwał aż do III dekady sierpnia. Ciągłe deszcze utrudniły żniwa i wpłynęły na zdrowotność ziarna (duży % ziarna porósł). Poza to odbiły się ujemnie na stanie zdrowotnym ziemniaków, które już na polu, a jeszcze bardziej w kopcach, zaczęły epidemicznie podlegać chorobom (fitoftora, zgnilizna kłębów), redukującym w wysokim stopniu ich plon.

CHOROBY PASORZYTNICZE.

ZBOŻA.

Ż y t o.

Urocystis ocellata (Wallr.) Rabh. Głównia żdźbłowa żyta. 1926 pow. Cieszyn 1¹⁾; 1927 Katowice 1 Rozdzień w życie włościańskim; Nowy Targ 3: Rusiński Wierch, Bukowina, Nowy Targ (zb. J. Zabłocki); Kraków 1 Garlica Murowana, Olkusz 1 Ojców pospolicie od czerwca, wojew. lubelskie w dużej ilości na polach włościańskich, Lida 1 Bieniakonie (15. VII War.²⁾); 1928 Cieszyn i Bielsk Śląski do 10% na polach włościańskich, Wadowice 1 Tłuczań (20 VI); Miechów 2: Goszcza i Szreniawa (23. VI i 3. VI); okolice Wilna ok. 2%; 1929 pow. brodnicki, pow. średzki, Kutno 1 Gołębiew (20. VI H. Juraszkówna); Warszawa 4: Mory, Ursus, Wilanów (pom. 16. VI i 2. VII H. Jur.), Jaworowa; Hża 1 Włochy (22. VI), Kielce 1 Nowa Słupia (23. VI); Opatów 3: Góra Chełm., Łysogóry, Kunów (22. VI); Kraków 1 Wola Justowska (9. V); Dubno 7: Jarosławicze, Horodnica, Malin, Malowanka, Kniachinin, Łysin, Dublany; Łuck 6: Biwaki, Teremno, Podhajce, Boratyn, Krupa, Józefin; w pow. lidzkim poraż. słabe; 1930 Turek 1 Uniejów (23. V), Łęczycza 1 Błonie (18. VI), Kutno Stacja Dośw. Roln. (9. VII), Warszawa 1 Mory kilka % (30. V H. Jur.); Puławy 2: Nałęczów dość licznie (14. VII), Puławy* w maju; Lublin 1 Zemborzyce, na Śląsku w pow. cieszyńskim i bielskim dość silne poraż., Kraków 1 koło Krzemionek (24. V), Buczacz 1 Barysz dość rzadko (18. VI); Horochów 5: Koryt-

¹⁾ Liczby przy nazwach miast powiatowych oznaczają, w ilu miejscowościach grzybek lub choroba zostały stwierdzone w danym powiecie. Powiaty, w obecnym podziale administracyjnym zniesione, które jednak istniały w okresie sprawozdawczym, są uwzględnione. Dla gatunków najpospolitszych nazwy miejscowości pominięto.

²⁾ Określenie Warszawskiej Stacji Ochrony Roślin.

nica, Pustomęty, Zamlicze, Chołoniów, Zaturce; Łuck 7: Nieśwież, Uhrynów, Dębowa Karczma, Radomyśl, Ławrów, Mylsk, Berezolupy; Sarny 2: Włodzimierzce ok. 1% i Berezeń 5%; Pińsk 1 Pohost Zahorodzki; Drohiczyn 2: Wojna i Drohiczyn* (21. VI); Kobryń 1 Polatycze, Kosów Poleski 1 Ruda pojedyncze okazy; Prużana 2: Annopol, Stara Wola na półkach doświadczalnych na azotniaku ok. 5% porażenia, bez nawozu 10%; w pow. oszmiańskim porażenie słabe, w święciańskim bardzo słabe.

Puccinia graminis Pers. Rdza żdźbłowa. 1926.

Śląsk dość powszechnie na całym obszarze, pow. Grójec 1 (3. VII), Puławy 1 (15. VII L. Kaznowski), Wołkowysk (10. VII Puł.¹⁾), Grodno 1 (Sar.²), Sarny 2; **1927** woj. lubelskie w czerwcu i lipcu, N. Targ 2 (zb. J. Zabł.); **1928** Skierniewice 1 (3. VIII), Warszawa 2, w Wilanowie na odm. *Granum* (28. VII), wojew. lubelskie j. w., Białystok 1, N. Targ 3 obficie (10. VIII zb. J. Zabł.), w wileńskim i święciańskim silne porażenie tylko w pobliżu berberysu; **1929** Nowy Tomyśl 1, Grodzisk 1; w obydwóch tych wypadkach w wojew. poznańskim stwierdzono porażenie katastrofalne, co stało w oczywistym związku z krzewami berberysu, które wykryto w pobliskich rowach; Włocławek 1 (19. VII H. Jur.), Kutno 1 (15. VII H. Jur.), Łęczyca 1 (16. VII H. Jur.), Warszawa 2 w pierwszych dniach lipca słabe poraż. w stadj. Uredo; w Pszczelinie w pow. błońskim 4 lipca było jeszcze rdzy niewiele, 10 lipca już dużo (H. Jur.); na Wołyniu powszechnie, również i w Wileńszczyźnie, szczególnie silnie w pow. oszmiańskim; Sarny 1* (11. VIII); **1930** Radomsko 1 (14. VII), Kutno 1 (10. VII), Warszawa 2; silne porażenie odmiany *Granum* w Wilanowie stało w związku z rosnącym w pobliżu krzewem berberysu (10. VII H. Jur.); Puławy* i okolice w dużej ilości (30. VII), Lwów 3 w lipcu, Gródek Jagiell. 1 na odm. *Wierzbieńskie* i *Petkus*, Borszczów 1, Horochów 1 silnie na odm. *Wierzbieńskie*, Włodzimierz 1, Kowel 1, Luboml 3, Sarny 2 stosunkowo najsilniej na odm. *Wierzbieńskie*, Pińsk 1 b. mało, Stolin 1, Łuniniec 1; na Polesiu z powodu wczesnego dojrzewania żyta w 1930 r. rdza żdźbłowa była na ogół rzadkością (M. Boczowska).

¹⁾ Określenie Wydziału Ochrony Roślin P. I. N. G. W. w Puławach.

²⁾ Określenie Stacji Ochrony Roślin w Sarnach.

Pucc. dispersa Erikss. et Henn. Rdza liściowa brunatna żyta. 1926. Koło 1 na oziminach (24. IV), Warszawa 1 we wrześniu, Puławy 1 (15. VII L. Kazn.) 1927 Warszawa 1 Ur. (7. VII), woj. lubelskie w czerwcu, Pińczów 1 (2. VI); Kraków 7 (pom. 12. V i 2. VI), w Krzysztoforzycach na odm. Wierzbieńskie, w Pleszowie na odm. Petkus; N. Targ 3 (2. VI), w Bukowinie i okolicach N. Targu pospolicie (zb. J. Zabł.); Limanowa 1 (2. VI), Koło 1 w lipcu, Skierniewice 1 (3. VIII), Warszawa 1 (14. VI), Błonie 1, Częstochowa 1, N. Sącz 1, Sarny 1 silne poraż. na polu dośw.* (22. VII); w okolicach Lidy i Wilna pospolicie, podobnie jak ogniki na *Lycopsis arvensis* (J. Trzebiński); 1929 Poznań 2, Żnin 2, Bydgoszcz 1, Gniezno 1, Grodzisk 2, Krotoszyn 1, Odolanów 2, Łęczyca 1; Kutno 2, na polach Stacji Dośw. Roln. 20. VI poraż. słabe, 15. VII silne poraż. wszystkich odmian (H. Jur.); Włocławek 1 poraż. silne (19. VII H. Jur.), Skierniewice 1, w Błoniu na polach Stacji Dośw. Roln. porażenie silne wszystkich odmian (16. VII H. Jur.), Warszawa 4, w Morach 27. VI Tel. (H. Jur.); Płońsk 1, Kolno 1, Siedlce 1 (ozn. L. Garbowski); Mielec 1 Ur. i Tel. (12. VIII), Ropczyce 1, Dubno 1, Łuck 1, Równe 1, Sarny 1, w pow. lidzkim i wileńskim poraż. słabe; 1930 Leszno 1, Kościan 2, Grodzisk 2, Ostrów 1, Krotoszyn 1, Rawicz 1, Środa 1, Gniezno 1, Wieluń 1 (6. VI), Łęczyca 1 (18. VI), Kutno 1 (9. VII), Płock 1, Rawa Mazow. 1, Błonie 1 (17. V); Warszawa 2, w Wilanowie silne porażenie (10. VIII H. Jur.), w Morach od wczesnej wiosny, maxim. porażenia w początkach lipca; 13. VII znajdowano ogniki na *Lycopsis arvensis* i *Anchusa officin.** (H. Jur.); Stryj 1 słabe poraż., Cieszanów 1 razem z mączniakiem na życie, nawiezionem azotniakiem, tomasyną i solą potasową (7. VI); Dubno 1, Zdołbunów 1, Łuck 1, Kostopol 1; na Wołyniu wszędzie masowo; Sarny 1, Pińsk 1, Kosów Poleski 1, Drohiczyn 2, Prużana 1; w 2 ostatnich powiatach porażenie 100%; pow. wileński.

Pucc. glumarum Erikss. et Henn. Rdza liściowa żółta żyta. 1927 Miechów 2: Pobiednik i Wierzbno; Kraków 1 Wadów (19. V), Myślenice 1 Jordanów (21. VI), Limanowa 1 Jodłownik (2. VI); Prużana 1 Kamienica; 1930 Warszawa 1 Mory w czerwcu dość silnie na liściach, kłosach i źdźbłach na odm. Granum (H. Jur.); Pińsk 1 Wiczówka.

Erysiphe graminis DC. Mączniak. 1926 Koło 1 Kościelec na odm. Petkus (24. IV); 1927 wojew. lubelskie od wczesnej wiosny i na zasiewach w jesieni, Kraków 3 (pom. 19. V i 2. VI); Limanowa 2: Łososina i Jodłownik (2. VI); N. Targ 4: Rokiciny, Raba Wyżna, okol. Bukowiny i N. Targu (zb. J. Zabł.); 1928 wojew. lubelskie j. w., Myślenice 1 Jordanów (21. VI); 1929 w wojew. poznańskim zrzadka w powiatach Chodzież, Śmigiel, Śrem, Grodzisk, Gostyń, Krotoszyn, Jarocin, Września, Gniezno, Żnin, Mogilno; Kalisz 1 Osuchów, pow. łęczycki, Kutno słabe poraż. (20. VI H. Jur.), Błonie 1 Pszczelin, słabe poraż. (4. VII H. Jur.); Warszawa 2: Wilanów i Mory, w maju i czerwcu (H. Jur.); Cieszanów 1 Lubaczów (11. VI); 1930 Włocławek 1 Wistka Królewska (23. V), Rawa Mazowiecka 1 Łęgonice (26. III), Błonie 1 Pszczelin (17. V); Warszawa 2: Mory* niewiele od wczesnej wiosny i w październiku na wschodach ozimin, Wilanów słabe poraż. (10. VII H. Jur.); Sarny 1 silne poraż. na polu doświadcz*. na torfach (A. Suchecka), Kosów Poleski 1, Piaski na półkach pokazowych, najwięcej na azotniaku i oborniku; pow. lidzki poraż. dość silne.

Claviceps purpurea Tul. Sporysz. 1926 Puławy 1 (15. VII L. Kazn.), wojew. lubelskie 1 (War.), Śląsk powszechnie, Rawa Ruska 1 (War.), w pow. sokalskim w niektórych okolicach masowo, Włodzimierz 1 (War.); 1927 Warszawa 2 (7. VII i 6. IX), Kraków 1 (7. VII), Śląsk b. silnie porażone żyto jare w górskich okolicach; 1928 Starogard 1, Gniew 1, Toruń 1, Wąbrzeźno 2, Koło 1, (26. VII), Kutno 2 w dużej ilości (8. VIII), Skierniewice 1 (3. VIII), Warszawa 3 (pom. 14. VII i 15. VIII), wojew. lubelskie szczególnie silnie, N. Sącz 1 (10. VII), N. Targ 3 (10. VIII zb. J. Zabł.), Sarny 1 (20. VII), Lida 1, okolice Wilna i Święcian; 1929 sporadycznie prawie w całym wojew. poznańskim, Włocławek 1, w Starym Brześciu dość silne porażenie wszystkich odmian (19. VII H. Jur.), Kutno 1 silne porażenie zwłaszcza na brzegach pól (15. VII H. Jur.); Błonie 2, w Pszczelinie b. mało (4. VII H. Jur.); Warszawa 6, w Morach 23. VI początek porażenia (H. Jur.); Kolno 1, Szczuczyn białost. 2, Biała Małop. 1 (5. VIII), Wołyń powszechnie w znikomej ilości, Sarny 1* (13. VIII), Oszmiana 1 ok. 10%; 1930 wojew. poznańskie j. w., Łask 1 (szkoła roln. w Sędziejowicach zebrała w ciągu lata 3 kg sporyszu), Radomsko 1 (10. VII);

Warszawa 2, poraż. słabe (pom. 23. VI i 10. VII H. Jur.); Płock 1, Ostrów Mazow. 1 (3. VII); Puławy 2, częściowo dość silnie (10. VII), Lublin 1 nieznacznie (3. VII), Chełm 1 nieznacznie (10. VIII), Koziennice 1 (26. IX), Będzin 1 (10. VIII), Grybów 1 (19. VII); Lwów 3, w dużych ilościach w okol. Lwowa; Wołyń powszechnie w słabym stopniu, silniej Łuck 1, Kowel 1 i Kostopol 1; Sarny 1, w maj. Horodec poraż. 50%; Brześć 2, Pińsk 1, Stolin 1, Łuniniec 1, Kosów Poleski 1, na Polesiu wogóle nielicznie; pow. dziśnieński poraż. słabe.

Calonectria graminicola (B. et Br.) Wr. 1930. Warszawa 1, w Morach 9 lipca na dolnych pochwach liściowych wylegniętych i przedwcześnie zasychających roślin, 22 października na liściach wschodów (H. Jur.).

Ophiobolus graminis Sacc. 1930. Grójec 1 Drwalew (15. V).

Ophiobolus sp. 1929. Grójec 3: Ślepowola, Sielec, Grójec.

Podsuszka (Zgorzel podstawy źdźbła) bez określenia grzybka zanotowano 1930 Rawa Mazow. 1 Kurzeszyn (15. VII).

Leptosphaeria herpotrichoides de Not. 1927 Miechów 1 Wierzbno (3. VI), Kraków 1 Mydlniki (St. Waśniewski); 1928 okol. Wilna w słabym stopniu.

Ascochyta graminicola Sacc. 1926 wojew. nowogrodzkie (okr. L. Garb.) 1930 Warszawa 1 Mory na wschodach (22. X H. Jur.).

Darluea filum (Biv.) Cast. 1929 Warszawa 1 Wilanów razem z *Pucc. dispersa*.

Septoria sp. 1929 pow. lidski poraż. słabe; 1930 Warszawa 1 Mory na wschodach (22. X H. Jur.).

Marssonina secalis Oudem. 1929 Rawa Mazow. 1 Gostomża.

Scolecotrichum graminis Fuck. 1928. Płock 1 Worowice razem z *Marssonina secalis*, Warszawa 1 Ołtarzew (14. VI), Łuków 1 Kawęczyn (19. VI War.); 1929 Łęczycza 1 Błonie, Płońsk 1 Poświętne, Grójec 1 Częstoniew, Prużana 1 Bogusławce* (25. VI ozn. H. Jur.); 1930 Płock 1 Opatówiec, Warszawa 1 Mory w czerwcu poraż. słabe (H. Jur.), Puławy* w czerwcu i lipcu.

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1926 Grójec 1 (12. IV), Lida 1 (W. Łastowski), Wilno - Troki 1 (W. Łast.); 1928 N. Targ 3 (10. VIII zb. J. Zabł.); 1929 w woj. poznań-

skiem pospolicie w okresie dojrzewania zbóż, Cieszanów 1 razem z *Alternaria brassicae* f. *tritici*, *Erysiphe* i *Pucc. dispersa* (7. VI); 1930 Łódź 1 w szkolnym ogródku botan. (14. XI zb. K. Żelazowska), Kutno 1 (9. VII), Warszawa 1 na zeschniętych liściach wschodów ozimin (22. X H. Jur.), Lublin 1, Sarny 3, Stolin 1, pow. święciański poraż. dość silne.

Fusarium nivale Ces. Fuzarjoza siewek. 1926 Puławy (L. Kazn.), w woj. lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim powszechnie na wiosnę, powodując znaczne szkody; w woj. nowogródzkim i wileńskim uszkodziło silnie kielki żyta późniejszego siewu (W. Łast.); 1927 i 1928 woj. lubelskie wiosną po stajaniu śniegów; 1929 pow. lidzki poraż. słabe; 1930 Warszawa 1 Mory na wschodach słabe porażenie (22. X H. Jur.), pow. nowogródzki poraż. dość silne, pow. lidzki poraż. średnie.

Fus. roseum Link. 1928 Płońsk 1 Poświętne na kłosach (14. VIII).

Fusarium sp. 1926. Grójec 1 Odrzywołek (12. IV), Łomża 1 Kisielnica na odm. Petkus i na życie Wiecznym (20. IV), Śląsk powszechne porażenie przed żniwami, Lida 1 na kłosach w czasie sprzętu po deszczach (W. Łast.); 1928 w woj. nowogródzkim i wileńskim wygniwanie ozimin na wiosnę, wskutek czego znaczne przestrzenie musiały być zaorane; 1929 pow. grodziski i bydgoski, Wadowice 1 Klecza Górna (3. IX), Bochnia 1 Niegowić (3. IX); 1930 Warszawa 1 Mory na wschodach ozimin razem z *Fusarium nivale*, *Cladosporium* i *Macrosporium* (22. X H. Jur.); Częstochowa 1 Ziębice (26. V); Łuniniec 3: Lubożerdzie, Sitnica i gm. Krukowiecka w nieznaczej ilości.

Psz en i c a.

Tilletia tritici Winter. Śnieć cuchnąca pszenicy. 1926 woj. lubelskie 1 (10. IX War.); Śląsk w mniejszym stopniu, niż dawniej, dzięki zaprawianiu ziarna; Rawa Ruska 1 (War.), Tłumacz 1 około 50% poraż.; 1927 Śląsk w silniejszym stopniu tylko w niektórych zacofanych gospodarstwach włościańskich, Stopnica 1 na odm. Konstancja (23. IX); 1928 Kutno 2 (7. VIII), Skierniewice 1 (3. VIII), Rybnik 1 poraż 10%, Kraków 2, Miechów 1 (22. VIII), w okolicach Lidy i Wilna ok. 1%; 1929 Chodzież 1, Czarnków 1, Żnin 1, Wrze-

śnia 1, Ostrów 1; Wydział Nasienny Wielkop. Izby Rolniczej stwierdził porażenie pszenicy śniecią w 23 gospodarstwach na 264 zlustrowanych (8,7%); Kutno 1 (15. VII H. Jur.), Sochaczew 1, Płońsk 1; Warszawa 2, na polu dośw. „Granum“ w Wilanowie dużo na odm. Barbarossa (21. VII, 30. VII H. Jur.); Błonie 1, Kolno 1, Szczuczyn Białost. 2, Kraków 1 (15. IX), Grybów 1 (18. VII), Kopyczyńce 1 klęskowo; w połudn.-wschodniej Małopolsce śnieć cuchnąca pszenicy jest jedną z najdokuczliwszych chorób zbóż; Dubno 1, Sarny 1 (3. IX), w pow. lidzkim poraż. słabe, w okol. Wilna i w pow. dziśnieńskim poraż. średnie; 1930 N. Tomyśl 1, Wyrzysk 3, Szamotuły 1, Leszno 4, Krotoszyn 5, Gostyń 4, Kościan 2, Pleszew 1, Koźmin 5, Środa 1, Poznań 2, Gniezno 2, Żnin 1, Inowrocław 3, Strzelno 2; Wydz. Nasienny Wielkop. Izby Roln. stwierdził porażenie śniecią w 38 miejscowościach na 71 zlustrowanych (53,5%), przyczem 15 pól zdyskwalifikowano (21,1%); zostały zdyskwalifikowane następujące odmiany: Konstancja Antonińska (2), Antonińska wczesna (2), Antonińska Wysokolitewka (1), Dańkowska Graniatka Zachodnia (1), Gener. v. Stocken (1), Korona Sool. (1), Słoneczna III Sval. (2), Stieglera 22 (5); Warszawa 2, w Morach* b. silnie na polu dośw., w dziale gospodarczym poraż. słabe, w Wilanowie silnie na niezaprawionej pszenicy (10. VII H. Jur.); Puławy 1* poraż. nie przekracza paru %, Chełm 1 (10. VIII), Krasnystaw 1 nieznacznie (21. VII); na Śląsku w pow. bielskim i cieszyńskim silne porażenie w gospodarstwach, gdzie nie zaprawiają ziarna siewnego; Żywiec 1, Wadowice 1, Maków 1, Kraków 2, Bochnia 1, Dąbrowa 1, Pilzno 2, Jasło 1 (w woj. krakowskim pom. 2. IX i 15. IX); Kołomyja 1 na odm. Zaborzanka (22. VII), w pow. buczackim na całym terenie w silnym stopniu obok rdzy żdźbłowej (18. VII i 16. IX), Złoczów 1 dość silnie na odm. Królowa Bawarja; w całej połudn.-wschodniej Małopolsce, zwłaszcza w woj. tarnopolskiem, jedna z najdokuczliwszych chorób; Krzemieniec 3 poraż. 10%—15%, Zdołbunów 2 poraż. do 48%, najsilniej na odm. Złotka i Udyczanka; Łuck 2, na polu Zakładu Dośw. Roln. w Biwakach na odm. Zaturzecka do 50% poraż.; Pińsk 3, w szkole roln. w Duboi poraż. ok. 0,5%, Kobryń 1, Brześć 1 w szkole roln. w Kołpinie niewiele, Prużana 2, Kosów Poleski 1.

Tilletia levis Kühn. Śnieć gładka pszenicy. 1926.
Puławy (15. VII. L. Kazn.).

Ustilago tritici (Pers.) Jensen. Głownia pyłkowa pszenicy. 1926 Puławy (15. VII. L. Kazn.), Śląsk powszechnie do 5% porażon. kłosów, Lida 1 w Bieniakoniach b. nieznacznie na odm. Wysokolitewka (W. Łast.); **1927** woj. lubelskie w czerwcu, Śląsk na całym obszarze, szczególnie na dalszych odsiewach i w gospod. włościańskich, Kraków 2 (7. VII) w Garlicy Murowanej na odm. Sobieszyska 44; **1928** Kutno 2 (7. VIII), Skierniewice 1 (3. VIII); Warszawa 2 (18. VII i 28. VII), w Wilanowie na odm. Konstancja i Kubanka jara, Pułtusk 1 (12. VII), woj. lubelskie, Miechów 1 (29. VI), Kraków 1 (15. VI), Śląsk na całym obszarze w dalszych odsiewach głównie u włościan, Sarny 1 w lipcu, Lida 1 w Bieniakoniach ok. 1%, okolice Wilna ok. 5%; Stacja Ochrony Roślin w Poznaniu podaje następujące notowania głowni na pszenicy za okres 3 letni od **1929** do **1931** r.: Wyrzysk 6, Czarnków 1, Międzychód 2, Poznań 1, Oborniki 1, Kościan 2, Grodzisk 2, Gostyń 1, Kępno 1, Ostrów 1, Odolanów 3, Pleszew 1, Jarcin 3, Września 3, Mogilno 1, Bydgoszcz 3, Inowrocław 3; Wydział Nasienny Wielkop. Izby Roln. stwierdził w 1929 r. porażenie głownią zasiewów w 21 miejscowościach na 292 lustracyj (7,1%); **1929** Skierniewice 1 (5. VII H. Jur.), Błonie 1 w Pszczelinie na odm. Wysokolitewka (4. VII. H. Jur.), Warszawa 2 (12. VI do 10. VII. H. Jur.), Grójec 2, Wysokie Mazow. 1, Szczuczyn Białost. 1 (21. VI.); na Wołyniu w powiatach Dubno, Zdobunów i Równe; w pow. lidzkim i wileńskim poraż słabe; **1930** Wydz. Nasienny Wielkop. Izby Roln. stwierdził porażenie w 16 miejscowościach na 288 lustracyj (5,6%), najsilniej na odmianach Wczesna Antonińska, Halina i Allerfrüheste; Łęczyca 1 (18. VI), Warszawa 4 niewiele (12. VI—17. VII H. Jur.), Puławy 1* (3. VII), Chełm 2 (10. VIII), Krasnystaw 1 (21. VII), Częstochowa 1, Tarnopol 1 w małej ilości na pszen. jarej (19. VIII), Krzemieniec 1, Łuck 1, Kostopol 1; Sarny 1*, w Zakładzie Dośw. Uprawy Torfowisk na odm. Puławska Wczesna Nr 217, Puławska Wczesna oryg. i Ostka Grubokłosa (20. VI); Kobryń 1, Brześć 1, Drohiczyn 3, Łuniniec 1, na Polesiu wogóle w małych ilościach, również w pow. nowogródzkim.

Puccinia graminis Pers. Rdza żdźbłowa. 1926 Puławy (15. VII. L. Kazn.), Śląsk powszechnie, Wołyń 1 w sierpniu (War.), Sarny 2 (18. VIII War.); 1927 woj. lubelskie w czerwcu i lipcu, Śląsk na całym obszarze, głównie w wilgotnych położeniach, Stopnica 1 Ur. i Tel. (23. IX); 1928 Kutno 1 (9. VIII), woj. lubelskie; 1929 Koło 1 w Kościelcu poraż. słabo tylko część odmian ozimych (20. VII. H. Jur.), Błonie 1 w Pszczelinie początek pojawu (10. VII. H. Jur.), Warszawa 1 w Morach niewiele na Ostce Mikulickiej (9. VII. H. Jur.), Wołkowysk 1, Hrubieszów 1 (War.), Krzemieniec 2 w silniejszym stopniu, zresztą na Wołyniu powszechnie, Sarny 1* (15. VIII); 1930 Grójec 1 niewiele (18. VII. H. Jur.); Warszawa 2, w Morach w lipcu poraż. bardzo słabe, zupełnie odporna Ostka Grubokłosa, w Wilanowie najsilniej wystąpiła na polach z dużą dawką nawozów azotowych (20. VII. H. Jur.); Kolno 1 (26. VII), Puławy i okolice w dużych ilościach; Kraków 1, w ogródku botan.-rolniczym na plewach i plewkach płaskurki, *Trit. dicoccum*, (15. VIII), Grybów 1 Ur. i Tel. (18. VII), Horodenka 1 na polu 40 morg. ok. 75% poraż., Turka 3 ok. 30% poraż., Lwów 3, Sokal 1 na odm. Złotka (30. VII), Krzemieniec 1, Zdołbunów 2, Dubno 4, Kowel 1, Luboml 1, we wszystkich miejscowościach w wymienionych powiatach na Wołyniu masowo; wogóle rdza żdźbłowa wystąpiła na Wołyniu w 1930 r. powszechnie w większym nasileniu, aniżeli w r. 1929; Sarny 1* w Zakładzie Dośw. Upr. Torfowisk silne porażenie na doświadczeniach z odmianami, szczególnie odm. Puławska Wczesna oryg. (15. VIII); Drohiczyn 1 ok. 0,2%, Brześć 1 w szkole roln. w Kołpinie nielicznie.

Pucc. triticeina Erikss. Rdza liściowa brunatna pszenicy. 1926 Puławy 1 (5. VII L. Kazn.), Luboml 1 (20. VII War.), Wołyń 1 (20. VIII War.); 1927 woj. lubelskie w czerwcu i lipcu, Miechów 1 w Wierzbnie na odm. Konstancja; Kraków 3 (19. V, 15. VI), w Mydlnikach porażone były odm. Żmudka, Złotka i Ostka Grodkowicka (St. Waśniewski); 1928 wojew. lubelskie; 1929 Wyrzysk 1, Września 1, w obydwóch powiatach silnie; Łęczycza 1, w Stacji Dośw. Roln. w Błoni najsilniej porażona odm. S₁₅ S. W. H. N., następnie Puławska Wczesna, najmniej Ostka Mikulicka i S₃ S. W. H. N.; Kutno 1 najsilniej porażona odm. S₁₅ S. W. H. N. (15. VII H. Jur.); Płońsk 1 (5. VIII

H. Jur.), Warszawa 1 silne poraż. (9. VII H. Jur.), Włodzimirz 1, Dubno 2, Sarny 1* (3. VIII); 1930 Wyrzysk 1, Wrzesnia 1 j. w., Grójec 1 niewiele (18. VII. H. Jur.). Warszawa 3 dość silnie (10. VII. H. Jur.), Puławy 1* silnie (19. VII), Przemysł 1 wiosną ok. 5% poraż., Horodenka 2 częściowo obok mączniaka (17. VI), częściowo na wschodach pszenicy ozimej obok *Septoria sp.* (ozn. L. Garb.), Tłumacz 1, Radziechów 1 wiosną, Krzemieniec 1, Równe 1, Brześć 1, Prużana 1

Pucc. glumarum Erikss. et Henn. Rdza liściowa żółta pszenicy. 1926 woj. warszawskie 1 Reguły (10. VII), Puławy (5. VII. War.), Sarny (18. VIII. War.); 1927 Stopnica 1 Szczeglin (23. IX), Pińczów 1 Sielec (3. VIII); Miechów 2: Pobiednik i Wierzbno na odm. Wysokolitewka, Złotka, Konstancja i Wierzbieńska (19. V); Kraków 3: Mydlniki, Prusy i Kocmyrzów (15. V); w Mydlnikach wystąpiła b. silnie już w początkach kwietnia, zwłaszcza na odmianach wcześniejszych (St. Waśn.); 1929 Włocławek 1, w Stacji Dośw. Roln. w Starym Brześciu silnie była porażona odm. Stalowa, b. słabo Puławska Ostka Biała, Ostka Mikulicka i S₃ S. W. H. N. (18. VII. H. Jur.); Kutno 1 na polu Stacji Dośw. Roln. słabo porażona Ostka Puławska, b. słabo Kutnowska F3, Graniatka Zach., Puławska Wczesna i S₃ S. W. H. N. (17. VII. H. Jur.); Krzemieniec 2: Borsuki i Zahajce; 1930 Łęczycza 1 Błonie (18. VI); Warszawa 2: Mory (8. VI) i Wilanów (10. VII); w Morach* stwierdzono b. silne porażenie liści, źdźbeł i kłosów, przyczem najsilniej wystąpiła rdza na osobnikach porażonych jednocześnie śniecią; we wrześniu na liściach siewek (H. Jur.); Kolno 1 Elżbiecin (28. VII), Puławy i okolice w bardzo małych ilościach, Kraków 1 (3. VII); Horochów 2: Zamlicze i Podberze; Równe 1 Szpanów; w pow. nowogródzkim poraż. słabe.

Marasmius graminum Lib. 1927. Kraków 1 Piekary, 13 lipca kapelusze na trzonkach wyrastają z dolnych międzywęzli (ozn. W. Zabłocka).

Erysiphe graminis DC. Mączniak. 1927 w woj. lubelskiem od wczesnej wiosny, często również na zasiewach w jesieni; Miechów 1 Wierzbno na odm. Hanka (19. V), N. Targ 1 Raba Wyżna (2. VI); 1928 woj. lubelskie j. w., Wadowice 1 Klecza Górna (21. VII), Myślenice 1 Jordanów (21. VI); 1929 popolicie w woj. poznańskim w powiatach: Chodzież,

Gostyń, Grodzisk, Krotoszyn, Jarocin, Śrem, Śmigiel, Września, Gniezno, Żnin, Mogilno; Łęczyca 1 Błonie, Koło 1 Kościelec (20. VII. H. Jur.), Błonie 1 Pszczeliny (10. VII H. Jur.); Warszawa 2: Wilanów i Mory; w Wilanowie 2 lipca dość dużo na liściach i plewach w stadj. otoczniowem (H. Jur.); Horodenska 1 Olejowa Król. na pszen. ozimej (31. V., 17. VI), Skałat 1 Kamionki na pszen. ozimej (1. VI); 1930 Kutno 3: Nowa Wieś, Kutno St. Dośw. Roln. i Śleszyn Mały (24. V, 9. VII, 8. XI); Warszawa 2: Mory i Wilanów; w Morach* od wczesnej wiosny (25. IV) i jesienią we wrześniu na młodych zasiewach, 24 lipca stadj. workowe na źdźbłach, liściach i kłosach, często razem z *Cladosporium herbarum* i *Alternaria sp.* najsilniej na zasiewach gęstych (H. Jur.); Puławy 2: Karczmiska (24. V) i Kępa* (26. VI) w dużych ilościach; Bochnia 1 Lipnica Dolna (23. V), Sarny 1 pole dośw.* na dośw. odmianowych Zakł. Dośw. Upr. Torf. (A. Such.).

Claviceps purpurea Tul. Sporysz. 1929 Biała Małop. 1 Nowa Wieś (5. VIII).

Calonectria graminicola (B. et Br.) Wr. 1930 Warszawa 1 Mory* w lipcu w niewielkiej ilości na pochwach liściowych u nasady źdźbeł na wylegniętych i przedwcześnie zasychających okazach (H. Jur.).

Ophiobolus graminis Sacc. 1928 Bóbrka 1 Chodorów (ozn. L. Garb.) 1930 Lublin 1 Zemborzyce, Stopnica 1 Kwasów koło Pacanowa na odm. ozimej U d y c z a n k a.

Ophiobolus herpotrichus Sacc. 1926 Tomaszów 1 Łaszczów (9. VII).

Ophiobolus sp. 1927 pow. kaliski (28. VI) Radomsko 1 Sobiecko Szlach. (11. VII), Płońsk 1 Naborowice (26. VII), Końskie 1 Bakowa Góra (28. VI War.), Miechów 1 Polanowice, Kraków 1 Piekary (25. VII J. Włodek); Bochnia 3: Niegowiń, Marszowice (19. VII) i Dąbrowica; 1928 Kutno 1 Gołębiewo (21. VII); 1929 Kutno; Warszawa 2: Wilanów i Mory; Błonie 1 Płochocin, Grójec 1 Ślepowoła; Rawa Mazow. 2: Łęgowice i Rawa Maz.; 1930 Płock 1 Opatowiec na ozimej wylegniętej pszenicy (3. VII), Rawa Mazow. 1 (15. VII).

Podsuszkę (Zgorzel podstawy źdźbła) bez określenia grzybka stwierdzono 1928 Kraków 1 Raciborowice (St. Waśn.); 1929 Pińczów 1 Sielec (L. Garb.), 1930 Jasło 1 Sie-

klówka (Lw. ozn. L. Garb.) ok. 20. V cały łan Z a b o r z a n k i pożółkł w ciągu 3 dni, Podhajce 1 Litwinów ok. 25% porażenia (16. VII), Kobryń 1 Jewsimowicze.

Leptosphaeria herpotrichoides de Not. 1928 Okolice Wilna; 1930 Warszawa 1 Mory* w lipcu na wyległych roślinach na pochwach liściowych u nasady źdźbeł (H. Jur.).

Lept. tritici Pass. 1927 Kraków 1 Mydlniki 50% szkody (St. Waśn.); Bochnia 2: Niegowić i Marstowice.

Macrophoma Hennebergi (Kühn.) Berl. et Vogl. 1930 Warszawa 1 Mory w lipcu na suchych pochwach liść. niewiele (H. Jur.), Stopnica 1 Kwasów (28. VII).

Ascochyta graminicola Sacc. 1930 pow. nowogrodzki słabe poraż. liści.

Septoria glumarum Passer. 1929 Koło 1 Kościelec* na plewach (20. VII. H. Jur.).

Sept. graminum Desm. 1926 woj. warszawskie 1 (1. VII); 1929—1930 woj. poznańskie pospolicie wiosną; 1930 Warszawa 1 Mory (22. X. H. Jur.), Stopnica 1 Kwasów (28. VIII), Horodenka 1 Targowica Polna na wschodach pszenicy ozimej obok *Pucc. triticina* i *Tylenchus dipsaci*.

Sept. tritici Desm. 1926. Puławy (5. VII L. Kazn.), Konstantynów 1 Czeberaki (7. V); 1929 Warszawa 1 Słomczyn, Suwałki 1 Ochotniki; 1930 Pińczów 1 Góry (8. V), pow. nowogrodzki.

Septoria sp. 1929 Koło 1 Kościelec* (20. VII. H. Jur.), Warszawa 1 Wilanów w kwietniu niewiele na liść. (H. Jur.): pow. ludzki poraż. słabe.

Helminthosporium sativum P. K. et B. 1930 Błonie 1 Słubica (17. V).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1926 Konstantynów 1 na odm. Wysokolitewka (15. VII. Warsz.); 1927 w pow. rybnickim w kilku gospodarstwach dość silnie, Kraków 1 na okazach porażonych podsuszką (25. VII); 1928 Kutno 2 (7. VIII), w okolicach Wilna i Bieniakoń w pow. ludzkim na kłosach; 1929 w woj. poznańskim pospolicie w okresie dojrzewania zbóż, Koło 1 w Zakładzie Dośw. Roln. w Kościelcu silne porażenie pszenic ozimych na doświadczeniach odmianowych (20. VII. H. Jur.); Warszawa 2, w Wilanowie niewiele (2. VII H. Jur.); Płońsk 1 w Poświętnem na odm. P o z n a ń s k a i U d y c z a n k a; Hrubieszów 1 (War.), Sokal na odm. B a

na tka 5—10%, nieporażona Złotka; Horodenka 1 razem z *Erysiphe gram.* i *Puccinia sp.* (17. VI); Radziechów 1 b. silnie zaatakowane liście, źdźbła i plewy odm. Złotka (30. VII), Kołomyja 1 na odm. Zaborzanka; 1930 woj. poznańskie j. w., Ciechanów 1 (4. VIII); Warszawa 2, w Morach niewiele, często razem z *Alternaria sp.* na roślinach porażonych silnie przez *Erysiphe gram.* (24. VII H. Jur.); Grójec 1 na kłosach (17. VII), Turka 2 raptowne czernienie kłosów, Drohobycz 1 na odm. Zaborzanka również raptowne czernienie kłosów, Brześć 1 w szkole roln. w Kołpinie nielicznie, Prużana 1.

Fusarium nivale Ces. 1926 powszechnie wiosną w wojew. lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim; 1930 Warszawa 1 Mory na wschodach ozimin (30. X H. Jur.).

Fusarium sp. 1926 na Śląsku w pow. rybnickim i cieszyńskim słabe poraż.; 1927 Kraków 1 Piekary (25. VII); Bochnia 2: Niegowić i Marszowice w formie fuzarjozy źdźbłowej (19. VII); 1929 w woj. poznańskim w pow. Kępno, Grodzisk, Września; 1930 Stopnica 1 Kwasów (28. VII).

Jęczmień.

Ustilago nuda (Jens.) Kell. et Sw. Głównia pyłkowa jęczmienia. 1926 Puławy 1 (10. VII L. Kazn.), Lublin 1 (War.), Rybnik 1, Rawa Ruska 1 (War.), Włodzimierz 1 (War.), Lida 1 w Bieniakoniach silnie na jęczmionach Sobieszyńskich 4-rzędowych (W. Łast.); 1927 woj. lubelskie w czerwcu i lipcu, Śląsk na całym obszarze, Pińczów 1 (2. VI), N. Targ 2 (zb. J. Zabł.); 1928 woj. lubelskie j. w., Śląsk j. w., N. Targ 3 (10. VIII zb. J. Zabł.), okol. Wilna ok. 1%; 1929 Grodzisk 1, Inowrocław 1, Warszawa 2 w czerwcu poraż. słabe (H. Jur.), Częstochowa 1 (19. VII), Sarny 1* (12. VIII); 1930 Grodzisk 1, Inowrocław 1, Puławy 2* częściowo dość silnie (27. VI, 10. VII), Sandomierz 1 (21. VI), Bochnia 1 na jęczm. ozimym (23. V); b. silnie na Wołyniu w pow. zdołbunowskim i kostopolskim, słabiej w krzemienieckim i horochowskim; pow. dziśnieński poraż. średnie.

Ust. hordei (Pers.) Kell. et Sw. Głównia zwarta jęczmienia. 1926 Śląsk na całym obszarze sporadycznie w słabym stopniu, w Bieniakoniach w pow. lidzkim dość silnie na jęczmionach Sobieszyńskich 4-rzędowych (W. Łast.); 1927

Śląsk j. w.; **1928** Warszawa 1 w Wilanowie na jęczm. 6-rzędowym (25. VII), na Śląsku słaby pojaw, w okolicach Lidy ok. 10% poraż.; **1929** Wyrzysk 1, Bydgoszcz 1, Inowrocław 1, Szubin 1, Kępno 1; **1930** Poznań 1, Wągrowiec 1, Inowrocław 1, Środa 4, Śrem 2, Gostyń 2, Koźmin 1, Pleszew 1, Warszawa 1 w Wilanowie b. słabe poraż. (10. VII H. Jur.), Grójec 1 w Przybyszewie b. słabe poraż. (18. VII H. Jur.); pow. dziśnieński poraż. słabe.

Ustilago sp. Głównie na jęczmieniu bez oznaczenia gatunku stwierdzono w **1926 r.** w pow. tłumackim; **1929** Wys. Mazowieckie 1, Szczuczyn 1, Kolno 1; **1930** w dużych ilościach na Polesiu, mianowicie w powiatach Kobryń 1, Drohiczyn 2 — w maj. Popino do 30% poraż., Pińsk 1, Sarny 1, Łuniniec 2.

Wydział Nasienny Wielkop. Izby Roln. stwierdził w **1929 r.** głównie w 5 miejscowościach na 14 zlustrowanych (35,7%) w jęczmieniu ozimym i w 26 miejscowościach na 176 zlustrowanych (14,8%) w jęczmieniu jarym. W **1930 r.** stwierdzono głównie w jęczm. jarym w 10 miejscowościach na 18 zlustrowanych (55,5%); porażone były odmiany: Antoniński w 1 miejscow. Browarniany w 2 miejscow. Browarniany Svalöf 1, Cesarski St. 1, Elka Hildebranda 1, Frankoński Heila 3, Hanna selekc. z Goli 1, Kaźmierski 1, Kujawski 1, Sobieszynski 1, Złoty ze Svalöf 1, Zwycięzca ze Svalöf 1; najsilniej był porażony jęczmień Frankoński Heila, wykazując na 400 m kw. w jednym wypadku 5, w drugim 4, w trzecim 10 kłosów z głownią.

Puccinia graminis Pers. Rdza żdźbłowa. **1927** Maków 1 Rabka; N. Targ 7: Bukowina, Szaflary, N. Targ, Szczawnica, Krościenko, Sromowce Wyżne i Chabówka (zb. J. Zabł.), N. Sącz 1 (12. VIII zb. J. Zabł.); **1928** N. Targ 3: Sieniawa, Bielanka, Raba Wyżna (10. VIII zb. J. Zabł.); okolice Lidy w silnym stopniu; **1929** Płock 1 Opatówiec (6. VIII H. Jur.), Płońsk 1 Poświętne b. mało (3. VIII H. Jur.), Sarny 1* (12. VIII ozn. H. Jur.); **1930** Warszawa 2: Gołąbki poraż. dość silne w lipcu, Wilanów na niektórych odmianach b. silnie porażone żdźbła i plewy (10. VII H. Jur.); Grójec 1 Przybyszew (18. VII H. Jur.); Lwów 3: Zubrza, Persenkówka, Zimna Wola; Łuniniec 1 Dębniaki* na roślinach porażonych mączniakiem (3. VIII).

Pucc. simplex Erikss. et Henn. Rdza karłowa jęczmienia. 1926 Koło 1 Kościelec na jęczm. ozimym (27. IV); 1927 okol. Warszawy (6. IX), Miechów 1 Klimontów obficie na jęczm. ozimym Ur. (31. X), Kraków 1 Piekary (25. VII); 1929 Szamotuły 1 Konin, Oborniki 1 Przepędowo, Gostyń 1 Jeżewo; Krotoszyn 2: Smorzew i Dąbrowa; Jarocin 1 Potarzyce; Września 2: Miłosław i Bieganowo; Łęczyca 1 Błonie (16. VII), Kutno 1 (17. VII), Płock 1 Opatówiec (6. VIII), Warszawa 1 Mory (9. VII), Błonie 1 Pszczelin (10. VII) dość silnie porażona odmiana Mikulicki ozimy, na odmianach jarych b. słabe poraż. (w woj. łódzkim i warszawskim obserwacje H. Jur.); na całym obszarze Wołynia, silniej w pow. Łuck — okol. Czarnkowa, Równe — okol. Tudorowa i Dubno; Sarny 1* na polu dośw. razem z *Pucc. graminis* (12. VIII); 1930 Środa 1 Pętkowo, Łódź 1 w szkolnym ogródku botan. silnie (14. XI zb. K. Żel.); Warszawa 2: Gołębki i Wilanów w lipcu w słabym stopniu (H. Jur.), Łuck 2: Kobyle i Zakł. Dośw. Roln. Biwaki; Dubno 1 Warkowicze, Zdobunów 1 Tajkury; Równe 3: Ferma Zielona, Szk. roln. w Horyngrodzie i Osada Jazłowicka.

Pucc. glumarum Erikss. et Henn. Rdza liściowa żółta jęczmienia. 1926 w pow. rybnickim i cieszyńskim sporadycznie; 1929 Płońsk 1 Poświętne na odm. S₁₅ S. W. H. N.; 1930 Suwałki 1 dość silne poraż. (23. VIII H. Jur.).

Erysiphe graminis DC. Maczniaak. 1927 woj. lubelskie; N. Targ 5: okol. Bukowiny, N. Targ, Szczawnica, Krościenko, Sromowce Wyżne (zb. J. Zabł.); 1928 woj. lubelskie; N. Targ 3: Sieniawa, Bielawka, Raba Wyżna (zb. J. Zabł.); okolice Lidy obficie na liściach; 1929 pospolicie w woj. poznańskim w pow.: Chodzież, Śmigiel, Śrem, Gostyń, Grodzisk, Krotoszyn, Jarocin, Września, Gniezno, Żnin, Mogilno; Błonie 1 Pszczelin dość silne poraż. na wszystkich odmianach (10. VII H. Jur.), Brzesko 1 Okocim (8. VI); 1930 Skierniewice na doświadczeniach wazonowych (8. VII), Warszawa (19. VIII), Suwałki b. silne poraż. (23. VIII); Puławy 2: Kępa i Puławy w dużych ilościach (25. VI); Sarny silne porażenie doświadczeń odmianowych w Zakł. Dośw. Upr. Torf., najmniej poraż. odm. Z w y c i ę z c a; Łuniniec 1 Dębniaki* (3. VIII A. Such.).

Claviceps purpurea Tul. Sporysz. 1927 Myślenice 1 Poznachowice Górne w sierpniu; 1928 N. Targ 3: Sieniawa, Bielawka, Raba Wyżna (10. VIII zb. J. Zabł.); 1929 Płońsk 1 Poświętne, Sarny na polu dośw.* (16. VIII), w pow. postawskim b. rzadko; 1930 Kutno jeden kłos (15. VII H. Jur.), Warszawa 1 Wilanów 2 kłosy (10. VII H. Jur.); Suwałki silne poraż. (23. VIII H. Jur.).

Mycosphaerella Tulasnei Janecz. 1927 w pow. białskim w Małopolsce na jęczm. ozimym.

Septoria Passerini Sacc. 1927 Lida 1 Bieniakonie (15. VII War.).

Helminthosporium gramineum Rabh. 1926 Garwolin 1 Osmolice (15. V War.) Lida 1 Bieniakonie słabo na jęczm. miejscowym (W. Łast.); 1927 w pow. rybnickim i pszczyńskim sporadycznie, Kraków 1 Mydlniki powszechnie (St. Waśn.); 1928 Kraków 1 Mydlniki b. mało (St. Waśn.); N. Targ 3: Sieniawa, Bielawka, Raba Wyżna (10. VIII zb. J. Zabł.); 1929 w wojew. poznańskim w powiatach: Czarnków, Oborniki, Szamotuły, Wolsztyn, Kościan, Poznań, Śmigiel, Gostyń, Grodzisk, Krotoszyn, Odolanów, Ostrzeszów, Jarocin, Września, Gniezno, Żnin, Bydgoszcz; Kutno (20. VI H. Jur.), Warszawa w czerwcu w małej ilości (H. Jur.); 1930 pow. wągrowiecki, Puławy 1 Góra Puławska* (31. V).

Helm. teres Sacc. 1927 Kraków 1 Piekary (25. VII); 1929 Łęczycza 1 Błonie; 1930 Kołomyja 1 Kornicze na jęczm. jarym (6. VI), pow. lidzki poraż. średnie.

Helminthosporium sp. 1930 pow. bielski i cieszyński na Śląsku poraż. dość silne.

Fusarium sp. 1930 Suwałki dość silne poraż. na kłosach (23. VIII H. Jur.).

O w i e s.

Ustilago avenae (Pers.) Jens. Głównia pyłkowa owsa. 1926 Puławy (7. VII L. Kazn.), Śląsk powszechnie, Baranowicze 1, Lida 1, pow. brasławski; w woj. wileńskim i nowogródzkim w nieznacznej ilości (W. Łast.); 1927 woj. lubelskie; Śląsk na całym obszarze, silniej w dalszych odsiewach, zwłaszcza u włościan; N. Targ 2 (zb. J. Zabł.); 1928 Skiernie-

wice 1 (3. VIII), Warszawa 1 w Wilanowie na odm. Sobieszynski (27. VII), Radzymin 1 (19. VII), Częstochowa 1 (12. IX); Śląsk na całym obszarze słabiej, niż w r. 1927; N. Targ 3 (10. VIII zb. J. Zabł.), Brześć 1 (20. VII), Sarny 2 (23. VII, 30. VII); według relacji Rady Polesk. Woj. Tow. Roln. na obszarze całego woj. poleskiego silnie; w Bieniakoniach, a także w pow. wileńskim i święciańskim w stopniu małym; 1929 Oborniki 1, Leszno 2, Gostyń 1, Krotoszyn 1, Pleszew 3, Jarocin 1, Inowrocław 1; Wydz. Nasienny Wielkop. Izby Roln. stwierdził porażenie w 45 miejscowościach na 195 lustracyj (23,1%); Kutno 1 (15. VII H. Jur.), Skierniewice 1 (5. VII zb. p. Iwanicki), Płońsk 1 w Poświętnem na odmianach Z w y c i ę z c a i T e o d o z j a; Warszawa 3, w Wilanowie i w Morach b. mało (2. VII i 9. VII H. Jur.); Radzymin 1, Kolno 1, Szczuczyn białost. 1, pow. Wysoko Mazowiecki, Łuków 2 (Warsz.), Hrubieszów 1 (War.), Częstochowa 1 (19. VII), Będzin 1 (29. VI i 7. VII), Bochnia 1 w sierpniu, Brzesko 1 (6. VI); w pow. wileńskim, postawskim i dziśnieńskim poraż. słabe; 1930 woj. poznańskie j. w.; Wydz. Nasienny Wielkop. Izby Roln. stwierdził porażenie w 13 miejscowościach na 18 lustracyj (72,2%), przyczem zdyskwalifikowano 4 pola (22,2%), mianowicie odmiany Antoniński Żółty (2), Najwcześniejszy Niemierczański (1) i Sobieszynski (1); Płock 2 (4. VII), Warszawa 4 (23. VI i lipiec H. Jur.), Grójec 1 (17. VII), Puławy 3* (14. VII, 20. VII), Lublin 1 (8. VII), Będzin 1 (7. VII), Kobryń 1, Pińsk 3, w szkole roln. w Duboi na odm. wczesn. ok. 3%, Sarny 1* (4. VIII), Kosów Poleski 1 pojedyncze okazy; Łuniniec 6, w Lubożerdziu 0,5%, w Krasnej Woli ok. 2%; w pow. święciańskim i dziśnieńskim poraż. średnie.

Ust. levis (Kell. et Sw.) Magn. Głownia gładka owsa. 1928 okolice Lidy ok. 5%.

Puccinia graminis Pers. Rdza żdźbłowa. 1927 woj. lubelskie w czerwcu i lipcu; 1928 Skierniewice (3. VIII); Warszawa 1 Wilanów na odm; Marczak, Teodozja, Żółty Deszcz, Krucik (28. VIII); woj. lubelskie; 1929 Płońsk 1 Poświętne b. mało (3. VIII H. Jur.), Warszawa 1 Niecki silnie na paru nieskoszonych egzemplarzach (11. IX H. Jur.), Kraków 1 Sikornik Tel. (6. X), Biała Małop. 1 Nowa Wieś Tel. we wrześniu; 1930 Warszawa 1 Gołębki poraż. silne;

Puławy i okolice w dużych ilościach, Górna Niwa* (7. IX); Pińsk 2: Stremecz na torfach i okolice Pińska* w miejscowościach, gdzie nie zniszczono berberysu (31. VII); Łuniniec 1 Redigerowo.

Pucc. coronifera Kleb. Rdza wieńcowa. 1926 Koło 1 w Kościelcu silnie (20. VIII), Błonie 1 Płochocin, Puławy (29. VI, 10. VII L. Kazn.), Konstantynów 1 Józefów (5. VII); Hrubieszów 6: Władzin, Kozodawy, Cichobuż, Wołynka, Stipicze, Modryń we wrzeźniu (War.); Tomaszów 1 Grudek we wrzeźniu (War.), Śląsk dość powszechnie, Rawa Ruska 1 Zaborze (War.), Sokal 1 Strzylcze (War.); Włodzimierz 4: Chotiaczów, Jakowicze, Włodzimierz, Myszów (War.); Luboml 1 Ostrówki (21. VII War.), Kowel 1 Kuchary (War.); Łuck 1 Ławrów (War.); w woj. nowogródzkim i wileńskim znaczne szkody, najodporniejszymi okazały się odmiany: Rychlik Krewski, Longinus i Teodozja; 1927 woj. lubelskie w lipcu, pow. rybnicki dość powszechnie; 1928 Warszawa 1 Wilanów w sierpniu, woj. lubelskie j. w., Sarny 1 na polu dośw. (30. VII), Lida 1 w Bieniakoniach w silnym stopniu; 1929 Kutno (8. VIII H. Jur.); Płock 1 Opatówiec (6. VIII), Płońsk 1 Poświętne (5. VIII H. Jur.), Warszawa 3: Zawady, Niecki, Wilanów; w Nieckach silne poraż. razem z *Pucc. graminis* na nieskoszonych egzemplarzach (11. IX H. Jur.); Błonie 1 Pszczelin, Szczuczyn Białost., Bielsk Podlaski, Kamionka Strumiłowa 1 Tadanie (22. VI); na Wołyniu powszechnie w słabym stopniu; w pow. wileńskim poraż. silne, w lidzkim i brasławskim średnie: 1930 Łódź w szkolnym ogródku botan. (14. XI zb. K. Żel.), Warszawa 1 Gołębki (30. VII H. Jur.), Puławy w sierpniu poraż. silne; Krzemieniec 2: Borszczówka i Zalesce w silnym stopniu, Kostopol 1 okol. Berezna silne poraż. odm. Findling, Brześć 1 Kołpin, Pińsk 1 Stremecz na torfach, Sarny na polu dośw. (25. VIII), Wileńszczyzna powszechnie w mniejsz. lub większ. stopniu.

Puccinia sp. Rdzę na owsie bez oznaczenia gatunku stwierdzono w stopniu klęskowym w 1926 r. w powiatach przeworskim, rawsko-ruskim i sokalskim w Małop. wschodniej, a także w pow. łuninieckim na Polesiu.

Erysiphe graminis DC. 1927 N. Targ 5: Bukowina, N. Targ, Szczawnica, Krościenko, Sromowce Niżne w lipcu i sierpniu

(zb. J. Zabł.); 1929 Warszawa 1 Wilanów, Brzesko 1 Okocim (6. VI); 1930 okolice Warszawy.

Septoria graminum Desm. 1929—1930 w woj. poznańskim pospolicie wiosną.

Scolecotrichum graminis Fuck. 1926 Puławy (5. V L Kazn.).

Helminthosporium avenae Br. et Cav. 1929 Kraków (3. VII i 8 VIII); 1930 Puławy* na siewkach wkrótce po wzejściu (28. IV).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1929 Horodenka 1 (27. VI); 1930 Cieszanów 1 na owsie porażonym suchą plamistością (19. V).

Zboża ogólnie.

Puccinia graminis Pers. Rdza żdźbłowa. 1926 w woj. nowogródzkim i białostockim silnie w okolicach nadniemeńskich (W. Łast.); 1929 Międzychód 1, Poznań 1, Śrem 1, Gniezno 1.

Puccinia sp. 1926 w Małopolsce wsch. szczególnie klęskowo w pow. Przeworsk, Rawa Ruska, Sokal, głównie na owsach.

Podsuszka (Zgorzel podstawy żdźbła). 1929—1930 w woj. poznańskim pospolicie.

Czernienie kłosów. 1930 Rzeszów 2, Przemyśl 1, Bóbrka 5, Zborów 1.

Proso.

Ustilago panicis miliacei (Pers.) Winter. Głownia prosa. 1926 Puławy (28. VII L. Kazn.); 1927—1928 woj. lubelskie w sierpniu na polach włociańskich; 1929 Wołyń w powiatach; Dubno, Zdołbunów, Równe, Łuck; 1930 Radomsko 1 Dobroszyce, Puławy w sierpniu poraż. do 10%, Tłumacz 1 Targowica Polna (7. X), pow. lubomelski i kowelski na Wołyniu w stopniu b. silnym, Stolin 1 Dawidgródek, Kamień Koszyrski 1 Dobieck, Drohiczyn 1 Upirów.

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1930 Łódź w szkoln. ogr. botan. (14. XI zb. K. Żel.).

K u k u r y d z a.

Ustilago maydis Tul. Głównia kukurydzy. 1926 Puławy (2. VIII L. Kazn.) Tłumacz 1 Pszeniczniki na Wołyniu (17. VI War.); 1927 pow. rybnicki na Śląsku; 1928 Częstochowa 1 Panki (12. IX); 1929 Oborniki 1 Wojnowo; Poznań 2: Czapury i Paczkowo ok. 1% poraż.; Środa 1 Pętkowo; w woj. poznańskim szczególnie na odm. Wczesna Bydgoska; Krzemieniec 1; 1930 woj. poznańskie j. w., Kalisz 1 Dobrzec (29. VIII), Skierniewice (3. IX), Warszawa 1 Mory (8. VIII zb. E. Rudnicka), Węgrów 1 Kąty (12. IX War.), Krosno 1 Głowienka szkody do 5%, sporadycznie spotyka się na całym Podolu i Pokuciu; Zdołbunów 1 Moszczanica Wielka, Łuck 1 Zakł. Dośw. Roln. Biwaki.

Puccinia maydis Bér. Rdza. 1927 Myślenice 1 Czaśław, Kraków; 1929 Grójec 1 Lipie dość dużo (4. IX H. Jur.); 1930 Puławy poraż. nieznaczne (14. IX).

Sclerotinia sclerotiorum Lib. (Sel. libertiana Fuck.). 1926 Puławy (1. IX L. Kazn.).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1929 Błonie 1 Pszczelin obok *Alternaria sp.* 1930 Brzeziny 1 Gałkówek (11. XI zb. K. Żel.).

Fusarium sp. 1926 Puławy (10. IX L. Kazn.); 1930 Lublin 1 Zemborzyce.

Epicoccum purpurascens Ehrenb. 1930 Brzeziny 1 Gałkówek (11. XI zb. K. Żel.).

Bakterjoza. 1930 Lublin 1 Zemborzyce.

G r y k a.

Fusieladium fagopyri Oudem. 1926 Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf.

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1930 Kolno 1 Kisielnica (26. VII).

TRAWY PASTEWNE I DZIKO ROSNĄCE.

Beckmannia eruciformis.

Puccinia graminis Pers. 1928 Sarny we wrzeźniu silnie poraż. na polu doświadcz.*

Konietlica złota. *Trisetum flavescens.*

Pucc. triseti Erikss. 1929—1930 Warszawa 1 Wilanów* (5. VII H. Jur.).

Kostrzewa. *Festuca.*

Pucc. coronata Corda. Rdza koronowa 1926 Puławy na *Festuca sp.* (15. VIII L. Kazn.); 1929 Warszawa 1 Wilanów* na *Fest. pratensis* Tel. (30. VIII. H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory na *Fest. pratensis* (29. VII H. Jur.).

Erysiphe graminis DC. 1928 Sarny pole dośw. na *Fest. rubra* w nieznaczej ilości; 1929—1930 Sarny pole dośw.* na *Fest. rubra* masowo na młodych plantacjach z własnego nasienia (ozn. A. Such.).

Epichloë typhina Tul. 1928 Sarny pole dośw. we wrześniu rzadko.

Claviceps purpurea Tul. 1927 N. Targ 1 Bukowina (zb. J. Zabł.); 1929 Warszawa 1 Wilanów na *Fest. pratensis* (30. VIII H. Jur.).

Kupkó wka. *Dactylis.*

Uromyces daetylidis Otth. 1926 Puławy (2. VII L. Kazn.).

Seoleotrichum graminis Fuck. 1926 Puławy (6. V L. Kazn.); 1930 Warszawa 1 Mory* (14. X H. Jur.), Puławy w czerwcu i lipcu, Sarny* (16. VI).

Manna wodna. *Glyceria aquatica.*

Ustilago longissima (Sow.) Tul. 1927 N. Targ 1 Bukowina.

Mietlica. *Agrostis.*

Pucc. graminis Pers. 1929 Warszawa 1 Wilanów* na *Agr. vulgaris* (30. VIII), Błonie 1 Puszcza Kampinoska na *Agr. canina f. arida* (1. IX); 1930 Warszawa 1 Mory* w lipcu na *Agr. spica venti*, Kobryń 1 Torokań (3. IX) razem z *Phyllachora graminis* (wszystkie zebr. i oznacz. H. Jur.).

Mozga trzciniowata. *Phalaris arundinacea.*

Pucc. coronata Corda f. phalaridis Kleb. 1929 Warszawa 1 Wilanów* (3. VIII H. Jur.).

O w i e s g ł u c h y. *Avena fatua.*

Ustilago levis (Kell. et Sw.) Magnus. 1929 Warszawa 1 Mory (9. VII H. Jur.).

P e r z. *Agropyrum repens.*

Pucc. graminis Pers. 1928 Sarny pole dośw.* (7. IX); 1929 Warszawa 2 (H. Jur.): Wilanów, Mory* w sierpniu pęspolicie; Biała Małop. 1 Nowa Wieś w maju na materiale zeszłorocznym Tel., Kraków 1 Wola Justowska na mater. zeszłoroczn. Tel. (9. V); 1930 Kielce 1 Podzamcze Chęcińskie (5. X).

Epichloë typhina Tul. 1928 Sarny pole dośw. na 2 okazach; 1930 Sarny pole dośw.* poraż. 100% (18. VI).

Phyllachora graminis Fuck. 1929 Warszawa 1 Wilanów* we wrześniu razem z *Pucc. graminis* (H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory (27. X H. Jur.), Grybów 1 Pławna otocznie z workami (18. VII).

R a j g r a s f r a n c u s k i. *Arrhenaterum elatius.*

Ustilago hypodytes (Schlech.) Fr. 1926 Puławy (2. VI L. Kazn.).

Ust. perennans Rostr. 1930 Sarny pole dośw.* (27. VIII).

Scolecotrichum graminis Fuck. 1930 Puławy* w lipcu.

Helminthosporium gramineum Rab. 1926 Puławy (25. V L. Kazn.).

S t o k ł o s a. *Bromus.*

Pucc. symphyti-bromorum F. Müll. (P. bromina Erikss). 1929 Warszawa 1 Ogród Botan.* na *Br. erectus* Tel. (13. X H. Jur.); 1929—1930 Warszawa 1 Mory* na *Br. hordaceus* razem z *Ascochyta graminicola* poraż. dość silne (9. VII H. Jur.).

Ascochyta graminicola Sacc. 1929 Warszawa 1 Mory* j. w.

Septoria bromi Sacc. 1930 Warszawa 1 Mory* na *Br. hordaceus* (6. XI H. Jur.).

Ś m i a ł e k d a r n i o w y. *Aira caespitosa.*

Pucc. graminis Pers. f. airae Erikss. et Henn. 1929 Płońsk 1 Poświętne* (5. VIII H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory razem z *Darluca filum* (14. X H. Jur.).

Tomka wonna. *Anthoxanthum odoratum.*

Pucc. anthoxanthi Fuck. 1927 N. Targ 1 Bukowina w małej ilości (zb. J. Zabł.); 1929 Warszawa 1 Ogr. Botan.* Ur. i Tel. (31. X H. Jur.).

Trzcina. *Phragmites communis.*

Pucc. phragmitis. 1930 Łódź Szkolny Ogr. Bot. (14. XI zb. K. Żel.).

Leptothyrium phragmitis Died. 1930 Warszawa 1 Zawady (13. VIII).

Napieladium laxum Bubak. 1930 Warszawa 1 Zawady (13. VIII).

Trzęślica. *Molinia coerulea.*

Pucc. molinae Tul. 1928 Sarny 1 Nadleśnictwo* (20. X).

Claviceps microcephala Wallr. Sarny 1 Nadleśnictwo* (13. IX).

Tymotka. *Phloeum.*

Pucc. Phlei pratensis Erikss. et Henn. 1929 Warszawa 1 Wilanów* w sierpniu razem z *Darluca filum* (H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory* Ur. razem z *Darluca filum* (29. VIII H. Jur.).

Epichloë typhina Tul. 1930 Puławy 1 Kępa* co rok w dużych ilościach (25. V).

Wiechlina. *Poa.*

Pucc. graminis Pers. 1929 Warszawa 1 Wilanów* na *P. compressa* (16. IX H. Jur.).

Pucc. poarum Niels. 1928 Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf. na *Poa palustris** poraż. silne, na *P. pratensis* średnie (27. IX); 1929 Warszawa 1 Wilanów* na *P. pratensis* (5. VII H. Jur.); Sarny 1 Z. D. U. T. na *P. palustris*; 1930 Sarny Z. D. U. T. na wiechlinach w hodowli traw, szczególnie silne poraż. *P. palustris*.

Pucc. poae trivialis Bubak. 1926 Puławy (14. IX L. Kazn.).

Erysiphe graminis DC. 1927 Sarny Z. D. U. T. na *P. pratensis* silne poraż.; 1928 Sarny Z. D. U. T. na *P. pratensis* w maju, wskutek silnego poraż. zahamowanie rozwoju; po posypaniu

kwiatem siarkowym mączniak zginął; we wrześniu znowu wystąpił na *P. pratensis*, a także na *P. palustris*; 1930 Sarny Z. D. U. T.* na *P. pratensis* i *P. palustris* masowo na młodych plantacjach z własnych nasion (A. Such.).

Septoria graminum Desmaz. 1930 Warszawa 1 Mory* na liść. i źdźbłach (5. XI H. Jur.).

Scolecotrichum graminis Fuck. 1926 Puławy (26. V L. Kazn.); 1928 Sarny* na *P. palustris* razem z *Pucc. poarum Niels.* i *Darlucia filum* (27. X ozn. H. Jur.).

W y e z y n i e c. *Alopecurus.*

Pucc. coronata Corda. 1926 Puławy (29. VIII L. Kazn.).

Pucc. perplexans Plowr. 1929 Warszawa 1 Ogr. Bot.* na *Alopec. pratensis* Tel. (31. X H. Jur.).

Sclerotium rhizodes Auersw. 1930 Puławy 1 Góra Puławska* na łące na *Alopec. pratensis* poraż. silne, lecz tylko miejscowe (22. V).

Fusarium sp. 1926 Puławy (1. IX L. Kazn.).

W y d m u e h r z y c a. *Elymus.*

Pucc. graminis Pers. 1926 Puławy (25. VI L. Kazn.); 1929 Warszawa 1 Ogr. Bot. na *Elymus arenarius** (31. X H. Jur.); 1930 Łódź Szkolny Ogr. Bot. Tel. (14. XI zb. K. Żel.).

Ż y c i a t r w a ł a. *Lolium perenne.*

Pucc. graminis Pers. 1929 Warszawa 1 Wilanów (16. IX H. Jur.); 1930 Grójec 1 Drwalew (5. XI).

Pucc. coronifera Kleb. 1930 Grójec 1 Drwalew (5. XI).

Erysiphe graminis DC. 1930 Grójec 1 Drwalew (5. XI).

Claviceps purpurea Tul. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1929 Warszawa 1 Wilanów w sierpniu (H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory* w sierpniu (H. Jur.).

Scolecotrichum graminis Fuck. 1930 Grójec 1 Drwalew (5. XI).

Helminthosporium siccans Drechs. 1930 Grójec 1 Drwalew* (5. XI ozn. H. Jur.).

Fusarium sp. 1926 Puławy (1. IX L. Kazn.); 1927 Kraków 1 Błonia krakowskie, *Fus. lolii* W. G. Smith (11. X); 1930 Warszawa 2; Mory* i Chrzanów na kłosach we wrześniu (H. Jur.).

T r a w y o g ó l n i e.

Pucc. graminis Pers. 1926 Śląsk.

Erysiphe graminis DC. 1926 Śląsk sporadycznie.

ROŚLINY STRĄCZKOWE.

Groch i peluszką.

Peronospora pisi Syd. [*Peron. viciae* (Berk.) DBy]. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1928 Miechów 2: Wierzbno (15. V) i Polanowice (22. VIII); Puławy* na gr. cukrowym (12. V).

Uromyces pisi (Pers.) Schroet. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1929 Żnin 1 Janówiec, Łęczyca 1 Błonie (16. VII H. Jur.), Radomsko 1 Jedlonka na peluszcze; Warszawa 3: Wilanów (30. VIII), Mory (IX) i Bąki (11. IX); w Wilanowie* razem z *Erysiphe polygoni* DC (H. Jur.); Błonie 1 Pszczelin, Płock 1 Opatówiec (6. VIII H. Jur.), Płońsk 1 Poświętne (5. VIII H. Jur.), Białystok, Kowel 1 Rudka (War.); 1930 pow. średzki, Brzeziny 1 Regny (3. IX), Warszawa 1 Mory 25. VI niewiele, w sierpniu po deszczach nastąpiło silne porażenie (12. VIII H. Jur.); Lublin 1 Zemborzyce; Luboml 2: Zapole i Jagodzin; Sarny pole dośw.* na *Pisum arvense* i *P. sativum*, Łuniniec 1.

Erysiphe polygoni DC. 1926 pow. radomski (War.), Kobryń 1 Strychów; 1929 Brzeziny 1 Regny; Warszawa 2: Mory i Wilanów; w Wilanowie* razem z *Urom. pisi* (30. VIII H. Jur.); Białystok; 1930 Brzeziny 1 Regny (5. IX), Warszawa 1 Mory; 23. VII stadjum konidjalne, 8. VIII stadj. workowe na dolnej i górnej stronie liści (H. Jur.); Horochów 1 Zwiniacze silnie, Sarny na polach torfowych* 29. VII poraż 100%-we (A. Such.).

Phyllosticta pisi West. 1930 Warszawa 1 Mory razem z *Urom. pisi* niewiele (8. VIII H. Jur.).

Ascochyta pisi Lib. 1926 Puławy (10. VIII L. Kazn.), Śląsk 1 poraż. 60%; 1927 Warszawa 1 Mory na strąkach (7. VII); 1929 Warszawa 1 Mory w sierpniu (H. Jur.), w łomżyńskim na peluszcze; Dubno 2: Perekale i Siedmiodęby; 1930 pow. poznński, Warszawa 1 Mory, 27. VII w słabym stopniu, po deszczach w sierpniu znacznie silniej na liściach i na strąkach (H. Jur.); Lublin 1 Zemborzyce na grochu cukrowym (3. VII), Horochów 1 Bużany; Zdobunów 2: Moszczanica i Nowomyśl; Równe 2: Pustomyty i Międzyrzecz; Łuniniec 1 Lubożerdzie* razem z *Fusarium* sp. plamistość strąków oraz plamistość liści i łodyg.

Septoria pisi Westend. 1926 Puławy (25. VII L. Kazn.); 1930 Warszawa 1 Mory niewiele na liściach razem z *Erys. polygoni* i *Urom. pisi* (8. VIII. H. Jur.).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1928 Sarny* na strąkach razem z *Macrosporium sp.* (19. X).

Fusarium falcatum App. et Woll. 1926 Puławy (10. VII L. Kazn.).

Fus. subulatum App. et Woll. 1926 Puławy (10. VII L. Kazn.).

Bakterjoza liści. 1927. Warszawa 1 Mory (7. VII).

Fasola.

Uromyces phaseoli (Pers.) Winter. (*Ur. appendiculatus* Lév.) 1926 Puławy (18. VIII, 1. IX L. Kazn.), Sarny (18. VIII War.); 1927 i 1928 Puławy w lipcu b. silnie, masowe porażenie liści i strąków; 1929 Łuck 1 Biwaki; Horochów 2: Jezierce i Brany; Dubno 1 Lipa; 1930 Warszawa 2: Wilanów (3. X) i Mory; w Morach w niedużej ilości na strąkach razem z *Phyllosticta phaseolorum*, *Macrosporium commune* i *Fusarium sp.* (25. IX H. Jur.); Łuck 1 Ławrów, Krzemieniec 1 Bielaszów, Dubno 1 Krupa, Równe 1 Międzyrzecz, Łuniniec 1 Srebrnica* (29. IX).

Erysiphe polygoni DC. 1929 Brzeziny 1 Regny.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1926 Puławy (10. IX L. Kazn.); 1929 Brzeziny 1 Władysławów, Wysokie Mazow.; 1930 Warszawa 2: Wilanów (3. X) i Mory; w Morach* w niewielkiej ilości na *Phas. vulgaris* i *Ph. multiflorus* (25. IX H. Jur.).

Phyllosticta phaseolina Sacc. 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu na łodygach i strąkach (H. Jur.).

Ascochyta phaseolorum Sacc. 1926 Sarny (18. VIII War.); 1930 Puławy 1 Nałęczów na fasoli Piechotce (14. VII).

Ascoch. pisi Lib. 1927 Okol. Warszawy na strąkach (6. IX); 1929 Warszawa 1 Rakowiec; 1930 Sarny Z. D. U. T.

Stagonosporopsis Boltshauseri (Sacc.) Died. 1929 Kolno 1 Kisielnica, Wysokie Mazow.* we wrześniu; 1930 Kolno 1 Kisielnica (20. VIII).

Gloeosporium Lindemuthianum Sacc. et Magn. 1926 Puławy (28. VIII L. Kazn.), Sarny (18. VIII War.); 1927 woj. lubelskie w sierpniu, pow. myślenicki pospolicie; 1928 woj. lubelskie j. w.; okol. Wilna na liściach i strąkach na niektórych

odmianach w stopniu b. silnym; **1929** Warszawa 4: Mory w sierpniu (H. Jur.), Zawady, Bronisze, Zbików; Lwów 2: Oświęca (22. VIII) i okol. Lwowa na strąkach szparagówki (6. VIII); Rudki 1 Fredrów (16. VIII), pow. kopyczyński na liść. młodych roślin (4. VII), Wołyń powszechnie; pow. wileński i postawski poraż. średnie; **1930** Brzeziny 1 Regny, Mława (28. VIII), Płońsk 1 Poświętne (27. VIII); Warszawa 4: w Wilanowie najczęściej na odm. *Złoty Deszcz i Bomba* (28. VII. H. Jur.), a także na fasoli włoskiej (IX i 3. X), w Morach dość silnie na niekt. odmianach (H. Jur.), Ursynów (8. IX), Zawady (21. X); Łuck 3: Poddębce, Teremne, Ławrów; Równe 1 Obarów w stopniu dość silnym, Kamień Koszyrski; Wilno i okolice poraż. średnie.

Botrytis cinerea Pers. **1926** Puławy (5. IX L. Kazn.); **1930** Warszawa 1 Wilanów w październiku.

Alternaria sp. **1930** Sarny pole dośw.* na liściach (11. VIII).

Isariopsis griseola Sacc. **1926** Puławy (5. IX L. Kazn.).

Fusarium sp. **1926** Puławy (10. IX L. Kazn.); **1930** Warszawa 1 Mory niewiele na strąkach (25. IX H. Jur.), Grójec 1 Przybyszew na jednym polu b. silne porażenie w formie tra-cheomikozy, 50—75% uschniętych roślin (18. VII H. Jur.).

Bakterjoza. **1929** Kamień Koszyrski* plamy na liściach (24. VII okr. H. Jur.); **1930** Rudki 1 Fredrów na liściach odmian *De Sax*, *Szmelcówka* i *Perłowa Ryżowa* (30. VII).

Mozaika. **1930** Sarny 2: Czudel i Z. D. U. T.; Drohiczyn 2: Popina i Wojna nielicznie.

B ó b.

Uromyces fabae (Pers.) DeBy. **1926** Puławy (2. VIII L. Kazn.), Rybnik 1 poraż. 100%; **1927** N. Sącz (12. VIII zb. J. Zabł.); **1928** Skierniewice (3. VIII), Miechów 1 Polanowice (15. VIII), Kraków 1 Mydlniki (24. VIII); N. Targ 3: Sieniawa, Bielawki, Raba Wyżna (10.—11. VIII zb. J. Zabł.); **1929** Łódź, Błonie 1 Pszczelin; Warszawa 3: Bąki (11. IX H. Jur.), Wilanów, Kuligów; Dubno 1 Strakłów Ruski, Sarny pole dośw.* (6. XI); **1930** Łódź Szkolny Ogr. Bot. silnie (14. XI zb. K. Żel.), Mława (29. VIII), Skierniewice (3. IX); Warszawa 4: Wilanów* (28.

VII), Żbików (10. X), Mory* silne poraż. (10. VIII H. Jur.), Zawady (21. X); Płońsk 1 Poświętne (2. XI); Lwów 1 Oświęca (IX), Horodenka na liściach, łodygach i strąkach bardzo silnie 25. VIII); Włodzimierz 2: Iwanicze i Drewinie; Dubno 1 Warkowicze, Brześć 1 Kolpin szkoła roln., Łuniniec 1 Redigierowo.

Ascochyta pisi Lib. 1928 Częstochowa 1 Goszczyce (22. VI), Miechów 1 Polanowice (22. VIII), Pińczów 1 Kazimierza Wielka (25. VIII), Kraków 1 Mydlniki (24. VIII).

Fusarium falcatum App. et Woll. 1926 Puławy (L. Kazn.).

Fus. subulatum App. et Woll. 1926 Puławy (L. Kazn.).

Fusarium sp. 1930 Warszawa 1 Mory* na zamierających poczeriałych łodygach bobu obok bakterjozy (10. VIII H. Jur.).

Bakterjoza bobu. 1930 Warszawa 1 Mory* j. w.

B o b i k.

Uromyces fabae (Pers.) DeBy. 1929 Zdołbunów 1 Płoska; 1930 Krzemieniec 1 Napadówka, Dubno 1 Warkowicze, Łuck 1 Czarnków, Zdołbunów 1 Nowomalin b. silnie.

W y k a.

Peronospora viciae DeBy. 1928 Miechów 1 Wierzbno*.

Uromyces ervi (Wallr.) Westendorp. 1929 Warszawa 1 Mory na *Vicia hirsuta** (VI zb. B. Dzikowski okr. H. Jur.).

Urom. fabae (Pers.) DeBy. 1930 Kobryń 1 Torokań (3. X okr. H. Jur.).

Ascochyta ervicola Syd. 1929 Warszawa 1 Mory na *V. hirsuta** (VI H. Jur.).

Ł u b i n.

Uromyces lupinicolus Bubak. 1930 Warszawa 1 Mory* na *Lup. angustifolius* razem z *Urom. renovatus* i *Erys. polygoni* we wrześniu (H. Jur.), Pińsk 1 szkoła roln. w Duboi.

Urom. renovatus Syd. 1926 Puławy (28. VII L. Kazn.); 1930 Warszawa 1 Mory* j. w., Pińsk 1 Duboja* razem z *Erys. polygoni* (30. IX ozn. H. Jur.).

Erysiphe polygoni DC. 1929 Kolno 1 Kisielnica, Bielsk Podlaski; 1930 Warszawa 3: Zawady (21. X), Mory* na *Lup.*

luteus i *L. angustifolius* (5. VIII), Wilanów silne poraż. (10. IX H. Jur.); Grójec 1 Drwalew (29. X), Brześć 1 Kołpin, Pińsk 1 Duboja* j. w.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1930 Lublin 1 Zemborzyce.

Cryptosporium leptostromiforme Kühn. 1930 Grójec 1 Księżowola* (26. VII).

Botrytis cinerea Pers. 1926 Puławy (26. VIII L. Kazn.); 1930 Warszawa 1, Wilanów na strąkach i łodydze *Lup. angustif.* (10. IX H. Jur.).

Verticillium alboatrum Rnke et Berth. 1930 Warszawa 1 Wilanów* na *Lup. angustif.* tracheomikoza (10. IX H. Jur.).

Thielaviopsis basicola Zopf. 1930 Koło 1 Kościelec* (12. V).

Ceratophorum setosum Kirchn. 1926 Puławy (26. VIII L. Kazn.); 1927 Puławy od czerwca w dużych ilościach na *Lup. albus*, *L. mutabilis* i *L. hirsutus*.

Fusarium roseum var. *lupini albi* Sacc. 1926 Puławy (L. Kazn.).

Fus. vasinfectum Atk. 1928 wojew. lubelskie w lipcu i sierpniu na *Lup. angustif.*, Lida 1 Bieniakonie na *L. angustif.*: 1929 pow. nowogródzki na wschodach poraż. b. silne; 1930 Zdobunów 1 Nowomalın, pow. lidzki na *L. angustif.* poraż. słabe.

Fusarium sp. 1930 Warszawa 1 Mory* na przedwcześnie zamierających okazach tracheomikoza obok bakterjozy (5. VIII H. Jur.).

Bakterjoza. 1930 Warszawa 1 Mory* j. w.

Soja.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1929 Warszawa 1 Mory; 1930 Warszawa 1 Mory (22. IX H. Jur.).

Ascochyta sp. 1930 Warszawa 1 Wilanów* we wrześniu.

Bakterjoza. 1930 Kolno 1 Kisielnica (24. VIII), Sarny Z. D. U. T. pole torfowe (11. VIII).

Mozaika. 1930 Sarny Z. D. U. T. pole torfowe.

ROŚL. MOTYLKOWE PASTEWNE.

Koniczyna.

Peronospora pratensis Sydow. (**Peron. trifoliorum** DeBy.). 1926 Puławy (9. VIII L. Kazn.).

Uromyces trifolii Lév. 1926 Śląsk dość powszechnie; 1929 Warszawa 1 Rakowiec, Płońsk 1 Omięciny (8. XI), Biała Podlaska, Krzemieniec 1 Białozórka, Równe 1 Gródek, Sarny 1 Police na *Trif. pratense* razem z *Erys. polygoni* (13. VIII); 1930 Warszawa 2: Wilanów* (28. VII) i Mory (27. X), tu i tam na *Trif. pratense* słabe poraż., w Wilanowie razem z *Erys. polygoni* (H. Jur.); Włodzimierz 1 Owadno, Horochów 1 Zamlicze; Krzemieniec 2: Napadówka i Leduchów, Równe 1 Horyngród, Łuck 1 Uhrynów, Kobryń 1 Torokań, Pińsk 1 Duboja szkoła roln. rzadko na ściernisku.

Urom. flectens Lagerh. 1929 Warszawa 1 Żdźary* na ogonkach liść. *Trif. fragiferum* (11. IX H. Jur.).

Erysiphe polygoni DC. 1929 Warszawa 1 Wilanów* na *Trif. pratense* (16. IX H. Jur.); Grójec 2, Lipie we wrześniu na *Trif. incarnatum* silne porażenie (H. Jur.) i Przybyszew; Sarny 1 Police* na *Trif. pratense* (ozn. A. Such.), Kosów Poleski 1 Mereczowszczyzna* na *Trif. medium* (ozn. A. Such.); 1930 Warszawa 2: Mory (17. VIII) na *Trif. incarnatum* silne poraż. i Wilanów (10. VII i 28. VII) na *Trif. pratense* (H. Jur.); Pińsk 1 Duboja szk. roln. rzadko na ściernisku (A. Such.).

Pseudopeziza trifolii (Bernh.) Tuck. 1926 Puławy (11. VIII L. Kazn.); 1930 Warszawa 2: Wilanów (10. VII) słabe poraż. i Mory* (19. IX) słabe poraż. (H. Jur.); Kolno 1 Kisielnica (25. VIII), Biała Małop. 1 Osiek (26. V), Wadowice 1 Klecza Górna (10. X); pow. wilejski poraż. silne.

Gloeosporium caulivorum Kirehn. 1927 N. Targ 2: okolice Bukowiny i N. Targu (VII zb. J. Zabł.).

Polythrincium trifolii Kze. 1928 Sarny pole dośw.* zrzadka na *Trif. pratense*; 1929 Warszawa 2: Mory (H. Jur.) na *Trif. pratense** (4. IX zb. J. Ruskowski) i na *Trif. hybridum** (13. IX) oraz Żdźary* (11. IX) na *Trif. fragiferum* (H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory* we wrześniu na *Trif. pratense* (H. Jur.).

Cereospora helvola Sacc. 1930 Kolno 1 Kisielnica (25. VIII).

Macrosporium sarciniforme Cav. 1927 N. Targ 1 Bukowina w lipcu wszędzie masowo; 1930 Sarny 1 pole dośw.* (25. VIII).

Alternaria tenuis Nees. 1927 Kraków 1 na pośledniejszych nasionach *Trif. pratense* z reguły (p. Korczyńska).

Fusarium vasinfectum Atk. 1928 Lida 1 Bieniakonie na *Trif. repens*.

Bakterjoza. 1930 Kolno 1 Kisielnica (6. VIII).

Cuscuta sp. Kaniańka. 1930 Radomsko 3: Kietlin, Koniecpol i Kruszyna na *Triř. pratense*; Płońsk 1 Omięciny, Krosno 1 Głowienka (14. X), Kołomyja 1 Słobódka Leśna (Warsz.), Pińsk 1 Duboja szk. roln.; pow. dziśniejszy poraż. średnie.

Lucerna.

Peronospora aestivalis Syd. (Per. trifoliorum DeBy). 1926 Puławy (10. VIII L. Kazn.); 1930 Kolno 1 Kisielnica (26. VII), Puławy 1 Kępa* w maju na *Medic. sativa*.

Uromyces striatus Schr. 1929 Warszawa 1 Wilanów* w sierpniu na *Med. sativa* b. słabe porażenie; rosnąca w pobliżu jako chwast *Triř. arvense* porażona silnie (H. Jur.).

Pseudopeziza medicaginis Sacc. 1929 Warszawa 1 Wilanów* w sierpniu na *Med. sativa* silne porażenie razem z *Urom. striatus* w stopniu b. słabym (H. Jur.); 1930 Warszawa 2: Wilanów (10. VII) na *Med. sativa* silne poraż. i Mory* (28. IX) na *M. sativa* dość silne poraż. (H. Jur.).

Nostrzyk.

Ascochyta caulicola Laub. 1926 Puławy na *Melil. albus* (18. VIII L. Kazn.).

Komonia.

Uromyces euphorbiae — corniculati E. Jordi. 1926 Sarny 1 droga Dorotycze-Czudel* (27. zb. M. Strzelecka ozn. H. Jur.).

Botrytis einerea Pers. 1926 Puławy (16. VIII L. Kazn.).

ROŚL. PRZEMYSŁOWE.

Rzepak.

Alternaria brassicae Sacc. 1930 Sarny pole dośw.* na luszczynach (25. VIII).

Len.

Melampsora lini (Pers.) Desm. Rdza lnowa. 1928 Lida 1 okol. Bieniakoń w słabym stopniu, pow. dziśniejszy

poraż. silne; **1929** Białystok, Wileńszczyzna, pow. postawski poraż. średnie, pow. dziśniejszy poraż. silne, Sarny pole dośw.*; **1930** cała Wileńszczyzna w mniejszym lub większym stopniu, Łuniniec 1 Redigierowo na 1 okazie.

Fusarium lini Boll. **1929** pow. dziśniejszy poraż. silne; **1930** pow. dziśniejszy poraż. średnie.

K o n o p i e.

Alternaria sp. **1926** Sarny.

Orobanche ramosa L. w okresie **1927—1930** Kraków.

S ł o n e c z n i k.

Puccinia helianthi Schwein. Rdza słonecznikowa. **1926** Puławy (13. IX L. Kazn.); **1928** Kraków na Oleandrach we wrześniu, Sarny ogród Zakł. Dośw. Upr. Torf. b. silne poraż. Tel. w sierpniu i wrześniu; **1929** Sochaczew 1 Włodzimierzówka, Błonie 1 Chlewnia; Warszawa 2: Konotopy* (11. IX H. Jur.) i Kuligów; Grójec 1 Skowrony (4. IX H. Jur.), Białystok, Zaleszczyki (L. Garb.), Sarny; **1930** Skierniewice (3. X), Płońsk 1 Omięciny Ur. i Tel. (2. IX), Warszawa 1 Mory we wrześniu, Sarny, Kobryń 1 Torokań szk. roln.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. **1926** Puławy (15. IX L. Kazn.); **1928** Opatów 1 Chmielówek (21. IX War.); **1930** Warszawa 1 Mory we wrześniu (H. Jur.), Lublin 1 Zemborzyce, Rudki 1 Fredrów w owocostanie (19. IX), Sarny.

C h m i e l.

Synchytrium aureum Schroet. **1926** Puławy 1 Brzeźce.

Pseudoperonospora humuli Wilson. Mączniak rzekomy chmielu. **1927** wojew. lubelskie i Wołyń w wielu chmielnikach w niewielkiej ilości (Puł.), pow. buczacki (War.); **1928** Kalisz 1 Szczypiorno, Warszawa 1 Wilanów (23. VIII), Pułtusk 1 Rybienko (12. X), Lublin 1 Piotrawin i woj. lubelskie (War.), Rzeszów 1 Czudec (War.); Dubno 4: Mirogoszcza, Kniahinin, Płoska i Sedmiduby; Równe 3: Gródek, Kwasiłów i Glinisk; Łuck 4: Bakowce, Boratyn, Krupa i Stromówka; **1929** Warszawa 1 Wilanów, Błonie 1 Pilaszków; Lublin 2: Zemborzyce

i Lublin (War.); Hrubieszów 1 Poturzyn (War.); Włodzimierz 3: Drewinie, Iwanicze i Dolinka; Dubno 21: Perekale, Łysin, Lisznia, Werbeń, Żabokrzyki, Wołkowyje, Edwardówka, Pelcza, Milcza, Ptycza, Nikitycze, Zahorce Małe, Strakłów, Werba, Snyga, Załuże, Obhów, Trościaniec, Zbytyń, Lipa i Listwin; Zdołbunów 7: Zdołbica, Zdołbunów, Lidawa, Hulcza, Zalesie, Iwaczków i Dermań; Równe 8: Kwasilów, Sedmihrany, Glińsk, Arestów, Podlaski, Nowostawce, Charług i Międzyrzecz; Kowel 2: Kupiczów i Czeniejów; 1930 Puławy* na chmielu dzikim i hodowanym poraż. dość silne (22. V), Lublin 1 Zemborzyce (10. VI War.) poraż. nieznaczne (3. VII); Krasnystaw 2: Fajslawice silne poraż. liści i pędów (28. V), Skorczyce dość silne poraż. (31. V); Zamość 1 Ruskie Piaski (11. VIII i 25. VIII War.), Kieleckie (18. XI), Dubno 1 Wołkowyje; Zdołbunów 10: Pięciogóry, Majówka, Nowomyśl, Tajkury, Urwenna, Józefówka Ujeżdźce, Batkowce, Moszczanica i Córków; Równe 5: Szpaków, Nowokrajew, Zwierchowsk, Hruszwica, Korościatyn; Pińsk 1 przy drodze ze Starych Koni do Sernik na dziko rosnącym chmielu.

Sphaerotheca humuli (Dc.) Burr. Mączniak właściwy chmielu. 1926 Puławy (20. VIII L. Kazn.); 1928 Skiernewice (3. VIII); Warszawa 1 Ursynów (27. VI), Pułtusk 1 Rybienko na szyszkach (18. IX); Dubno 2: Mirogoszcza i Kniahinin; Równe 1 Kwasilów; Łuck 2: Krupa i Boratyn; 1929 Błonie 1 Pilaszów, Białystok 1 Supraśl, Kraków 1 Sikornik (6. X); Dubno 6: Listwin, Młodawa Czeska, Jarosławicze, Łysin, Załuże, Hradki; Równe 1 Wieżyca b. silnie, Kostopol 1 Kazimierka (15. VIII ozn. A. Such.), okol. Wilna na dziko rosnącym chmielu (L. Garb.); 1930 Równe 1 Pustomyty; Zdołbunów 2: Glińsk i Majówka; Sarny 1 przy drodze z Dorotycz do Czudla na dziko rosnącym chmielu; Łuniniec 1 Przedziały — Łachowszczyzna (3. VIII ozn. A. Such.).

Capnodium salicinum Mont. 1928 Gniezno 1 Kosmowo (11. VIII. War.).

Kędzierzawka. W okresie 1928—1930 Dubno 14: Jarosławicze, Perekale, Semiduby, Kniahinin, Płoska, Łysin, Smordwa, Strakłów, Mirogoszcza, Kryłów, Pogorzelce, Wołkowyje, Obhów i Anielin; Zdołbunów 5: Zdołbica, Zdołbunów, Hulcza, Dermań, Glińsk; Równe 4: Kwasilów, Sedmihrany, Międzyrzecz, Zwierchowsk; Łuck 2: Krupa i Stromówka.

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. Guzowatość korzeni. 1930 woj. lubelskie 1 Fajslawice (5. V War.), Zdobunów 1 Płocka w pobliżu dzikiej gruszy, także porażonej guzowatością korzeni.

Cuscuta europaea L. Kanianka. 1930 Grójec 1 Przybyszew na dzikim chmielu w zaroślach nad Pilicą (18. VII H. Jur.).

Tytoń.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1930 Zamość 1 Janowice (25. IX).

Phyllosticta tabaci Passer. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1930 Puławy 1 Karczmiska na machorce (11. VIII).

Bakterjoza. 1928 pow. borszczowski i kołomyjski (ozn. L. Garb.); 1929 Lublin 1 Zemborzyce na odm. Machorka Pomorska (War.), Hrubieszów 1 Turkowice (War.), Krzemieniec 1 (War.) na odm. Machorka Pomorska, Dziubek i Hercegowina (War.); 1930 Puławy 1 Mokradki nieznacznie na liść. (4. VIII).

Mozaika. 1930 Puławy 1 Mokradki (15. VII), Zamość 1 Janowice (25. VII).

Pstrzyca (ospowatość). 1926 Lida 1 Bieniakonie b. silnie, zwłaszcza na machorce, obniżając plon najmniej o 50% oraz wartość i klasę tytoniu; odmiany Burley, Virginia oraz Włoska Machorka ze Scaffatti cierpią mniej; najwięcej ucierpiały rośliny, rosące w pobliżu zarośli brzoźowych (W. Łast.), 1930 pow. borszczowski na 6 plantacjach włościańskich na machorce poraż. ok. 40% liści (11. IX).

ROŚLINY OKOPOWE.

Ziemniaki.

Synchytrium endobioticum (Schilb.) Perc. Rak ziemniaczany¹⁾. 1917 woj. poznańskie Chodzież 1 Wyszyny; 1922 woj. poznańskie Leszno 1 Klonówiec; 1924 woj. śląskie

¹⁾ Dla zupełności obrazu rozszerzania się raka ziemniaczanego podajemy wykaz wszystkich miejscowości, gdzie stwierdzono ogniska tej choroby od czasu jej wykrycia w Polsce na podstawie spisów, ogłoszonych przez Ministerstwo Rolnictwa w Monitorze Polskim Nr. 97 z dn. 28. IV 1926 r., Nr. 106 z dn. 10. V 1927 r., Nr. 43 z dn. 21. II 1929 r., Nr. 53 z dn. 5. III 1930 r. i Nr. 7 z dn. 10. I 1931 r.

Rybnik 4: Brzezie, Ligota Rybnicka, Paruszowice, Wielikąt; **1925** woj. poznańskie Chodzież 3: Dziembowo, Rzadkowo, Stróżewice; woj. śląskie Katowice 1 Giszowice, Rybnik 1 Grabówka; **1926** woj. pomorskie Chojnice 3: Brusy, Czarniż, Kosobudy; woj. poznańskie Wyrzysk 1 Miasteczko; woj. śląskie Lubliniec 8: Boronów, Brusiek, Drutarnia, Kalety, Kochcice, Lisów, Pusta-Kuźnica, Zielona; Tarnowskie Góry 3: Jędrysek, Mikoleska, Truszczyce; Katowice 1 Makoszowy; Rybnik 5: Czernica, Kobyła, Niedobczyce, Rybnik, Rydułtowy; Pszczyzna 2: Piotrowie, Podlesie; **1927** woj. poznańskie Wągrowiec 2: Stawiany, folw. Ignacewo; Kościan 1 Gryżyna; woj. kieleckie Będzin 1 Milowice; woj. śląskie Lubliniec 12: Chwostek, Dębowa Góra, Droniowiczki, Hadra, Kalina, Kochanowice, Koszęcin, Lisowice, Olszyny, Pewonków, Rusinowice, Strzebin; Tarnowskie Góry 2: Boruszowice, Rojca; Świętochłowice 11: Hebzie, Dąbrówka Wielka, Godula, Łagiewniki, Nowe Hajduki, Nowy Bytom, Orzegów, Ruda, Wielkie Hajduki, Zgorzelec, Królewska Huta; Katowice 15: Bielszowice, Bytków, Chorzów, Czarny Las, Halemba, Janów (Giszowice), Katowice, Kochłowice, Kończyce, Mała Dąbrówka, Mysłowice, Pawłów, Siemianowice, Szopienice, Załęska Habda; Rybnik 21: Czerwionka, Godów, Gołkowice, Gorzyce Śląskie, Gorzyczki, Knurów, Kornowacz, Krzyżkowice, Lubomia, Łaziska, Łuków, Niewiadom Dolny, Ochajce, Paniówki, Pietrzkowice, Raszczyce, Rogów, Rój, Sumina, Syrynia, Wielopole; Pszczyzna 3: Kostuchna, Panewnik, Wesoła; Cieszyn 1 Hermanice; **1928** woj. pomorskie Chojnice 4: Gliśno Małe, Lubnia, Olszyny, Zalesie; woj. poznańskie Chodzież 6: Dziembówko, Jeziorki, Niewiemko, Próchnowo, Trzaskowice, Zielony Gaj; Jarocin 3: Góra, Nosków, Roszków, Koźmin 1 Szelejewo (folw. Stefanów); Kępno 3: Lipie, Raków, Trzcinica; woj. łódzkie Konin 6: Chylin, Grzymiszew, Kuny, Olesin, Piorunów, Smarzewo; Koło 1 Powiercie; Łask 2: Brodnia folw. Stary Dwór i Dąbrówka, Świątniki; Radomsko 3: Dobroszyce, Rzaśnia, Suchowola; woj. kieleckie Częstochowa 3: Herby Polskie, Panki, Stany; Będzin 1 Sosnowiec; woj. śląskie Lubliniec 3: Kieszki, Lubliniec, Wesoła; Świętochłowice 1 Lipiny; Pszczyzna 5: Lędziny, Mokre, Niewiadom Górny, Paniowy, Skrbeńko; **1929** woj. pomorskie Chojnice 1 Asmus, Kartuzy 1 Linja; Kościerzyna 2: Dziemiany, Rotębark; woj. poznańskie Wyrzysk 1 Brzostowo; Chodzież 3: Budzyń,

Grabówka, Kąkolewice; Jarocin 2: Boguszyn, Leszczyce; Kępno 1 Rudniczyso; woj. kieleckie Częstochowa 2: Cyganka, Żerdzina; Będzin 1 Dąbrowa Górnicza; woj. śląskie Lubliniec 5 Dyrby, Kokotek, Łagiewniki Wielkie, Woźniki, Wymysłacz; Katowice 1: Nowa Wieś, Tarnowskie Góry 1 Orzech, Świętochłowice 1 Czarny Las; Rybnik 9: Biertułtowy, Bogunice, Boguszewice, Chwalewice, Olza, Pogrzebień, Pszów, Radlin, Żytna (kol. Budzin); Pszczyna 2: Łaziska Górne, Murcki; Bielsk 1 Jasienica; woj. krakowskie Chrzanów 1 Dąbrowa Narodowa, Wadowice 1 Sułkowice-Bolęcina; 1930 woj. pomorskie pow. morski 2: nadl. Luzino, Strzebielino; Chojnice 1 Żabno, Starogard 1 Zimneźdroje; woj. poznańskie Chodzież 12: Dziewoklucz, Kaczory, Klaudja, Krystynka, Morzewo, Ostrówki, Ofelja, Podanin, Prosna, Sokołowo Budzyńskie, Stróżewo, Witkowice woj. łódzkie Łask 3: Karszew, Kiki, Edmundów-Kiki; woj. kieleckie Częstochowa 9: Aleksandrja, Blachownia, Kawki, Kamięnsko, Kłobucko, Korzonek, Hutki, Pietrzaki, Truskolasy Zawiercie 3: Ordon, Pustkowie Koziegłowski, Zawiercie; Będzin 2: Łagisza Stara, Stara Wieś; woj. śląskie Lubliniec 2: Glinica, Horbułowice; Tarnowskie Góry; Katowice 3: Brzęczkowie, Bykowina, Welnowiec; Rybnik 2: Bluszczów, Zawada; woj. krakowskie Biała Małop. 4: Buczkowice, Bystra, Komorowice, Rybarzowice; Chrzanów 5: Długoszyn, Jaworzno, Kąty Moczydło, Trzebionka; Wadowice 2: Rzyki, Sułkowice.

Spongospora subterranea (Wallr.) Johns. P arch prószysty. 1926 Śląsk; 1927 pow. lubliniecki na odm. *Pepo*, *Parnassia* i *Magdeb. Blaue* (ozn. L. Garb.); 1928 Nieszawa 1 Krzyżkowice na zacierach w gorzelnii; 1929 Wyrzysk 1 Czajcze na odm. *Odenwälder Blaue* (ozn. L. Garb.), Oborniki 1 Karolewo na odm. *Industria*, Łomża i pow. łomżyński, pow. Szczuczyn białost., Wysokie Mazow., Kolbuszowa 1 Mazury; Krosno 5: Borek, Dukla, Krościenko, Polany, Potok; Rzeszów 1 Zwięczyca, Dobromil 1 Jasienica Suwczńska; Sambor 3: Niedzielnia, Spas, Topolnica; Drohobycz 3: Medenice, Michałowice, Wróblowice; Lwów 3: Borki Janowskie, Nikonkowice, Siemianówka; 1930 Konin 1 Osiecz; Kolbuszowa 14: Brzezówka, Bukowiec, Dzikowiec Nowy, Huta Przedborska, Jagodnik, Komarów, Majdan, Płazówka, Poręby Huciskie, Przedbórz, Wilcza Wola, Wola Raniżowska, Wola Rusinowska, Zapole; pow. lidzki poraż. słabe.

Phytophthora infestans De By. Zaraza ziemniaczana. 1926 Koło 1 (20. VIII), Białystok 1 (18. VII), Puławy (4. VII L. Kazn.), Radomskie (War.), Śląsk na rychłych do 100% poraż., na późnych do 60%; Przemyśl i okolica na gnijących kłębach w kopcach w kwietniu; Przeworsk 1 (10. VII), Lwów 1 (8. VII), Brzeżany (28. VI), Brody 1 (23. VII), okolice Sarn niewiele; w woj. nowogródzkim i wileńskim pierwsze oznaki fitofory zauważono 24. VII, lecz dopiero we wrześniu choroba wystąpiła silniej, niszcząc ku końcowi miesiąca ulistnienie prawie u wszystkich odmian; większą odporność wykazały odmiany: Gawronek, Silesia, Wohltmann, Parnassia, Belladonna, Gloriosa i Roode Star; zraszanie cieczą bordoską dało następujące nadwyżki plonów: Korona Ces. 12%, Gawronek 16%, Deodara 16,2% (W. Łast.); 1927 pow. cieszyński sporadycznie na wczesnych odmianach, Warszawa 1 (28. VII), Zawiercie 1 (War.), Żywiec 1 na odm. Alma i Nowa Industria (23. VIII), N. Sącz (zb. J. Zabł.), Bochnia 1 na 80 ha 80% poraż., Ropczyce 1 (zb. A. Listowski), Tarnobrzeg 1 na 40 ha 80% poraż. (Krak.); woj. tarnopolskie 3: w dwóch wypadkach na 40 ha 80% poraż., w jednym na 80 ha 80% poraż. (Krak.); Równe 1 (War.); 1928 Warszawa 1 (5. X), Sandomierz 1 (War.), Wołożyn 1 (8. IX War.); w okolicach Lidy i Wilna w niewielkiej ilości, znacznie silniej na ciężkich glebach i na wczesnych odmianach; 1929 Odolanów 1 nieznacznie, Sochaczew 4, Błonie 1, Warszawa 6, Grójec 1, Grodno, Białystok, Bielsk Podlaski, Bochnia 1, Brzesko 1 (7. VIII); pow. lwowski, żydaczowski i kułuski jesienią na kłębach; w połudn.-wschodnich województwach: lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim stwierdzono tylko infekcje kłębów; pow. dubniański i półn. część pow. huckiego; na Wołyniu choroba powszechna; pow. lidzki i postawski poraż. słabe; 1930 pow. wyrzyski, szamotulski, średzki, gostyński, kępiński i inowrocławski w końcu sierpnia w stopniu b. silnym; Wydz. Nasienny Wielkop. Izby Roln. stwierdził porażenie kłębów odm. Parnassia w pow. wyrzyskim, Pepo sel. Uchorowo w pow. szamotulskim, u odmian Farys, Industria, Ponięckie Żółte, Wielkopolanka, Wilejka, Wiarus, No. 28 J. Ł., No. 50 J. Ł. i No. 208 J. Ł. w pow. gostyńskim; Mława (29. VIII), Płońsk 1 na odm. Klio, Brzeziny 1 na odm. Parnassia (6. IX), Skierniewice 1

(3. IX), Grójec 1 (18. VII H. Jur.); Warszawa 3 (17. VII—10. IX), w Morach b. silne poraż. we wrześniu po deszczach (H. Jur.); Suwałki (23. VIII H. Jur.), Węgrów 6 (18. X) poraż. 5—15%, nieznacznie na odm. Wohltmann; Siedlce 1 (17. X) poraż. ok. 30%, Garwolin 1 na odm. Wohltmann nieznacznie, Puławy 1 (22. XI) nieznacznie, Radzyń 1 (17. X); Hrubieszów 5 (24. IX—28. IX) 30—60% poraż., silnie poraż. odm. Deodara i Alma; Miechów 2 (15. IX) na odm. Parnassia; pow. tarnobrzeski 27 miejscowości na 61 zlustrowanych, kolbuszowski 19 na 63 zlustrowanych; Rzeszów 1 (4. IX), Przemyśl 1 (3. XI) na odm. Wezyr zniszczone 33% plonu; pow. lwowski na całym obszarze; Sokal 1 na odm. Hindenburg, Deodara i Gisevius; Rudki 1 (29. IX) na odm. Świtez na 14 ha zniszcz. 10%, Bóbrka 1 (22. X) na kłębach, Horodenka 1 (8. XI), Kołomyja 1 (5. IX) na kłębach; wogóle w połudn.-wschodnich województwach powszechnie silne porażenie kłębów; Krzemieniec 1, Zdołbunów 1, Równe 1, Horochów 2, Łuck 1, Kowel 1, Kostopol 1; na Wołyniu notowano wszędzie silne porażenie; Pińsk 1* (3. X) poraż 50%; pow. wileński, święciański i dziśnieński słabe poraż. liści.

Hypochnus solani Prill. et Delacr. Opilśń łodyg. 1927 Kraków 2: Piekary (25. VII) i Mydlniki; Ropczyce 1 Dębica na odm. Węgrzyn (zb. A. List.); 1928 Częstochowa 1 Panki (12. X), Miechów 1 Hebdów (4. X); 1929 Biała Małop. 1 N. Wies; 1930 Warszawa 2: Chrzanów* (30. VII) silne poraż. (H. Jur.) i Mory (30. VII.) słabe poraż. (H. Jur.); Suwałki 1 Kukowo (23. VIII H. Jur.), Będzin 1 Porąbka (7. VII).

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1927 Żywiec 1 Lipowa (23. VIII) przetrwalniki w naci.

Colletotrichum atramentarium Taub. (Vermicularia varians Duc.) 1930 Warszawa 1 Wilanów* (10. IX H. Jur.).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1926 Sarny (17. VIII War.).

Cercospora concors Sacc. i Cercosp. heterosperma Bresad.¹⁾ Chwościk ziemniaczany. 1926 Sarny (17. VIII War.); 1927 woj. lubelskie w sierpniu, N. Targ 1 Bukowina (zb. J. Zabł.); 1928 N. Targ 3: Sieniawa, Bielanka, Raba Wyżna (10. VIII zb. J. Zabł.); okol. Wilna poraż. 1—3%; 1929 wojew.

¹⁾ Istotnych różnic pomiędzy temi 2 gatunkami, zdaje się, niema.

poznzańskie pospolicie, Błonie 1 Święcice; Wileńszczyzna poraż. słabe; 1930 woj. poznańskie j. w.

Spondylocladium atrovirens Harr. Parch srebrzysty. 1928 Ropczyce 1 Dębica kilka wypadków na jednej z krzyżówek (zb. A. List.); 1929 Krosno 1 Leśniówka, Dobromil 1 Jasienica Suwczańska obok *Spongospora subterranea* i *Rhizoctonia solani* (ozn. L. Garb.), Śniatyn 1 Albinówka skleroty w mięszu kłębów (ozn. L. Garb.); 1930 Tarnobrzeg 4, Kolbuszowa 8; Trembowla 2; Dereniówka i Semenów wiosną w mięszu obok zgnilizny suchej.

Alternaria solani (Macrosporium solani) Ell. et Mart. 1926 Sarny nielicznie (18. VII War.); 1928 woj. lubelskie w połowie września, Ropczyce 1 Dębica w 2 wypadkach na odm. Polanin (A. List.), w okolic. Wilna na dolnych liściach; 1929 pospolicie w pow. grodziskim i kępińskim, Włocławek 1 Stary Brześć (ozn. L. Garb.), Pułtusk 1 Dębe, Żółkiew 1 Zgoda (6. IX War.); pow. wileński, postawki i brasławski poraż. słabe; 1930 Konin 1 Piotrowice, Koło 1 Kościelec (15. VII), Płońsk 1 Poświętne na odm. Alma; Warszawa 3: Marcein (26. VII), Wilanów (10. IX H. Jur.) i Mory w sierpniu (H. Jur.); Grójec 2: Drwalew (18. VIII) i Grójec (8. VII); Rawa Mazow. 2: Kurzeszyn i Rawa Mazow. (15. VII); Rudki 1 Fredrów razem z fitoftorą (16. IX i 29. IX), Horodenka (25. VIII), Suwałki* razem z fitoftorą (23. VIII H. Jur.); pow. wileński.

Fusarium Martii App. et Woll. 1926 Puławy (5. IV L. Kazn.).

Fus. solani Sacc. 1926 Przemyśl i okolice w kwietniu na gnijących kłębach w kopcach; 1930 okol. Wilna poraż. średnie.

Fusarium sp. 1926 Śląsk, Sarny; 1927 Ropczyce 1 Dębica w wilgotnych miejscach w czasie kopania na odm. Nowe Różowe (A. List.); 1929 Płońsk 1 Omięciny w kopcach; Dubno 2: Zahorce i Kamienica; Równe 2: Basowy Kąt i Rusywel; Słonim 1 Nowe Dziewiątkowicze obok parcha pospolitego (ozn. P. Leszczenko); 1930 Krzemieniec 2: Oryszkowice i Katerburg; Zdołbunów 1 Brodów, Dubno 1 Bortnica; Równe 3: Szubków, Tudorów, Lubomirsk; Łuck 1 Charlupy, Włodzimierz 1 Turyczany.

Tracheomikoza kłębów. 1929 pow. lwowski obok parcha pospolitego i srebrzystego (11. V), p. sokalski (6. VII), Przemyślany 1 Gliniany (23. V); prócz tego na jesieni w pow.

rzeszowskim, żółkiewskim, rohatyńskim i kołomyjskim; 1930 Tarnobrzeg 9, Kolbuszowa 6.

Sucha zgnilizna kłębów. 1926 Śląsk; 1928 Sieradz (9. XI), Sochaczew (22. XI), Lida 1 Bieniakonie; 1929 Łask 1 Garczyn, Łęczycza, Warszawa 1 Mory, Radzymin 1 Tuszcz, Płońsk 1 Omięciny, Ostrołęka, Biała Podlaska 1 Rozkosz; jesienią podczas wykopków w powiatach: Kolbuszowa, Krosno, Dobromil, Kamionka Strumiłowa, Podhajce i Rohatyn; 1930 Konin 1 Sławsk; Warszawa 2: Zielonka (10. V) i Zakroczym (8. VII); Białystok (7. I); podczas lustracji jesiennej w pow. tarnobrzesckim w 27 miejscowościach na 61 lustracyj i w kolbuszowskim w 29 na 63; Przemyśl 1 Stubno obok fitoftory, Sokal 1 Tartaków na odm. *Hindenburg* i *Deodara* (3. XI), Bóbrka 1 Wybranówka obok fitoftory, Śniatyn (12. XII), Kołomyja 1 Łuczki; wiosną w kopcach i w piwnicach w powiatach: Krosno, Stary Sambor, Gródek, Lwów, Stryj, Skole i Trembowla; Brześć n/Bugiem poraż. 10%, na odm. *Silesia* 80—90%; Kobryń 1, Pińsk 1 Planta Murowana na 2 ha poraż. 15%, na 9 ha 35%; Sarny 16: W. Budki Snowidowickie, Towgyna, Białowież, Dymitryja, Karpiłówka, Rokitno, Buda, Budki Snowidowickie, Dercz, Jasnogóra, Małe Siedliszcze, Okopy, Borowina, Dolhan, Sawy, Łomsk; Wilno 1 Mejszagola (8. III War.).

Rhizoctonia solani Kühn. Ospowatość kłębów i parch wgłębiony. 1928 Lida 1 Bieniakonie w słabym stopniu; 1929 powszechnie w pow. Gniezno, Środa, Jarocin i Kępno; pospolicie, lecz niegroźnie w pow. Tarnobrzeg, Kolbuszowa, Rzeszów, Dobromil, Lisko, Lwów, Żółkiew, Stryj, Rohatyn, Trembowla i Złoczów; Łańcut 1 Głuchów, jako przyczyna zgnilizny kłębów; pow. wileński poraż. słabe; 1930 Konin 2: Barłogi i Piotrowice; Kutno 2: Śmiechów (14. X) i Kutno (17. X); Warszawa 2: Chrzanów (30. VII) i Mory w sierpniu słabe poraż. (H. Jur.); powszechnie na Śląsku i w woj. poznańskim w pow.: Międzychód, Szamotuły, Oborniki, N. Tomyśl, Kościan, Śrem, Środa, Jarocin, Grodzisk, Gostyń, Pleszew, Ostrów. Zgnilizna kłębów w związku z rizoktonią wystąpiła na wiosnę — Lwów 3: Podciemno, Podliski Małe, Einsiedel; Stary Sambor 1 Niedzielna; na jesieni — Tarnobrzeg 8: Chwałowice, Cygany, Dąbrowica, Jadachy, Radomyśl, Sielec, Turka, Wrzawy; Kolbuszowa 3: Huta Przedborska, Markowizna, Wola Raniżowska.

Ospowatość kłębow stwierdzono w 14 miejscowościach w pow. tarnobrzeskim i w 17 w kolbuszowskim.

Rhizoctonia violacea Tul. 1929 Drohobycz 1 Medenice, słabe porażenia jesienią; 1930 Żydaczów (4. II) słabe poraż.

Actinomyces scabies Güssow. **Parch pospolity.** 1926 na Śląsku powszechnie; 1927 Zawiercie 1 Myszków (War.), Ropczyce 1 Dębica; 1928 Słupca (6. X); Radomsko 2: Rzeki (22. X) i Kijów (25. X); Grójec 1 Kąty (13. X); Sochaczew 3: Kozłów, Żylin Stary i Leonów (27. IX); Warszawa 1 Ustanów, Mińsk Mazow. (5. X), Pułtusk 1 Nasielsk (8. XI), Ciechanów 1 Krośnice (5. XI), woj. lubelskie, Częstochowa 1 Panki (2. VIII), Zawiercie (13. XII), Miechów 1 Nieszków (1. XII), Chrzanów 1 Jaworzno (4. X), Biała Małop. 1 Bulewice (23. X); Myślenice 2: Krzyńków (17. X) i Myślenice (23. X); Limanowa 1 Kamionka Mała (31. XI), Tarnów 1 Koszyce Wielkie (23. X i 30. X), Ropczyce 1 Dębica na odm. E o s, Pińsk 1 Horodyszczce (6. X War.); 1929 Łask 2: Gorczyń i Annolesie; Łódź, Brzeziny 1 Tomaszów Mazow.; Rawa Mazow. 2: Żelechlin i Rawa Mazow.; Błonie 1 Radziejowice; Sochaczew 6: Janówek, Sianno, Tasin, Janów, Babin, Włodzimierzówka; Warszawa, Radzymin 1 Ślązawy, Płońsk 1 Omięciny, Sierpc, Ostrołęka, Białystok, Kolno 1 Mały Płock, Grodno, Miechów 1 Jaksice, Chrzanów 1 Jaworzno (24. IX), Biała Małop., Żywiec, Brzesko (18. X); w Małop. Wschodniej w pow.: Kolbuszowa, Łańcut, Rzeszów, Strzyżów, Krosno, Przemyśl, Dobromil, Lisko, St. Sambor, Drohobycz, Gródek Jag., Sokal, Rohatyn, Żydaczów, Stryj, Kałusz, Stanisławów, Kołomyja, Śniatyn, Horodenka, Podhajce, Złoczów, Kamionka Strumił.; parch pospolity jest w poł. wschodnich województwach najbardziej rozpowszechnioną chorobą kłębow ziemniaczanych, przyczem największe rozpowszechnienie stwierdzono w zachodnich powiatach wojew. lwowskiego; najpospoliej spotyka się forma płaska parcha (ok. 57%), rzadziej wgłębiona (ok. 31%), a najmniej wypukła (ok. 12%); większość kłębow, porażonych parchem, zwłaszcza wgłębionym, była równocześnie zaatakowaną przez nicienie; w pow. lidzkim silne porażenie; 1930 wojew. poznańskie jedna z najpowszechniejszych chorób ziemniaka; Konin 3: Piorunów (4. X), Mikorzyn, Dobroszyn parch płaski i wypukły (4. X); Łódź (5. XI), Brzeziny 1 Gałkówka (11. XI zb. K. Żel.); Kutno 3: Luszyn, Żychlin (19. III), Śmiechów (14. X); Płock (3. VII).

Mława (29. VIII); Warszawa 4: Rutkowice (11. XII), Warszawa parch wglębiony (9. VIII), Stara Iwiczna p. wglęb. (9. VIII), Mory (30. VII H. Jur.); Rawa Mazow. 1 Łęgonice; w wojew. łódzkim i warszawskim przeważnie parch płaski; Radom 1 Zameczek Ostrów (20. IX War.), Miechów (10. X); Tarno brzeg 20, Kolbuszowa 22, pow. jaworowski, bohorodczański, kamionecki; Łuck 2: okol. Borowicz i Worotniowa silne poraż.; Kostopol 1 okol. Berestowca silne poraż.; zresztą na Wołyniu powszechny; Sarny 17: Niemowicze poraż. ok. 30%, Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf., Czudel, Teodorówka, Jasnogóra, Kręta Słoboda, Małe Siedliszcze, Dołhan, Wielkie Budki Snowidowickie, Białowież, Dymitryja, Borowina, Karpilówka, Rokitno, Buda, Dercz, Sawy; Pińsk 4: Chmielnik poraż. 30%, Planta Murowana na 9 ha odm. wczesnych 35% poraż., Duboja szk. roln. na odm. wczesnych, Lemieszewicze na odm. Janówki; pow. lidzki poraż. dość silne.

Liściozwój. 1927 Biała Małop. 1 Dańkowice na odm. Deodara (22. VIII); 1928 Ropczyce 1 Dębica, Lida 1 Bieniakonie i okol. Wilna ok. 1%; 1929 Miechów 2: Skrzyszowice na odm. Deodara 0,75%—1% (1. VIII), Polanowice na odm. Hindenburg 5%, Parnassia 30—40% (1. VIII); 1930 Skierniewice (13. VII); Warszawa 2 (H. Jur.): Synów (17. VII) i Mory w lipcu; Płońsk 1 Poświętne na odm. Gisevius i Industria (27. VIII), Sokołów 1 Repki (21. VIII War.).

Mozaika. 1928 Ropczyce 1 Dębica rzadko na odm. Polanin, Lida 1 Bieniakonie w słabym stopniu; 1930 Kobryń 1 Kamień Królewski poraż. 60%, na odm. Łucja 100%; Sarny 2: Zakł. Dośw. Upr. Torf. i Czudel; Łuniniec 2: Lubożerdzie i Dworzec.

Kędzierzawka. 1928 Ropczyce 1 Dębica prawie na wszystkich odmianach z wyjątkiem odm. Gea, Ryngraf, Orwid i Gracja (A. List.); 1930 Płock (3. VII), Kamień Koszyrski.

Smugowatość. 1930 Skierniewice w doświadcz. wazonowych (5. VII), Warszawa 1 Mory w sierpniu (H. Jur.).

Czarna nóżka. 1926 Strzelno 1 Lenartowo (15. VI War.), Śląsk dość powszechnie poraż. do 2%, Lida 1 Bieniakonie w ilości nieco większej, niż zwykle; 1927 Śląsk rozpowszechniona na całym obszarze głównie na odm. Parnassia; N. Targ 3: Bukowina, Białka, Szaflary (zb. J. Zabł.); woj. łwowskie 1 Miejsce

Piastowe (Krak.); **1928** Śląsk sporadycznie; N. Targ 3: Sieniawa, Bielanka, Raba Wyżna (16. VIII zb. J. Zabł.); Ropczyce 1 Dębica na odm. *Ursus*, okol. Wilna poraż. ok. 5%; **1929** Wydz. Nasienny Wielkop. Izby Roln. zanotował w 12 miejscowościach na 322 lustracje; Rawa Mazow. 2: Chodków i Rawa Mazow.; Grójec 2: Góra Kalwarja, Dębówka; Warszawa 2: Choszczówka i Warszawa; Pułtusk 1 Jadwisin, Wysokie Mazow. 1, Garwolin 1 Miasków; w Wileńszczyźnie rzadko; **1930** Wydz. Nasienny Wielkop. Izby Roln. zanotował w 27 miejscowościach na 332 lustracje; Łask 1 Stary Dwór, Skierniewice 1 (28. VI); Warszawa 2: Orężne (28. VIII) i Mory w sierpniu w b. małym stopniu (H. Jur.); Płock 1 (20. VIII), Płońsk 1 Poświętne na odm. *Early Rose i Jubel* (27. VIII), Będzin 1 Porąbka (29. VI), Miechów 1 Polanowice (22. VII); Dubno 2: Kniahinin, gm. Warkowicze; Łuck 1 Trościaniec, Luboml 1 Zalesie, Sarny 1 Dorotycze ośrodek szkolny, Drohiczyn 1 Upirów, Łuniniec 1 Dębniaki; w pow. osmiańskim i wileńskim poraż. słabe.

Bakterjoza liści. 1930 Skierniewice w dośw. nawozowych (5. VII).

Bakterjoza główek precikowych. 1927 wojew. kieleckie i krakowskie* pospolicie.

Bakterjoza kiełków. 1926 Lida 1 Bieniakonie na odm. *Wohltmann 34 Lochowa* odsiew z Bieniakoń obniżyła plon o 12% i zawartość skrobi o ca 2%; występuje od 3 lat (W. Łast.).

Bakterjoza pierścieniowa. 1926 Śląsk pospolicie, Sarny 1 (18. X War.); **1927** Włodawa 1 Horodyszczce (3. II War.), Olkusz 1 Wola Libertowska na odm. *Nowa Industrija* (14. IX), Ropczyce 1 Dębica: w jednym wypadku *Bact. solanacearum E. F. Smith*, w drugim *Bact. sepeдонicum Spieck.*, w trzecim obydwie gatunki; **1928** Pułtusk 2: Jadwisin na odm. *Wohltmann* w marcu; Zegrze (11. VI); **1929** Łódź 2: Nakielnica i Aleksandrów Łęczycki; Sochaczew 1 Włodzimierzówka, Mińsk Mazow. 1 Mienia, Łomża, Biała Podlaska 1 Rozkosz (War.), Dąbrowa 1 Wójcina (11. V); Kolbuszowa 1 Mazury jesienią, w następnym roku w tej samej miejscowości nie stwierdzono; Rohatyn 1 Żórawienko; pow. brasławski („bakterjoza naczyń“); **1930** Konin 2: Osiecz i Barłogi; Płońsk 1 Omięciny (2. XI), Warszawa 1 Olszyny (23. X); Wołkowysk 3: Endry-

chowce, Roś, Skrzybów (15. X); Kozienice 1 Brzoza (10. X War.), Horochów 1 Zwiniacze, Łuck w północnej części powiatu, Kowel 1 Włodzimierzec, Luboml 1 Kostań, Kostopol 1 Mokwin, Wilno-Troki 1 Mejszagoła (8. III War.).

Mokra zgnilizna kłębów. 1926 Śląsk; 1927 Zawiercie 1 Myszków (22. XI War.), Ropczyce 1 Dębica *Bacill. solaniiperda* Mig. (ozn. A. List.), Równe 1 Koleśniki (6. V War.); 1928 Sochaczew (22. XI), Pułtusk 1 Świeszewko (13. XII), Sandomierz 1 Wilczyce w gorzelnii (War.), Lida 1 Bieniakonie w słabym stopniu; 1929 wojew. poznańskie sporadycznie, Sieradz 1 Pstrokonie, Łódź 1 Nakielnica; Sochaczew 2: Sianno i Babin; Warszawa 3: Rakowiec, Dębinki i Mory (20. XI); Mińsk Mazow. 1 Mienia, Pułtusk 1 Dębe, Łomża, Kolno 1 Mały Płock, Grodno, Będziń 1 Wojkowice Kościelne (War.); w województwach połudn. wschodnich dzięki długotrwałej suchej pogodzie w ciągu lata i jesieni w b. słabem nasileniu w powiatach: Kolbuszowa, Sambor, Rudki, Żółkiew, Żydaczów, Horodenka, Czortków, Kamionka Strum.; pow. wileński poraż. średnie; 1930 wojew. poznańskie j. w., Śląsk wyjątkowo silnie, dochodząc w końcu wykopków do 20%, a po wykopaniu do 60%; Konin 1 Piorunów (3. X), Lipno 1 Lenie Duże (17. XI), Kutno (15. X), Płock (20. VIII); Warszawa 3: Rutkowiec (11. XII), Mory i Wilanów (10. IX H. Jur.); Garwolin 11: Puznów ok. 20% poraż. kłębów (8. X), Niecierplin ok. 50% poraż. (8. X), Rębków 30% (8. X), Leszczyzny, Wola Rębkowska, Sulbiny ok. 40% poraż. kłębów (9. X), Rowy 60% poraż. (10. X), Ślizz 25% poraż. (10. X) pomimo to, że ziemniaki były przebrane 29. IX i odrzucono 50%, Chotyń 30% poraż. (10. X), Trojanów 50% (10. X), Ryki 20% (11. X); Węgrów 2: Miedzna odm. Poranki 90% poraż. (18. X), Warchoły 70% poraż. (19. X); Włodawa 1 Botyn ok. 40% kłębów zgniło w kopcach (19. X); w pow. tarnobrzeskim w 13 miejscowościach na 61 lustracyj, w kolbuszowskim b. silnie w 34 miejscowościach na 63 lustracje; silniejszą infekcję zanotowano pozatem w wojew. lwowskim w powiatach: Nisko, Rzeszów, Przemyśl, Stary Sambor, Lwów, Sokal 1 Tartaków na odm. *Hindenburg* (3. XI), w pow. sokalskim przec. ok. 10% zgniłych; Drohobycz 4: Hubicze, Rabczyce, Opary, Rychcice; w wymienionych miejscowościach w pow. drohobyckim z powodu masowego gnicia w połowie listopada odrzucono przy przekopowaniu 20% kłębów; w wojew.

stanisławowskiem w powiatach: Stryj, Śniatyn 1 Popielniki 20—40% zgniłych, Rohatyn w 2 wioskach ok. 25% zgniłych; w woj. tarnopolskiem w pow.: Trembowla, Tarnopol, Złoczów w 2 miejscowościach ok. 20% zgniłych, Radziechów; pow. horochowski b. intensywnie, Włodzimierz 1 okol. Bindagi, Zdołbunów 1 Chorów; Równe 3: Aleksin, Żytyń, Samostrzały; Kostopol 2: Mokwina i Antonówka; Dubno 1 gm. Sudobicze, Luboml 1 okol. Szacka, w północnej części powiatów łuckiego i kowelskiego; Sarny 3: Dołhan, Rokitno, Sarny; Pińsk 1 Planta Murowana na 2 ha 15% zgniłych i na 4 ha 30% zgniłych, Łuniniec 1 Lubożerdzie na odm. Wohltmann; pow. wileński w okol. Wilna bakterjoza w połączeniu z *Fusarium solani* poraż. średnie.

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. Rak pozorny. 1929 Kolbuszowa 1 Mazury na paru niedużych kłębach (8. XI ozn. L. Garb.).

Rdzawa plamistość mięszu. 1927 Górny Śląsk sporadycznie ponad 50%; **1928** Śląsk pojaw słaby; **1929** Warszawa 1 Mory (20. XI), Biała Małop. 1 N. Wieś (14. V), Kolbuszowa 1 Mazury, Lwów 1 Krzywczyce, Rohatyn 1 Żurawienko, Złoczów 1 Zgoda, pow. wileński poraż. średnie; **1930** Konin 1 Sławsk, Płock 1 Leszcze Szlacheckie w listopadzie; Śląsk na całym obszarze silny pojaw tylko w niektórych gospodarstwach, głównie na odmianach hod. Kameke; Kozienice 1 Brzoza (10. X War.), w pow. tarnobrzeskim stale, pow. kolbuszowski w 13 miejsc.; w okolic. Wilna poraż. średnie.

Kaniańka. 1930 Krosno 1 Głowienka *Cuscuta arvensis* Beyr. (14. X ozn. L. Garb.), Tłumacz 1 Hostów na 10 morg. plantacji opanowane ok. 20% krzów prawdop. *Cusc. europaea* L. (7. X).

Buraki.

Peronospora Schachtii Fuck. Mączniak rzekomy. 1928 Inowrocław 1 Więclawice na burakach pastewnych i cukrowych (17. VII Krak.).

Uromyces betae (Pers.) Tul. Rdza buraka. 1926 Śląsk na bur. pastewnych; **1928** Koło 1 Kościelec (27. VIII), Miechów 1 Polanowice (22. VIII); **1929** Grodzisk 1 Kobylniki; Inowrocław 2: Gnyszczewko, Rucewko; Września 1 Miłosław, Rawicz 1 Chojno, Kępno 1 Słupia, Bielsk Podlaski; **1930** woj.

poznzańskie; Koło 1 Kościelec buraki pastewne porażone silnie, cukrowe mniej, Kutno 1 Śmiechów (14. X); Warszawa 2: Żbików, Mory* niewiele (29. IX), późną jesienią w październiku dość dużo (H. Jur.); Grójec 1 Drwalew Ur. i Tel. (25. X), Puławy* na burak. éwikłowych (29. IX).

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1929 Sierpc.

Phoma betae (Oud.) Frank. 1928 Kutno (9. VIII); **1929** Płońsk 1 Poświętne, Warszawa 1 Natolin, Błonie 1 Pszczelin, Żydaczów 1 (okr. P. Leszcz.).

Phyllosticta betae Oudem. 1927 Włocławek 1 Stary Brześć (okr. H. Jur.), Równe 1 Szpanów (15. VII War.); **1929** Płońsk 1 Poświętne* (5. VIII H. Jur.); **1930** Warszawa 1 Mory b. słabe poraż. (29. IX H. Jur.); **1930** Warszawa 1 Mory b. słabe poraż. (29. IX H. Jur.); Sarny pole dośw.* (11. VIII zb. M. Strzelecka).

Ascochyta betae Prill. et Delacr. 1927 Włocławek 1 Stary Brześć* (15. VII); **1930** Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf*. na 1 okazie (11. VIII).

Cercospora beticola Sacc. Chwościk buraczany. 1926 Kalisz 1 Rzegocin (2. IX), Koło 1 Kościelec (7. XI), Włocławek 1 Stary Brześć (11. X), Kutno 1 Głaznów (31. VIII), okol. Warszawy we wrześniu, Puławy (1. VIII i 12. VIII L. Kazn.), Włodawa 1 Dobra Milanowskie (20. X), Zamość 1 Bortatycze (30. VIII), Małopolska Wschodnia na całym obszarze masowo, Sarny (17. VIII War.); **1927** Nieszawa 1 Zagajewice (2. XI), Włocławek 1 Stary Brześć (15. VII), Płock 1 Kiełtyki (25. VIII); Warszawa 2: Mory (28. VII) i okol. Warszawy (6. IX); woj. lubelskie b. silnie, pow. pszczyński silniej w 1 majątku; Kraków 2: Górka Narodowa i Mydlniki na bur. cukrow. i pastewn.; N. Targ 1 Sromowce Niżne (zb. J. Zabł.), Równe 1 Szpanów (15. VII War.); **1928** Toruń 1 Dźwierzno rzadko, Inowrocław 1 Więclawice (13. VII Krak.), Koło 1 Kościelec (27. VII), Łask (15. VIII), Kutno (9. VIII), Warszawa 1 Bronisze (15. VIII); Grójec 2: Przybyszew (21. VIII) i Dańków (9. XI); Lublin 1 Motycz na kłębkach nasiennych (18. I War.), w woj. lubelskim pojawia znacznie słabszy od zeszłorocznego; w pow. pszczyńskim i rybnickim pojawia słaby; Miechów 1 Polanowice (22. VIII), Kraków 1 Mydlniki na bur. cukrowych i pastewn., Sarny pole dośw. słabe poraż. buraków odmianowych, Lida 1

Bieniakonie i okol. Wilna w słabym stopniu; **1929** Włocławek 1 Stary Brześć, Plock, Płońsk 1 Poświętne; Warszawa 5: Rakowiec, Zawady, Natolin, Mory, Kuligów; Błonie 1 Pszczelin, Grójec 1 Przybyszew; Łomża 2: Ostrołęka i Łomża; Kolno 1 Kisielnica, Wysokie Mazow.; Białystok 2: Supraśl i Białystok; Lublin 1 Zemborzyce, Pińczów 1 Sielec (ozn. L. Garb.), Biała Małop. 1 N. Wieś (2. IX), okol. Krakowa (6. X), Ropczyce 1 Pilzno (22. VIII); Przemyśl 2: Bolestraszyce, Iskań (24. X); Żółkiew 2: Zgoda, Żółtańce (6. IX); Sokal 1 Uhrynów (14. IX), Przemyślany 1 Połtew poraż. ok. 8%; Horochów 2: Zwiniacze i Chołoniów; Dubno 1 Smordwa, Łuck 1 Połonka, Równe 1 Basowy Kąt; **1930** w woj. poznańskim dość często w powiatach: Szamotuły, Oborniki, N. Tomyśl, Wolsztyn, Kościan, Śrem, Grodzisk, Gostyń, Rawicz, Krotoszyn, Kępno, Ostrów, Ostrzeszów, Pleszew, Koźmin, Jarocin, Gniezno; Koło 1 Kościelec poraż. słabe, Łódź szkolny ogr. botan. na bur. ćwikłow. (14. XI zb. K. Żel.), Kutno 1 Śmiechów (23. VIII i 14. X), Mława (27. VIII); Płońsk 1 na bur. pastewn. Eckendorfskich żółtych i czerwonych, Pólcukrowych i Marnutach (21. VIII i 27 VIII), Skierniewice (3. IX); Warszawa 3: Wilanów i Synów (10. VII i 18. VII H. Jur.), w Morach* słabe poraż. już w maju, w jesieni po deszczach silne (H. Jur.); Puławy* na bur. ćwikłow. (25. IX), Sandomierz 1 Żurawica (11. IX), Miechów 1 Radziemice (10. X), Zawiercie 1 Koziegłówki (11. VIII), Będzin 1 Porąbka (7. VII); Śląsk na bur. pastewn. i cukrow. w $\frac{1}{2}$ poraż. średnie, w $\frac{1}{2}$ silne; Horochów 1 Bużany, Włodzimierz 1 Owadno, Dubno 1 okol. Młynowa, Kobryń 1 Torokań szkoła roln. nieznacznie, Pińsk 1 Duboja szk. roln.; Łuniniec 2: Lubożerdzie i Srebrnica* (21. IX); pow. święciański poraż. średnie.

Sporidesmium putrefaciens Fuck. 1930 Warszawa 1 Marcelin (26. VII).

Alternaria tenuis Nees. 1928 Miechów 1 Wierzbno (26. VI).

Stilbella sp. 1927 Kraków 1 Górka Narodowa na bur. cukrow. i pastewn.

Rhizoctonia violacea Tul. Dusikorzeń. 1930 Kutno (17. X), Ciechanów na bur. cukrow. (30. X), Kolbuszowa 1 folw. Kolbuszowa; Lwów 5: Krotoszyn, Kozielniki, Konopnica, Prusy, Milatycze; Rudki 2: Michalewice, Nowosiółki Gościnnie; w Małop. Wsch. nigdzie w rozmiarach groźniejszych.

Actinomyces sp. Parch wgłębiony albo **pierścieniowy**. 1929 Chodzież 1 Zielony Gaj w silniejszym stopniu, zresztą w woj. poznańskim sporadycznie; 1930 woj. poznańskie, Równe 1 Bojanówka.

Bacterium scabieganum Fab. Parch wypukły. 1928 Miechów 1 Polanowice (8. X); 1930 Kutno 1 Święciany, Warszawa 1 Mory w październiku podczas kopania poraż. dość silne, Miechów 1 Radziemice (11. X).

Bacillus tabificans Delacr. 1928 Równe 1 Cukrownia Szpanów (14. VIII War.).

Bakterjoza liści. 1929 Kopyczyńce 1 Wasylkowce na bur. cukr. (19. VIII ozn. P. Leszcz.); 1930 Łuniniec* (12. VII).

Bakterjoza śluzowa korzeni. 1927 Kutno (26. VIII); 1930 Kutno (17. X), Ciechanów (31. X); pow. słonimski poraż. słabe.

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. Guzowatość korzeni. 1929 Płock 1 Nakwasin, Grójec 1 Lipie, Łomża 1 Długobon, Białystok; pow. przemyski sporadycznie (19. XI), pow. krośnieński (17. XII), Łuck 1 Nieśwież; 1930 Konin (4. XI), Brzeziny (12. X zb. A. Siedzieniewski), Lipno na bur. pastewn. (20. X), Wysokie Mazow. 1 Krzyżew (30. X); Łuck 3: Boratyn, Poddebce, Ławrów.

Mozaika. 1930 Drohiczyn 1 Wojna.

Zgorzel liści sercowych i sucha zgnilizna korzeni. 1928 Kutno (13. IX), woj. lubelskie na bur. cukrow. w sierpniu i wrześniu; 1930 Warszawa 1 Wilanów na wysadkach (28. VII H. Jur.), Grójec 1 Drwalew (17. VII), Lublin 1 cukrownia Garbów, Przemyśl 1 Komarnica obok *Fusarium sp.* (30. VIII).

Zgorzel korzeniowa siewek. 1926 Przeworsk na bur. cukrowych od szeregu lat, Drohobycz 1 Winniki na burak. pastewn. poraż. ok. 25%; 1928 pow. lubaczowski w lipcu, Lida 1 Bieniakonie poraż. ok. 40% z udziałem *Phoma betae*; 1929 woj. poznańskie występuje co rok w różnym nasileniu, Śniatyn 1 Illińce w czerwcu (*Pythium de Baryanum*); 1930 woj. poznańskie, Warszawa 1 Zarzęcin-Wiązowna (7. VI), Bochnia 1 Lipnica Dolna (2. VI); pow. wileński poraż. słabe.

M a r c h e w.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1930 Warszawa 2: Mory na wysadkach marchwi pastewnej i jadalnej (24. V H. Jur.), Synów (17. VII H. Jur.).

Cladosporium sp. 1930 Rawa Mazow. (15. VII).

Macrosporium cladosporioides Desm. 1928 Miechów 1 Polanowice (11. IX).

Macrosporium sp. 1930 Rawa Mazow. (15. VII).

Cercospora apii Fres. var. **carotae** Passer. 1926 Puławy 1 (1. IX L. Kazn.); 1927 Kutno (8. IX); 1929 Białystok 1 Supraśl.

Fusarium sp. 1926 Puławy (5. IX L. Kazn.).

Bacillus carotovorus Jones. 1928 Miechów 1 Polanowice (11. IX).

Bakterjoza. 1929 Płock na marchwi pastewnej; 1930 Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf. pola torfowe gnicie korzeni nasiennika.

R z e p a.

Erysiphe polygoni DC. 1929 Białystok.

Alternaria brassicae Sacc. 1928 Sarny pole dośw.* (19. X).

B r u k i e w.

Plasmodiophora brassicae Wor. 1926 Pomorze 1 (17. XI War.).

Erysiphe polygoni DC. 1929 Grójec 1 Przybyszew; 1930 Warszawa 1 Mory na liściach w stadjum *Oidium* (25. IX H. Jur.).

Pseudomonas campestris Sm. 1930 Warszawa 1 Mory w sierpniu 1 okaz (H. Jur.).

ROŚL. WARZYWNE.

C e b u l a.

Peronospora Schleideni Ung. **Mączniak rzekomy.** 1926 Lipno 1 Karnkowo (10. VI), Płock (31. V); Warszawa 2: Rakowiec i Warszawa (17. VII); Puławy (7. VI L. Kazn.), Grodno 1 Stanisławów (Sar.), Radomskie (War.); 1927 Warszawa 2: Rakowiec (30. VI) i Mory (28. VII); Lublin 1 Zemborzycze (15. VII); 1928 Wilno; 1929 Warszawa 5: Rakowiec, Mory, Natolin, Warszawa, Wilanów w sierpniu razem z *Macrosporium parasiticum* (H. Jur.); Błonie 1 Pszczelin; Grójec 3: Przybyszew, Lipie, Ślepowola; Łomża 2: Gięczyn i Łomża;

Kolno 1 Kisielnica, Białystok, Dubno 1 gm. Młynów na pojedynczych okazach, Równe 1 osada Krechowiecka; **1930** Warszawa 2 (H. Jur.): Żbików (10. X) i Mory (14. VII); Grójec 1 Przybyszew (18. VII); Rawa Mazow. 2: Kurzeszyn i Rawa Mazow. (15. VII); Dubno 1 gm. Młynów masowo.

Urocystis cepulae Frost. Głownia cebuli. **1928** Garwolin 1 Drażgów w lipcu; **1929** Radzyń 1 Łózki* (War.); **1930** Garwolin 1 Drażgów licznie (15. VIII).

Pleospora herbarum (Pers.) Rabb. **1929** Warszawa 1 Wilanów*.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. **1926** Puławy (2. IX L. Kazn.); **1930** Warszawa 1 Mory niewiele (22. IX H. Jur.).

Colletotrichum circinans Berk. **1930** Puławy* we wrześniu na łuskach cebuli białej francuskiej, ceb. żytawska nieporażona.

Heterosporium allii Ell. et M. **1926** Lipno 1 Karnkowo (18. VI), Warszawa 1 Rakowiec (22. V), Puławy (25. VIII L. Kazn.).

Macrosporium parasiticum Thüm. **1926** Koło 1 Kościelec cebula została zupełnie zniszczona (28. VIII), Puławy (2. VIII L. Kazn.); **1928** Wilno na liściach i łodygach kwiatowych, często lecz niezawsze w towarzystwie *Peronospora Schleideni*; **1929** Płock; Warszawa 4: Rakowiec, Mory, Warszawa, Wilanów w sierpniu; Błonie 1 Płochocin; Białystok 3: Knyszyn, Supraśl, Białystok; **1930** Łódź szkolny ogr. bot. (14. XI zb. K. Żel.); Warszawa 2: Żbików (10. X) i Mory razem z *Peronospora Schleideni* (9. VIII H. Jur.); Grójec 1 Przybyszew (18. VII H. Jur.).

Sclerotium cepivorum Berk. **1930** Warszawa 1 Mory na polu i w przechowalni (20. IX H. Jur.).

Bakterjoza siewek. **1930** Warszawa 1 Mory w inspektach na korzeniach zamierających siewek (5. V H. Jur.).

Bakterjoza cebul (*Bacillus cepivorus Delacr.*) **1929.** Warszawa 1 Mory (7. XII H. Jur.); **1930** Warszawa 1 Mory gnicie cebul na polu i następnie w przechowalniach (20. IX H. Jur.).

S z e z y p i o r e k.

Puccinia porri (Sow.) Winter. **1930** Warszawa 1 Mory* (H. Jur.).

R a b a r b a r.

Ascochyta rhei Ell. et Ev. 1930 Warszawa 1 Mory* (H. Jur.).

Botrytis cinerea Pers. 1930 Warszawa 1 Mory* gnicie liści i ogonków liściowych, b. silne porażenie plantacji, często razem z *Cladosporium* sp., *Fusarium* sp. i *Vermicularia* sp. (22. IX H. Jur.).

Ramularia rhei Allesch. 1926 Puławy (1. IX L. Kazn.); 1929 Błonie 1 Milanówek; Warszawa 6: Zawady, Rakowiec, Natolin, Marcelin, Żabieniec, Pilaszków; Białystok, Grodno, okol. Krakowa; 1930 Sochaczew 1 Teresin (14. VI), Błonie 1 Oltarzew (5. VII); Warszawa 3: Marcelin (26. VII), Zawady (4. VIII i 21. X), Mory* silne poraż, plamy wystąpiły b. wcześniej konidja dopiero po deszczach w dużej ilości na liściach i ogonkach liściowych (25. IX H. Jur.); Lublin 1 Zemborzyce.

Bakterjoza liści. 1930 Warszawa 1 Zawady (15. VII).

Bakterjoza korzeni i karp. 1929 Warszawa 1 Zawady, okol. Krakowa *Bacterium rhaponticum* Millard. (W. Zabłocka); 1930 Brzeziny na korzeniach (1. X zb. F. Kufel.); Warszawa 3: Skorosze (23. IV), Zawady 12. VII „gnicie karp“, Mory w sierpniu bakterje znajdowano u nasady gnijących, łatwo odrywających się ogonków liściowych i trochę na białych brodawkach na korzeniach (H. Jur.); Kolno, Kisielnica (26. VII), Przeworsk (4. VIII War.).

S z p a r a g i.

Puccinia asparagi DC. Rdza szparagowa. 1928 Toruń (27. VIII War.); 1929 Gniezno, Rawicz 1 Sowiny, p. kępiński, wszędzie w woj. poznańskim w stopniu b. silnym; Błonie 1 Płochocin, Płock razem z *Darluca filum*; 1930 woj. poznańskie j. w., Skierniewice, Kozienice 1 Janowice silne porażenie (6. XI Puł.).

Botrytis cinerea Pers. 1926 Puławy (10. IX L. Kazn.), Skierniewice (3. IX).

S z p i n a k.

Peronospora spinaciae Laub. 1930 Warszawa 2: Gołębki we wrześniu, Mory (20. IX H. Jur.); Puławy* (18. V).

M a k.

Peronospora arborescens De By. 1926 Koło 1 Kościelec razem z *Macrosporium commune* (20. VIII), Puławy (15. VIII L. Kazn.); 1930 Miechów 1 Klimontów w uprawie polowej (1. VI).

Entyloma fuscum Schroet. 1927 N. Targ 1 Bukowina w lipcu (zb. J. Zabł.); 1928 N. Targ 3: Sieniawa, Bielanka, Raba Wyżna (10. VIII zb. J. Zabł.).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1929 Sokal 1 Zawisznia na liściach nakłutych przez owady (30. VII); 1930 Mława (28. VIII), Warszawa 1 Marcecin (26. VII).

Macrosporium commune Rabh. 1926 Koło 1 Kościelec razem z *Peronospora arborescens* (20. VIII).

Alternaria brassicae var. somniferum Br. et Hav. 1926 Białystok 1 Knyszyn (18. VIII); Sarny 2: Sarny Dorotyczne szkoła roln. i Sarny (18. VIII War.); 1929 Warszawa 1 Mory; 1930 Warszawa 1 Mory (15. VII).

Fusarium sp. 1926 Puławy (15. VIII L. Kazn.).

Bakterjoza. 1930 Grójec 1 Mała Wieś (12. VIII).

K a p u s t a.

Olpidium brassicae Dang. 1926 Lipno 1 Karnkowo (10. VI), Radomskie (War.), Tłumacz 1 Pszeniczniki na rozsadach w maju; 1929 Strzelno 1 Janówiec w inspektach na roślinach kapustnych, Wysokie Mazow.; 1930 Strzelno 1 Janówiec j. w.

Plasmodiophora brassicae Wor. Przepuklina albo kiła kapusty. 1926 Skierniewice w sierpniu, Radomskie (War.), pow. lidzki; 1927 Skierniewice 2: Dąbrowice (15. VIII) i Skierniewice w sierpniu; Śląsk b. silny pojaw na roślinach krzyżowych, dochodzący do 100% poraż.; Kraków 1 Sudół w październiku; 1928 Skierniewice w sierpniu, Śląsk j. w.; Sarny Zakł. Dośw. na wczesnej kapuście w inspektach (26. V), Lida 1 Bieniakonie ok. 10% poraż.; 1929 Środa w fermie szkoły roln. Wielkop. Izby Roln.; Brzeziny 2: Regny, Władysławów; Warszawa 8: Rakowiec, Powązki, Praga, Natolin, Raszyn, Michałów, Grabówek, Jeziorki; Rawa Mazowiecka; w woj. białostockiem pow. wysokomazowiecki, ostrołęcki, łomżyński i szczu-czyński; Kolno 1 Kisielnica, Wołkowysk 1 Szwedzkie Góry,

Chrzanów 1 Dąbrowa Narodowa (21. X), Dolina 1 Rożniatów (19. XI); Horochów 2: Zwiniacze, Skobelka; Dubno 1 Horodnica; Łuck 2: Poddebce, Jagiellonów; w niektórych miejscowościach na Wołyniu choroba ta występuje oddawna i co rok, co należy przypisać niestosowaniu zmianowania dla kapusty; p. wileński poraż. silne; w Wileńszczyźnie rozpowszechniona na całym terenie; 1930 Rawa Mazow. 1 Kurzyszyn (15. VII), Ostrołęka, Siedlce 1 Stara Wieś ok. 40% poraż. (4. VIII); Śląsk w pow. tarnogórskim, świętochłowickim i katowickim w takim stopniu, że zagraża uprawie roślin kapustnych; Tarnobrzeg 1 Mokrzeszów, Rzeszów 1 Trzebownisko, Sanok 1 Niebieszczany ok. 50% poraż., pow. samborski i starosamborski sporadycznie; Lwów 6: Sokolniki ok. 70% poraż., Siemianówka, Zboiska, Malechów, Krotoszyn, Sichów; Sokal 3: Sorbków, Habków, Kopytów ok. 5% poraż.; Rohatyn 1 Kułów ok. 10% poraż., Stryj 1 Kruszelnica Szlachecka, Turka 1 Bachnowate ok. 10% poraż.; Stanisławów 7: Krechowce 60%, Chryplin 15%, Pawelcze 30%, Sielec, Zagwóźdź, Drohomirczany, Pasiczna — w 4-ch ostatnich ok. 15% poraż.; pow. zbaraski w 1 miejscu na $\frac{1}{4}$ morgi ok. 25% poraż.; Radziechów 1 Witków; Horochów 1 Bożów; Włodzimierz 2: Bubnów, Czerczyce; Kowel 2: Radowicze, Czerkasy; Kamień Koszyrski 1 Mały Obzyr ok. 40% poraż.; Luniniec 3: Sienkiewiczze 85%, Redigierowo, Czerebasowo; Wileńszczyzna cały obszar.

Peronospora brassicae Gäum. 1927 Warszawa (8. IV); 1928 woj. lubelskie w kwietniu w inspektach b. niebezpieczna, na gruncie mniej szkodliwa; 1930 Sierpc (18. VII); Warszawa 3: Wilanów w inspektach (31. V), Gołębki (10. VI), Mory w kwietniu w inspektach i na rozsadniaku; w maju silne poraż. razem z „czarną nóżką“, spryskiwano cieczą bordoską (H. Jur.).

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1929 Ostrołęka.

Mycosphaerella brassicola (Duby) Lind. 1927 N. Targ 1 Sromowce Wyżne.

Phyllosticta brassicae (Curr.) Westend. 1930 Warszawa 1 Mory pospolicie lecz bez wielkiej szkody (30. VII H. Jur.).

Plenodomus lingam v. Höhn. 1930 Brzeziny 1 Gałkówek na gnijących liściach (11. XI zb. K. Żel.).

Alternaria brassicae (Berk.) Sacc. 1929 Warszawa 1 Kuliaków, Białystok 1 Supraśl; 1930 Brzeziny 1 Gałkówek na gnijącej kapuście (11. XI zb. K. Żel.), Kolno 1 Kisielnica (16. VII).

Alternaria tenuis Nees. 1930 Brzeziny 1 Gałkówek na gnijącej kapuście (11. XI zb. K. Żel.).

Rhizoctonia sp. 1930 Warszawa 1 Mory w kwietniu w inspektach i w maju na rozsadnikach (H. Jur. sprawdz. W. Siemaszko).

Bakterjoza. 1927 N. Targ 3: Szczawnica, Krościenko, Sromowce Niżne, (zb. J. Zabł.); 1929 Warszawa 1 Służewo* „bakterjoza śluzowa“, Grójec 1 Mała Wieś; 1930 Warszawa 1 Mory *Pseudomonas campestris* w słabym stopniu, najsilniej na odm. brunświckiej (6. VIII H. Jur.); Grójec 1 Drwałew (25. X), Krosno 1 Krościenko Wyżne w główkach ok. 30% szkody (14. X); Sarny 2: Zakł. Dośw. pole torfowe bakterjoza korzeni nasienników, Niemowicze gnicie główek w polu; Kobryń 1 Torokań gnicie główek; Łuniniec 2: gmina Łachwa w związku z nadmiernym nawożeniem azotowem, gm. Łuniniec.

„Czarna nóżka“. 1929 Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf.* w inspektach (20. IV); 1930 Łęczycza 1 Szorowizna (13. I).

Kalafiory.

Plasmodiophora brassicae Wor. 1926 Warszawa 1 Okęcie (11. IX), Lwów 1 Laszki Murowane (30. VII); 1928 Kościerzyna 1 Czerniki, Warszawa 1 Targówek (20. VII); 1929 Warszawa 2: Rakowiec i Natolin; Łomża; 1930 Kępno 1 Domanin.

Peronospora Brassicae Gaüm. 1927 Warszawa na rozsądzie (29. III); 1929 Warszawa 2: Okęcie, Załuski; 1930 Warszawa 2: Mory w kwietniu (H. Jur.), Wilanów w inspektach (31. V).

Phyllosticta brassicae (Curr.) Westend. 1930 Warszawa 1 Mory pospolicie lecz bez większej szkody (30. VII H. Jur.).

Trichothecium roseum Link. 1930 Rohatyn 1 Oskrześnice na liściach uszkodzonych przez owady razem z *Alternaria* sp. (10. X ozn. L. Garb.).

Macrosporium commune f. *brassicae* Pers. 1926 Warszawa (17. IX).

Alternaria sp. 1930 Warszawa 1 Mory na łuszczynach i nasionach razem z *Fusarium* sp. (23. X H. Jur.), Rohatyn 1 Oskrześnice j. w.

Fusarium sp. 1930 Warszawa 1 Mory j. w.

Rhizoetonia sp. 1930 Warszawa 1 Mory w kwietniu w inspektach, jako przyczyna „czarnej nóżki“ (H. Jur. sprawdz. W. Siem.).

Bakterjoza. 1929 Warszawa 1 Natolin* Białystok, Wołkowysk 1 Szwedzkie Góry — wszędzie *Pseudomonas campestris*; 1930 Warszawa 1 Mory na odmian. Śnieżki, Erfurckie, Ostki przeważnie na zawiązkach „róż“, powodując ich czernienie i zamieranie, począwszy od 30. VI znaczne szkody (H. Jur.).

„Czarna nóżka“. 1930 Łeczyca 1 Szorowizna (13. I), Błonie 1 Wolica (17. V).

R z o d k i e w i r z o d k i e w k a .

Peronospora brassicae Gaüm. 1926 Warszawa 1 Rakowiec na łuszczynach (9. VIII); 1927 Warszawa 1 Rakowiec na łuszczynach (14. IX).

Cystopus candidus Pers. 1928 Warszawa 1 Mory (10. IX); 1929 Warszawa 1 Mory; 1930 Warszawa 1 Mory na łuszczynach w znikomej ilości (H. Jur.).

Moniliopsis Aderholdi Ruhland. 1930 Warszawa 1 Mory w inspektach w czerwcu silne poraż. (H. Jur. sprawdz. W. Konopacka).

Macrosporium commune Rabenh. 1928 Sarny pole dośw. na liściach we wrześniu.

Fusarium sp. 1930 Łódź szkolny ogr. bot. (14. XI zb. K. Żel.), Warszawa 1 Mory we wrześniu w dużej ilości na korzeniach (H. Jur.).

„Czarna nóżka“. 1926 Konstantynów Podlaski (18. II War.).

C h r z a n .

Cystopus candidus Pers. 1927 N. Targ 1 Sromowce Wyżne; 1929 Warszawa 4: Mory w sierpniu, Okęcie* (28. VIII H. Jur.), Kuligów i Natolin; Błonie 1 Grodzisk Mazow., Grójec 1 Przybyszew, Łomża, Szczuczyn białost. 1 Miecze, Białystok, Biała Małop. 1 N. Wieś; 1930 Wieluń 1 Beresie Małe silne porażenie 8 morgowej plantacji (zb. O. Paszke), Łódź szk. ogr. bot. (14. XI zb. K. Żel.); Warszawa 2: Mory silne poraż. (29. IX H. Jur.) i Warszawa (9. VIII); Kobryń 1 Torokań*.

Ramularia armoraciae Fuck. 1926 Puławy (27. VIII L. Kazn.); 1929 Białystok; 1930 Warszawa 1 Mory słabe poraż. (29. IX H. Jur.).

Alternaria brassicae (Berk.) Sacc. 1926 Puławy (1. IX L. Kazn.); 1928 Sarny pole dośw. poraż. silne (19. X); 1930 Kobryń 1 Torokań.

Mozaika. 1930 Sarny Zakł. Dośw. pole torfowe.

Selery.

Septoria apii Chester. 1926 Warszawa (17. IX); 1927 Warszawa 1 Mory (30. VIII); 1928 Kraków we wrześniu; 1929 Warszawa 4: Bąki* (1. IX H. Jur.), Rakowiec, Mory, Natolin; 1930 Łódź szk. ogr. bot. (14. XI zb. K. Żel.), Warszawa 1 Mory* silne poraż. (5. VIII H. Jur.), Puławy w b. dużych ilościach (4. IX), Chełm 1 Okszoń (10. VIII), Zamość 1 Sitno (26. VII), Biłgoraj 1 (1. VIII); — w wojew. lubelskiem wszędzie poraż. silne.

Bakterjoza. 1929 Kolno 1 Kisielnica.

Pietruszka.

Erysiphe polygoni DC. 1929 Łódź 1 Chojny.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1930 Warszawa 2: Mory duże szkody na wysadkach (24. V H. Jur.), Wilanów na wysadkach (10. VII H. Jur.).

Septoria petroselini Desm. 1930 Mława (29. VIII), Warszawa 1 Mory* w niewielkiej ilości (28. X H. Jur.).

Cercospora apii var. *petroselini* Sacc. 1930 Puławy* w dużych ilościach (25. IX).

Bakterjoza. 1930 Sarny Zakł. Dośw. pole torf. gnicie korzeni nasiennika.

Koper.

Cercospora apii Fres. 1930 Warszawa 1 Mory* (okr. H. Jur. i W. Konop.).

Pomidory.

Phytophthora infestans De By. 1926 Płońsk 1 Jarocin (16. VI); Warszawa 2: Marcelin (23. VI), Warszawa (17. VIII);

Rawa Mazow. 1 Grotowice (23. VIII); **1927** Kutno 1 Goślub (20. X), Grójec 1 Gościńczyce; **1929** Warszawa 1 Natolin; **1930** Warszawa 2: Mory dość dużo na liściach i owocach (14. IX H. Jur.), Marcelin na owocach (23. VII); Lublin 1 Zemborzyce, Kobryń* w znikomej ilości na liściach (10. VI).

Sclerotinia sclerotiorum Lib. **1930** Lublin 1 Zemborzyce nieznacznie (3. VII).

Vermicularia sp. **1929** Błonie 1 Pszczelin.

Septoria lycopersiei Speg. **1926** Lipno 1 Karnkowo (10. VI), Warszawa (18. VII), Puławy (16. VII i 18. VIII L. Kazn.); **1927** Płońsk 1 Czerwińsk (30. VII), woj. lubelskie w lipcu; **1928** Warszawa 2: Jeziorna (3. VIII) i Wilanów (21. IX); woj. lubelskie, Miechów 1 Polanowice w dużej ilości (15. VIII), Ropczyce 1 Zassów (33. VIII); **1929** Kalisz, Brzeziny 1 Regny, Płock, Sochaczew 1 Włodzimierzówka; Błonie 4: Płochocin, Błonie, Pszczelin, Milanówek; Warszawa 4: Mory, Warszawa, Służew, Rakowiec; Grójec 1 Kąty, Ostrołęka; Łomża 2: Gielczyn i Łomża; Kolno 1 Kisielnica, Wysokie Mazow.; Białystok 2: Knyszyn i Białystok; Węgrów 1 Sinolęka (War.), Rudki 1 Fredrów (16. VIII); **1930** Brzeziny 1 Regny, Mława (27. VIII), Warszawa 4: Wilanów i Mory w dużej ilości (28. VII H. Jur.), Czerniaków (10. VII), Marcelin (26. VII); Kolno 1 Kisielnica (21. VIII), Rawa Mazow. 1 Duchowizna (4. IX), Częstochowa (10. VI War.), Rudki 1 Fredrów (11. VIII), Kobryń* razem z *Phytophthora infestans* (10. VI ozn. H. Jur.), Pińsk 1 Pieszkowo* (13. VII); woj. nowogródzkie i wileńskie poraż. średnie.

Gloeosporium phomoides Sacc. **1926** Puławy (14. VIII L. Kazn.); **1930** Mława (27. VIII), Warszawa 1 Mory na owocach (9. IX H. Jur.), Rawa Mazow. 1 Duchowizna (4. IX).

Oospora lactis parasitica Pritsch et P. **1930** Warszawa 1 Mory na owocach (10. IX H. Jur.).

Cladosporium lycopersiei Plowr. **1930** Lwów 1 Wólka Kapitańska na odm. *Condine* Red. 30% poraż., Zaleszczyki 1 Błyszczanka.

Cladosp. fulvum Cooke. **1930** Postawy (17. VII War.).

Cladosp. herbarum (Pers.) Link. **1929** Rudki 1 Fredrów na liściach (16. VIII).

Sporidesmium sp. **1929** Błonie 1 Milanówek.

Macrosporium tomato Cooke. 1930 okol. Wilna poraż. średnie.

Macrosporium sp. 1928 Wileńskie na dojrzewających owocach; 1929 Skierniewice, Błonie i Milanówek; 1930 Warszawa i Mory (9. IX H. Jur.).

Alternaria sp. 1929 Płock; 1930 Warszawa i Mory we wrześnie w niedużej ilości na liściach (H. Jur.).

Fusarium erubescens Appel et v. Oven. 1928 Wileńskie na niedojrzałych owocach; 1930 Grójec i Gołkowce (23. X); pow. wileński poraż. średnie.

Fus. Martii App. et Wr. 1926 Puławy (29. IX L. Kazn.).

Fusarium sp. 1930 Warszawa i Mory na owocach (27. VII H. Jur.).

Liściozwój. 1930 Płońsk i Poświętne (27. VIII), Warszawa i Mory (30. VII H. Jur.).

Bakterjoza łądyg. 1929 Piotrków i Lewandów, Płońsk i Czerwińsk; Warszawa 3: Polskie Szopy, Skorosze, Tarchomin; 1930 Warszawa i Mory w sierpniu (H. Jur.); Puławy 2: Kluczkowice $\frac{1}{2}$ plantacji zniszczona (24. VII), Puławy ok. 5% poraż. (20. VII); Siedlce i Stara Wieś ok. 10% poraż. (4. VIII), Zamość i Sitno ok. 30% poraż. (26. VII).

Bakterjoza owoców. 1926 Sarny; 1929 woj. poznańskie w pow. wyrzyskim; 1930 woj. poznańskie, Kutno i Bedlno (17. VII), Płock i Bronisław (15. X), Skierniewice (25. VII); Pułusk 2: Wola Kiepińska (15. VII), Zegrze (22. VII); Warszawa 3: Gołębki i Czerniaków (7. VII), Mory znaczne szkody (30. VII H. Jur. i 29. VIII); Grójec i Brzeźce (30. VII), Rawa Mazow., Kolno i Kisielnica (26. VII), Częstochowa (28. VII War.), Będzin i Porąbka *Phytobacter. lycopersicum Green* (25. VII); okol. Wilna poraż. średnie.

Zgorzel podstawy łądyg. 1930 Warszawa (8. VIII).

Oberzynki.

Fusarium Martii App. et Woll. 1926 Puławy (L. Kazn.).

Pieprz turecki.

Gloeosporium phomoides Sacc. 1926 Puławy (14. IX L. Kazn.).

Fusarium Martii App. et Woll. 1926 Puławy (14. IX L. Kazn.).

D y n i a.

Pythium aphanidermatum (Edson) Fitzpatrick. 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu na owocach dyni ogórkowej, t. zw. „kabaczkach“ (zb. H. Jur. ozn. W. Siem.).

Pseudoperonospora cubensis Rost. 1929 Białystok 1 Knyszyn.

Erysiphe cichoracearum DC. 1930 Warszawa 2: Mory na dyni ogórkowej w sierpniu na liściach silne poraż., Wilanów na dyni ogórkowej stadjum konidjalne (10. IX H. Jur.).

Phyllosticta cucurbitacearum Sacc. 1929 Białystok.

Scolecotrichum melophtorum Prill. et Delacr. 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu w silnym stopniu (H. Jur.).

Alternaria brassicae (Berk.) Sacc. 1929 Białystok.

Bakterjoza. 1930 Warszawa 1 Mory na owocach dyni ogórkowej we wrześniu (H. Jur.).

M e l o n.

Colletotrichum lagenarium (Pass.) Ell. et Halst. 1929 Warszawa 1 Natolin.

Bakterjoza. 1929 Warszawa 1 Tarchomin na owocach; 1930 Warszawa 1 Mory w inspektach zamieranie pędów (H. Jur.).

O g ó r k i.

Pythium aphanidermatum (Edson) Fitzpatrick. 1930 Warszawa 1 Mory* we wrześniu na owocach razem z bakterjozą (zb. H. Jur. ozn. W. Siem.).

Erysiphe cichoracearum DC. Stad. konid. **Oidium erysiphoides** Fries. 1926 Warszawa (12. IX), Białystok 1 Knyszyn (17. VIII), Puławy (1. IX L. Kazn.); 1927 Warszawa 1 Mory* (30. VIII H. Jur.); 1929 Sochaczew 1 Włodzimierzówka, Warszawa 2: Mory, Natolin; Błonie 1 Grodzisk Mazow., Wołkowysk; 1930 Mława (29. VIII), Płock (3. VII); Warszawa 2: Wilanów st. konid. (10. IX), Mory* 4. VIII początek infekcji, 14. VIII silne poraż. całej plantacji (H. Jur.); Rawa Mazow. 1 Duchowizna (4. IX), Łomża (3. X), Olkusz 1 Jerzmanowice (11. VII War.).

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1930 Warszawa 1 Mory w październiku (H. Jur.).

Phyllosticta cucurbitacearum Sacc. 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu na owocach (H. Jur.).

Ascochyta eucumis Fautr. et Roum. 1926 Warszawa (12. IX).

Colletotrichum lagenarium (Pass.) Ell. et Halst. 1926 Puławy (5. V L. Kazn.); 1929 Warszawa 1 Mory; 1930 Warszawa 2: Wilanów (10. IX), Mory we wrześniu na jednym polu b. mało (H. Jur.).

Botrytis cinerea Pers. 1927 Warszawa (10. VII); 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu pojedyncze okazy (H. Jur.).

Scolecotrichum melophtorum Prill. et Delacr. syn. **Cladosporium cucumerinum** Ell. et Arth. 1927 Warszawa 1 Mory (30. VIII); 1928 pow. morski 1 Gdynia, Kamienna Góra (28. VIII); 1929 pow. wyrzyski, Sochaczew 1 Włodzimierzówka, Warszawa 1 Stara Jabłonna, Błonie 1 Pszczelin, Łomża 1 Gielczyn, Białystok 1 Supraśl, Kolno 1 Kisielnica, Ropczyce 1 Pilzno (2. IX); 1930 pow. inowrocławski; Warszawa 3: Stara Miłosna, Wilanów (10. IX), Mory we wrześniu b. rozpowszechniony na wszystkich odmianach, powoduje znaczne szkody (H. Jur.); Białystok (20. V), Lublin 1 Łemszczyzna w kulturach cieplarnianych (2. VI).

Sporidesmium mucosum Sacc. var. **pluriseptatum** Karst. et Henn. 1929 Brzeziny 1 Regny, Grójec 1 Przybyszew, Sochaczew 1 Włodzimierzówka; Warszawa 3: Henryków, Rakowiec, Bronisze; Wysokie Mazow, Ostrołęka, Łomża 1 Gielczyn, Białystok; 1930 Warszawy 1 Mory* w lipcu na liściach (H. Jur.), Grójec 1 Przybyszew na liściach (18. VII H. Jur.), Rawa Mazów. 1 Kurzeszyn (15. VII), Pińsk 1 Pieszkowo, Luniniec 1 Srebrnica* (21. IX).

Macrosporium sp. 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu na nasiennikach niewiele (H. Jur.), Rudki 1 Fredrów razem z *Fusarium* sp. (14. VIII ozn. L. Garb.).

Alternaria brassicae (Berk.) Sacc. 1929 Kolno 1 Mały Płock.

Fusarium sp. pow. obornicki, Warszawa 1 Mory we wrześniu często na gnijących owocach (H. Jur.) Rudki 1 Fredrów j. w.

Bacillus tracheiphilus Erw. Sm. 1928 Grójec 2: Przybyszew (20. VIII) i Otałążki (9. VIII), wędnięcie całych roślin.

Bakterjoza liści. 1930 Warszawa 1 Mory* kanciaste plamy i następnie częściowe wypadanie tkanki liścia (10. VII H. Jur.)

Bakterjoza owoców. 1930 Warszawa 1 Mory często we wrzeźniu (H. Jur.).

Salsefja.

Cystopus tragopogonis (Pers.) Schroet. 1930 Warszawa 1 Wilanów silne porażenie liści (10. IX H. Jur.).

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1928 Węgrów 1 Sinolęka (6. XI War.).

Karczochy.

Phyllosticta cynarae Sacc. 1930 Warszawa 1 Mory plamy na liściach (24. X H. Jur.).

Salata.

Bremia lactucae Regel. 1926 Lipno 1 Karnkowo (10. VI), Puławy (5. VI i 15. VIII L. Kazn.); 1927—1928 woj. lubelskie w czerwcu i lipcu; 1930 Warszawa 3: Rembertów (2. V), Mory i Gołabki (1. X H. Jur.).

Puccinia Opizii Bubak. 1927—28 Puławy w maju i czerwcu.

Sclerotinia sclerotiorum Lib. 1926 Puławy (10. IX L. Kazn.); 1930 Warszawa 1 Mory w październiku (H. Jur.).

Moniliopsis Aderholdi Ruhl. 1929 Warszawa 1 Mory.

Truskawki.

Septoria fragariae Desm. 1929 Sarny 1 Andruha obok *Ramularia Tulasnei* i *Gloeosporium fragariae* (ozn. P. Leszcz.).

Gloeosporium fragariae Mont. 1929 Sarny 1 Andruha j. w.

Ramularia Tulasnei Sacc. 1926 Białystok 1 Knyszyn (17. VIII), Puławy (25. VII L. Kazn.), Radomskie (War.); 1927 okol. Warszawy (6. IX), Sarny 1 Piotrowicze (25. VI War.); 1928 Warszawa 2: Janków (11. VIII), Oltarzew (15. VIII); Radzymin 1 Wołomin (19. VII); 1929 woj. poznańskie pospolicie, Brzeziny 1 Regny, Płońsk 1 Omięciny; Warszawa 6: Mory w czerwcu, Gołabki* (16. VI H. Jur.), Żbików, Natolin, Podkowa Leśna, Warszawa; Błonie 3: Otrębusy* w lipcu (H. Jur.).

Pszczelin, Chlewnia; Grójec 4: Ślepowola, Turowice, Podłęcze, Pilaszków; Białystok, pow. Szczuczyn białost.; Wołyń powszechnie, atakuje szczególnie rośliny starsze 2—3 letnie; Sarny 1 Andruha j. w. 1930 woj. poznańskie; Brzeziny 2: Regny (3. IX) i Gałkówek (11. XI zb. K. Żel.); Płońsk 1 Omięciny (12. V), Błonie 1 Radziejowice (15. V); Warszawa 2: Emów (6. VI) i Mory* w czerwcu (H. Jur.); Suwałki 1 Garbaś, Lubartów 1 Krasienin poraż. nieznaczące (6. VIII), Lublin 1 Zemborzyce silne poraż. (3. VII), Krasnystaw słabe poraż. (21. VII), Biłgoraj 1 Teodorówka silne poraż. (1. VIII), Kobryń* (10. VI ozn. A. Such.), Drohiczyn 1 Nadleśnictwo Drohiczyckie; Pińsk 2: Krasjewo i Pieszkowo; woj. wileńskie poraż. średnie.

DRZEWA OWOCOWE.

J a b ł o ń.

Stereum purpureum Pers. Srebrzystość liści (Skórnik purpurowy). 1929 Brzeziny 1 Tomaszów Mazow. (28. VIII); 1930 Rawicz w szkółkach (22. VII War.); Warszawa 2: Oltarzew* w szkółkach (8. XI, H. Jur.) i Mory* w sadzie na zamierających drzewach owocniki na korze przy objawach srebrzystości liści (H. Jur.); Pińsk 1 Pohost Zahorodzki* (17. VI).

Polyporus fulvus Fries. Żagiew płowa. 1929 Białystok 1 Knyszyn (27. IX).

Polyp. hispidus Fr. Ż. szczotkowata. 1930 Warszawa 1 Mory w sierpniu (H. Jur.).

Polyp. igniarius Fr. Ż. ogniowa. 1930 Warszawa 1 Mory w sierpniu (H. Jur.).

Nectria cinnabarina (Tode) Fr. 1930 Grójec 1 Drwalew (29. X), Ostrów Mazow. (11. VII).

Nectr. galligena Bresadola. 1926 Kalisz (20. XII), Warszawa 1 Zawady (8. IX), Radomskie (War.) pow. miechowski (War.); 1927 Wieluń 1 Lututów (7. V), Błonie 1 Żbików (6. IX); 1928 Warszawa 1 Płudy (26. III); 1929 Łódź (24. IV), Warszawa 1 Pyry; 1930 Błonie 1 Grodzisk Mazow. (27. I), Pińczów 1 Chruszczyna Mała (30. IX War.); pow. dziśnieński poraż. średnie.

Rak drzewny. 1930 Lubartów 1 Krasienin (6. VIII).

Phyllosticta Briardi Sacc. 1930 Warszawa 1 Mory* na odm. *Pepina Parkera* silne porażenie z wyraźnymi piknidami, na innych odmianach tylko charakterystyczne plamy (H. Jur.).

Phyll. mali Prill. et Delacr. 1926 Sarny 1 Sarny Dorotycze.

Phyll. pirina Sacc. 1926 Białystok 1 Knyszyn (18. VIII); 1929 Sochaczew 1 Łasice (19. IX), Warszawa 1 Zawady na odm. *Antonówka* (21. IX); 1930 Łowicz 1 Główno (13. VIII), Warszawa 1 Mory (11. X H. Jur.), Kolno 1 Kisielnica (26. VII), Łuniniec 1 Dworzec obok *Fusicladium dendrit. i Cladosporium herb.* (2. VIII okr. H. Jur.).

Phylloitieta sp. 1930 Łuniniec 1 Srebrnica (21. IX H. Jur.).

Cytospora sp. 1929 pow. grójecki na suchych zmarzniętych gałązkach (30. V), Błonie 1 Pszczelin (27. VIII); 1930 Warszawa 1 Mory na zamierających gałęziach w listopadzie (H. Jur.).

Trichoseptoria fructigena Maubl. 1930 Kutno 1 Śmiechów (14. X), Warszawa 1 Mory w listopadzie na owocach w przechowalni (zebr. H. Jur. ozn. W Siem.).

Sphaeropsis malorum Peck. 1926 Koło 1 Kościelec (24. IV); 1929 Warszawa 1 Powsin na owocach (3. IV).

Hendersonia mali Thüm. 1930 Łuniniec 1 Dworzec.

Gloeosporium fructigenum Berk. 1930 Warszawa 1 Mory w listopadzie na owocach w przechowalni niewiele (H. Jur.).

Monilia fructigena Pers. 1926 Warszawa 2: Natolin (8. IX) i okol. Warszawy w sierpniu; Puławy 1 Józefów (1. V War.), Sarny (20. IX. War.), wojew. poleskie prawie powszechnie, wojew. wileńskie (W. Łast.); 1927 Sieradz 1 Inczew (11. III), Łęczyca 1 Goślib (22. III), Białystok 1 Knyszyn, wojew. lubelskie w lipcu; 1928 Warszawa 3: Płudy (26. III), Janków (11. VIII), Słomczyn (22. VIII); Ciechanów 1 Osiek (22. V), Białystok 1 Knyszyn w lipcu, Garwolin 1 Kępa Celejowska (22. IV), woj. lubelskie; woj. wileńskie w ilości dość znacznej; 1929 Wieluń 1 Węglewice (8. VII), Płońsk 1 Omięciny (19. XI); Warszawa 7: Rakowice masowo (27. VIII), Piaseczno (13. VIII), Natolin (13. IX), Zawady we wrześniu, Pyry, Jeziorna, Warszawa; Grójec 1 Lipie (11. IX), Wysokie Mazow. (22. IX), Kolno 1 Kisielnica (28. IX), Szczuczyn

białost. (28. IX); 1930 pow. śremski pospolicie, Brzeziny 1 Tomaszów Mazow. (19. IX); Warszawa 6: Głusk (24. V), Pruszków (2. IX), N. Dwór (29. VIII), Ożarów, Mory we wrześniu silnie poraż. odm. A p o r t a, słabo Cytrynowe i R e n e t a O r l e a Ń s k a, bardzo słabo R e n. B l e n h e j m s k a i N i e z r ó w n a n e P e e s g o o d (H. Jur.) Otwock Wielki w przechowalni (ozn. L. Garb.); Błonie 1 Chlewnia (30. VIII), Grójec 1 Gałkówek (23. X), Rawa Mazow. (4. IX), Radom 1 Bartodzieje (30. VII War.), Olkusz 1 Wielmoża (23. IX), Ropczyce 1 Zassów (29. VIII); Horodenka 2: Wierzbowice (26. V) i Horodenka na zawiązkach owoców (ozn. L. Garb.); Podole i Pokucie dość powszechnie, Sarny 1 Dorotycze ośrod. szkolny, Kamień Koszyrski 1 Werchy, Pińsk 1 Duboja szkoła roln., Stolin 1 Dawidgródek; cała Wileńszczyzna w słabszym lub silniejszym stopniu.

Oidium farinosum Cooke. 1926 Błonie 1 Brwinów (14. VI), Grójeckie, wojew. lubelskie 1 Krynica Podlaska (8. IX. War.), Tarnopol 1 Zaleszczyki (5. VII War.); 1928 Płońsk 1 Poświętne (28. VIII), Skierniewice w sierpniu, Warszawa 1 Mory (9. XI), Biała Małop. 1 Jaworze (6. VII); 1929 Warszawa 1 Mory (9. XI); 1930 Rawicz 1 Jutrosin na jabłoni dzikiej (26. V War.), Płock (3. VII), Płońsk 1 Poświętne (2. XI), Skierniewice (13. VII); Warszawa 2: Mory* w sadzie w minimalnej ilości w maju i Oltarzew* w niewielkiej ilości w szkółkach (28. IX i 8. XI H. Jur.); Rawa Mazow. 2: Studzianki (28. VIII) i Duchowizna (4. IX); Dubno 1 Nowiny Czeskie; pow. wileński poraż. słabe.

Trichothecium roseum Link. 1930 Warszawa 1 Mory w listopadzie w przechowalni na niektórych odmianach b. silnie na powierzchni owoców i wewnątrz, powodując gorzką zgniliznę.

Fusicladium dendriticum Fuck. Struposz jabłoniowy. 1926 Brzeziny 1 Rogów (28. VI); Błonie 2: Brwinów (20. IX) i Jordanowice; Warszawa 3: Natolin na odm. K u l o n (8. IX), Okęcie na odm. G l o g i e r ó w k a (11. IX), Zawady (26. VI); Grójec 1 Wólka Pracka, Grójeckie, Białystok 1 Knyszyn (17. VIII), Puławy (4. VIII), Opoczno 1 Marjówka (War.), Radomskie (War.) Sandomierz 1 Leszczków (26. VII War.), Będzińskie (War.), Wieliczka 1 Kornatka na odm. K r ó l o w a R e n e t (Lw.); Sarny 2: Dorotycze i Sarny prawie we wszystkich sadach (20. IX); w woj. wileńskim podł.

danych Związku Kółek Roln. ziemi Wileńskiej w 4 rejonach: Wilno-Troki 1 Dukszty, Święciany 1 okol. jeziora Narocz; Po-stawy 2: Łuczaj i Duniłowicze; Dzisiaj 2: Hermaniszki i Sar-kowszczyzna (W. Łast.); **1927** Łęczyckie (28. IX), okol. War-szawy na odm. Glogierówka i Złota Reneta (6. IX), Wysokie Mazow. 1 Wólka Pustkowska (10. VII), wojew. lubelskie poczynając od czerwca; **1928** Toruń (27. VIII War.), Koło 1 Kolnica (14. VI), Sieradz 1 Zduńska Wola (6. X), Łask (15. VIII), Rypin 1 Dziewanowo (17. IX); Płońsk 2: Żdzichów (23. VI), Poświętne (28. VIII); Warszawa 11: Pyry (18. VI), Warszawa (23. VI—24. VIII), Żbików (27. VI), Górcze (24. VII), Marcein (25. VII), Jeziorna (9. VIII), Oltarzew (15. VIII), Żoliborz (27. VIII), Wołomin (25. X), Powsin (25. X, 8. XI), Mory (9. XI); Bielsk Podlaski 1 Klonowiec (20. VI), Białystok 1 Knyszyn w czerwcu; Garwolin 3: Celejów (War.), Kępa Celejowska (War.), Wysoczyn (War.); wojew. lubelskie, San-domierz 1 Podgaje (15. X War.), Ropczyce 1 Zassów (3. VII); **1929** wojew. poznańskie w pow.: Oborniki, Szamotuły (War.), Grodzisk, Środa, Mogilno; Wieluń 1 Węglewice (8. VII), Brze-ziny 1 Tomaszów Mazow. (28. VIII); Płock 2: Kępa Polska (11. X) i Płock (9. IX); Płońsk 1 Omięciny (6. VII); Sochaczew 3: Włodzimierzówka (18. IX), Janów na liściach i owocach (19. IX), Łasice na liściach (19. IX); Błonie 1 Ojrzanów na odm. Re-neta ananasowa i Królowa Renet; Grójec 2: Ślepowoła (26. VII) i Lipie (11. IX); Warszawa 10: Rakowiec (27. VIII Wł. Wiśniewski), Warszawa, Skorosze na liściach (9. VII Wł. Wiśn.), Mory (14. VIII), Służew na odm. Glogierówka (8. VII i 14. X), Ożarów (22. VI), Zielonki (17. VII), Natolin (13. IX), Zawady na odm. Antonówka (21. IX), Żbików (18. VII); Radzymin (25. VI), Pułtusk 1 Jadwisin (6. VII), Łomża 1 Giełczyn (22. IX); Kolno 2: Kisielnica (27. IX) i Mały Płock (19. IX); Białystok 2: Supraśl (27. IX), Białystok (28. IX); Szczuczyn białost. 1 Miecze (28. IX) i pow. szczu-czyński, Grodno 1 Złobowszczyzna, Puławy 1 Józefów n. Wisłą (8. VII War.), Sosnowiec (25. VII War.); Wołyń b. silnie na całym obszarze, szczególnie w powiatach: Włodzimierz, Dubno, Krzemieniec i Zdołbunów; Wileńszczyzna na całym terenie w mniejszym lub większym stopniu; **1930** wojew. poznańskie w powiatach: Wyrzysk, N. Tomyśl, Poznań, Kościan, Rawicz, Gostyń, Koźmin, Środa, Pleszew, Września, Gniezno, Mogilno,

Strzelno, Inowrocław; Kalisz 3: Mrocзки Duże (6. VIII), Kalisz (6. VIII), Oszczeklin (16. VIII); Koło 1 Zakrzewek (8. VII); Brzeziny 2: Gałkówek (11. XI zb. K. Żel.) i Tomaszów Mazow. (4. IX i 19. IX); Gostynin 1 Zaborów (17. IX), Mława na liściach i owocach (27. VIII); Płońsk 2: Omięciny na odm. Kronselskie (20. VI i 2. XI) i Poświętne (2. XI); Skierniewice (15. VII); Rawa Mazow. 3: Duchowizna (15. VII), Kurzeszyn (15. VII), Rawa Mazow. (4. IX); Grójec 1 Przybyszew (18. VII H. Jur.), Błonie 1 Chlewnia (30. VIII); Warszawa 8: Natolin (14. VI), Pruszków (2. XI), Służew (8. XI), Synów (17. VII H. Jur.), Żbików (10. X H. Jur.), Ołtarzew (28. IX i 8. XI H. Jur.), Gołębki (26. VI H. Jur.), Mory w sadzie i w szkołkach (24. VI H. Jur.); Kolno 3: Kisielnica (26. VII i 13. IX), Sokółka (25. IX), Zaskrodzie (28. IX); Puławy 1 Pożóg* (17. VI); Lubartów 2: Kijany (16. VII) i Krasienin (6. VIII); Lublin 1 Zemborzyce (3. VII), Krasnystaw (21. VII), Zamość 1 Sitno (26. VII), Biłgoraj 1 Teodorówka (1. VIII), Pińczów 1 Chwałowice (11. VII), Olkusz 1 Wielmoża (23. IX); Śląsk w miejscowościach, gdzie nie stosują spryskiwania, przybiera charakter epidemiczny; Kraków, Ropczyce 1 Zassów (16. V War. i 4. VI Krak.), Cieszanów 1 Lubaczów (13. IX); Lwów w prywatnych ogrodach miejskich na liściach, najsilniej poraż. odm. Boikena Karłowa, potem Reneta Landsberska, mniej Reneta Bananowa i Papierówka, b. słabo Pepina lond. i Oliwka (11. VI); Wołyń w małej ilości na całym obszarze, nieco silniej w pow. Dubno i Zdobunów; Sarny 3: Niweck, Szturmówka, Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf.; Stolin 1 Dawidgródek, Pińsk 1 Duboja szk. roln.; Drohiczyn 2: Zamalinie, Popina; Kobryń 1 Jewsimowicze, Kosów 1 Werchy; Łuniniec 3: Dworzec, Łachewszczyzna, Łuniniec* (12. VII); cała Wileńszczyzna poraż. średnie.

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1930 N. Sącz 1 Czarny Potok (12. IX).

Fumago vagans Pers. 1926 Radzymin 1 Piwki w sierpniu; 1928 Sieradz 1 Zduńska Wola (6. X); 1929 Wilno poraż. średnie; 1930 Warszawa 4: Wiązowna (29. VII), Żbików* (10. X H. Jur.), Ołtarzew* (8. XI H. Jur.), Mory* poraż. b. słabe (29. IX H. Jur.); Kolno 1 Kisielnica (26. VII); Wilno poraż. silne.

Tubercularia vulgaris Tode. 1930 Warszawa 1 Mory na suchych gałęziach w lipcu (H. Jur.), Pińsk 1 Duboja szk. roln. na przemarzniętych gałązkach.

Fusarium sp. 1929 Warszawa 1 Zawady na przemarzniętych gałązkach (21. IX).

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. Guzowatość korzeni. 1927 okol. Lublina (War.), wojew. lubelskie w szkółkach; 1928 Płońsk 1 Czerwińsk (30. XI), wojew. lubelskie; 1929 w wojew. poznańskim pospolicie w szkółkach, Szamotuły 1 Pniewy, Poznań 1 Naramowice, Kościan 1 Oborzyska Stare, Śrem 1 Kórnik, Leszno, Ostrów, Koźmin; Strzelno 2: Janówiec i Kruszwica; Inowrocław, Grójec 1 Częstoniew, Pińsk 1 Podpińsk (13. IX); 1930 woj. poznańskie j. w., Łódź (zb. K. Sadowski), Brzeziny 1 Tomaszów Mazow. (4. IX), Płońsk 1 Poświętne (10. IX); Warszawa 2: Piaseczno (16. IV) i Mory w szkółkach (18. X H. Jur.); Grójec 1 Częstoniew, Grodno 1 Druck (22. VIII); Puławy 3: Pożóg*, Sadłowice, Włostowice, w szkółkach w dużej ilości; Lublin 1 Tomaszów Lub. (27. X); pow. jaworowski powszechnie, pow. gródecki sporadycznie na gruntach mokrych, Lwów 1 Wólka Kapitańska w szkółce na siewkach 1-rocznych poraż. ok. 50%, Stanisławów 1 Dubowce sporadycznie; Przemyślany 2: Lipowce, Dunajów; Złoczów 1 Olesko na starych przemarzniętych jabłoniach; na Wołyniu w szkółkach (ozn. L. Garb.); pow. wileński poraż. słabe.

Porosty. 1926 Lipno (21. X); 1929 Wieluń 1 Węglowice (8. VII); Warszawa 2: Pyry, Jeziorna.

G r u s z a.

Gymnosporangium sabinae Wint. 1926 Koło 1 Kościelec, Będzińskie (War.); 1928 Błonie 1 Wolskie (6. X); 1929 Poznań 2: Puszczykowo i Poznań-Sołacz pospolicie w ogródkach; pow. odolanowski; Błonie 1 Ojrzanów; 1930 woj. poznańskie j. w.

Gymnosp. elavariaeforme (Jacq.) DC. 1930 Radomsko 1 Pajęczno (13. VIII).

Taphrina bullata Tul. 1926 Lipno 1 Karnkowo (10. VI); 1928 Łuków 1 Kawęczyn (19. VI); 1930 Pińczów 1 Chwałowice (11. VII War.), Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf.* na dziczce.

Nectria cinnabarina (Tode) Fries. 1929 Warszawa 1 Natolin na przemarzniętych gałązkach (13. IX); 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu na zamarłych gałązkach (H. Jur.).

Nectr. galligena Bresad. 1926 Kalisz (20. VI); 1929 Łódź; 1930 Pińczów 1 Dzierżążnia (8. VI War.), Kraków 1 Lubocza na korze.

Phyllosticta pirina Sacc. 1930 Warszawa 1 Żbików* (10. X H. Jur.), Kobryń 1 Torokań szk. roln. na dziczcze, Łuniniec 1 Dworzec* razem z *Septoria piricola* we wrześniu.

Septoria piricola Desm. 1926 Kalisz 1 Złotniki (6. VI), Warszawa 1 Okęcie (11. IX), Błonie 1 Brwinów (20. IX), Białystok 1 Knyszyn (18. VIII), Puławy (L. Kazn.), Sandomierz 1 Leszczków (26. VII War.), Kieleckie (War.); 1927 okol. Warszawy (6. IX); 1928 Brzeziny 1 Rokiciny (10. VII), Błonie 1 Wolskie (6. X); Warszawa 6: Żbików (27. VI), Warszawa (19. VII), Oltarzew (15. VIII), Górcze (24. VII), Słomczyn (22. VII), Wilanów (5. X); Radzymin 1 Wołomin (19. VII), Białystok 1 Knyszyn w czerwcu, Łuków 1 Kawęczyn (19. VI War.), Biała Podlaska 1 Klonowiec (20. VI War.); 1929 Brzeziny 1 Tomaszów Mazow., Włocławek 1 Stary Brześć (26. VII), Płock; Sochaczew 3: Włodzimierzówka, Łasice, Janów; Rawa Mazow. 1 Żelechlinek (28. VIII), Błonie 1 Grodzisk; Grójec 2: Lipie, Turowiec; Warszawa 7: Żbików, Warszawa, Natolin, Służew, Wilanów* (16. IX H. Jur.), Wolica, Mory (29. VII H. Jur.); Radzymin w czerwcu, Ostrołęka, Łomża, Białystok; pow. brasławski poraż. średnie; 1930 Brzeziny, Tomaszów Mazow. (4. IX), Skierniewice (15. VII), Płońsk 1 Poświętne (27. VIII); Warszawa 2: Żbików* (10. X H. Jur.), Wilanów (2. IX H. Jur.); Kolno 1 Kisielnica (26. VII), Przemyślany obok *Gloeosporium fructigenum* (10. X ozn. L. Garb.), pow. dubniański silne poraż., Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf. na dziczcze, Stolin 1 Horodno; Pińsk 2: Lemieszewice i Pieszkowo* na gruszy szczepionej i na dziczcze (13. VII); Kobryń w szkółce, Kosów Poleski 1 nadl. Kartuz-Bereskie porażone 100% dziczek w szkółce; Łuniniec 3: Przedziały, droga z Łunińca do Srebrnicy i Dworzec* (20. IX); pow. wileński i brasławski poraż. średnie.

Entomosporium maculatum Lév. (Stigmatea mespili Sor.). 1926 Warszawa 1 Zawady (26. VI); 1928 Warszawa 1 Żbików (27. VI); 1929 pow. koźmiński, Płock, Płońsk 1 Poświętne, Warszawa 1 Żbików; 1930 pow. poznański, Płońsk 1 Poświętne (27. VIII), Skierniewice (13. VII), Rawa Mazow. 1 Duchowizna (4. IX); Warszawa 3 (H. Jur.): Synów na dziczkach silne

poraż. (27. IX), Żbików* na gruszech szczepionych słabe poraż. (10. X), Mory b. mało (15. X); Grodno 1 Druck (22. VIII), Puławy 1 Sadłowice* w lipcu na dziczkach w szkółkach poraż. b. silne, Kraków (16. VI), Ropczyce 1 Zassów (16. V War. i 29. VIII Krak.), Luboml 1 Rostań, Krzemieniec 1 Leduchów, Równe 1 Gródek.

Gloeosporium fructigenum Berk. 1926 Błonie 1 Ołtarzew (22. XI); 1930 Przemyślany* j. w.

Monilia fructigena Pers. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1928 Warszawa 1 Janków (11. VIII), woj. wileńskie w ilości dość znacznej; 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu razem z *Botrytis cinerea* 1 okaz, Drohiczyn 1 Upirów, Pińsk 1 Duboja szk. roln.

Trichothecium roseum Link. 1929 Warszawa 1 Piastów na zgniłych owocach (9. I).

Fusicladium pirinum Fuck. Struposz gruszkowy. 1926 Brzeziny 1 Rogów (28. VI), Błonie 2: Jordanowiec (11. VI), Brwinów (20. IX); Grójec 2: Brzumin, Sielec (18. VIII); Warszawa 2: Okęcie (11. IX), Ołtarzew (22. XI); Puławy 2: Skoków (4. VIII), Puławy (L. Kazn.); Radomskie (War.), Podole powszechnie w szkółkach i w sadach; Sarny 2: Dorotycze i Sarny (20. IX War.) w słabej formie b. rozpowszechniony; Kobryń 1 Imienin, woj. poleskie 1 Wieżki (29. IX War.); 1927 Łęczycza 1 Goślub, Warszawa, Wysokie Mazow. 1 Wólka Pustkowska (10. V), Białystok 1 Knyszyn, Biała Podlaska 1 Kodeń (War.), Włodawa 1 Lipówka (War.), wojew. lubelskie od czerwca, pow. konecki (23. V War.), Biała Małop. 1 Janowice (18. VI); 1928 Łódź (10. IX), Brzeziny 1 Rokiciny (25. VII), Rypin 1 Dziewanowo (17. IX), Gostynin 1 Umiastów; Warszawa 10: Piastów, Pyry (20. VI), Górcze (24. VII), Marcelin (25. VII), Hozery (9. VIII), Ołtarzew (15. VIII), Janków (11. VIII), Warszawa (12. VIII i 24. VIII), Wołomin (15. X), Mory (9. XI); Grójec 1 kol. Złotokłos, Radzymin 1 Wołomin (19. VII), Białystok 1 Knyszyn w maju, Łuków 1 Kawęczyn (19. VI War.); woj. wileńskie obficie; 1929 woj. poznańskie w pow.: Oborniki, Grodzisk, Środa, Mogilno; Płońsk 1 Omięciny na odm. *L u k a s ó w k a i D o b r a L u d w i k a*, Sochaczew 1 Łasice (19. IX); Warszawa 5: Warszawa na odm. *D o b r a L u d w i k a* (13. V), Rakowiec (1. VII), Piastów, Szuzew (8. VII), Mory (14. VIII); Pułtusk 1 Jadwisin (6. VII), Kolno 1

Kisielnica (27. IX), Śląsk 1 Huta Poldi (War.), Chrzanów 1 Jaworzno na odm. *Faworytka* (War.); na Wołyniu powszechnie na całym obszarze, silniej Włodzimierz sady podmiejskie, Dubno 1 okol. Młynowa, Zdołbunów 1 okol. Dermania; pow. lidzki poraż. średnie, pow. brasławski i dziśnieński poraż. silne; 1930 woj. poznańskie w pow.; Wyrzysk, N. Tomyśl, Poznań, Kościan, Rawicz, Gostyń, Kozmin, Środa, Pleszew, Września, Gniezno, Strzelno, Mogilno, Inowrocław; Kalisz 1 Dobrzec (30. VIII), Brzeziny 1 Tomaszów Mazow. (11. IX), Mława w sadach i na dziczkach (29. VIII), Płońsk 1 Omiecinę na odm. *Lukaśówka* i *Dobra Ludwika*; Warszawa 2 (H. Jur.): Gołąbki na liściach (26. VI), Mory na liściach (30. VI) i na owocach i gałązkach (14. VIII): Puławy 1 Nałęczów (14. VII), Siedlce 1 Stara Wieś (4. VIII); Lubartów 2: Kijany (16. VII) i Krasienin (6. VIII); Chełm 1 Okszów (10. VIII); Zamość 2: Sitno (26. VII) i Janowice (25. VII); Pińczów 1 Chwałowice (11. VII War.), Będzin 1 Porąbka (10. VII); na Śląsku b. silnie w miejscowościach, gdzie nie stosują spryskiwania drzew, Gorlice 1 Bartne (6. IX), Ropczyce 1 Ząsów (16. V War.); Lwów w ogrodach prywatnych na liściach (16. VI); na Wołyniu powszechnie, silniej Włodzimierz 1 Drewinie i Horochów 1 Kwasów; Sarny 2: Dorotycze, Andruha; Kobryń 2: Jewsimowicze, Kobryń; Drohiczyn 3: Zamalinie, Popina, Nadl. Drohickie; Pińsk 3: Krasjewo, Lemieszewicze, Pieszkowo* na dzikiej gruszy razem z *Septoria piricola* (13. VII); Łuniniec 2: Srebrnica, gm. Łuniniecka.

Fumago vagans Pers. 1926 Radom 1 Biała Szlachecka (25. X War.); 1929 Białystok 1 Antoniak (20. VIII), Grodno 1 Pawluszki.

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. Guzowatość korzeni. 1927 woj. lubelskie w szkółkach; 1928 Rypin 1 Ruszków na dziczkach (21. VI), woj. lubelskie; 1929 woj. poznańskie: Szamotuły 1 Pniewy, Poznań 1 Naramowice, Kościan 1 Oborzysko Stare, Rawicz 1 Jutrosin, Śrem 1 Kórnik, Strzelno 2: Janówiec i Kruszowica; prócz tego w powiatach Ostrów, Leszno, Kozmin i Inowrocław — wszędzie pospolita w szkółkach na szczepkach; 1930 woj. poznańskie j. w., pow. plocki (27. IX), Płońsk 1 Poświętne (27. VIII), Warszawa 1 Mory niewiele w szkółkach (18. X), Grodno 1 Druck (22. VIII); Puławy 3: Pożóg, Sadłowice i Włostowice w dużej ilości w szkół-

kach; pow. jaworowski powszechnie, pow. gródecki sporadycznie na gruntach mokrych, Lwów 1 Wólka Kapitańska w szkółce na siewkach 1-roczych ok. 50% poraż., Stanisławów 1 Dubowce sporadycznie; Przemysłany 2: Lipowce, Dunajów; Wołyń w szkółkach (ozn. L. Garb.).

Porosty. 1929 Wieluń 1 Węglewice, Warszawa 1 Jeziorna.

P i g w a.

Entomosporium maculatum Léw. 1928 Ropczyce 1 Zassów (3. VIII); 1930 Warszawa 2: Żbików (10. X), Oltarzew* (8. XI).

Ś l i w a.

Puccinia pruni spinosae Pers. Rdza. 1926 Warszawa 1 Natolin na *Prun. domestica* (8. IX); 1929 Sochaczew 1 Łasice, Błonie 1 Chlewnia; Warszawa 3: Natolin, Kuligów, Mory Olkusz 1 Sułoszowa Tel. (15. IX), Zdołbunów 1 Dermań, Równe 1 Korościatyn; 1930 Warszawa 2 (H. Jur.): Żbików* na *Prun. domestica* (10. X), Mory* na *Prun. domestica* słabe poraż. (24. IX); Zaleszczyki obok *Fumago vagans* (3. XI), Przemysłany (10. X); Równe 4: Hoszcza, Korzec, Babin, gm. Majków; Kamień Koszyrski 1 Zamutwica* (28. VIII).

Stereum purpureum Pers. Srebrzystość liści. 1928 Warszawa 1 Żbików (27. VI); 1930 Łódź (18. VII), Rawa Mazow. 1 Kurzeszyn (15. VII), Kolno 1 Kisielnica (26. VII).

Polyporus fulvus Fries. 1929 Wieluń 1 Węglewice, Grójec 1 Ślepowola, pow. łomżyński; 1930 Warszawa 1 Mory (H. Jur.).

Taphrina pruni Tul. Torbiele śliwkowe. 1926 Lipno 1 Karnkowo (10. VI); Warszawa 2: Mory i okol. Warszawy (26. V); Grójec 1 Wólka Pracka, Puławy (5. V L. Kazn.), Radomskie (War.), Równe 1 Horyńgród; 1927 pow. myślenicki pospolicie, Limanowa 1 Łososina (2. VI); 1928 Warszawa 2: kol. Leonówek (9. VII), Górcze (7. VIII); Wilno (4. VIII) (War.), woj. wileńskie w dużej ilości; 1929 Kielce 1 pod Św. Krzyżem (21. VI), Zdołbunów 1 Dermań bardzo intensywnie w całej miejscowości na obszarze 400 ha sadów, zawierających 20—30% śliw; 1930 Krzemieniec 1 Wiśniowiec, Zdołbunów 1 Moszczanica Mała, Łuck 1 Chorochoryn, Drohiczyn 1 Zamalinie* (21. VI), Pińsk 1 Pieszkowo, Stolin 1 Tury.

Nectria cinnabarina Fr. 1926 Grójec 1 Brzumin na gałęziach i owocach (18. XII); 1929 Łomża na przemarzniętych gałęziach; 1930 Gostynin 1 Dobrzyków (30. VI), Rawa Mazow. 1 Grotowice (3. IV).

Polystigma rubrum (Pers.) DC. 1926 Warszawa 1 Natolin (8. IX); 1927 Myślenice 1 Poznachowice Górne w sadach włościańskich; 1928 Łask (15. VIII), Błonie 1 Wolskie (6. X); Warszawa 2: Słomczyn (22. VII), Żoliborz (27. VIII); 1929 Turek 1 Uniejów, Płock, Sochaczew 1 Łasice; Warszawa 4: Tarchomin, Ożarów, Milanówek, Ziełonki; Błonie 1 okol. Leszna* (1. IX H. Jur.); Grójec 2: Ustanów, Luganka; Olkusz 1 Sułszowa (15. IX), Zdołbunów 1 Dermań; 1930 Warszawa 1 Mory (10. VIII H. Jur.), Rawa Mazow. 1 Kurzeszyn (15. VII), Kozielnice 1 Brzeźnica (26. IX), Grybów 1 Pławna (18. VII), Krzemieniec 1 Borszczówka.

Phyllosticta sp. 1926 Sarny 1 Dorotycze.

Monilia fructigena Pers. 1930 Warszawa 1 Mory na owocach, często razem z *Mon. cinerea*, dość silne poraż. (H. Jur.).

Mon. cinerea Bon. 1926 Warszawa 1 Zawady (8. IX), Grójeckie; 1928 Warszawa 3: Oltarzew na renklodzie (14. VI), Grochów (26. VI), Żbików (27. VI); Radzymin 1 Wołomin (19. VII), Krasnystaw 1 Nowiny (26. VI); 1929 Płock 1 Kępa Polska, Warszawa 1 Pyry; Grójec 2: Lipie, Podłącze; Szczuczyn białost. 1 Miecze; 1930 Warszawa 1 Mory w lipcu (H. Jur.), Olkusz 1 Wielmoża (23. IX).

Clasterosporium carpophilum (Lév.) Aderh. 1926 woj. kędzkie 1 Żeromin (15. X), Warszawa 1 Okęcie, Białystok 1 Knyszyn (17. VIII); 1927 Łęczyckie na węgierce i śliwie francuskiej (27. IX), okol. Warszawy (6. IX); 1928 Łask (15. VIII), Białystok 1 Knyszyn w lipcu; 1929 Brzeziny 1 Regny, Sochaczew 1 Łasice; Warszawa 2: Żbików i Szopy Polskie; Grójec 2: Ustanów i Turowiec; Kolno 1 Kisielnica, Białystok; Szczuczyn białost. 2: Miecze i Prusko* (21. IX); 1930 Rawa Mazow. (4. IX), Kolno 1 Kisielnica (26. VII).

Fumago vagans Pers. 1926 Płockie (12. VIII), Warszawa 1 Mądralin, Grójec 1 Brzumin i Grójeckie, Rawa Mazow. 1 Grotowice (22. VIII), Radom 1 Biała Szlachecka (25. X War.); 1927 okol. Warszawy (6. IX); 1928 Brodnica 1 Płowężek

(17. IX); 1930 Gostynin 1 Dobrzyków w listopadzie, Zaleszczyki obok *Puccinia pruni spinosae* Pers. (3. XI).

Porosty. 1928 Warszawa 1 Słomczyn *Ramalina* sp. (22. VII); 1929 Wieluń 1 Węglewice, Warszawa 1 Jeziorna.

A l y c z a.

Stereum purpureum Pers. Srebrzystość liści. 1930 Warszawa 1 Mory.

A n t y p k a.

Stereum purpureum Pers. Srebrzystość liści. 1930 Warszawa 1 Żbików* (10. X H. Jur.).

W i ś n i a.

Phyllosticta prunicola Sacc. 1930 Warszawa 1 Żbików (10. X H. Jur.).

Monilia cinerea Bon. 1926 Garwolin 1 Życzyn (2. VI War.); 1927 Warszawa 1 Skorosze (7. VI), woj. lubelskie w maju; 1928 Włocławek 1 Stary Brześć (14. VI); Warszawa 4: Buczynek (12. VI), Oltarzew na odm. Szklanki (14. VI), Jeziorna (3. VIII), Janków (11. VIII); Białystok 1 Knyszyn, woj. lubelskie, Krasnystaw 1 Nowiny (26. VI War.), Ropczyce 1 Zassów (6. IX), Sokal 1 Potarzyce (13. VII War.), Sarny w lipcu usychanie gałązek; 1929 Błonie 1 Ojrzanów, Grójec 1 Cieciszew, Warszawa, Łomża; - 1930 w woj. poznańskim w pow.: Międzychód, Leszno, Koźmin, Gniezno, Żnin w silnym stopniu; Wieluń 1 Lututów na odm. Ostheimska (27. V), Turek 1 Uniejów (23. V), Sierpc 1 Wymyślin na odm. Szklanki (3. VI); Warszawa 3: Okuniew (13. VI), Warszawa (27. V), Mory w czasie kwitnienia drzew powoduje obumieranie kwiatów i pędów, w lipcu na owocach w dość silnym stopniu (H. Jur.); Kolno 1 Kisielnica (26. VII), Puławy* w maju b. silne poraż. (26. VII), Janowice, Konstantynów 1 Zienie-Łosice (19. VIII), Sandomierz 1 Żurawica (11. VI War.), Zaleszczyki na kilkunastumorgowym sadzie w stopniu b. silnym (13. VI), Borszczów 1 Okopy św. Trójcy owocow. na szypułkach kwiatowych (27. V ozn. L. Garb.), Sarny, Kobryń, Drohiczyn 1 Zamalinie, Kosów Poleski 1 Piaski* (30. V), Stolpce 1 Zasale (11. VI War.) Pruzana 1 Bogusławce (Sar.).

Clasterosporium carpophilum (Lév.) Aderh. 1928 Warszawa 1 Oltarzew (14. VI); 1930 Warszawa 1 Mory (8. VI H. Jur.), Horodenka 1 Wierzbowiec (2. VI), Borszczów 1 Okopy św. Trójcy na liściach i zawiązkach owoców obok moniljozy.

Cercospora cerasella Sacc. 1930 Warszawa 1 Żbików* (10. X H. Jur.).

C z e r e ś n i a.

Taphrina cerasi (Fuck.) Sadeb. 1929 Warszawa 1 Słomczyn* na odmianie z Czech w dużej ilości; Grójec 2: Tarczyn, Modrzewina.

Nectria cinnabarina (Tode) Fries. 1929 Warszawa 1 Służew.

Gnomonia erythrostoma (Pers.) Auersw. 1930 Warszawa 1 Żbików w stadjum niedojrzałym w szkółkach (10. X H. Jur.).

Cytospora leucostoma Aderh. 1930 Warszawa 1 Gołąbki (3. VII).

Cytospora sp. 1930 Warszawa 1 Mory na zasychających gałęziach (H. Jur.).

Monilia cinerea Bon. 1926 Gostyń 1 Czarkowo (21. VII War.); 1927 Warszawa 1 Anin, woj. lubelskie w maju; 1928 Toruń (27. VIII War.); Warszawa 3: Żbików (27. VI), Słomczyn (22. VII), Janków (11. VIII); Białystok 1 Knyszyn (23. VIII), Łuków 1 Ryszki (11. VI War.), Krasnystaw 1 Nowiny (26. VI War.), woj. lubelskie; 1929 Warszawa 2: Pyry, Kawęczyn; 1930 Wieluń 1 Lututów (27. V); Warszawa 2: Malichy (13. V), Natolin w małej ilości (13. VI); Grójec 1 Ogrodzienice (29. IX), Puławy 1 Nałęczów silne poraż. (14. VII), Siedlce 1 Stara Wieś silne poraż. (4. VIII); Zamość 2: Sitno b. silne poraż. (26. VII) i Janowice; Lwów w czerwcu w prywatnych sadach miejskich na zawiązkach owoców (ozn. L. Garb.), Drohiczyn 1 Starosiele.

Clasterosporium carpophilum (Lév.) Aderh. 1926 Lipno 1 Karnkowo (10. VI), Warszawa 1 Zawady (26. VI); 1927 woj. lubelskie we wrześniu; 1928 Koło 1 Kolnica (14. VI), Łask (15. VIII), Płońsk 1 Poświętne (28. VIII), Warszawa 1 Żbików (27. VI), woj. lubelskie; 1929 Płońsk 1 Poświętne; Warszawa 3: Mory, Klarysew, Kuligów; Grójec 1 Kociszew, Wołyń powszechnie na drzewach pestkowych szczególnie silnie na czereśniach;

1930 Warszawa 1 Mory* (8. VI), Rawa Mazow. 1 Duchowizna (4. IX), Kolno 1 Kisielnica (26. VII), pow. lwowski (11. VI), Przemyślany 1 (ozn. L. Garb.), Wołyń; wojew. wileńskie poraż. słabe.

Cercospora cerasella Sacc. 1926 Warszawa 1 Żbików (20. VI); 1929 Warszawa 1 Żbików; 1930 Przemyślany (10. X).

Fumago vagans Pers. 1930 Kalisz 1 Tłokinia na gałązkach (13. IX zb. C. Rael).

Morela.

Stereum purpureum Pers. Srebrzystość liści. 1928 Warszawa (19. VI), Borszczów 1 Okopy św. Trójcy.

Monilia laxa Sacc. et Vogl. 1928 Warszawa 1 Jeziorna na gałązkach (3. VIII); 1930 Gniezno 1 Niechanowo (6. VIII), Borszczów 1 Okopy św. Trójcy groźnie na owocach i pędach (27. V).

Brzoskwinia.

Taphrina deformans Tul. 1926 okol. Warszawy (15. VI); 1927 Kutno 1 Gołędzkie (23. VI); 1928 Warszawa 1 Jeziorna (3. VIII), Olkusz 1 Gołyszyn; 1929 Warszawa 1 Natolin; 1930 Rawicz 1 Jutrosin (26. V War.), Warszawa 1 Oltarzew (21. V), Zaleszczyki (28. V); Borszczów 2: Okopy św. Trójcy (27. V) i Borszczów (3. VI).

Podosphaera oxyacanthae (DC) De By. 1926 Kalisz 1 Złotniki (6. VI), pow. hrubieszowski (10. VI).

Nectria cinnabarina (Tode) Fries. 1929 Łomża na przemrzniętych gałązkach.

Bakterjoza korzeni. 1930 Hrubieszów 1 Horyszów Ruski przedwczesne zrzucanie liści i słaby przyrost (8. X).

Orzech włoski.

Nectria cinnabarina (Tode) Fries. 1929 Łomża na przemrzniętych gałązkach; 1930 Warszawa 1 Mory na przemrzniętych gałązkach (H. Jur.).

Sclerotinia sp. 1926 Warszawa 1 Skolimów na owocach, Sarny na owocach (18. VIII War.).

Marssonina juglandis Lib. 1926 Lipno 1 Karnkowo, Warszawa (12. IX), Rawa Mazow. 1 N. Miasto (22. IX), Sarny (18. VIII War.); 1928 Warszawa 1 Żbików; 1929 Radomsko 1 Dobroszyce; 1930 Warszawa 2 (H. Jur.), Mory i Włochy w październiku; Dubno 2: Długoszyje i Młynów.

Microstroma juglandis Sacc. 1926 Lipno 1 Karnkowo*; 1927 Myślenice 1 Raciechowice* pospolicie w lipcu i sierpniu; 1928 Radomsko 1 Dobroszyce (21. VII).

Pseudomonas juglandis Pierce. 1930 Lublin 1 Lemszczyzna* (16. VIII War.).

Drzewa owocowe ogólnie.

Polystictus sp. 1930 Brzeziny 1 Galkówek (11. XI zb. K. Żel.).

Rak drzewny. 1926 okol. Przemyśla powszechnie.

Monilia fructigena Pers. 1926 wojew. nowogródzkie i wileńskie w znacznej ilości, najwięcej w rejonie od Mołodeczna przez Smorgonie aż do Oszmiany i Holszan, do 30% szkód (W. Łast.); woj. poleskie prawie powszechnie; 1929—1930 Wołyń powszechnie.

Mon. cinerea Bon. 1926 Puławy na *Prunus sp.* (5. V L. Kazn.), wojew. poleskie prawie powszechnie; 1930 Wołyń powszechnie.

Fusicladium sp. 1927 Kraków 1 Mydlniki powszechnie (St. Waśn.); 1928 Kraków 1 Mydlniki w słabszym stopniu (St. Waśn.).

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. 1930 Wołyń stwierdzono przy lustracji większych szkółek drzew owocowych: Luboml 1, Włodzimierz 2, Horochów 1; Kowel 2, Łuck 2, Dubno 2, Krzemieniec 3, Zdołbunów 1, Równe 2, Kostopol 2; ze sprawozdań korespondentów Zakładu Ochrony Roślin wynika, że chorobą tą również opanowany jest znaczny procent szkółek małych, których jest niekiedy kilka na terenie jednej wsi.

KRZEWY OWOCOWE.

Agrest.

Puccinia ribesii-caricis Kleb. 1928 Warszawa 1 Mory ogniki na owocach (1. VI); 1929 Warszawa; Wołyń powszechnie

w małej ilości; 1930 N. Targ 1 Pieniny Spermog. i Aacid. (9. VII), Wołyń j. w.

Puccinia sp. 1930 Błonie 1 Radziejowice (15. V).

Sphaerotheca mors uvae (Schwein.) Berk. et Curt. Macznia k amerykański. 1926 Lipno 1 Karnkowo (10. VI); Warszawa 2: Mory (26. V) i okol. Warszawy (29. VII); Białystok 1 Knyszyn (18. VIII), Puławy (L. Kazn.), Radomskie (War.), Równe 1 Szubków; na Polesiu agrestu jest wogóle mało z powodu zniszczenia przez *Sphaerotheca mors uvae*; 1927 pow. czarnkowski (29. V War.), Warszawa 1 Mory (7. VII), Białystok 1 Knyszyn, wojew. lubelskie od maja; Kraków 2: Bieńczyce (19. V) i Mydlniki (7. VII); Rybnik 1 Drewniki (25. VIII War.); 1928 Warszawa 3: Ząbki (1. VI), Mory (1. VI), Górcze (24. VIII); Białystok 1 Knyszyn w czerwcu, Grodno 1 Obrembszczyzna (14. VI), woj. lubelskie 1 Kuchary Leśne (6. VI War.), woj. lubelskie j. w., Miechów 1 Polanowice (22. VIII), Kraków 1 Kocmyrzów (8. III), Ropczyce 1 Zassów (3. VIII); wojew. nowogródzkie i wileńskie powszechnie w dużej ilości; 1929 wojew. poznańskie powszechnie, Konin; Warszawa 3: Pyry, Ursynów, Warszawa; Mińsk Mazow. 1 Rudzienko, Radzymin 1 Tłuszcz, Białystok 1 Knyszyn, Częstochowa (War. i 18. X Krak.); w wojew. lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim epidemicznie na całym obszarze, uniemożliwiając hodowlę agrestu na szerszą skalę; okol. Krzemieńca (War.); Wołyń powszechnie, zdrowe krzewy agrestu na Wołyniu spotyka się przeważnie tylko w zakładach ogrodniczych i w ogrodach większej własności; Brześć n. Bugiem (War.), wojew. nowogródzkie i Wileńszczyzna na całym obszarze w mniejszym lub większym stopniu; 1930 Poznań (28. VIII War.), Rawicz 1 Jutrosin (26. V War.), woj. poznańskie j. w., Koło 1 Zakrzewek (8. VII zb. K. Strawiński), Sieradz (24. V); Łódź 2: Maluszyn (30. V) i Łódź (16. VII zb. K. Straw.); Brzeziny 2: Tomaszów Mazow. (4. IX) i Gałkówek (11. XI zb. K. Żel.); Włocławek 2: Zaduszyniki (20. VI) i Włocławek (5. VI); Kutno 1 Daszyn (4. X), Mława (28. VIII), Ciechanów 1 Gołotczyzna (7. VI), Błonie i Komorów (30. V.); Warszawa 3: Grabów (28. VII), Warszawa (13. V) i Mory w bardzo słabym stopniu (24. V H. Jur.); Wołkowysk 1 Werejki (26. VI), Siedlec 1 Stara Wieś silne poraż. (4. VIII), Garwolin 1 Sobieszyn (War.), Puławy* silne poraż. (6. VI); Zamość 2:

Janowice (25. VII) i Sitno (26. VII), tu i tam poraż. bardzo silne; Radom 1 Zwoleń poraż. silne (28. V Puł.), Częstochowa (4. VII War.), Kraków (14. VII); wojew. lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie j. w., Wołyń j. w.; Drohiczyn 3: Zamalinie* (21. VI ozn. A. Such.), Popino corocznie 100% porażenie na owocach, Drohiczyn; Stolin 1 Terebieżów, Nieśwież 1 Kurowszczyzna (30. V War.), Stołpce 1 Zasule (11. VI War.), Wileńszczyzna j. w.

Microsphaera grossulariae (Wallr.) Lév. 1927 Warszawa (6. IX); 1930 Inowrocław 1 Mątwy (11. X War.).

Nectria cinnabarina (Tode) Fr. 1928 Warszawa 1 Mory (9. XI); 1929 Białystok; 1930 Błonie 1 Milanówek (28. III), Warszawa 1 Mory w listopadzie w niewielkiej ilości (H. Jur.).

Coniothyrium vagabundum Sacc. 1930 Warszawa 2 (H. Jur.): Mory w lipcu w dużej ilości na gałązkach, Włochy w październiku.

Gloeosporium ribis Mont. et Desm. 1930 Warszawa 1 Mory* w lipcu niewiele (H. Jur.).

Botrytis cinerea Pers. 1930 Warszawa 1 Mory w czerwcu na jagodach (H. Jur.).

Phymatotrichum baccarum Oud. 1930 Warszawa 1 Mory* w czerwcu silne porażenie jagód na krzewach, mających wygląd chorobliwy i porażonych jednocześnie silnie grzybkciem *Coniothyrium vagabundum Sacc.* (H. Jur.), Częstochowa* (4. VII War.).

Alternaria grossulariae Jacz. 1930 Częstochowa* (24. VI War. ozn. H. Jur.).

Porzeczka czerwona.

Puccinia ribesii-caricis Kleb. 1926 Warszawa 3: Rakowiec (22. V), Żoliborz (2. VI), Mory (17. IX); 1928 Warszawa 1 Mory na owocach i liściach (1. VI); 1930 Łódź* (20. V War.).

Cronartium ribicola Dietr. 1926 Warszawa (17. IX); 1928 Warszawa 1 Mory (9. XI).

Ascochyta ribesia Sacc. et Fautr. 1930 Lwów* (28. X), Skole 1 Demnia* obok *Gloeosporium ribis var. Parillae* (ozn. L. Garb.).

Gloeosporium ribis Mont. et Desm. 1926 Warszawa (17. IX) Białystok 1 Knyszyn (17. VIII); 1928 Warszawa 1 Mory (9. IX); 1930 Warszawa 1 Gołębki (26. VI H. Jur.), Puławy 1 Pożóg*

Gloeosporium ribis Mont. et Desm. var. parillae Jancz. et Namysł. 1930 Lwów* (28. X), Skole 1 Demnia* (30. X) obok *Ascochyta ribesia* (ozn. L. Garb.).

Porzeczka czarna.

Puccinia ribesii — caricis Kleb. 1927 Sarny b. silnie; **1928** Warszawa 1 Mory na owocach i liściach (1. VI), Sarny* (V); **1929** Sarny 1 Police.

Cronartium ribicola Dietr. 1928 Warszawa 1 Mory (9. XI), Lida 1 Bieniakonie, Wilno b. obficie; **1929** Sarny 1 Police* (13. VIII); pow. wileński poraż. silne; **1930** Grójec 1 Drwalew odm. Neapolitańska (29. X); Warszawa 3 (H. Jur.): Mory* (VIII), Żbików (10. X), Oltarzew (8. XI); Puławy* (4. IX).

Sphaerotheca mors uvae. (Schwein) Berk. et Curt. 1929 Sarny 1 Police* (13. VIII A. Such.).

Nectria cinnabarina (Tode) Fries. 1930 Warszawa 1 Mory na obumarłych gałązkach (XI H. Jur.).

Septoria ribis Desm. 1926 Sarny (18. VIII War.); **1928** Sarny pole dośw. (5. VI); **1929** Warszawa 2: Żbików, Mory; Puławy 1 Pożóg* (13. IX), Sarny pole dośw.* w nieznaczej ilości (26. VIII).

Gloeosporium ribis Mont. et Desm. 1927 Białystok 1 Knyszyn; **1928** Warszawa 1 Mory (9. XI), Sarny pole dośw. (9. IX); **1930** Pole torfowe od 3 lat porażenie 100%-we pomimo spryskiwania cieczą bordoską.

Porzeczki. *Ribes sp.*

Puccinia ribesii — caricis Kleb. 1927 Warszawa 2: Żbików (4. VI) i Mory (7. VII), Prużana 1 Siechnowiec (3. VI); **1928** Warszawa 2: Warszawa (23. VI), Oltarzew (14. VI); Grodno 1 Obrembszczyzna (14. VI), Łuków 1 Kawęczyn (19. VI War.), Włodawa 1 Glinny Stok (30. VI War.), Lublin 1 Rudnik (19. VI War.), wojew. lubelskie w czerwcu; **1929** wojew. wołyńskie powszechnie w słabym stopniu, Sarny 1 Police na *Rib. nigrum*; **1930** Wołyń j. w., Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf. na torfach rzadka na liśc. i owoc., Kobryń 1 Torokań szk. roln.; Drohiczyn 2: Popina w jednym sadzie ok. 20% poraż., w drugim b. mało, Nadl. Drohickie b. mało na owocach.

Pucc. ribis DC. 1930 Szamotuły 1 Sękowo, Łódź (20. V), Polesie 1 Rafałówka (5. VI War.); w okol. Wilna poraż. słabe.

Cronartium ribicola Dietr. 1926 Puławy (27. VII L. Kazn.); 1927 Warszawa 2: Mory Ur. (28. VII), okol. Warszawy (6. IX); 1928 Białystok 1 Knyszyn w czerwcu; 1929 Sochaczew 1 Włodzimierzówka; Warszawa 5: Żbików, Zawady, Zielonki, Mory, Warszawa; Białystok 2: Supraśl i Białystok; Kolno 1 Mały Płock; pow. Szczuczyn białost.; 1930 Wilno i okol. poraż. silne.

Polyporus ribis Fries. 1927 Warszawa u nasady gałązek (6. IX).

Neetria cinnabarina (Tode) Fries. 1929 Wieluń 1 Węglewice, Błonie 1 Chlewnia na zmarzniętych gałązkach, Łomża; 1930 Płońsk 1 Omięciny, Mińsk Mazow. 1 Kałuszyn, Białystok 1 Sokółka (25. IX).

Phyllosticta ribicola (Fr.) Sacc. 1926 Kobryń 1 Imienin.

Septoria ribis Desm. 1929 Płock, Błonie; Białystok 3: Knyszyn, Supraśl i Białystok; Kolno 1 Kisielnica; 1930 Mława (29. VIII), Łuck 1 Perespa, Równe 1 Horyńgród.

Hainesia sp. 1929 Sarny (War.).

Gloeosporium ribis Mont et Desm. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1927 Warszawa 2: Mory (28. VII), Warszawa i okolice (6. IX), Kraków w ogrodzie bot. roln.; 1928 Warszawa, Ołtarzew (9. VIII), Białystok 1 Knyszyn w czerwcu, Kraków j. w.; 1929 wojew. poznańskie pow. grodziski i jarociński, Włocławek 1 Stary Brześć, Płock; Warszawa 3: Rakowiec, Mory, Milanówek; Błonie; Grójec 2: Ślepowola i Lipie; Łomża; Kolno 2: Kisielnica, Mały Płock; pow. Szczuczyn białost., Grodno, Kraków j. w., Sarny (War.); 1930 wojew. poznańskie pow. grodziski i pleszewski; Warszawa 3: Natolin (13. VI), Pruszków (4. IX), Gołębki (26. VI H. Jur.); Błonie 1 Chlewnia (23. VIII), Rawa Mazow (4. IX), Białystok 1 Sokółka (25. IX), Garwolin 1 Sobieszyn, Pińczów 1 Chwałowice (28. VIII War.), Kraków 1 j. w., Skole 1 Demnia (30. X), Zaleszczyki* (26. VIII L. Garb.), Kobryń 1 Torckań szk. rol., Stołpce 1 Zasule (11. VI).

Botrytis cinerea Pers. 1929 Warszawa 1 Mory na zeszkło-rocznych owocach.

Fumago vagans Pers. 1929 Warszawa 1 Mory, Grójec 1 Lipie; 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu (H. Jur.), Lwów (28. X).

Porosty. 1930 Mława (29. VIII).

Maliny.

Phragmidium rubi idaei Karst. 1926 Białystok 1 Knyszyn (17. VIII); 1928 Kraków 2: Swoszowice, Czarna Olsza; 1929 Płońsk 1 Omięciny, Błonie 1 Arendówka Aec., pow. grójecki Ur. i Tel., Białystok, woj. kieleckie 1 Łysogóry koło klasztoru św. Katarzyny (21. VI), Sarny 1 Police* (13. VIII); 1930 Warszawa 3: Zielonka (2. VI), Żwir (11. VI), Mory* Ur. i Tel. (28. VIII H. Jur.); Kolno 1 Kisielnica (4. XI), wojew. lubelskie 1 Kempa Piotrowińska Aec. (16. VI); Równe 2: Gródek i N. Dwór; Kobryń 1 Torokań szk. roln. na dolnych liściach; pow. wileński poraż. średnie.

Didymella applanata Sacc. 1929 wojew. poznańskie, zwłaszcza pow. koźmiński; choroba grozi wyniszczeniem malin w województwie; Gostynin 1 Wymyśle, Płońsk 1 Omięciny; Warszawa 2: Marcein obok *Phoma idaei* (ozn. L. Garb. i War.), Tadzinek; Kolno 1 Kisielnica, Lublin 1 Piotrowice (War.); 1930 woj. poznańskie j. w., Jarocin 1 Witaszyce (War.), Kalisz 1 Złotniki obok *Coryneum microstictum* (27. VI L. Garb.), Piotrków 1 Sobakówek (7. VIII), Kutno 1 Daszyna (4. X), Mława (29. VIII), Ciechanów 1 Gołotczyzna (7. VI), Płońsk 1 Omięciny (6. III, 19. VI, 8. IX), Sochaczew 1 Teresin (11. VI), Błonie 1 Radziejowice (24. V); Warszawa 10: Jabłonna (31. V, 20. VI), Gucin (20. VI), Henryków, Dąbrowa (25. VII), Wiązowna (22. VIII), Ursynów (8. IX), Czerniaków (24. IX), Mory* (25. IV H. Jur.), Oltarzew (14. VI), Służew (18. VI); Rawa Mazow. 2: Kurzeszyn i Rawa Mazow. (15. VII); Mińsk Mazow. 1 Dobrzyniec (2. IX), Kolno 1 Kisielnica (24. VI), Radom (4. VII War.), Końskie 1 Ruda Maliniecka (13. VI War.), Sandomierz 1 Hanusin (3. IX War.), Przeworsk (19. V War.); Łuck 2: Kuczkarówka i Łuck; Zdołbunów 1 Tajkury, Równe 1 N. Dwór.

Phoma idaei Oudem. 1929 Gostynin 1 Wymyśle, Płońsk 1 Omięciny, Warszawa 1 Marcein (ozn. L. Garb.) — wszędzie razem z *Didymella applanata*; 1930 Płońsk 1 Omięciny (2. IX);

Warszawa 3: Marcelin (26. VII), Ursynów (6. VIII), Mory* w lipcu (H. Jur.) i (6. VIII War.); Pińczów 1 Dziaduszyce (22. VII), Przeworsk 1 Łopuszka Mała* razem z *Coniothyrium Fuckeli* Sacc. var. *rubi* i *Fusarium* sp. (25. IX).

Phoma ruborum West. 1929 Sarny 1 Andruha na odm. Królowa Targu razem z *Coryneum rubi* (Cda) Sacc. i *Fusarium* sp. (ozn. P. Leszcz.); 1930 Warszawa 1 Otwock Wielki* razem z *Coryneum microstictum* Berk. et Br. (ozn. L. Garb.).

Phyllosticta ruborum Sacc. 1930 Łuniniec 1 Dworzec.

Cytospora clypeata Sacc. 1928 Sandomierz 1 Żurawica* obok *Rhabdospora ramealis* (Desm. et Rob.) Sacc. var. *macrospora* App. et Laub. i *Coryneum ruborum* Oudem. (ozn. L. Garb.).

Septoria rubi West. 1929 Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf. razem z *Coryneum rubi* (Cda) Sacc. i *Fusarium* sp. (ozn. P. Leszcz.); 1930 Płońsk 1 Poświętne (27. VIII), Warszawa 1 Mory* w sierpniu poraż. silne, Puławy 1 Pożóg* (13. VI).

Rhabdospora ramealis (Desm. et Rob.) Sacc. var. macrospora App. et Laub. 1930 Sandomierz 1 Żurawica j. w.

Coniothyrium Fuckelii Sacc. var. rubi. 1930 Przeworsk 1 Łopuszka Mała* obok *Phoma idaei* Oudem. i *Fusarium* sp. (ozn. L. Garb.).

Botryodiplodia rubi Syd. 1930 Kutno 1 Śleszyn Mały (8. XI).

Leptothyrium rubi (Duby) Sacc. 1930 Płońsk 1 Poświętne (2. XI).

Gloeosporium venetum Speg. 1930 Płońsk 1 Omięciny (2. XI), Warszawa 1 Zawady (21. X), Puławy 1 Pożóg* w czerwcu na pędach i liściach poraż. dość silne.

Coryneum ruborum Oudem. 1928 Sandomierz 1 Żurawica obok *Cytospora clypeata* etc. j. w.

Coryn. rubi (Cda) Sacc. 1929 Sarny 2: Andruha obok *Phoma ruborum* etc. j. w., Zakł., Dośw. Upr. Torf. obok *Septoria rubi* etc. j. w.; Kosów Poleski 1 Nadl. Kartuz-Bereskie (wszystkie ozn. P. Leszcz.).

Coryn. microstictum Berk. et Br. 1930 Kalisz 1 Złotniki obok *Didymella applanata* j. w., Płońsk 1 Omięciny (12. V); Warszawa 3: Otwock Wielki obok *Phoma ruborum* etc. j. w., Ursynów (6. VIII), Mory w maju (ozn. H. Jur. i W. Konop.).

Botrytis cinerea Pers. 1930 Warszawa 1 Mory w lipcu na owocach (H. Jur.), Kolno 1 Kisielnica na owocach (26. VII).

Fusarium sp. 1929 Sarny 2: Andruha razem z *Phoma ruborum etc.* j. w., Zakł. Dośw. Upr. Torf. razem z *Septoria rubi etc.* j. w.; 1930 Przeworsk 1 Łopuszka Mała razem z *Phoma idaei etc.* j. w. (25. IX).

Mozaika. 1930 Mława (29. VIII), Warszawa 1 Mory w maju (H. Jur.), Rawa Mazow. 1 Kurzeszyn (15. VII), Siedlce 1 Stara Wieś (4. VIII), Lubartów 1 Krasienin (6. VIII); Puławy 2: Irena (10. VII), Kazimierz (17. VII); Zamść 1 Sitno (26. VII), pow. lidzki poraż. silne.

Jeżyny.

Phragmidium rubi (Pers.) Winter. 1929 Warszawa 1 Wilanów na *Rubus caesius* (16. IX H. Jur.).

Phragm. violaceum (Schultz) Winter. 1930 Wadowice 1 Zakrzów (15. VII), Myślenice 1 Sułkowice we wrześniu Ur. i Tel., Grybów 1 Pławno Aec., Ur. i Tel. (18. VII), Stolin 1 Jeziory* (28. VII ozn. H. Jur.).

Erysiphe rubi (Fuckel). 1929 Sochaczew 1 Puszcza Kampinowska na dziko rosnących jeżynach.

Septoria rubi West. 1930 Grójec 1 Przybyszew (18. VII H. Jur.).

Gloeosporium venetum Speg. 1930 Puławy 1 Pożóg* w czerwcu na pędach i liściach poraż. dość silne.

Oidium ruborum Rbh. 1929 Błonie 1 Puszcza Kampinowska* (1. IX H. Jur.).

Winorośl.

Plasmopara viticola Berl. et De Toni. 1926 Kalisz 1 Koźminek (8. IX); Włocławek 2: Poddębiec (16. VII), Brześć Kujawski (2. VII); Warszawa (5. VII) i okol. Warszawy (26. VII), wojew. lubelskie 1 Krynica Podlaska (8. IX War.), Radomskie (War.), Opoczno 1 Marjówka (War.), Sandomierz 1 Błonie (27. VII War.); 1927 Warszawa 3: Górcze (6. IX), Warszawa okolice; Kraków 1 Czerwony Prądnik we wrześniu i październiku.

niku; **1929** Kościan 1 Gryżyna, Koźmin, Środa 1 Szlachcin, Żnin 1 Janówiec, Inowrocław; Warszawa 4: Natolin, Wilanów, Pruszków, Warszawa; **1930** woj. poznańskie j. w., Warszawa (18. VIII), Gorlice 1 Rzepiennik Biskupi (8. IX); Lwów w prywatnych ogrodach miejskich na liściach, gronach i szypułkach owocow. (1. VIII), Łuck, Równe 1 Szubków.

Aureobasidium vitis Viala et Boy. **1930** Błonie 1 Chlewnia (6. VIII i 23. VIII);

Oidium Tuckeri Berk. **1926** Kalisz 1 Koźminek (8. IX), Błonie 1 Turczynek (17. VIII), Pułtusk 1 Rybienko (23. IX).

Borówka brusznica. *Vaccinium vitis idaea.*

Exobasidium vaccinii Wor. **1929** Błonie 1 Puszcza Kampinowska pospolicie (1. IX H. Jur.); **1930** Warszawa 1 Nadleśn. Sieraków (16. VI H. Jur.), Sarny* (12. VII).

Borówka czernieca. *Vaccinium myrtillus.*

Exobasidium vaccinii Wor. **1927** Bochnia 1 Puszcza Niepołomska w czerwcu.

DRZEWA I KRZEWY LEŚNE I PARKOWE LIŚCIASTE.

Akacja biała (Grochodrzew). *Robinia pseudacacia.*

Trichocladia robiniae Czerniecka. **1929** Białystok*.

Berberys. *Berberis.*

Puccinia graminis Pers. Rdza żdźbłowa. **1927** wojew. lubelskie w maju; Sandomierz 2: Góry Pieprzowe, Dwikozy; Kraków 3: Przegorzały pod Krakowem, Skała Kmity koło Zabierzowa i pod Wieliczką przy gościńcu; **1928** Ciechanów (5. X); Warszawa 2: Skolimów na owocach (16. VII), Górcze (24. VII); woj. lubelskie; Wilno w b. dużej ilości (9. VI), **1929** N. Tomyśl 1 Pakosław, Grodzisk 1 Kotowo, Błonie 1 Grodzisk, Suwałki, Wołyń (War.); **1930** Warszawa 3 (H. Jur.): Wilanów* razem z *Microsphaera berberidis* (10. VII), Rakowiec* (12. IX), Bielany* (17. X); Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf. w parku, Kosów Poleski 1 Ruda* na cmentarzu.

Microsphaera berberidis (DC.) Lév. 1930 Warszawa 1 Wilanów* (H. Jur.) stadj. konidjalne (10. VII) i stadj. workowe (26. VII).

Brzoza. *Betula*.

Melampsorium betulinum (Pers.) Kleb. 1927 Warszawa 1 Górcze (29. IX); 1928 Sarny na *Bet. verrucosa*, niskie drzewka na brzegach kanałów, poraż. średnie, rosnąca obok *Bet. humilis* nieporażona; 1929 Warszawa 1 Ulrichów, Błonie 1 Puszcza Kampinoska silne poraż. na *Bet. verrucosa** (1. IX H. Jur.), Sarny Nadl. na *Bet. pubescens** (25. VIII); 1930 Grybów 1 Pławna Ur. i Tel. (18. VII); Sarny 3: Perestaniec, droga z Dorotyecz do Czudła i Sarny Nadl.; Pińsk 1 Stremecz na torfach.

Taphrina turgida Sadeb. 1927 Kraków 2: Przegorzały i Biezanów w maju.

Microsphaera alni (DC.) Winter. 1929 Kosów Poleski 1 Mereczowszczyzna na *Bet. verrucosa** (20. IX); 1930 Sarny Nadl. na *Bet. pubescens** razem z *Melampsorium betulinum* (29. VIII).

Czerecha. *Prunus padus*.

Thecopsora areolata (Fr.) Magnus. 1930 Warszawa 2: Gołabki* (3. VIII H. Jur.), Rakowiec w szkółkach obok dziurkowatości liści (12. IX H. Jur.); Grybów 1 Pławna* Ur. (18. VII).

Podosphaera tridaetyla (Wallr.) De By. 1929 Warszawa 1 Podkowa Leśna*.

Polystigma ochraceum (Wahl.) Sacc. 1927 Myślenice 1 Raciechowice* w sierpniu; 1929 woj. wileńskie 1 Rutkiewicze* (War.).

Monilia Linhartiana Prill. et Delacr. 1929 Warszawa 1 Kawęczyn; 1930 Sarny 1 Andruha, Pińsk 1 Krasjewo.

Cylindrosporium padi Karst. 1930 Stolin 1 Terebieżów* (11. VII ozn. H. Jur.).

Dąb. *Quercus*.

Daedalea quercina Pers. 1927—1930 wojew. kieleckie i krakowskie pospolicie na całym terenie.

Microsphaera quercina (Schw.) Burr. (Oidium quercinum Thüm). 1926 Okol. Warszawy w sierpniu, Sarny (18. VIII); 1927 Warszawa 4: Ząbki, Zielonka, okol. Jabłonna często w silnym stopniu na młodych drzewkach (H. Jur.), Górcze (29. IX); wojew. lubelskie w sierpniu i wrześniu; 1928 Skierniewice 1 (3. VIII), Warszawa 1 Ursynów (27. VI), wojew. lubelskie j. w., Sarny Nadl. licznie na *Q. pedunculata* (28. VIII); 1929 Brzeziny 1 Regny, Sochaczew 1 Tułowce, Błonie 1 Puszcza Kampinoska* stadj. workowe (1. IX H. Jur.), Warszawa 1 Podkowa Leśna; Kraków 2: Bielany pod Krakowem (8. VI), Sikornik pod Krakowem (6. X); 1930 Brzeziny 1 Tomaszów Mazow. (4. IX); Warszawa 2 (H. Jur.): Rakowiec* silne poraż. w szkółkach, stadj. workowe (12. IX), Nadl. Sieraków na *Q. pedunculata* stadj. konidjalne (15. VI); okol. Lwowa: Persenkówka, Zimna Woda w silnym stopniu szczególnie w młodnikach; Sarny 2: droga Dorotyccze-Czudel i Nadl. Sarny* stadj. workowe (12. VIII zb. M. Strzelecka ozn. A. Such.); Kamień Koszyrski szkółka sejmikowa, Brześć 1 Kołpin szk. roln., Łuniniec 1 Srebrnica.

Clithris quercina (Pers.) Rehm. 1927 Myślenice 1 Turzyna cały rok.

Septoria dubia Sacc. et Syd. 1930 Brześć 1 Kołpin* (21. VII ozn. H. Jur.).

Microstroma album Sacc. 1927 Myślenice 1 Raciechowice* w sierpniu.

D e r e Ń. *Cornus*.

Microsphaera alni (DC.) Winter. 1930 Kamień Koszyrski na *Corn. sanguinea** (23. VIII ozn. A. Such.).

Septoria cornicola Desm. 1929 Pińsk 1 Porzecze na *Corn. alba** (20. VII ozn. H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory na *Cornus sp.** (H. Jur.).

G ł ó g. *Crataegus*.

Gymnosporangium clavariaeforme (Jacq.) DC. f. sp. crataegi. 1929 woj. kieleckie 1 Góra Chełm Łysogóry (22. VI); 1930 Garwolin 1 Podzamcze (War.), Puławy 1 Szczekarków (War.), Lublin 1 Lemszczyzna* (8. XI War.), N. Targ 2: Pieniny Sperm. i Aec. (9. VII), Bryjarka w Szczawnicy (21. VII).

Gymnosp. confusum Plowr. 1928 Warszawa (9. VIII),
Garwolin 1 Podzamcze (20. VIII War.).

Podosphaera oxyacanthae (DC) De By 1929 Warszawa 1
Ulrichów.

Phyllactinia corylea (Pers.) Karst. 1930 Warszawa 2
(H. Jur.): Wilanów na *Crataeg. monogyna** (10. IX), Gołąbki*
(1. X).

Cytospora sp. 1930 Warszawa 1 Mory na zamaryłych drzew-
kach (14. XI H. Jur.).

Septoria crataegi Kickx. 1930 Mława, Płońsk 1 Poświętne
(27. VIII).

Fumago vagans Pers. 1929 Białystok.

G r a b. *Carpinus betulus.*

Corticium sp. 1930 Kutno 1 Oporów (10. III).

Stereum purpureum Pers. 1930 Kutno 1 Oporów (10. III).

Nectria cinnabarina (Tode) Fries. 1930 Warszawa 1 Mory
w październiku (H. Jur.).

Mamiania fimbriata Pers. 1929 Warszawa 1 Puszcza Kam-
pinoska, Kosów Poleski 1 Mereczowszczyzna* (20. IX).

J a b ł o ń o z d o b n a. *Pirus malus baccata.*

Monilia fructigena Pers. 1930 Warszawa 1 Żbików (10. X
H. Jur.).

J a r z ę b i n a. *Sorbus.*

Gymnosporangium juniperinum Fr. (*Roestelia cornuta* Fries).
1928 Warszawa 1 Skolimów (16. VII); 1929 Brzeziny 1 Regny;
Warszawa 3: Puszcza Kampinoska, Ulrichów, Podkowa Leśna;
Grójec 1 Kalwaryjka, Suwałki, wojew. kieleckie 1 Góra Chełm
Łysogóry Sperm. i Aec. (22. VI); 1930 Warszawa 1 Nadl. Sie-
raków, Puszcza Kampinoska* w dużej ilości (15. VI H. Jur.),
Grybów 1 Pławna Sperm. i Aec. (18. VII), Brześć 1 Kołpin*
(21. VII), Łuniniec 1 Sienkiewiczze.

J e s i o n. *Fraxinus.*

Polyporus squamosus Fr. 1929 Warszawa plantacje miejskie.

Phyllactinia corylea (Pers.) Karst. 1929 Warszawa 1 Bąki
na *Frax. excelsior** (11. IX H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Go-
łąbki na *Frax. excelsior** (27. X H. Jur.), Kobryń 1 Torokań*
(ozn. A. Such.).

K a s z t a n o w i e c. *Aesculus*.

Nectria cinnabarina Fr. 1929 Łódź 1 Chojny; **1930** Warszawa 1 Rakowiec w szkółkach w dużej ilości (12. IX H. Jur.).

Septoria aesculina Thüm. 1929 Warszawa 1 Modlin.

K l o n i j a w o r. *Acer*.

Auricularia auricula Judae (L.) Schroet. 1930 Olkusz 1 Ojców pod Górą Zamkową na *Ac. negundo*.*

Uncinula aceris (DC). Sacc. 1928 Brodnica 1 Płowezek (17. IX War.), Warszawa 1 Skolimow we wrześniu; **1929** Płońsk 1 Poświętne, Pułtusk 1 Jadwisin, Kosów Poleski 1 Mereczow-szczyzna* (20. IX ozn. A. Such.); **1930** Rawa Mazow. 1 Duchowizna (4. IX), Suwałki 1 Garbaś (1. X).

Nectria cinnabarina (Tode) Fries. 1930 Warszawa 1 Karolin na *Ac. negundo* w maju (H. Jur.), Suwałki 1 Garbaś (25. VII).

Mycosphaerella latebrosa Cooke. 1930 Końskie 1 Polczyce (3. X War.).

Rhytisma acerinum (Pers.) Fries. (Melasmia acerina Lév). 1927 Myślenice 1 Czasław; **1928** Śrem 1 Kórnik w starych szkółkach silne poraż. na *Ac. platanoides* (H. Jur.), Skierniewice w kwietniu na opadłych liściach stadj. workowe, Biała Podlaska 1 Kołpin (29. XI War.); **1929** Warszawa 6: Wilanów, Ulrichów, Skolimów, Henryków, Modlin, Podkowa Leśna, Białystok; Kolno 2: Kisielnica, Mały Płock; Kielce 1 Ojców stadj. workowe na zeszłorocz. liściach (19. VI); Lwów 2: Dublany powszechnie, Lwów powszechnie w ogrodach miejskich; **1930** Brzeziny 1 Tomaszów Mazow. (4. IX), Skierniewice (3. IX); Warszawa 5 (H. Jur.): Wilanów na *Ac. platanoides**, Żbików na *Ac. pseudo-platanus* (10. X), Gołębki (27. X), Mory (10. VIII), Rakowiec (12. IX) — wszędzie na *Ac. platanoides**; Kolno 1 Kisielnica (26. III), Suwałki 1 Kukowo i Grodno 1 Świsłocz w sierpniu na *Ac. platanoides* (H. Jur.), Chrzanów 1 Żary (11. V), Lwów i Dublany j. w., Łuck 1 Hnidowa (1. X War.), Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf., Kobryń 1 Torokań szk. roln., Łuniniec 1 Dworzec.

Rhytisma punctatum (Pers.) Fries. (Melasmia punctata Sacc. et Roum). 1930 Kolno 1 Kisielnica (26. VIII), Kamień Koszyrski 1 Kołpin* st. konidj. (ozn. H. Jur.).

Phyllosticta platanoides Sacc. 1930 Końskie 1 Pilczyce (3. X War.), Łuniniec 1 Dworzec* (20. IX ozn. H. Jur.).

Oidium aceris Rabh. 1930 Warszawa 1 Rakowiec na *Ac. pseudoplatanus** razem z *Cylindrosporium pseudoplatani* Died. w szkółkach (12. IX H. Jur.).

Cylindrosporium platanoidis (Alleseh.) Died. 1929 Kosów Poleski 1 Mereczowszczyzna na liściach *Ac. platanoides** (20. IX ozn. H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Żbików na liśc. *Ac. platanoides** (10. X H. Jur.), Końskie 1 Pilczyce na skrzydłakach (3. X ozn. H. Jur.), Płońsk 1 Poświętne (27. VIII).

Cylindr. pseudoplatani (Rob. et Desm.) Died. 1930 Płońsk 1 Poświętne (27. VIII); Warszawa 2 (H. Jur.): Żbików na *Ac. pseudoplatanus** (10. X), Warszawa-Rakowiec razem z *Oidium aceris* Rabh. j. w.; Kolno 1 Kisielnica (26. VII).

K o l e o w ó j. *Lycium halimifolium.*

Microsphaera Mougeotii Lév. 1930 Warszawa 1 okol. Bie-lan* (17. X H. Jur.).

K r u s z y n a. *Frangula alnus.*

Puccinia coronata Corda. Rdza koronowa. 1928 Węgrów 1 Sinołęka (30. VI War.); 1929 Suwałki, woj. kieleckie. 1 Góra Chełm. Łysogóry (22. VI), Grybów 1 Pławna Sperm i Aec. (10. VI); 1930 Warszawa 1 Nadl. Sieraków Puszcza Kampinoska* pospolicie (15. VI H. Jur.), Olkusz 1 Ojców (14. VI), Wadowice 1 pod Babią Górą (11. VIII), Grybów 1 Zimnowódka (18. VII); okol. Lwowa: Zimna Woda, Persenkówka dość pospolicie; Sarny 2: Zakł. Dośw. Upr. Torf., Andruha; Pińsk 1 Parchońsk, Kosów Poleski 1 Nadl. Kartuz-Bereskie* (30. V).

Microsphaera divaricata Wallr. 1929 Łuck 1 Okońsk* (1. IX ozn. A. Such.); 1930 Sarny Nadleśnictwo (ozn. A. Such.).

L e s z e z y n a. *Corylus.*

Phyllactinia corylea (Pers.) Karst. 1927 Myślenice 1 Raciechowice w październiku; 1929 Warszawa 1 Gołębki* (27. X H. Jur.), Kraków 1 Sikornik (6. X), Łuniniec 1 Mereczowszczyzna* (20. IX ozn. A. Such.), Troki pod Wilnem* (29. IX

L. Garb.); 1930 Warszawa 1 Oltarzew* (8. XI H. Jur.), Brześć 1 Kołpin szk. roln., Kobryń 1 Torokań szk. roln., Łuniniec 1 Dworzec.

Fumago vagans Pers. 1930 Warszawa 1 Oltarzew (8. XI H. Jur.).

L i l a k. *Syringa vulgaris*.

Septoria syringae Sacc. et Speg. 1929 Kosów Poleski 1 Mereczowszczyzna* (20. IX ozn. H. Jur.).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1930 Lwów.

Sporidesmium sp. 1929 Warszawa 1 Ulrichów.

Macrosporium commune Rbh. 1926 Warszawa* (17. IX).

Macrosporium sp. 1929 Warszawa 1 Ulrichów, Błonie 1 Pilaszków.

Pseudomonas syringae Beijer. 1928—1930 Poznań w ogrodzie Stacji Dośw. Wielkop. Izby Roln., 1929 Śrem 1 Kórnik.

L i p a. *Tilia*.

Gloeosporium tiliae Oudem. 1926 Warszawa (17. IX), Puławy 1 Skoków (8. VI); 1927 w woj. lubelskiem w maju powoduje masowe opadanie liści; 1928 Warszawa 2: Grochów (1. VII), Skolimów (29. V); Garwolin 1 Kaleń (25. V), woj. lubelskie j. w.; 1929 Warszawa 3: Ursynów, Żbików, Podkowa Leśna; Błonie 1 Pszczelin, Łomża 1 Kupiski, Szczuczyn białost., Wysokie Mazowieckie, Kamień Koszyrski* (24. VII ozn. H. Jur.); 1930 Skierniewice (2. IX).

Cercospora microsora Sacc. 1929 Brzeziny 1 Tomaszów Mazow., Białystok 1 Supraśl, pow. Szczuczyn białost.

Fumago vagans Pers. 1930 Rohatyn 1 Oskrześnice obok *Trichothecium roseum* (10. X).

M o r w a. *Morus*.

Phyllosticta Berleseana Allesch. 1929 Warszawa 1 Wilanów.

Cylindrosporium mori Berl. syn. Septogloeum mori Br. et Cav. 1927—1928 Błonie 1 Milanówek* (8. X i 21. IX); 1929 Warszawa 2: Wilanów, Ulrichów; Błonie 1 Milanówek; 1930 Pińsk 1 Duboja* (13. VII ozn. H. Jur.).

Tubercularia vulgaris Tode. 1930 Pińsk 1 Duboja szk. roln. na gałązkach i pniach wszystkich drzewek w szkółce.

Bacterium mori Boy et Lamb. 1929 Kamień Koszyrski (24. VII ozn. H. Jur.); 1930 Błonie i Milanówek (23. IV), Pińsk i Duboja szk. roln. na gałązkach i pniach wszystkich drzewek w szkółce (War.).

O l e h a. *Alnus*.

Taphrina Sadebecki Johans. 1928 Warszawa i Skolimów (16. VII); 1929 Warszawa i Bąki.

Taphr. Tosquinetii (Westend) Magn. 1930 Warszawa i Gołębki na *Aln. glutinosa** (18. V H. Jur.).

Taphrina sp. 1930 Warszawa i Marcein (26. VII).

Microsphaera alni (DC.) Winter. 1929 Błonie i Puszcza Kampinowska razem z *Leptothyrium alneum* (1. IX H. Jur.); 1930 Warszawa i Gołębki (1. X H. Jur.).

Leptothyrium alneum (Lév.) Sacc. 1928 Skierniewice (3. VIII), Warszawa i Skolimów (16. VII); 1929 Warszawa i Bąki na *Aln. glutinosa**, Błonie i Puszcza Kampinowska razem z *Microsphaera alni* j. w.

O l i w n i k. *Elaeagnus*.

Septoria argyrea Sacc. 1930 Warszawa i Żbików* (10. X H. Jur.).

O ś c i a ł. *Mahonia aquifolium*.

Uropyxis sanguinea (Peck.) Arth. 1930 Warszawa i Rakowiec* Ur. i Tel. dość silne poraż. (12. IX zb. H. Jur. ozn. W. Siem.).

P o r z e c z k a. *Ribes*.

Puccinia ribis DC. 1929 N. Targ 1 nad Morskiem Okiem na *Rib. petraeum* (27. VIII).

Cronartium ribicola Dietr. 1929 Warszawa i Bąki na *Rib. aureum** (11. IX H. Jur.); 1930 Warszawa i Mory we wrześniu w szkółce na *Rib. aureum* (H. Jur.).

R ó ż a. *Rosa*.

Peronospora sparsa Berk. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1929 woj. poznańskie pospolicie, Warszawa i Żbików; 1930 woj. poznańskie, Puławy i Pożóg* dość silne poraż. na różach hodowanych (19. IX).

Phragmidium subcorticium Winter. 1926 Białystok 1 Knyszyn (18. VIII), Puławy (25. VIII L. Kazn.) i okol. Puław; **1927** Płock 1 Machcino (26. VII), Warszawa (10. VI), Grójec 1 Warka (10. VIII), Białystok 1 Knyszyn, Radzyń 1 Międzyrzec (8. X), Konstantynów 1 Patków (21. VI); **1928** Brodnica 1 Płowówek (17. IX War.), Kalisz 1 Złotniki (23. VII), Łódź (10. IX); Warszawa 4: Ołtarzew Aacid. (14. VI), Ur. i Tel. (15. VIII), Mory (11. VIII), Modlin (11. IX), Warszawa (13. VI i 17. IX); Radzymin 1 Wołomin (19. VII), Białystok 1 Knyszyn (5. V), Miechów 1 Polanowice (22. VIII), N. Sącz 1 Muszyna (15. VII), Ropczyce 1 Czarna (6. IX); **1929** Łęczycza, Włocławek 1 Dembiec, Płock, Płońsk 1 Omięciny, Ciechanów 1 Gościenice Wielkie; Warszawa 9: Wilanów, Mory w maju (H. Jur.), Warszawa, Natolin, Tarchomin, Ołtarzew, Henryków, Górcze, Wolica; Błonie 6: Puszcza Kampinoska na dzikich różach razem z *Sphaerotheca pannosa* (1. IX H. Jur.), Kady, Grodzisk, Chlewnia, Pilaszków, Święcice; Grójec 1 Brzeszcze; Kolno 2: Mały Płock, Kisielnica; Białystok, Suwałki, Miechów 1 Polanowice Ur. i Tel. (29. VIII), woj. kieleckie 1 Góra Chełmowa Łysogóry Sperm. i Aec. (22. VI); Lwów 2: Dublany (2. VII) i Lwów (4. VI); **1930** pow. poznański powszechnie, pow. koźmiński, Lubawa (19. V War.), Płońsk 1 Omięciny (25. VIII), Skierniewice (3. IX); Warszawa 4: Pyry (20. V), Świder (31. V), Rakowiec Aec. (14. VI) i (17. VII), Marymont (20. X); Warszawa 5 (H. Jur.): Rakowiec* (12. IX), Wilanów (10. VII), Synów (17. VII), Żbików (10. X), Mory (24. V); Siedlce 1 Stara Wieś na róż. szlachetnych (4. VIII); Puławy 3: Sadłowice* i Pożóg w czerwcu na dziczkach w szkółkach i na niektórych odmianach róż uszlachetnionych w b. dużych ilościach, Kazimierz na róż. szlach. (10. VI); Lublin 1 Motycz (8. VII War.), Zamość 1 Sitno na róż. szlach. (26. VII), Pilzno 1 Zassów (16. V War.); Grybów 2: Pławna Tel. (18. VII) i Zassów Ur. i Tel. (28. VIII); Skole Ur. i Tel., Łuck 1 Berezołupy na róż. szlach. silne poraż. (31. V. Puł.), Kamień Koszyrski, Pińsk 1 Janów* (21. VI); Wilno poraż. średnie; Troki* pod Wilnem Tel. (29. IX L. Garb.).

Phragm. tuberculatum Müller. 1930 Płońsk 1 Omięciny (2. IX); Warszawa 2: Żbików i Gołębki na *Rosa rubiginosa* Tel. w październiku (H. Jur.).

Phragm. rosae alpinae (DC.) Winter. 1930 N. Targ 1 Pie-
niny na liściach róży alpejskiej Ur. i Tel. (9. VII).

Sphaerotheca pannosa Lév. (Oidium leucoconium Desm).
1926 Kalisz 1 Złotniki (6. VI); Warszawa 3: Okęcie (11. IX),
Rakowiec (9. VIII), Warszawa (7. VII i VIII); Grójec 1 Błę-
dowo (16. VIII) i Grójeckie, Lubelskie (2. VII War.), Opoczno 1
Marjówka; 1927 okol. Warszawy (6. IX), woj. warszawskie 1
Gołaszew (15. VI), Sosnowiec (18. VI War.); 1928 Toruń
szkółki miejskie (27. VIII), Kalisz (10. VIII); Łódź 2: Wi-
skitno razem z *Cicinobolus Cesatii De By* i Łódź; Nieszawa 1
Broniewek (28. VIII); Warszawa 6: Łazienki (23. VII), Hozery
(9. VIII), Mory (11. VIII), Ołtarzew (15. VIII), Modlin (11. IX),
Warszawa (28. XI); Mińsk Mazow. (10. IX); 1929 Łódź 2:
Wiskitno i Łódź; Piotrków 1 Pytowice, Mława, Gostynin;
Błonie 4: Puszcza Kampinoska, (1. IX H. Jur.), Grodzisk, Bło-
nie, Chlewnia; Warszawa 6: Ulrichów, Żbików, Rakowiec, Wila-
nów, Warszawa, Jeziorna; Mińsk Mazow., Białystok; Kolno 2:
Kisielnica, Mały Płock; Lubliniec (War.), Janów 1 Kłodnica
Dolna (War.), Olkusz 1 Wolbrom (War.), Brześć* (25. VIII.
okr. A. Such.); 1930 pow. poznański i gnieźnieński, Inowroc-
ław 1 Mątwy (11. X War.); Brzeziny 2: Tomaszów Mazow.
(4. IX), Gałkówek na róż. pnących (11. XI zb. K. Żel.); Mława
1 Umieszki Zawadzkie (24. IX), Kutno 1 Daszyna (3. X),
Płock (3. VII), Skierniewice (3. IX); Błonie 4: Grodzisk Mazow.,
Milanówek (28. VI), Chlewnia (23. VIII), Brwinów (2. X);
Warszawa 12: Mokotów (17. VII), Grochów (25. VIII), Ja-
błonna (11. VIII), Żoliborz (5. VIII, 9 VIII), Saska Kępa
(16. VIII), Warszawa (11. VI, 24. VI, 4. VIII, 9. VIII), Zie-
lonka (4. X), Wilanów (10. VII), Ożarów (10. IX), Dąbrówka
(18. VIII), Pruszków (4. IX), Marymont (20. X); Warszawa 5
(H. Jur.): Synów (17. VII), Rakowiec na odm. *Jessie* (12. IX);
Żbików (10. X), Ołtarzew (8. XI), Mory silne poraż. stadj. po-
czątkowe (16. VI), w październiku stadj. workowe; Grójec 1
Boglewice (18. VIII), Rawa Mazow. 1 Zabłocie (1. X), Łomża
(3. X); Puławy 4: Kazimierz na róż. szlach. silne poraż. (27 VII),
Sadłowice na dziczkach (25 VIII), Szczekarków na dziczk.
i róż. szlach. silne poraż. (5. IX), Włostowice* z otoczniami
na dziczkach i różach szlachetn. w dużej ilości co rok (IX);
Lublin 2: Lemszczyzna na róż. szlach. (28. VIII), Kłodnica
(War.); Biała Małop. 1 Kańczuga (5. VI); Wilno poraż. silne.

Septoria rosae Desm. 1929 Warszawa 1 Natolin.

Marssonina rosae (Lib.) Died. syn. **Actinonema rosae** Fr. 1926 Warszawa w sierpniu, Puławy (15. IX L. Kazn.); 1927 Warszawa (18. VI); Błonie 1 Milanówek (29. VIII), Radzyń 1 Międzyrzec (8. X War.); 1929 Warszawa, Wysokie Mazow., wojew. lubelskie 1 Szczekarków (War.); 1930 Brzeziny 2: Gałkówek (11. XI zb. K. Żel.), Tomaszów Mazow. (4. IX); Płońsk 1 Omięciny (2. IX), Skierniewice (24. IX); Warszawa 2: Ursynów (8. IX), Warszawa (6. VIII); Warszawa 5 (H. Jur.): Wilanów* (10. VII), Rakowiec* (12. IX), Żbików* (10. X), Gołąbki* we wrześniu, Mory* w sierpniu; wojew. białostockie 1 Czyżew (14. VII War.) Rohatyn 1 Kurów (12. VIII okr. L. Garb.).

Coryneum microstictum Berk. et Br. 1929 wojew. lubelskie 1 Szczekarków (War.), Troki* pod Wilnem (29. IX L. Garb.).

Monochaetia compta Sacc. var. **ramicola**. 1930 Płońsk 1 Omięciny (2. IX).

Botrytis cinerea Pers. 1929 Puławy (5. IX L. Kazn.); 1927 Grójec 1 Koźmin (28. IV); 1930 Płońsk 1 Omięciny (18. VIII, 2. IX); Warszawa 3 (H. Jur.): Synów (11. IX), Mory we wrześniu, Rakowiec na odm. *M a l m a i s o n* niewiele (12. IX); Puławy 1 Pożóg* na kwiatach róż ozdobnych ze sklerotami (30. X).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1929 Łęczycza.

Alternaria sp. 1929 Warszawa.

Fusarium sp. 1929 Warszawa w szkółce na korzen. i szyjce korzen. (okr. P. Leszcz.).

Bakterjoza kwiatów. 1930 Płońsk 1 Omięciny (2. IX).

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. 1929 Błonie 1 Chlewnia.

S z a k ł a k. *Rhamnus cathartica*.

Puccinia coronifera Kleb. **R d z a w i e n c o w a**. 1927 woj. lubelskie w maju; 1928 Warszawa 1 Ursynów (27. VI), Węgrów 1 Sinołęka (26. VI War.), woj. lubelskie; 1929 Warszawa 3: Wilanów w sąsiedztwie z polami (8. VI H. Jur.), Nadl. Sieraków Puszcza Kampinoska (15. VI H. Jur.), Wolica; Wołyń (War.).

Ś l i w a o z d o b n a. *Prunus triloba*.

Monilia cinerea Pers. 1928 Radzymin 1 Wołomin (19. VII).

T a r n i n a. *Prunus spinosa.*

Taphrina Rostrupiana (Sadeb.) Giesenh. 1926 Warszawa 1 Drewnica (H. Jur.).

Uncinula prunastri (DC.) Sacc. 1930 Warszawa 1 Wilanów* (10. IX H. Jur.).

Polystigma rubrum (Pers.) DC. 1928 N. Sącz 1 Muszyna (10. VII).

T o p o l a. *Populus.*

Taphrina aurea Fr. 1930 Olkusz 1 Ojców (14. VI), Miechów 1 Klimontów* w czerwcu.

Melampsora populina (Pers.) Lévl. 1927 Warszawa 2: Mory (30. VIII) i okol. Warszawy (6. IX); 1929 Warszawa 2: Mory, Ulrichów; Błonie 2: Pilaszków, Święcice; 1930 Płońsk 1 Poświętne; Warszawa 2 (H. Jur.): Mory w sierpniu na *Pop. nigra**, Bielany; Grójec 1 Drwalew (25. X), Końskie 1 Nieklań (19. IX War.), Gorlice 1 Pławna Ur. (18. VII).

Septoria populi Desm. 1930 Warszawa 1 Bielany* razem z *Melamp. populina* (17. X H. Jur.).

Myxosporium populinum Sacc. 1930 Opoczno 1 Zameczek (15. VI).

Fumago vagans Pers. 1929 Warszawa 1 Bąki na *Pop. alba** (11. IX H. Jur.).

T o p o l a o s i k a. *Populus tremula.*

Melampsora sp. 1929 Błonie 1 Puszcza Kampinoska* (1. IX H. Jur.); 1930 Sarny Nadleśnictwo* (25. VIII).

Fusicladium radiosum Lind. (*Venturia tremulae* Aderh.) 1928 Sarny Nadleśnictwo silne poraż. liści i młodych pędów młodych drzewek (26. V); 1930 Sarny Nadleśn., Drohiczyn Nadleśn.. Pińsk 1 Płotnica.

T r z m i e l i n a. *Evonymus.*

Trichocladia evonymi (DC.) Neger. 1930 Grójec 1 Przybyszew na *Evon. europaeus** (18. VII H. Jur.).

W i ą z. *Ulmus.*

Dothidella ulmi Winter. 1930 Warszawa 1 Bielany na *Ulm. campestris** (17. X H. Jur.).

Septogloeum ulmi Fr. 1927 okol. Warszawy (6. IX); 1929 Puławy* (War.); 1930 Grójec 1 Przybyszew (25. X).

Fumago vagans Pers. 1930 Warszawa 1 Mory* we wrześniu (H. Jur.).

W i c i o k r z e w. *Lonicera*.

Microsphaera lonicerae (DC.) Winter. 1929 Warszawa 1 Podkowa Leśna; 1930 Warszawa 1 Mory na *Lonicera xylosteum** stadj. workowe (3. VIII H. Jur.).

Septoria xylostei Sacc. et Wint. 1929 Augustów.

W i e r z b a. *Salix*.

Melampsora larici-capraearum Kleb. 1930 Warszawa 1 Grabkowo na *Sal. capraea** Ur. i Tel. (27. X H. Jur.).

Mel. salicina Lév. 1927 Kraków 1 Raciechowice*, pospol. w pow. krakowskim i myślenickim; 1928 Sarny w sierpniu na *Salix cinerea*, pole dośw. brzegi kanałów; 1929 Płońsk 1 Poświętne; Warszawa 2: Ulrichów, Mory* w sierpniu (H. Jur.); Błonie 1 Puszcza Kampinoska* (1. IX H. Jur.), Kolno 1 Mały Płock, Sarny pole dośw.* (27. VIII); 1930 Brzeziny 1 Gałkówek na *Sal. alba* (11. XI zb. K. Żel.), Warszawa 1 Rakowiec* (12. IX H. Jur.), Grójec 1 Drwalew (29. X); Puławy 1 Pożóg na *Sal. amygdalina** razem z *Ramularia rosea* (13. IX), w szkółkach na *Sal. amygdalina** poraż. masowe (19. V).

Mel. salicis capraeae Winter. 1930 Wadowice 1 Babia Góra na *Sal. capraea* (14. VIII), Gorlice 1 Puławna na *Sal. capraea* (18. VII).

Uncinula salicis (DC.) Winter. 1929 Błonie 1 okol. Leszna Puszcza Kampin. na *Sal. aurita** (1. IX H. Jur.), Sarny 1 Dzikie Torfy na *Sal. repens** (29. IX okr. A. Such.), Kosów Poleski 1 Mereczowszczyzna na *Sal. capraea** (20. IX okr. A. Such.); 1930 Sarny 2: Karpiłówka na *Sal. aurita** (28. VII okr. A. Such.), droga z Dorotycz do Czudla (okr. A. Such.).

Rhytisma salicinum (Pers.) Fries. 1929 Warszawa 1 Puszcza Kampinoska, Błonie 1 Pszczelin, Augustów; 1930 Wadowice 1 Zakrzów na *Sal. capraea* (15. VII); Sarny 2: Nadl. Sarny na *Sal. cinerea*, Hrada.

Ramularia rosea Fuck. 1930 Puławy 1 Pożóg na *Sal. amygdalina** razem z *Melampsora* sp. (13. IX).

Fusicladium saliciperdu Lind. [*Venturia chlorospora* (Ces.) Karst.] 1930 Koło 1 Smolin (10. IX), Warszawa 1 Mory—Karolin w maju na różnych gatunkach wierzb, Puławy 1 Pożóg* silne poraż. w szkółkach wierzbowych, szczeg. na *Sal. blanda*, Brześć 1 Kołpin szk. roln.

Bacterium tumefaciens Erw. Sm. 1927 Wieliczka 1 Raciborsko guzy na pędach.

Z a d r z e w n i a. *Weigelia*.

Fumago vagans Pers. 1930 Rohatyn 1 Oskrześnice obok *Trichothecium roseum* i *Macrosporium* sp. (10. X).

Z ł o t o k a p. *Cytisus laburnum*.

Oromyces genistae tinctoriae (Pers.) Wint. 1930 Warszawa 1 Rakowiec* w szkółkach niewiele (12. IX H. Jur.).

Phyllosticta cytisi Desm. 1930 Warszawa 1 Rakowiec* w szkółkach (12. IX H. Jur.).

DRZEWA I KRZEWY LEŚNE I PARKOWE IGLASTE.

J a ł o w i e c. *Juniperus*.

Gymnosperangium Sabinae Winter. 1926 Koło 1 Kościelec (24. V); 1929 Błonie 1 Ojrzanów.

Gymnosp. clavariaeforme Jacq. 1929 Kielce 1 Góra Chełmowa Łysogóry Tel. (22. VI).

J o d ł a. *Abies alba*.

Melampsorella caryophyllacearum (DC.) Schroet. 1927—1930 Kielce 1 Łysogóry, Olkusz 1 Ojców, Myślenice 1 Turzyna, Wadowice 1 Lanckorona, N. Targ 1 Tatry pospolicie pod regłami.

Corticium amorphum (Pers.) syn. **Aleurodisceus amorphus** Rabenh. 1927 Olkusz 1 Ojców Góra Chełmowa w czerwcu pospolicie na spodzie gałęzek.

Viseum austriacum Wiesb. var. **latifolium** Wiesb. 1927 Wadowice 1 Lanckorona masowo, Myślenice 1 Komorniki.

M o d r z e w. *Larix*.

Dasycepha Wilkommi Hartig. 1927 Myślenice 1 Tuszyna; 1930 Olkusz 1 Ojców, Kraków 1 Bielany.

Sosna pospol. *Pinus silvestris.*

Peridermium pini f. corticola p. p. [*Cronartium aselepiadeum* (Willd.) Fr.] 1927 Olkusz 1 Ojców.

Perid. pini f. acicola Wallr. (*Coleosporium* sp.) 1926 Końskie 1 Radoszyce (1. V War.); 1928 Grójec 1 Zalesie (21. VI), Sarny Nadleśnictwo* na szpilkach młodych sosen w pobliżu *Senecio* sp. w czerwcu; 1930 Puławy* drzewka 3—4 letnie porażone bardzo silnie, starsze nieznacznie.

Peridermium pini sp. 1928 Warszawa 2: Skolimów (16. VII), Otwock (30. VII).

Melampsora pinitorqua Rostr. Skrętak sosnowy. 1928 woj. lubelskie Nadl. Puławskie masowe wymieranie siewek w szkółkach, Kosów Poleski 1 Nadl. Kartuz-Bereskie w 5—10 letnich zagajnikach na przestrzeni 160 ha ok. 20% poraż. (1. VI); 1930 Włodawa na siewkach (6. VI War.).

Thelephora laciniata Pers. Pleśniak strzępiasty. 1926—1927 okol. Warszawy pospolicie w szkółkach i w starszych drzewostanach sosnowych (zb. H. Jur. okr. W. Siem.).

Polyporus vaporarius Pers. Żagiew inspektowa. 1930 Warszawa Dyr. Lasów Państw.

Lophodermium pinastri (Schrad.) Chev. Osutka sosnowa. 1926 Końskie 1 Radoszyce (1. V War.). Kosów Poleski 1 Różana zupełne zniszczenie sadzonek (1. VI Lw.), okol. Wilna (W. Łast.); 1927 Chodzież 1 Dziembowo (20. III War.), Skierniewice (29. III), Warszawa 1 Zielonka (11. III), Konstantynów (10. VI War.), woj. lubelskie w szkółkach na siewkach; 1928 Warszawa 1 Skolimów w sierpniu na opadłych igłach, woj. lubelskie; 1929 Błonie 1 Puszcza Kampinoska* (1. IX H. Jur.).

Torula sp. 1929 Końskie 1 Skarżysko (War.).

Viscum austriacum Wiesb. var. angustifolium Wiesb. Jemiola. 1926—1927 okol. Warszawy: Wawer, Radość, Zielonka pospolicie (H. Jur.).

Kosodrzewina. *Pinus montana.*

Peridermium pini f. acicola. (*Coleosporium cacaliae* Otth). 1930 Wadowice 1 Babia Góra (12. VII).

Herpotrichia nigra Hartig. 1929 N. Targ 1 nad Morskiem Okiem*, Wadowice 1 na Babiej Górze.

Lachnellula chrysophthalma Pers. 1929 N. Targ 1 nad Morskiem Okiem; 1930 Wadowice 1 na Babiej Górze* (11. VII).

Sosna wejmutka. *Pinus strobus.*

Peridermium strobi Kleb. (**Cronartium ribicola** Dietr.) 1927 Żywiec (15. XII War.), Wilno 1 Podbrzezie (10. VI War.); 1928 Łódź 1 Chojny (28. V), Błonie 1 Brwinów (29. V); 1930 Limanowa 1 Mszana Dolna (22. V).

Świerk. *Picea excelsa.*

Thelephora laciniata Pers. **Pleśniak strzępiasty.** 1926 Częstochowa 1 Grodzisko (20. XI War.).

Lophodermium macrosporum R. Hart. 1926 Skierniewice (10. VIII); 1928 Grójec 1 Ciechlin (22. V), Białystok 1 Knyszyn (13. IV).

Czarcie miotły (bakteryjnego pochodzenia?) N. Targ: Tatry Nosal od Kopieńców i Waksmundzka Polana.

ROŚLINY OZDOBNE.

Aster.

Botrytis cinerea Pers. 1926 Puławy (5. IX L. Kazn.).

Azalia. *Azalea indica.*

Exobasidium discoideum Ellis syn. **Exobas. azaleae** March. 1926 Warszawa* (7. VI).

Septoria azaleae Vogl. 1930 Warszawa 1 Służew (14. XII).

Begonia. *Begonia.*

Botrytis cinerea Pers. 1930 Warszawa 1 Żbików (10. X H. Jur.).

Bakterjoza liści. 1930 Warszawa (1. X).

Bratki. *Viola tricolor maxima.*

Oidium violae Passer. 1929 Gostynin.

Ramularia lactea (Desm.) Sacc. Warszawa 1 Mory* (29. IX H. Jur.).

Cyklamen. *Cyclamen.*

Botrytis cinerea Pers. 1928 Łuków 1 Kock (4. I War.).

C y n e r a r j a. *Cineraria hybrida.*

Coleosporium cinerariae Jacz. 1930 Łańcut* (okr. H. Jur.).
Fumago vagans Pers. Łódź.

Cyperus papyrus.

Epicoecum purpurascens Ehrenb. 1930 Brzeziny 1 Gałkówek (11. XI zb. K. Żel.).

F i j o ł e k. *Viola.*

Puccinia violae (Schum.) DC. 1929 Wołyń na f. dzikich (War.); 1930 Warszawa 2 (H. Jur.): Gołębki na *V. odorata* (18. V) i Warszawa ogród botan.; Kraków 1 Skala Kmity na *V. silvestris* Sperm. i Aec. (4. V), Chrzanów 1 Żary na *V. silvestris* Sp. i Aec. (11. V).

Cereospora violae tricoloris Br. et Cav. 1926 Warszawa (12. IX).

G e o r g i n j a. *Dahlia.*

Botrytis cinerea Pers. 1926 Puławy (5. IX L. Kazn.); 1930 Warszawa 2 (H. Jur.): Rakowiec (12. IX) i Mory (IX) na kwiatach.

G o ź d z i k i. *Dianthus.*

Uromyces caryophyllinus (Schrank) Wint. 1927 Warszawa 1 Górcze (29. IX); 1928 Warszawa 2: Górcze, Łazienki (22. X); 1929 Warszawa 2: Jeziorna i Warszawa.

Botrytis cinerea Pers. 1930 Warszawa 1 Mory niewiele (1. IX H. Jur.).

Heterosporium echinulatum Berk. 1926 Warszawa (7. IX), Puławy (25. VIII L. Kazn.); 1928 Warszawa 1 Jeziorna (17. XI); 1929 Błonie 1 Ojrzanów; 1930 Warszawa 2: Mory* poraż. silne (24. IX H. Jur.) i Skorosze (30. VIII); woj. białostockie 1 Grandicze w sierpniu, Łuck w miejskich zakładach ogrodn. intensywnie.

Fusarium dianthi Prill. et Delacr. 1926 Puławy (25. VIII L. Kazn.).

G r o s z e k p a c h n ą c y. *Lathyrus odoratus.*

Erysiphe polygoni DC. 1929 Kosów Poleski 1 Mereczow-szczyzna.

Botrytis cinerea Pers. 1926 Puławy (20. VIII L. Kazn.).
Ovularia deusta Sacc. 1930 Warszawa 1 Mory razem
 z *Ascochyta sp.* (5. XI H. Jur.).

Orobanche sp. 1930 Warszawa 1 Mory (zb. J. Wodnicka-Gawinowa).

Heliotrop. *Heiotropium.*

Cladosporium sp. 1929 Warszawa 1 Wilanów.

Hiacynt. *Hyacinthus orientalis.*

Pseudomonas hyacinthi (Wak.) Erw. Sm. 1930 Poznań 1
 Janikowo na cebulach, sprowadzonych z Holandji w transpor-
 cie za 100 000 zł ok. 50% chorych; Warszawa 1 Służew* (14. XII)

Hortensja. *Hydrangea hortensis.*

Microsphaera sp. 1929 Łódź w stadjum *Oidium sp.* 1930
 Warszawa 1 Rakowiec* niedojrzałe otocznie z przydatkami
 typu *Microsphaera.*

Fumago vagans Pers. 1929 Łódź 2: Ruda Pabjanicka i Łódź.

Konwalia. *Convallaria majalis.*

Puccinia smilacearum-digraphidis Kleb. 1929 Suwałki*.

Sclerotinia sp. 1928 Warszawa (26. VI).

Kosaćca. *Iris.*

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1929 Białystok.

Heterosporium gracile Sacc. 1926 Warszawa (17. IX), Pu-
 ławy (20. VIII L. Kazn.); 1929 Warszawa 2: Zawady, Natolin;
 Sarny 1 Perespa* (2. IX ozn. H. Jur.); 1930 Brzeziny 1 Gałkówek
 (11. XI zb. K. Żel.), Skierniewice (3. IX), Rawa Mazow. (4. IX),
 Błonie 1 Milanówek (5. XI); Warszawa 2: Ursynów (13. VI)
 i Mory (27. IX H. Jur.); Miechów 1 Klimontów (1. VI).

Pseudomonas iridis van Hall. 1930 Łódź (30. V).

Bakterjoza. 1926 Lublin 1 Lemszczyzna (2. VI War.).

Lewkonja. *Matthiola annua.*

Peronospora cheiranthi Gäum. 1927 Warszawa (30. VI).

Sporidesmium sp. 1929 Białystok.

Macrosporium sp. 1929 Białystok.

Czarna nóżka. (Rhizoctonia). 1930 Warszawa 1 Mory w kwietniu i maju w inspektach (H. Jur.).

Lilja biała. *Lilium candidum*.

Botrytis cinerea Pers. 1928 Kraków 1 Prądnik Czerwony.

Botrytis sp. 1930 Włocławek 1 Zaduszniki (21. VI).

Łoboda ozdobna. *Atriplex*.

Peronospora effusa (Grev.) Rabenh. 1929 Warszawa 1 Rakowiec.

Maciejka. *Matthiola*.

Czarna nóżka. 1930 Brześć n. B. w inspektach.

Mak ozdobny. *Papaver*.

Botrytis cinerea Pers. 1930 Warszawa 1 Mory na pąkach kwiatowych *Pap. orientale* (22. X H. Jur.).

Bakterjoza. 1930 Warszawa 1 Mory w sierpniu więdnienie całych pędów *Pap. orientale* (H. Jur.).

Malwa ogrodowa. *Althaea rosea*.

Puccinia malvacearum Mont. 1929 Poznań pospolicie w ogrodach miejskich; w ogrodzie Stacji Dośw. Wielkop. Izby Roln. pojawiła się zaraz w pierwszym roku po wprowadzeniu tej rośliny; Warszawa, Hrubieszów 1 Turkowiec (War.); Żywiec (War.); 1930 Poznań j. w., Skierniewice (3. IX), Warszawa 2 (H. Jur.); Wilanów (10. VII), Mory we wrześniu niewiele, w październiku silniej; Puławy 1 Kazimierz silne poraż. (10. VI), Zamość 1 Sitno silne poraż. (26. VII), Dubno na terenie miasta, Sarny 1 Klesów* (19. X okr. H. Jur.).

Colletotrichum malvarum Southw. 1927 Warszawa 1 Rakowiec (14. IX).

Mieczyk. *Gladiolus*.

Heterosporium gracile Sacc. 1929 Warszawa 1 Natolin.

Bakterjoza. 1926 Włocławek 1 Stary Brześć (1. IX); 1929 Warszawa 1 Rakowiec *Pseudomonas gladioli*; 1930 Warszawa *Pseudom. gladioli* (20. I, 4. VI, 8. XI).

Miesięcznica. *Lunaria*.

Macrosporium sp. 1929 Błonie 1 Pilaszków.

Mirt. *Myrtus communis*.

Fumago vagans Pers. 1929 Łódź.

Nieśmiertelnik. *Helichrysum monstrosum*.

Bremia lactucae Reg. 1926 Warszawa 1 Rakowiec (9. VIII).

Niezapominajka. *Myosotis*.

Peronospora myosotidis De By. 1930 Puławy* (3. VI).

Nogietek lekarski. *Calendula officin.*

Sphaerotheca humuli (DC) Burr. 1929 Kosów Poleski 1 Merezowszczyzna* (20. IX okr. A. Such.); **1930** Warszawa 1 Mory silne poraż. stadj. workowe (1. X H. Jur.).

Orlik. *Aquilegia*.

Puccinia agrostis Płowr. 1929 Augustów*.

Erysiphe polygoni DC. 1930 Brzeziny 1 Regny, Kobryń 1 Torokań* (3. IX okr. A. Such.).

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1929 Brzeziny 1 Regny.

Bakterjoza naczyniowa. 1930 Warszawa 1 Mory* (28. V).

Ostróżka. *Delphinium*.

Erysiphe polygoni DC. 1929 Gniezno 1 Niechanowo (War.), Błonie 1 Brwinów; Warszawa 5: Żbików, Pilaszków, Marcelin, Rakowiec, Warszawa; **1930** Łuniniec 1 Nacz* (3. VIII okr. A. Such.).

Palma.

Graphiola phoenicis (Moug.) Poit. 1929 Łódź 1 Ruda Pa-bjanicka, Włocławek 1 Dembice, Warszawa; **1930** Włocławek na *Phoenix sp.* (28. VII), Łañcut* (H. Jur.), Drohobycz 1 Borysław na *Phoenix canariensis* (6. XI).

Exosporium sp. 1929 Warszawa.

Pelargonja. *Pelargonium*.

Botrytis cinerea Pers. 1929 Września 1 Gozdowo (War.); Warszawa 2: Wilanów, Warszawa; 1930 Warszawa 1 Mory na liściach razem z bakterjozą (8. X H. Jur.).

Macrosporium pelargonii Ell. et Everh. 1930 Radziechów (6. XII).

Bakterjoza. 1930 Warszawa 1 Mory razem z *Botrytis cinerea* j. w.

Petunja. *Petunia*.

Phytophthora infestans De By. 1930 Warszawa 1 Mory we wrześniu na liściach (H. Jur.).

Piwonja. *Paeonia*.

Cronartium asclepiadeum (Willd.) Fries. 1926 Puławy (L. Kazn.); 1930 Puławy* (13. IX).

Septoria paeoniae West. 1926—1928 Warszawa 1 Rakowiec (20. VII, 9. VIII i 14. IX).

Sept. paeoniae West. var. berolinensis Allesch. 1929 Warszawa 3: Żbików, Oltarzew, Rakowiec*.

Botrytis cinerea Pers. 1926 Puławy (20. VII L. Kazn.).

Płomyk. *Phlox*.

Phyllosticta decussata P. Syd. 1929 Warszawa 1 Wilanów.

Septoria phlogis Sacc. et Speg. 1926 Warszawa (12. IX); 1929 Brzeziny 1 Regny; Warszawa 3: Żbików, Rakowiec, Warszawa; 1930 Sarny 1 Klesów* (20. X okr. H. Jur.).

Sept. Drummondi Ell. et Ev. 1929 Końskie 1 Skarżysko.

Pierwiosnek. *Primula*.

Botrytis cinerea Pers. 1926 Puławy (5. IX L. Kazn.); 1929 Września 1 Gozdowo; 1930 Warszawa 2 na *Primula obconica* (H. Jur.): Rakowiec* (12. IX), Mory* (8. X).

Przegorzan. *Echinops sphaerocephalus*.

Erysiphe cichoracearum DC. 1930 Sarny Z. D. U. T. pole dośw.* (19. VII okr. A. Such.).

Mozaika. 1930 Sarny Z. D. U. T. pole torfowe na plantacji roślin lekarskich.

Przylaszczka. *Hepatica triloba*.

Urocystis anemones (Pers.) Schroet. 1928 Wilno 1 Werki (9. VI War.).

Rącznik. *Ricinus communis*.

Botrytis cinerea Pers. 1927 Kraków ogr. bot. roln.

Różanechnik. *Rhododendron*.

Pestalozzia sp. 1930 Warszawa 1 Żbików silne poraż. (10. X).

Ruśniatka. *Rudbeckia*.

Cladosporium herbarum (Pers.) Link. 1929 Brzeziny 1 Tomaszów Mazow.

Słonecznik drobny. *Helianthus cucumerifolius*.

Puccinia helianthi Schwein. 1960 Warszawa 1 Mory we wrześniu (H. Jur.).

Stanhopea. *Stanhopea hybrida*.

Gloeosporium stanhopeae Allesch. Skole 1 Demnia (30. X okr. L. Garb.).

Cladosporium stanhopeae Allesch. Skole 1 Demnia obok *Gloeosporium stanhopeae* (30. X).

Szparag ozdobny. *Asparagus*.

Fumago vagans Pers. Warszawa 1 Wilanów.

Trzmielina japońska. *Evonymus japonica*.

Oidium evonymi japonicae (Arc.) Sacc. 1929 Łódź, Płock; Warszawa 4: Zielonki, Tarchomin, Wilanów, Warszawa; Biały-stok; **1930** Łódź 1 Maluszyn (30. V), Skierniewice (30. IX), Grójec 1 Boglewice (13. I), Warszawa 1 Grochów (24. III).

Wiesiołek. *Oenothera*.

Septoria oenotherae Westend. 1930 Warszawa 2 (H. Jur.): Wilanów na *Oen. biennis*. (10. IX), Mory na *Oenothera sp.* (20. X).

Złocięń. *Chrysanthemum*.

Puccinia chrysanthemi Roze. 1927 Warszawa 2: Teodorówka (10. X), Warszawa (29. IX); 1929 Koźmin, Warszawa; 1930 Koźmin, Warszawa-Powązki* (1. XI H. Jur.), Dubno; Łuck 2: Kiwerce i Łuck.

Septoria chrysanthemella Sacc. syn. Sept. Rostrupii Sacc. et Syd. 1927 Warszawa 1 Górcze*; 1928 Warszawa (7. V); 1929 Warszawa 2: Wilanów, Żbików; Błonie 1 Grodzisk, Łomża; 1930 Warszawa 1 Żbików* (10. X H. Jur.).

Sept. leucanthemi Sacc. et Speg. 1930 Warszawa-Rakowiec na *Chrysanth. maximum** dość silne poraż. (12. IX H. Jur.).

Oidium chrysanthemi Rbh. 1927 Warszawa 1 Górcze (29. IX); 1929 Warszawa 2: Wilanów, Warszawa.

Botrytis cinerea Pers. 1929 Warszawa 1 Wilanów.

Ramularia sp. 1929 Warszawa.

ROŚLINY LECZNICZE. ¹⁾

Babka zwyczajna. *Plantago major*.

Peronospora alta Fuck. 1930 Warszawa 1 Mory razem z *Erysiphe cichoracearum* na jednym egzemplarzu (7. XI H. Jur.).

Erysiphe cichoracearum DC. 1929 Sarny Nadleśnictwo (10. X okr. H. Jur.); 1930 Warszawa 1 Mory otocznie niedojrzałe (27. X) i otocznie dojrzałe (7. XI) poraż. silne (H. Jur.).

Bluszczyk ziemny. *Glechoma hederacea*.

Puccinia glechomatis DC. 1929 Kosów Poleski 1 Merezowszczyzna* (20. IX okr. H. Jur.); 1930 Warszawa 2: Mory i Gołębki w październiku Tel.

Bylica piołun. *Artemisia absinthium*.

Puccinia absinthij DC. 1930 Łuniniec 1 Dworzec* (20. IX zb. M. Strzel. okr. H. Jur.).

Erysiphe cichoracearum DC. 1929 Białystok 1 Supraśl.

¹⁾ „Rośliny lecznicze w Polsce“. Polski Komitet Zielarski, Warszawa 1932.

Czarcikęs łąkowy. *Succisa pratensis.*

Septoria scabiosicola Desm. 1930 Sarny Nadleśnictwo*
(11. IX zb. M. Strzel. okr. H. Jur.).

Dziewanna. *Verbascum.*

Erysiphe cichoracearum DC. 1930 Pińsk 1 Duboja.

Oidium erysiphoides Fr. 1930 Łódź szkolny ogr. botan.
(14. XI zb. K. Żel.).

Dziurawiec. *Hypericum.*

Erysiphe polygoni DC. 1930 Sarny Nadleśn.* na *Hyp.*
perforatum, Brześć 1 Kołpin na *Hyp. quadrangulum*.

Farbownik lekarski. *Anchusa officinalis.*

Puccinia dispersa Er. et Henn. 1930 Warszawa 1 Gołębki*
przy plancie kolejow. dość dużo (13. VI H. Jur.).

Gorysz olszyniec. *Peucedanum oreoselinum.*

Puccinia oreoselini (Strauss) Fuckel. 1929 Błonie 1 Puszcza
Kampinoska* (1. IX H. Jur.).

Erysiphe umbelliferarum De By. 1929 Błonie 1 Puszcza
Kampinoska* (1. IX H. Jur.).

Septoria oreoselini (Lasch.) Sacc. 1929 Błonie 1 Puszcza
Kampinoska* (1. IX H. Jur.).

Janowiec barwierski. *Genista tinctoria.*

Uromyces genistae tinctoriae (Pers.) Winter. 1929 Sarny 1
Hałuzie* (1. IX okr. H. Jur.).

Jaskier bulwiasty. *Ranunculus bulbosus.*

Peronospora ranunculi Gäum. 1929—1930 Warszawa 1
Mory przy plancie kolej. w maju (H. Jur.).

Konieczyna polna. *Trifolium arvense.*

Uromyces striatus Schr. 1929 Warszawa 1 Wilanów*
(10. VIII H. Jur.).

Kozłek lekarski. *Valeriana officin.*

Puccinia commutata Sydow. 1928 Sarny Zakł. Dośw. Up. Torf. pole dośw.* początek pojawu w końcu lipca, poraż. b. silne Aec. i Tel. (15. VIII H. Jur.); 1929—1930 Sarny pole dośw. j. w.

Erysiphe cichoracearum DC. 1928 Sarny Z. D. U. T. pole dośw.* (15. IX); 1929—1930 Sarny pole dośw. j. w.; 1930 Kolno 1 Kisielnica (26. VII).

Lulek czarny. *Hyoscyamus niger.*

Erysiphe cichoracearum DC. 1930 Pińsk 1 droga Stare Konie—Serniki* (7. IX okr. A. Such.).

Ascochyta hyoseyami Pat. 1928 Sarny pole dośw. we wrześniu nielicznie.

Mięta. *Mentha.*

Puccinia menthae Pers. 1928 Sarny pole dośw. na *M. piperita* we wrześniu poraż. b. silne. Ur. (20. VIII); 1929 Kolno 1 Kisielnica, Sarny pole dośw. j. w.; 1930 Błonie 1 Józefów (8. X), Kolno 1 Kisielnica (28. VII i 21. VIII), Wadowice 1 Maków Podhalański Tel. (15. IX), Sarny pole dośw. na *M. piperita** b. silnie.

Miodunka. *Pulmonaria.*

Oidium erysiphoides Fries. 1929 Warszawa 1 Podkowa Leśna.

Ramularia cylindroides Sacc. 1930 Warszawa 1 Bielany na *Pulm. obscura** (17. X H. Jur.).

Mniszek lekarski. *Taraxacum officin.*

Puccinia taraxaci (Rebent.) Plovr. 1930 Warszawa 1 Mory* we wrześniu (H. Jur.).

Sphaerotheca fuliginea Polacci. 1930 Warszawa 1 Mory* we wrześniu razem z *Puccinia taraxaci* (H. Jur.).

Mydlnica lekarska. *Saponaria officin.*

Ustilago violacea (Pers.) Fuck. 1929 Warszawa 1 Wilanów (5. VII H. Jur.).

Puccinia arenariae (Schum.) Schroet. 1929 Warszawa.

Macrosporium saponariae Peck. 1930 Łódź szkolny ogr. bot. (14. XI. zb. K. Żel.).

Podbiał pospolity. *Tussilago farfara.*

Puccinia poarum Niels. 1929 Warszawa 3: Mory* w maju (H. Jur.) Rakowiec, Polskie Szopy.

Coleosporium tussilaginis (Pers.) Kleb. 1929 Warszawa 2 (H. Jur.): Mory, Żdźzary we wrześniu; Białystok 1 Supraśl.

Pokrzywa. *Urtica.*

Puccinia urticae — caricis (Schum.) Reb. 1929 Warszawa 3: Mory na liśc. i ogonkach liśc. *Urt. dioica* w maju pospolicie (H. Jur.), Obory, Warszawa; Wołyń (War.), Sarny pole dośw.* (10. VI); 1930 Warszawa 1 Mory j. w.

Ramularia urticae Ces. Warszawa 1 Bielany (17. X H. Jur.).

Powój polny. *Convolvulus arvensis.*

Erysiphe polygoni DC. 1929 Sarny* (12. VIII okr. A. Such.).

Rdest ptasi. *Polygonum aviculare.*

Erysiphe polygoni DC. 1929 Sarny Nadleśn.* (10. VIII okr. A. Such.).

Sasanka. *Pulsatilla.*

Coleosporium pulsatillae (Strauss.) Lév. 1929 Błonie 1 Puszcza Kampinoska na *Puls. patens** i na *Puls. pratensis* (1. IX H. Jur.).

Starzec zwyczajny. *Senecio vulgaris.*

Coleosporium senecionis (Pers.) Fries. 1929 Warszawa 2 (H. Jur.): Wilanów* (30. VIII) i Mory we wrześniu; 1930 Warszawa 1 Mory j. w.

Szczaw polny. *Rumex acetosella.*

Erysiphe polygoni DC. 1929 Warszawa 1 Mory* we wrześniu stadj. workowe (H. Jur.).

Szczyr. *Mercurialis.*

Melampsora Rostrupi Wagn. 1929 Suwałki.

Śl a z. *Malva.*

Puccinia malvacearum Mont. 1929 Warszawa 2 (H. Jur.): Wilanów na *Malva neglecta** (16. IX), Mory w październiku na *Malva neglecta**; 1930 Pińsk 1 Duboja na *Malva silvestris** (30. IX okr. H. Jur.).

Świerzb n i c a p o l n a. *Knautia arvensis.*

Septoria scabiosicola Desm. 1929 Warszawa 1 Mory* (H. Jur.).

T a s z n i k p o s p o l i t y. *Capsella bursa pastoris.*

Cystopus candidus Pers. 1928 Warszawa 2: Wilanów (27. VII) Mory (15. VIII); Sarny Zakł. Dośw. Upr. Torf.; 1929 Warszawa 3: Mory* corocznie w dużej ilości razem z *Peronospora parasitica* (5. VI H. Jur.), Wilanów, Ulrichów; 1930 Lwów i okolica b. obficie.

Peronospora parasitica (Pers.) Fries. 1929 Warszawa 1 Mory* razem z *Cystopus candidus* (5. VI H. Jur.).

W a w r z y n o w i ś n i a. *Prunus laurocerasus.*

Fumago vagans Pers. 1930 Tarnopol 1 Radziechów (6. XII).

W r o t y e z p o s p o l i t y. *Tanacetum vulgare.*

Oidium erysiphoides Fries. 1929—1930 Warszawa 1 Mory* w październiku słabe poraż. (H. Jur.).

Ż y w o k o s t l e k a r s k i. *Symphytum officin.*

Erysiphe cichoracearum DC. 1928 Sarny Z. D. U. T. pole dośw.* b. silne poraż. (15. IX); 1929—1930 Sarny Z. D. U. T. na plantacjach; 1930 Kamień Koszyrski 1 Nujno na roślinach dziko rosnących.

Oidium erysiphoides Fries. 1930 Grójec 1 Przybyszew* na dziko rosnącym żywokoście w zaroślach nad Pilicą (18. VII H. Jur.).

WPLYWY ATMOSFERYCZNE I ANOMALJE ROZWOJOWE.

ZBOŻA.

Żyto. W wojew. nowogródzkiem i wileńskim zauważono jesienią 1926 r. na wcześniejszych zasiewach **żółknięcie** i **obumieranie dolnych liści**. Objawy te wystąpiły szczególnie po przymrozkach silniej w pobliżu łąk i przydroży na życie, sianem po jęczmieniu, znacznie słabiej na życie po łubinach (W. Łast.).

W niektórych miejscowościach ziemi nowogrodzkiej (Bieniakonie) i wileńskiej (Rzeka) można było obserwować na polach całe place z roślinami **b. słabo rozwiniętymi** o słabym zakorzenieniu i wąskich blado zielonych liściach. Obok grzybka *Ascochyta graminicola* (okr. L. Garb.) znaleziono na obumarłych liściach *Cladosporium herbarum* i w glebie nieznaną ilość nematod. (W. Łast.).

Na znacznych przestrzeniach pow. nowogrodzkiego, baranowickiego i słonimskiego żyto podległo „**przyrażeniu**“ (t. zw. „**zapar**“) i wydało plon o 70% mniejszy. Powstaje podejrzenie, czy zjawisko to, przypisywane zwykle gwałtownym zmianom atmosferycznym (po okresie posuchy w końcu czerwca obfite opady i następnie wielkie upały w pierwszej połowie lipca), nie jest spowodowane bardzo rozpowszechnionym w tych miejscowościach grzybkim *Fusarium* (W. Łast.).

Owies. Posucha w maju 1926 r. spowodowała we wschodniej części z. wileńskiej i nowogrodzkiej **b. rzadkie i słabe wschody jarzyn**, zwłaszcza owsa i odbiła się ujemnie na plonie (W. Łast.).

W 1928 r. w pow. dziśnieńskim owies, posiany w czerwcu, **zmarł** jesienią przed dojrzaniem ziarna.

W 1930 r. zauważono w pow. cieszanowskim (Niwki) **masowe żółknięcie** owsa placami. (19. V).

ROŚLINY STRĄCZKOWE I MOTYŁKOWE PASTEWNE.

Bób. We wrześniu 1928 r. zauważono w Sarnach na liściach bobu duże **jasne plamy** z współśrodkowymi kręgami; prócz plam wystąpiło **czerwienienie** i **pęcherzowate podnoszenie się nabłonka**.

Koniczyna. W 1926 r. w wojew. nowogrodzkiem wygięły na wiosnę w wielu miejscowościach koniczyny 2-letnie, a częściowo i 1-roczone; korzenie roślin były całkowicie zniszczone; koniczyny 2-letnie zostały przeważnie zaorane. Przyczyna nie została zbadana. Zachodzi podejrzenie raka koniczynowego (W. Łast.). W 1928 r. w Sarnach wystąpiła we wrześniu **plamistość i usychanie liści** koniczyny czerwonej. Objaw ten wystąpił na polu po zmeljorowanym torfowisku nizinem, uprawionem pierwszy rok i nawiezionem solą potasową w ilości 100 kg K_2O na 1 ha. Koniczyna zasiana w mieszance z owsem.

ROŚLINY OKOPOWE.

Ziemniaki. W pow. wilejskim (Łukawiec pod Chościeńcycami) w 1926 r. **przymrozek 14 czerwca** uszkodził ziemniaki na nizinach (W. Łast.). W 1929 r. przemarzły ziemniaki w Rakowcu pod Warszawą. W 1930 r. czerwcowe przymrozki nocne zniszczyły nać ziemniaczaną w 95% na terenie Zakł. Dośw. Upr. Torf. w Sarnach i w Pieszczanikach w pow. łuninieckim.

Czernienie liści wystąpiło w 1930 r. na gruncie podmokłym w okol. Kobrynia. Przedwczesne **usychanie naci** na odmianach wczesnych w ilości ok. 30%, na Wohlmannach do 40%, zauważono w 1930 r. w pow. kamienio-koszyrskim w miejscowościach Werchy, Nujno i Mały Obzyr.

Plamistość i usychanie liści i wierzchołków pędów wystąpiła we wrześniu 1928 r. w Sarnach. Początkowo pojawiły się suche czarne plamy między bocznymi nerwami, potem cały liść czerniał, kurczył się i zasychał; również schły i czerniały wierzchołki pędów. Objawy te spostrzeżono na polu po zmeljorowanym torfowisku nizinem, uprawionem pierwszy rok i nawiezionem solą potasową w ilości 100 kg K_2O na 1 ha.

Gnicie kłębów w glebie po wysadzeniu zauważono w 1928 r. w pow. dziśnieńskim. Kłęby, wysadzone w glebie ilastej, wcale nie wykiełkowały i podlegały gniciu. W roku poprzednim był na tem polu normalny urodzaj.

Gnicie kłębów w czasie wykopków zanotowano w 1930 r. na Polesiu w następujących miejscowościach: Kobryń i Jewsimowicze odm. Warszawskie i Alma, Kamień Ko-

szyrski 1 Dolsk odm. Białe, Kosów Poleski 1 Kołoński Omelne odm. Wohltmann, Sarny 1 Niemowicze odm. Białe; Stolin 2: Dawidgródek odm. Amerykanki i Stolin; Łuniniec 4: Sitnica odm. wczesne, Redigierowo odm. Amerykanki wczesne, Lenin odm. Białe i rej. Hancewicze z powodu deszczów.

Gnicie kłębów w kopcach zanotowano w 1930 r. na Polesiu: Brześć 1 Mościce Dolne odm. Białe; Pińsk 4: Soszno odm. Warszawskie, Strażnica Polska odm. Wohltmann ok. 3%, Pleszczyce i Bogdanówka ok. 50%; Sarny 1 Włodzimierzec ok. 5%

Bujanie przetchlinek. 1929 pow. kolbuszowski, łańcucki, lwowski i zloczowski; 1930 pow. tarnobrzegi i kolbuszowski.

Siatkowatość skórki. 1929 wystąpiła sporadycznie obok bujania przetchlinek w tych samych miejscowościach, szczególnie w okolicach mokradłowych.

Przerwy w mięszu. 1930 Warszawa 1 Mory zauważono przy kopaniu na odmianie o dużych kłębach (H. Jur.), Łuniniec 1 Lubożerdzie.

Buraki. Albikacja, t. j. częściowe zbielenie liści. 1926 Kołomyja 1 Wierzbowce (7. VII).

Plamistość i zasychanie liści zanotowano w 1926 r. w 2 wypadkach w pow. rybnickim.

Zółknienie liści zauważono w 1926 r. w sierpniu i wrześniu w Bieniakoniach w pow. lidzkim na burakach pastewnych z widocznym ujemnym wpływem na plon (W. Łast.).

ROŚLINY WARZYWNE.

Cebula. Staśmienie. 1929 Warszawa 1 Wilanów we wrześniu (H. Ju.); 1930 Warszawa 1 Mory w sierpniu (H. Jur.).

Szparagi. Staśmienie. 1929 Miechów 1 Wierzbno.

Ogórki. Przymrozki. 1927 Kraków 1 Bieńczyce (19. V). **Staśmienie.** 1929 Warszawa 2: Henryków i Bronisze.

Truskawki. Przymrozki. 1927 Warszawa 1 Drewnica zmarznięcie kwiatów (24. V).

DRZEWA OWOCOWE.

Jabłoń. Przymrozki 1928 Płock 1 Opatówiec, częściowe zbrunatnienie skórki na owocach i powstrzymanie rozwoju (L. Garb.).

Grusza. Przemarznięcie gałązek. 1929 Pułtusk 1 Słoneczewo.

Czernienie i usychanie pączków wierzchołkowych i młodych liści na pędach gruszy karłowej zauważono w **1929** r. we Lwowie.

Chloroza. 1930 Chełm 1 Okszków w szkółce na przestrzeni 200 m² wszystkie grusze silnie opanowane (10. VIII).

Śliwa. Przemarznięcie gałązek. 1929 Grójec 1 Gólków.

Wiednięcie i opadanie zawiązków owoców prawdopodobnie w związku z długotrwałą suszą **1930** r. we Lwowie; drzewo stało na skraju dość spadzistego zbocza.

Gumoza. 1928 Białystok 1 Knyszyn na śliwie francuskiej i węgierce. **1930** Warszawa 1 Mory (H. Jur.).

Wiśnia. Gumoza. 1929 w pow. łomżyńskim; **1930** Warszawa 2 (H. Jur.): Mory, Synów.

Czereśnie. Przemarznięcie. 1929 Grójec 1 Gólków.

Nagłe masowe usychanie drzew owocujących. 1930 Warszawa 2 (H. Jur.): Gołębki i Grabkowo w czerwcu i lipcu.

Gumoza. 1926 Warszawa 1 Okęcie (11. IX), Radomskie (War.); **1929** Płońsk 1 Omięciny.

Orzech włoski. Przymrozki 1927 Kraków 1 Prusy (19. V).

KRZEWY OWOCOWE.

Agrest. Usychanie gałązek. 1929 Koło 1 Zakrzewek; w tkankach stwierdzono obecność oospor.

Maliny. Przemarznięcie. 1929 Warszawa 1 Marcelin (P. Leszcz.).

W **1928** r. w Sarnach wystąpiły na malinach we wrześniu jasne plamy na liściach między bocznymi nerwami; zaatakowane krzewy rozwijały się źle i zasychały, tworząc małe pędy i prawie nie dając owoców.

Chloroza. 1926 Białystok 1 Knyszyn (17. VIII); **1927** Sochaczew 1 Milin (23. VI); Białystok; **1930** pow. piotrkowski,

Łowicz 1 Łyszkowice (2. VI), Sochaczew 1 Teresin (14. VI), Ciechanów 1 Gołotyczyna (7. VI); Warszawa 3: Rakowiec (1. VI), Szłużew (11. VI), Piastów (20. VI); Mińsk Mazow. (10. VI).

Borówka czernica. Przymrozki. 1930 Sarny Nadleśnictwo* (24. VI).

DRZEWA I KRZEWY LEŚNE I PARKOWE.

Lilak. Uszkodzenie liści od spryskiwania środkami grzybobójczymi stwierdzono na materjale ze Lwowa 1930 r. (L. Garb.).

Olcha czarna. Zasychanie pędów. 1930 r. prawdopodobnie w związku z przemarznięciem w zimie 1928/29 r. w puszczy białowieskiej, Nadleśn. Rezerwat (L. Garb.).

Jodła. Przemarznięcie. 1929 Siedlce 1 Szostek.

ROŚLINY OZDOBNE I LECZNICZE.

Begonja. Wiednięcie i brunatnienie liści charakteru fizjologicznego 1930 Skole 1 Demnia (30. X okr. L. Garb.).

Dracena. Aurigo. Plamistość żółta fizjologiczna 1930 Łańcut 1 Leżajsk (10. X).

Figowiec. Intumescencje (narośle wewnętrzne). 1930 Skole 1 Demnia (30. X okr. L. Garb.).

Glicynja. Chloroza. 1929 Gniezno 1 Niechanowo (War.).

Goździki. Chloroza. 1927 Warszawa 1 Jeziorna; 1930 Warszawa 1 Mory* (H. Jur.) we wrześniu na 1 okazie (*albicatio*).

Kozłek lekarski. Staśmienie. 1930 Olkusz 1 Jerzmanowice (11. VI War.).

Różanecznik. Przemarznięcie. 1930 r. Lwów; na liściach plamki brunatne i podłużne zwijanie się blaszek liściowych prawdopodobnie w związku z długotrwałą słąą i znacznym spadkiem temperatury.

WYKAZ ALFABETYCZNY PASORZYTÓW ROŚLINNYCH.

<p><i>Actinomyces Scabies</i> Güssow
na ziemniakach 143</p> <p>— <i>sp.</i> na burakach 150</p> <p><i>Alternaria brassicae</i> (Berk.) Sacc.
na rzepaku 133</p> <p>— — na rzepie 151</p> <p>— — na kapuście 155</p> <p>— — na chrzanie 158</p> <p>— — na dyni 161</p> <p>— — na ogórkach 162</p> <p>— — <i>var. somniferum</i> Br. et Hav.
na maku 154</p> <p>— — <i>f. tritici</i> Brun.
na życie 108</p> <p>— <i>grossulariae</i> Jacz.
na agreście 180</p> <p>— <i>solani</i> (<i>Macrosporium solani</i>) Ell. et Mart.
na ziemniakach 141</p> <p>— <i>tenuis</i> Nees.
— — na koniczynie 132</p> <p>— — na burakach 149</p> <p>— — na kapuście 156</p> <p>— <i>sp.</i> na pszenicy 113, 115</p> <p>— — na kukurydzy 122</p> <p>— — na fasoli 129</p> <p>— — na konopiach 134</p> <p>— — na kalafiorach 156</p> <p>— — na pomidorach 160</p> <p>— — na róży 196</p> <p><i>Ascochyta betae</i> Prill. et Delacr.
na burakach 148</p> <p>— <i>caulicola</i> Laub.
na nostrzyku 133</p> <p>— <i>cucumis</i> Fautr. et Roum.
na ogórkach 162</p> <p>— <i>ervicola</i> Syd.
na wyce 130</p> | <p><i>Ascochyta graminicola</i> Sacc.
na życie 107</p> <p>— — na pszenicy 114</p> <p>— — na stokłosie 124</p> <p>— <i>hyoscyami</i> Pat.
na lulku czarn. 210</p> <p>— <i>phaseolorum</i> Sacc.
na fasoli 128</p> <p>— <i>pisi</i> Lib.
na grochu 127</p> <p>— — na fasoli 128</p> <p>— — na bobie 130</p> <p>— <i>rhei</i> Ell. et Ev.
na rabarbarze 153</p> <p>— <i>ribesia</i> Sacc. et Fautr.
na porzeczce czerw. 180</p> <p>— <i>sp.</i> na soi 131</p> <p><i>Aureobasidium vitis</i> Viala et Boy.
na winorośli 186</p> <p><i>Auricularia auricula</i> Judae (L.) Schroet.
na klonie 190</p> <p><i>Bacillus carotovorus</i> Jones.
na marchwi 151</p> <p>— <i>cepivorus</i> Delacr.
na cebuli 152</p> <p>— <i>tracheiphilus</i> Er. Sm.
na ogórkach 162</p> <p><i>Bacterium mori</i> Boy. et Lamb.
na morwie 193</p> <p>— <i>rhaponticum</i> Millard.
na rabarbarze 153</p> <p><i>Bacterium scabiegenum</i> Fab.
na burakach 150</p> <p>— <i>tabificans</i> Delacr.
na burakach 150</p> <p>— <i>tumefaciens</i> Erw. Sm.
na chmielu 136</p> |
|--|--|

- Bacterium tumefaciens* Erw. Sm.
 — — na ziemniakach 147
 — — na burakach 150
 — — na jabłoni 169
 — — na gruszy 172
 — — na drzewach owocow. 178
 — — na róży 196
 — — na wierzbie 199
- Bakterjoza*
 — na kukurydzy 122
 — na grochu 128
 — na fasoli 129
 — na bobie 130
 — na łubinie 131
 — na soi 131
 — na koniczynie 133
 — na tytoniu 136
 — na ziemniakach 145
 — na burakach 150
 — na marchwi 151
 — na cebuli 152
 — na rabarbarze 153
 — na maku 154
 — na kapuście 156
 — na kalafiorach 157
 — na selerach 158
 — na pietruszce 158
 — na pomidorach 160
 — na melonie 161
 — na dyni 161
 — na ogórkach 163
 — na brzoskwini 177
 — na róży 196
 — na begonji 201
 — na kosaćcu 203
 — na maku ozdobn. 204
 — na mieczyku 204
 — na o liku 205
 — na pelargonji 206
- Botryodiplodia rubi* Syd.
 — na malinach 184
- Botrytis cinerea* Pers.
 — — na fasoli 129
 — — na łubinie 131
 — — na komonicy 133
 — — na rabarbarze 153
 — — na szparagach 153
 — — na ogórkach 162
- Botrytis cinerea* Pers.
 — — na agreście 180
 — — na porzeczkach 182
 — — na malinach 185
 — — na róży 196
 — — na astrach 201
 — — na begonji 201
 — — na cyklamenach 201
 — — na georginji 202
 — — na goździkach 202
 — — na groszku pachn. 203
 — — na lilji białej 204
 — — na maku ozdobn. 204
 — — na pelargonji 206
 — — na piwonji 206
 — — na pierwiosnku 206
 — — na rączniku 207
 — — na złocieniu 208
- Botrytis* sp.
 — na lilji białej 204
- Bremia lactucae* Regel.
 — na sałacie 163
 — — na nieśmiertelniku 205
- Calonectria graminicola* (B. et Br.) Wv.
 — na życie 107
 — — na pszenicy 113
- Capnodium salicinum* Mont.
 — na chmielu 135
- Ceratophorum setosum* Kirchn.
 — na łubinie 131
- Cercospora apii* Fres.
 — na koprze 158
 — — var. *carotae* Passer.
 — na marchwi 151
 — — var. *petroselini* Sacc.
 — na pietruszce 158
 — *beticola* Sacc.
 — na burakach 101, 148
 — *cerasella* Sacc.
 — na wiśni 176
 — — na czereśni 177
 — *concors* Sacc.
 — na ziemniakach 140
 — *helvola* Sacc.
 — na koniczynie 132
 — *heterosperma* Bresad.
 — na ziemniakach 140

- Cercospora microsora* Sacc.
na lipie 192
— *violae tricoloris* Br. et Cav.
na fijołkach 202
- Cladosporium fulvum* Cooke.
na pomidorach 159
— *herbarum* (Pers.) Link.
— — na życie 107, 108
— — na pszenicy 113, 114
— — na owsie 121
— — na prosie 121
— — na kukurydzy 122
— — na gryce 122
— — na grochu 128
— — na ziemniakach 140
— — na pomidorach 159
— — na jabłoni 168
— — na lilaku 192
— — na róży 196
— — na kosaćcu 203
— — na orliku 205
— — na ruśniate 207
— *lycopersici* Plowr.
na pomidorach 159
— *stanhopeae* Allesch.
na Stanhopea 207
— *sp.* na marchwi 151
— — na heliotropie 203
- Clasterosporium carpophilum* (Lév.)
Aderh.
na śliwie 174
— — na wiśni 176
— — na czereśni 176
- Claviceps microcephala* Wallr.
na trzęślicy 125
— *purpurea* Tul.
na życie 106
— — na pszenicy 113
— — na jęczmieniu 118
— — na kostrzewie 123
— — na życicy trwałej 126
- Clithris quercina* (Pers.) Rehm.
na dębie 188
- Coleosporium cinerariae* Jacz.
na cynerarji 202
— *pulsatillae* (Strauss) Lév.
na sasance 211
- Coleosporium senecionis* (Pers.) Fries.
na starcu zwyczaj. 211
— *tussilaginis* (Pers.) Kleb.
na podbiale pospol. 211
- Colletotrichum atramentarium* Taub.
(*Vermicularia varians*
Duc.)
na ziemniakach 140
— *circinans* Berk.
na cebuli 152
— *lagenarium* (Pass.) Ell. et
Halst.
na melonie 161
— — na ogórkach 162
— *malvarum* Southw.
na malwie ogrod. 204
- Coniothyrium Fuckelii* Sacc. var.
rubi
na malinach 184
— *vagabundum* Sacc.
na agrestie 180
- Corticium amorphum* (Pers.)
na jodle 199
— *sp.* na grabie 189
- Coryneum microstictum* Berk. et Br.
na malinach 184
— — na róży 196
— *rubi* (Cda) Sacc.
na malinach 184
— *ruborum* Oudem.
na malinach 184
- Cronartium asclepiadeum* (Willd.)
Fries.
na piwonji 206
— *ribicola* Dietr.
na porzeczkach czerwonej
180
— — na porzeczkach czarnej 181
— — na porzeczkach 182, 193
- Cryptosporium leptostromiforme*
Kühn.
na łubinie 131
- Cuscuta arvensis* Beyr.
na ziemniakach 147
— *europaea* L.
na chmielu 136
— — na ziemniakach 147
— *sp.* na koniczynie 133

- Cylindrosporium mori* Berl.
na morwie 192
— *padi* Karst.
na czeremsze 187
— *platanoidis* (Allesch.) Died.
na klonie 191
— *pseudoplatani* (Rob. et
Desm.) Died.
na jaworze 191
- Cystopus candidus* Pers.
na rzodkwi 157
— — na chrzanie 157
— — na taszniku pospol. 212
— *tragopogonis* (Pers.)
Schroet.
na salsefji 163
- Cytospora clypeata* Sacc.
na malinach 184
— *leucostoma* Aderh.
na czereśni 176
— *sp.* na jabłoni 165
— — na czereśni 176
— — na głogu 189
- Czarcie miotły.
na świerku 201
- Czarna nóżka.
na ziemniakach 144
— — na kapuście 156
— — na kalafiorach 157
— — na rzodkwi 157
— — na lewkonji 204
— — na maciejce 204
- Czernienie kłosów.
u zbóż 121
- Daedalea quercina* Pers.
na dębie 187
- Darlucia filum* (Biv.) Cast.
107, 125, 126, 153
- Dasyscypha Willkommii* Hartig.
na modrzewiu 199
- Didymella applanata* Sacc.
na malinach 183
- Dothidella ulmi* Winter.
na wiązcie 197
- Entomosporium maculatum* Lév.
na gruszy 170
— — na pigwie 173
- Epichloë typhina* Tul.
na kostrzewie 123
— — na perzu 124
— — na tymotce 125
- Epicoccum purpurascens* Ehrenb.
na kukurydzy 122
— — na *Cyperus papyrus* 202
- Erysiphe cichoracearum* DC.
na dyni 161
— — na ogórkach 161
— — na przegorzanie 206
— — na babce zwyczaj. 208
— — na bylicy piotunie 208
— — na dziewannie 209
— — na kozłku lekarskim 210
— — na lulku czarn. 210
— — na żywokoście lekarsk. 212
— *graminis* DC.
na życie 106, 108
— — na pszenicy 112, 115
— — na jęczmieniu 117
— — na owsie 120
— — na kostrzewie 123
— — na wiechlinie 125
— — na życicy trwałej 126
— — na trawach 126
— *polygoni* DC.
na grochu 127
— — na fasoli 128
— — na łubinie 130
— — na koniczynie 132
— — na rzepie 151
— — na brukwi 151
— — na pietruszce 158
— — na groszku pachn. 202
— — na orliku 205
— — na ostróżce 205
— — na dziurawcu 209
— — na powoju poln. 211
— — na rdeście ptasim 211
— — na szczawiu poln. 211
— *rubi* (Fueckel).
na jeżynach 185
- Exobasidium discoideum* Ellis.
na azalji 201

- Exobasidium vaccinii* Wor.
 na borówce brusznicy 186
 — — na borówce czernicy 186
- Exosporium* sp.
 na palmie 205
- Fumago vagans* Pers.
 na jabłoni 168
 — — na gruszy 172
 — — na śliwie 174
 — — na czereśni 177
 — — na porzeczkach 183
 — — na głogu 189
 — — na leszczynie 192
 — — na lipie 192
 — — na topoli 197
 — — na wiązcie 198
 — — na zadrzewni 199
 — — na cynerarji 202
 — — na hortensji 203
 — — na mircie 204
 — — na szparagu ozdobnym 207
 — — na wawrzynowiśni 212
- Fusarium dianthi* Prill. et Delacr.
 na goździkach 202
 — *erubescens* App. et v. Oen.
 na pomidorach 160
 — *falcatum* App. et Woll.
 na grochu 128
 — — na bobie 130
 — *lini* Boll.
 na lnie 134
 — *lolii* W. G. Smith.
 na życicy trwałej 126
 — *Martii* App. et Woll.
 na ziemniakach 141
 — — na pomidorach 160
 — — na oberżynkach 160
 — — na pieprzu tureckim 161
 — *nivale* Ces.
 na życie 108
 — — na pszenicy 115
 — *roseum* Link.
 na życie 108
 — — *var. lupini albi* Sacc.
 na łubinie 131
- Fusarium solani* Sacc.
 na ziemniakach 141
 — *subulatum* App. et Woll.
 na grochu 128
 — — na bobie 130
 — *vasinfectum* Atk.
 na łubinie 131
 — — na koniczynie 132
 — *sp.* na życie 108
 — — na pszenicy 115
 — — na jęczmieniu 118
 — — na kukurydzy 122
 — — na wyczyńcu 126
 — — na życicy trwałej 126
 — — na grochu 127
 — — na fasoli 128, 129
 — — na bobie 130
 — — na łubinie 131
 — — na ziemniakach 141
 — — na burakach 150
 — — na marchwi 151
 — — na maku 154
 — — na kalafiorach 156
 — — na rzodkiewce 157
 — — na pomidorach 160
 — — na ogórkach 162
 — — na jabłoni 169
 — — na malinach 184, 185
 — — na róży 196
- Fusicladium dendriticum* Fuck.
 na jabłoni 166
 — *fagopyri* Oudem.
 na gryce 122
 — *pivinum* Fuck.
 na gruszy 171
 — *radiosum* Lind.
 na osice 197
 — *saliciperdu* Lind.
 na wierzbie 199
 — *sp.* na drzewach owocowych 178
- Gloeosporium caulivorum* Kirchn.
 na koniczynie 132
 — *fragariae* Mont.
 na truskawkach 163

- Gleospodium fructigenum* Berk.
 na jabłoni 165
 — — na gruszy 170, 171
 — *Lindemuthianum* Sacc. et
 Magn.
 na fasoli 128
 — *phomoides* Sacc.
 na pomidorach 159
 — — na pieprzu tureckim 160
 — *ribis* Mont. et Desm.
 na agrestie 180
 — — na porzeczce czerwonej
 180
 — — na porzeczce czarnej 181
 — — na porzeczkiach 182
 — — *var. parillae* Jancz. et
 Namysl.
 na porzeczce czerwonej
 181
 — *stanhopeae* Allesch.
 na Stanhopea 207
 — *tiliae* Oudem.
 na lipie 192
 — *venetum* Speg.
 na malinach 184
 — — na jeżynach 185
- Gnomonia erythrostoma* (Pers.) Au-
 ersw.
 na czereśni 176
- Graphiola phoenicis* (Moug.) Poit.
 na palmie 205
- Gymnosporangium clavariaeforme*
 (Jacq.) DC.
 na gruszy 169
 — — na jałowcu 199
 — — *f. sp. crataegi*
 na głogu 188
 — *confusum* Plowr.
 na głogu 189
 — *juniperinum* Fr.
 na jarzębinie 189
 — *sabinae* Wint.
 na gruszy 169
 — — na sawinie 199
- Hainesia* sp.
 na porzeczkiach 182
- Helminthosporium avenae* Br. et Cav.
 na owsie 121
 — *gramineum* Rabh.
 na jęczmieniu 118
 — — na rajgrasie francuskim
 124
 — *sativum* P. K. et B.
 na pszenicy 114
 — *siccans* Drechsler.
 na życicy trwałej 126
 — *teres* Sacc.
 na jęczmieniu 118
 — *sp.* na jęczmieniu 108
- Hendersonia mali* Thüm.
 na jabłoni 165
- Herpotrichia nigra* Hartig.
 na kosodrzewinie 200
- Heterosporium allii* Ell. et M.
 na cebuli 152
 — *echinulatum* Berk.
 na goździkach 202
 — *gracile* Sacc.
 na kosańcu 203
 — — na mieczyku 204
- Hypochnus solani* Prill. et Delacr.
 na ziemniakach 140
- Isariopsis griseola* Sacc.
 na fasoli 129
- Kędzierzawka.
 na chmielu 135
 — na ziemniakach 144
- Lachnellula chrysophthalma* Pers.
 na kosodrzewinie 200
- Leptosphaeria herpotrichoides* de Not.
 na życie 107
 — — na pszenicy 114
 — *tritici* Pass.
 na pszenicy 114
- Leptothyrium alneum* (Lév.) Sacc.
 na olszy 193
 — *phragmitis* Died.
 na trzcinie 125
 — *rubi* (Duby) Sacc.
 na malinach 184

Liściozwój:

- na ziemniakach 144
- na pomidorach 160
- Lophodermium macrosporum* R. Hart.
 - na świerku 201
 - *pinastri* (Schrad.) na sośnie pospol. 200
- Macrophoma Hennebergi* (Kühn) Berl. et Vogl.
 - na pszenicy 114
- Macrosporium cladosporioides* Desm.
 - na marchwi 151
 - *commune* Rabh.
 - na fasoli 128
 - — na maku 154
 - — na rzodkwi 157
 - — na lilaku 192
 - — *f. brassicae* Pers. na kalafiorach 156
 - *parasiticum* Thüm.
 - na cebuli 151, 152
 - *pelargonii* Ell. et Everh. na pelargonji 206
 - *saponariae* Peck.
 - na mydlnicy lekarsk. 210
 - *sarciniforme* Cav.
 - na koniczynie 132
 - *tomato* Cooke.
 - na pomidorach 160
 - *sp.*
 - na życie 108
 - — na grochu 128
 - — na marchwi 151
 - — na pomidorach 160
 - — na ogórkach 162
 - — na lilaku 192
 - — na zadrzewni 199
 - — na lewkonji 204
 - — na miesięcznicy 205
 - Mamiania fimbriata* Pers.
 - na grabie 189
 - Marasmius graminum* Lib.
 - na pszenicy 112
 - Marssonina juglandis* Lib.
 - na orzechu włoskim 178
 - *rosae* (Lib.) Died. na róży 196

- Marssonina secalis* Oudem.
 - na życie 107
- Melampsora larici-capraearum* Kleb.
 - na wierzbie 198
 - *lini* (Pers.) Desm.
 - na lnie 133
 - *pinitorgua* Rostr.
 - na sośnie posp. 200
 - *populina* (Pers.) Lév.
 - na topoli 197
 - *Rostrupi* Wagn.
 - na szczyrzu 211
 - *salicina* Lév.
 - na wierzbie 198
 - *salicis capraeae* Winter.
 - na wierzbie 198
 - *sp.* na osice 197
- Melampsorella caryophyllacearum* (DC.) Schroet.
 - na jodle 199
- Melampsoridium betulinum* (Pers.) Kleb.
 - na brzozie 187
- Microsphaera alni* (DC.) Winter.
 - na brzozie 187
 - — na dereniu 188
 - — na olszy 193
 - *berberidis* (DC.) Lév.
 - na berberysie 186, 187
 - *divaricata* Wallr.
 - na kruszynie 191
 - *grossulariae* (Wallr.) Lév.
 - na agrestie 180
 - *loniceriae* (DC.) Winter.
 - na wiciokrzewie 198
 - *Mougeotii* Lév.
 - na kolcowoju 191
 - *quercina* (Schw.) Burr.
 - na dębie 188
 - *sp.* na hortensji 203
- Microstroma album* Sacc.
 - na dębie 188
 - *juglandis* Sacc.
 - na orzechu włoskim 178
- Mokra zgnilizna.*
 - na ziemniakach 146

- Monilia cinerea* Bon.
 na śliwie 174
 — — na wiśni 175
 — — na czereśni 176
 — — na drzewach owocow. 178
 — — na śliwie ozdobnej 196
 — *fructigena* Pers.
 na jabłoni 165
 — — na gruszy 171
 — — na śliwie 174
 — — na drzewach owocow. 178
 — — na grabie 189
 — *laxa* Sacc. et Vogl.
 na moreli 177
 — *Linhartiana* Prill. et Delacr.
 na czeremsze 187
- Moniliopsis Aderholdi* Ruhland.
 na rzodkiewce 157
 — — na sałacie 163
- Monochaetia compta* Sacc. var. *ramicola*.
 na róży 196
- Mozaika.
 na fasoli 129
 — na soi 131
 — na tytoniu 136
 — na ziemniakach 144
 — na burakach 150
 — na chrzanie 158
 — na malinach 185
 — na przegorzanie 206
- Mycosphaerella brassicola* (Duby) Lind.
 na kapuście 155
 — *latebrosa* Cooke.
 na klonie 190
 — *Tulasnei* Jancz.
 na jęczmieniu 118
- Myxosporium populinum* Sacc.
 na topoli 197
- Napicladium laxum* Bubak.
 na trzcinie 125
- Nectria cinnabarina* (Tode) Fries.
 na jabłoni 164
 — — na gruszy 169
 — — na śliwie 174
 — — na czereśni 176
- Nectria cinnabarina* (Tode) Fries.
 — — na brzoskwini 177
 — — na orzechu włoskim 177
 — — na agreście 180
 — — na porzecze czarnej 181
 — — na porzeczkach 182
 — — na grabie 189
 — — na kasztanowcu 190
 — — na klonie 190
 — *galligena* Bresad.
 na jabłoni 164
 — — na gruszy 170
- Oidium aceris* Rabb.
 na jaworze 191
 — *chrysanthemii* Rbh.
 na złocieniu 208
 — *erysiphoides* Fr.
 na dziewannie 209
 — — na mioduncie 210
 — — na wrotyczu pospol. 212
 — — na żywokoście lekarsk. 212
 — *evonymi japonicae* (Arc.) Sacc.
 na trzmielinie japońskiej 207
 — *farinosum* Cooke.
 na jabłoni 166
 — *ruborum* Rbh.
 na jeżynach 185
 — *Tuckeri* Berk.
 na winorośli 186
 — *violae* Passer.
 na bratkach 201
- Olpidium brassicae* Dang.
 na kapuście 154
- Oospora lactis parasitica* Pritsch. et P.
 na pomidorach 159
- Ophiobolus graminis* Sacc.
 na życie 107
 — — na pszenicy 113
 — *herpotrichus* Sacc.
 na pszenicy 113
 — *sp.* na życie 107
 — — na pszenicy 113
- Orobanche ramosa* L.
 na konopiach 134

- Oronbache* sp. na groszku pachn. 203
- Ovularia deusta* Sacc.
na groszku pachn. 203
- Peridermium pini* f. *acicola* Wallr.
na sośnie posp. 200
— na kosodrzewinie 200
— f. *corticola*.
na sośnie posp. 200
— sp. na sośnie posp. 200
— *strobi* Kleb.
na wejmutce 201
- Peronospora aestivalis* Syd. (*Peron.*
trifoliorum De By.)
nu lucernie 133
— *alia* Fuck.
na babce zwyczaj. 208
— *arborescens* De By.
na maku 154
— *brassicae* Gäum.
na kapuście 155
— na kalafiorach 156
— na rzodkwi 157
— *cheiranthi* Gäum.
na lewkonji 203
— *effusa* (*Grev.*) Rabenh.
na łobodzie ozdobnej 204
— *myosotidis* De By.
na niezapominajce 205
— *parasitica* (*Pers.*) Fries.
na taszniku pospol. 212
— *pisi* Syd. (*Peron. viciae*)
(*Berk.*) De By.
na grochu 127
— *pratensis* Syd. (*Peron. tri-*
foliorum De By.)
na koniczynie 131
— *ranunculi* Gäum.
na jaskrze bulwiast. 209
— *Schachtii* Fuck.
na burakach 147
— *Schleideni* Ung.
na cebuli 151
— *sparsa* Berk.
na róży 193
— *spinaciae* Laub.
na szpinaku 153
- Peronospora viciae* DeBy.
na wyce 130
- Pestalozzia* sp.
na różaneczniku 207
- Phoma betae* (*Oudem.*) Frank.
na burakach 148, 150
— *idaei* Oudem.
na malinach 183
— *ruborum* West.
na malinach 184
- Phragmidium rosae alpinae* (DC.)
Winter.
na róży alpejskiej 195
— *rubi* (*Pers.*) Winter.
na jeżynach 185
— *rubi idaei* Karst.
na malinach 183
— *subcorticium* Wint.
na róży 194
— *tuberculatum* Müller.
na róży 194
— *violaceum* (*Schultz*)
Winter.
na jeżynach 185
- Phyllachora graminis* Fuck.
na mietlicy 123
— na perzu 124
- Phyllactinia corylea* (*Pers.*) Karst.
na głogu 189
— na jesionie 189
— na leszczynie 191
- Phyllosticta Berleseana* Allesch.
na morwie 192
— *betae* Oudem.
na burakach 148
— *brassicae* (*Curr.*) Westend.
na kapuście 155
— na kalafiorach 156
— *Briardi* Sacc.
na jabłoni 165
— *cucurbitacearum* Sacc.
na dyni 161
— na ogórkach 162
— *cynarae* Sacc.
na karczochach 163
— *cytisi* Desm.
na złotokapie 199

- Phyllosticta decussata* P. Syd.
 na płomyku 206
 — *mali* Prill. et Delacr.
 na jabłoni 165
 — *phaseolina* Sacc.
 na fasoli 128
 — *phaseolorum* Sacc. et Speg.
 na fasoli 128
 — *pisi* West.
 na grochu 127
 — *platanoides* Sacc.
 na klonie 191
 — *prunicola* Sacc.
 na wiśni 175
 — *ribicola* (Fr.) Sacc.
 na porzeczkach 182
 — *ruborum* Sacc.
 na malinach 184
 — *tabaci* Passer.
 na tytoniu 136
 — *sp.* na jabłoni 165
 — — na śliwie 174
Phymatotrichum baccharum Oudem.
 na agrestie 180
Phytobacter lycopersicum Green.
 na pomidorach 160
Phytophthora infestans DeBy.
 na ziemniakach 101, 102,
 139
 — — na pomidorach 158
 — — na petunii 206
Plasmodiophora brassicae Wor.
 na brukwi 151
 — — na kapuście 154
 — — na brukwi 156
Plasmopara viticola Berl. et De Toni.
 na winorośli 185
Plenodomus lingam v. Höhn.
 na kapuście 155
Pleospora herbarum (Pers.) Rabh.
 na cebuli 152
Podosphaera oxycanthae (DC.)
 DeBy.
 na brzoskwini 177
 — — na głogu 189
 — *tridactyla* (Wallr.) DeBy
 na czeremsze 187
Podsuszka (zgorzel podstawy źdźbła)
 na życie 107
 — na pszenicy 113
 — na zbożach 121
Polyporus fulvus Fries.
 na jabłoni 164
 — — na śliwie 173
 — *hispidus* Fr.
 na jabłoni 164
 — *igniarius* Fr.
 na jabłoni 164
 — *ribis* Fries.
 na porzeczkach 182
 — *squamosus* Fr.
 na jesionie 189
 — *vaporarius* Pers.
 na sośnie posp. 200
Polystictus sp.
 na drzewach owocow. 178
Polystigma ochraceum (Wahl.)
 Sacc.
 na czeremsze 187
 — *rubrum* (Pers.) DC.
 na śliwie 174
Polythrincium trifolii Kze.
 na koniczynie 132
Porosty.
 na jabłoni 169
 — na gruszy 172
 — na śliwie 175
 — na porzeczkach 183
Pseudomonas campestris Sm.
 na brukwi 151
 — — na kapuście 156
 — — na kalafiorach 157
 — *gladioli.*
 na mieczyku 204
 — *hyacinthi* (Wak.) Erw. Sm.
 na hiacyntach 203
 — *iridis* van Hall.
 na kosaćcu 203
 — *juglandis* Pierce.
 na orzechu włoskim 178
Pseudomonas syringae Beijer.
 na lilaku 192
Pseudoperonospora cubensis Rost.
 na dyni 161

- Pseudoporonospora humuli* Wilson.
na chmielu 134
- Pseudopeziza medicaginis* Sacc.
na lucernie 133
- *trifolii* (Bernh.) Tuck.
na koniczynie 132
- Pstrzyca* (ospowatość).
na tytoniu 136
- Puccinia absinthii* DC.
na bylicy piołunie 208
- *agrostis* Plowr.
na orliku 205
- *anthoxanthi* Fock.
na tomce wonnej 125
- *arenariae* (Schum.)
Schroet.
na mydlnicy lekarsk. 210
- *asparagi* DC.
na szparagach 153
- *chrysanthemi* Roze.
na złocieniu 208
- *commutata* Sydow.
na kozłku lekarsk. 210
- *coronata* Corda.
na kostrzewie 123
- — na wyczyńcu 126
- — na kruszynie 191
- — *f. phalaridis* Kleb.
na mozdze trzcinowat. 123
- *coronifera* Kleb.
na owsie 120
- — na życicy trwałej 126
- — na szakłaku 196
- *dispersa* Erikss. et Henn.
na życie 105, 108
- — na krzywoszyju 105
- — na farbowniku lekarskim
105, 209
- *glechomatis* DC.
na bluszczyku ziemn. 208
- *glumarum* Erikss. et Henn.
na życie 105
- — na pszenicy 112
- — na jęczmieniu 117
- *graminis* Pers.
na życie 104
- — na pszenicy 111
- — na płaskurce 111
- Puccinia graminis* Pers.
— — na jęczmieniu 116, 117
- — na owsie 119
- — na zbożach 121
- — na Beckmannia erucifor-
mis 122
- — na mietlicy 123
- — na perzu 124
- — na wiechlinie 125
- — na wydmuchrzycy 126
- — na życicy trwałej 126
- — na trawach 126
- — na berberysie 186
- — *f. airae* Erikss. et Henn.
na śmiałku darniowym
124
- *helianthi* Schwein.
na słoneczniku 134
- — na słoneczniku drobn. 207
- *malvacearum* Mont.
na malwie ogrod. 204
- — na ślazi 212
- *menthae* Pers.
na mięcie 210
- *molinae* Tul.
na trzęślicy 125
- *Opizii* Bubak.
na salacie 163
- *oreoselini* (Strauss) Fock.
na goryszu olszyńcu 209
- *perplexans* Plowr.
na wyczyńcu 126
- *phlei pratensis* Erikss. et
Henn.
na tymotce 125
- *phragmitis*.
na trzcinie 125
- *poae trivialis* Bubak.
na wiechlinie 125
- *poarum* Niels.
na wiechlinie 125, 126
- — na podbiale pospol. 211
- *porri* (Sow.) Winter.
na szczypiorku 125
- *pruni spinosae* Pers.
na śliwie 173, 175
- *ribesii-caricis* Kleb.
na agreście 178

- Puccinia ribesii-caricis* Kleb.
 — — na porzeczkach czerw. 180
 — — na porzeczkach czarnej 181
 — — na porzeczkach 181
 — *ribis* DC.
 na porzeczkach 182, 193
 — *simplex* Erikss. et Henn.
 na jęczmieniu 117
 — *smilacearum - digraphidis*
 Kleb.
 na konwalji 203
 — *symphyti - bromorum* F.
 Müll.
 na stokłosie 124
 — *taraxaci (Rebent.) Plowr.*
 na mniszku lekarsk. 210
 — *triseti* Erikss.
 na konietlicy złotej 123
 — *tritricina* Erikss.
 na pszenicy 111, 114
 — *urticae - caricis (Schum.)*
 Rebent.
 na pokrzywie 211
 — *violae (Schum.) DC.*
 na fijołkach 202
 — *sp.* na pszenicy 115
 — — na owsie 120
 — — na zbożach 121
 — — na agreście 179
- Phytium aphanidermatum (Edson)*
 Fitzpatrick.
 na dyni 161
 — — na ogórkach 161
 — *de Baryanum Hess.*
 na burakach 150
- Rak drzewny.
 na jabłoni 164
 — — na drzewach owocow. 178
- Ramularia armoraciae* Fuck.
 na chrzanie 158
 — *cylindroides* Sacc.
 na mioduncie 210
 — *lactea (Desm.) Sacc.*
 na bratkach 201
 — *rosea* Fuck.
 na wierzbie 198
- Ramularia rhei* Allesch.
 na rabarbarze 153
 — *Tulasnei* Sacc.
 na truskawkach 163
 — *urticae* Ces.
 na pokrzywie 211
 — *sp.* na złocieniu 208
- Rdzawa plamistość.
 na ziemniakach 147
- Rhabdospora ramealis (Desm. et*
Rob.) Sacc. var. macro-
spora App. et Laub.
 na malinach 184
- Rhizoctonia solani Kühn.*
 na ziemniakach 141, 142
 — *violacea* Tul.
 na ziemniakach 143
 — — na burakach 149
 — *sp.* na kapuście 156
 — — na kalafiorach 157
- Rhytisma acerinum (Pers.) Fries.*
 na klonie i jaworze 190
 — *punctatum (Pers.) Fries.*
 na klonie 190
 — *salicinum (Pers.) Fries.*
 na wierzbie 198
- Ramalina sp.*
 na śliwie 175
- Sclerotinia sclerotiorum* Lib.
 na kukurydzy 122
 — — na fasoli 128
 — — na łubinie 131
 — — na soi 131
 — — na słoneczniku 134
 — — na tytoniu 136
 — — na ziemniakach 140
 — — na burakach 148
 — — na marchwi 150
 — — na cebuli 152
 — — na kapuście 155
 — — na pietruszce 158
 — — na pomidorach 159
 — — na ogórkach 162
 — — na salsejji 163
 — — na sałacie 163
 — *sp.* na orzechu włoskim 177

- Sclerotinia* sp.
 — — na konwalji 203
- Sclerotium cepivorum* Berk.
 na cebuli 152
 — *rhizodes* Auersw.
 na wyczyńcu 126
- Scolecotrichum graminis* Fuck.
 na życie 107
 — — na owsie 121
 — — na kupkówe 123
 — — na rajgrasie francuskim 124
 — — na wiechlinie 126
 — — na życicy trwałej 126
 — *melophthorum* Prill. et De-lacr.
 na dyni 161
 — — na ogórkach 162
- Septogloeum ulmi* Fr.
 na wiązcie 198
- Septoria aesculina* Thüm.
 na kasztanowcu 190
 — *apii* Chester.
 na selerach 158
 — *argyrea* Sacc.
 na oliwniku 193
 — *azaleae* Vogl.
 na azalji 201
 — *bromi* Sacc.
 na stokłosie 124
 — *chrysanthemella* Sacc.
 na złocieniu 208
 — *cornicola* Desm.
 na dereniu 188
 — *crataegi* Kickx.
 na głogu 189
 — *Drummondii* Ell. et Ev.
 na płomyku 206
 — *dubia* Sacc. et Syd.
 na dębie 188
 — *fragariae* Desm.
 na truskawkach 163
 — *glumarum* Passer.
 na pszenicy 114
 — *graminum* Desm.
 na pszenicy 114
 — — na owsie 121
 — — na wiechlinie 126
- Septoria leuceanthemi* Sacc. et Speg.
 na złocieniu 208
 — *lycopersici* Speg.
 na pomidorach 159
 — *oenotherae* Westend.
 na wiesiołku 207
 — *oreoselini* (Lasch.) Sacc.
 na goryszu olszyńcu 209
 — *paenoniae* West.
 na piwonji 206
 — — *var. berolinensis* Allesch.
 na piwonji 206
 — *Passerini* Sacc.
 na jęczmieniu 118
 — *petroselini* Desm.
 na pietruszce 158
 — *phlogis* Sacc. et Speg.
 na płomyku 206
 — *pisi* Westend.
 na grochu 127
 — *populi* Desm.
 na topoli 197
 — *ribis* Desm.
 na porzecze czarnej 181
 — — na porzeczkach 182
 — *rosae* Desm.
 na róży 196
 — *rubi* West.
 na malinach 184
 — — na jeżynach 185
 — *scabiosicola* Desm.
 na czarcikęsie łąkow. 209
 — — na świerzbncy poln. 212
 — *syringae* Sacc. et Speg.
 na lilaku 192
 — *tritici* Desm.
 na pszenicy 114
 — *xylostei* Sacc. et Wint.
 na wiciokrzewie 198
 — sp. na życie 107
 — — na pszenicy 112, 114
- Smugowatość.*
 na ziemniakach 144
- Sphaeropsis malorum* Peck.
 na jabłoni 165
- Sphaerotheca fuliginea* Polacci.
 na mniszku lekarsk. 210

- Sphaerotheca humuli* (DC.) Burr.
 na chmielu 135
 — — na nogietku 205
 — *mors uvae* (Schwein.) Berk
 et Curt.
 na agrestie 179
 — — na porzeczce czarnej 181
 — *pannosa* Lév.
 na róży 195
Spondylocladium atrovirens Harr.
 na ziemniakach 141
Spongospora subterranea (Wallr.)
 Johns.
 na ziemniakach 138, 141
Sporidesmium mucosum Sacc. var.
pluriseptatum Karst. et
 Henn.
 na ogórkach 162
 — *putrefaciens* Fück.
 na burakach 149
 — *sp.* na pomidorach 159
 — — na lilaku 192
 — — na lewkonji 203
Stagonosporopsis Boltshauseri
 (Sacc.) Died.
 na fasoli 128
Stereum purpureum Pers.
 na jabłoni 164
 — — na śliwie 173
 — — na ałyczy 175
 — — na antypce 175
 — — na moreli 177
 — — na grabie 189
Stilbella sp.
 na burakach 149
Sucha zgnilizna.
 na ziemniakach 142
 — — na burakach 150
Synchytrium aureum Schroet.
 na chmielu 134
 — *endobioticum* (Schilb.)
 Pers.
 na ziemniakach 136
Taphrina Rostrupiana (Sadeb.)
 Giesenh.
 na tarninie 197
Taphrina bullata Tul.
 na gruszy 169
 — *cerasi* (Fück.) Sadeb.
 na czereśni 176
 — *deformans* Tul.
 na brzoskwini 177
 — *pruni* Tul.
 na śliwie 173
 — *aurea* Fr.
 na topoli 197
 — *Sadebecki* Johannis.
 na olszy 193
 — *Tosquinetti* (Westend)
 Magn.
 na olszy 193
 — *turgida* Sadeb.
 na brzozie 187
 — *sp.* na olszy 193
Thecopsora areolata (Fr.) Magnus.
 na czeremsze 187
Thelephora laciniata Pers.
 na sośnie pospol. 200
 — — na świerku 201
Thielaviopsis basicola Zopf.
 na łubinie 131
Tilletia levis Kühn.
 na pszenicy 110
 — *tritici* Winter.
 na pszenicy 108
Torula sp.
 na sośnie pospol. 200
Tracheomikoza.
 na ziemniakach 141
Trichocladia evonymi (DC.) Neger.
 na trzmielinie 197
 — *robiniae* Czerniecka
 na akacji białej 186
Trichoseptoria fructigena Maubl.
 na jabłoni 165
Trichothecium roseum Link.
 na kalafiorach 156
 — — na jabłoni 166
 — — na gruszy 171
 — — na lipie 192
 — — na zadrzewni 199
Tubercularia vulgaris Tode.
 na jabłoni 168
 — — na morwie 192

- Uncinula aceris* (DC.) Sacc.
na klonie 190
— *prunastri* (DC.) Sacc.
na tarninie 197
— *salicis* (DC.) Winter.
na wierzbie 198
- Urocystis anemones* (Pers.)
Schroet.
na przyłasczce 207
— *cepulae* Frost.
na cebuli 152
— *occulta* (Wallr.) Rabh.
na życie 103
- Uromyces betae* (Pers.) Tul.
na burakach 147
— *caryophyllinus* (Schrank.)
Wint.
na goździkach 202
— *dactylidis* Othl.
na kupkównce 123
— *ervi* (Wallr.) Westend.
na bobiku 130
— *euphorbiae* — *corniculati*
E. Jordi.
na komonicy 133
— *fabae* (Pers.) De By.
na bobie 129
— — na bobiku 130
— — na wyce 130
— *flectens* Lagerh.
na koniczynie 132
— *genistae tinctoriae* (Pers.)
Wint.
na złotokapie 199
— — na janowcu barwierskim
209
— *lupinicolus* Bubak.
na łubinie 130
— *phaseoli* (Pers.) Winter
(*Ur. appendiculatus* Lév.)
na fasoli 128
— *pisi* (Pers.) Schroet.
na grochu 127
— — na peluszcze 127
— *renovatus* Syd.
na łubinie 130
— *striatus* Schr.
na lucernie 133
- Uromyces striatus* Schr.
— — na koniczynie polnej 209
— *trifolii* Lév.
na koniczynie 132
- Uropyxis sanguinea* (Pech.) Arth.
na ościele 193
- Ustilago avenae* (Pers.) Jens.
na owsie 119
— *hordei* (Pers.) Kell. et Sw.
na jęczmieniu 115
— *hypodytes* (Schlecht.) Fr.
na rajgrasie francusk. 124
— *levis* (Kell. et Sw.) Magn.
na owsie 119
— — na owsie głuchym 124
— *longissima* (Sow.) Tul.
na mannie wodnej 123
— *maydis* Tul.
na kukurydzy 122
— *nuda* (Jens.) Kell. et Sw.
na jęczmieniu 115
— *panicis miliacei* (Pers.)
Winter.
na prosie 121
— *perennans* Rostr.
na rajgrasie francusk. 124
— *tritici* (Pers.) Jensen.
na pszenicy 110
— *violacea* (Pers.) Fuck.
na mydlnicy lekarsk. 210
— *sp.* na jęczmieniu 116
- Vermicularia* sp.
na pomidorach 159
- Verticillium albo-atrum* Rnke et Berth.
na łubinie 131
- Viscum austriacum* Wiesb. var.
angustifolium Wiesb.
na sośnie posp. 200
— — var. *latifolium* Wiesb.
na jodle 199
- Zgorzel korzeniowa.
na burakach 101, 150
— liści i łodyg.
na burakach 150
— — na pomidorach 160

WYKAZ ALFABETYCZNY CHORÓB NIEPASORZYTNICZYCH.

Albikacja.

buraki 215
goździki 217

Aurigo.

Dracena 217

Brunatnienie liści.

begonja 217

Bujanie przetchlinek.

ziemniaki 215

Chloroza.

grusza 216
maliny 216
glicynja 217
goździki 217

Czernienie liści i pączków.

ziemniaki 214
grusza 216

Czerwienienie nabłonka.

bób 213

Gnicie kłębów i korzeni.

ziemniaki 101, 102, 214,
215
buraki 101

Gumozą.

śliwa 216
wiśnia 216
czereśnia 216

Intumescencje.

figowiec 217

Opadanie owoców.

śliwa 216

Plamistość liści.

bób 213
koniczyna 214
ziemniaki 214
buraki 215
maliny 216

Porośnięcie ziarna.

zboża 102

Posucha.

buraki 101
zboża jare 102, 213
owies 213
ziemniaki 102

Przemarznięcie.

oziminy 101
rzepak 101, 102
jęczmień oz. 101, 102
pszenica 101, 102
żyto 101, 102, 213
owies 213
drzewa owocowe 102
drzewa i krzewy parkowe
102
ziemniaki 214
ogórki 215
truskawki 215
jabłoń 216
grusza 216
śliwa 216
czereśnia 216
orzech włoski 216
maliny 216
borówka czernica 217
jodła 217
różanecznik 217

Przerwy w miąższu.

ziemniaki 215

„Przyrażenie“ („zapał“).
żyto 213

Siatkowatość skórki.
ziemniaki 215

Staśmienie.
cebula 215
szparagi 215
ogórki 215
koźłek lekarski 217

Usychanie liści i pędów.
koniczyna 214
ziemniaki 214
buraki 215
ołcha 217

Usychanie gałęzi i drzew.
czereśnia 216
agrest 216

Uszkodzenie od spryskiwania.
lilak 217

Wyginięcie.
koniczyna 214

Wylegnięcie.
zboża 101

Wymoknięcie.
buraki 101
ziemniaki 101
zboża 101

Żółknienie liści.
owies 213
buraki 215

Śląska Biblioteka Publiczna

219462

II

1926-1930

Z.

Min. Ośw. 507b - PZWS C851 X. 49